

Inhoud

Deel 2: Huidige programmatiecijfers ouderenzorg	34
Deel 2.1: “Thuiszorg”	35
1. Inleiding.....	35
2. Dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg.....	36
2.1 Omschrijving.....	36
2.2 Programmatie en subsidiëring.....	43
2.3 Gebruikersbijdrage	50
2.4 Aanbod en invulling.....	53
2.5 Conclusies	60
3. Dienst voor logistieke hulp.....	64
3.1 Omschrijving.....	64
3.2 Programmatie en subsidiëring.....	65
3.3 Gebruikersbijdrage	67
3.4 Aanbod en invulling.....	68
3.5 Alternatieven	72
3.6 Conclusies	80
4. Dienst voor oppashulp	81
4.1 Omschrijving.....	81
4.2 Programmatie en subsidiëring.....	82
4.3 Gebruikersbijdrage	82
4.4 Aanbod en invulling.....	83
4.5 Conclusies oppashulp.....	88
5. Diensten voor thuisverpleging.....	89
5.1 Omschrijving.....	90
5.2 Programmatie en subsidiëring.....	91
5.3 Aanbod en invulling	92
5.4 Alternatieven	94
5.5 Conclusies	97
6. Dienst voor maatschappelijk werk van het ziekenfonds	100
6.1 Omschrijving.....	100
6.2 Programmatie en subsidiëring.....	101
6.3 Aanbod en invulling	103
6.4 Conclusies diensten maatschappelijk werk van het ziekenfonds.....	105
7. Lokaal dienstencentrum - LDC.....	106
7.1 Omschrijving.....	106
7.2 Programmatie en subsidiëring.....	107
7.3 Aanbod en invulling.....	109
7.4 Conclusies	114
8. Regionaal dienstencentrum	116
8.1 Omschrijving.....	116
8.2 Programmatie en subsidiëring.....	119
8.3 Aanbod en invulling	121
8.4 Conclusies RDC.....	126
9. Vereniging van gebruikers en mantelzorgers	128
9.1 Omschrijving.....	128
9.2 Programmatie en subsidiëring.....	129
9.3 Alternatieven	130
9.4 Conclusie vereniging van gebruikers en mantelzorgers.....	131
10. Samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg (SEL)/ Geïntegreerde Diensten Thuisverzorging (GDT).....	132
10.1 Omschrijving	132
10.2 Programmatie en subsidiëring.....	134

10.3 Aanbod en invulling	136
10.4 Conclusie samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg / Geïntegreerde Diensten Thuisverzorging	137
11. Algemene conclusies inzake de programmatie, de regelgeving en het aanbod van de thuiszorg.....	139
Deel 2.2: “Residentiële zorg”	143
1. Algemene regelgeving residentiële voorzieningen	144
1.1 VG.....	144
1.2 GGC.....	145
1.3 COCOF.....	145
2. Centrum voor herstelverblijf.....	146
2.1 Omschrijving.....	146
2.2 Programmatie en subsidiëring.....	146
2.3 Aanbod en invulling.....	147
2.4 Conclusie herstelverblijf	148
3. Centrum voor kortverblijf.....	149
3.1 Omschrijving.....	149
3.2 Programmatie en subsidiëring.....	149
3.3 Aanbod en invulling.....	151
3.4 Conclusie centrum voor kortverblijf.....	152
4. Serviceflat/ Groep van assistentiewoningen	153
4.1 Omschrijving.....	153
4.2 Programmatie en subsidiëring.....	153
4.3 Aanbod en invulling.....	155
5. Rusthuis (ROB/RVT) - Woonzorgcentrum	159
5.1 Omschrijving.....	159
5.2 Programmatie en subsidiëring.....	159
5.3 Aanbod en invulling.....	163
5.4 Gebruikersbijdrage: de dagprijs	170
5.5 Conclusie rusthuizen / woonzorgcentra.....	174
6. Alternatieve woonvormen.....	176
6.1 Inleiding.....	176
6.2 Innovatieve institutionele initiatieven.....	176
6.3 Alternatieve woonvormen	177
6.4 Conclusie alternatieve woonvormen	182
7. Algemene conclusie residentiële zorg	183
Deel 2.3: “Semi-residentiële zorg”	185
1. Dagverzorgingscentra	186
1.1 Omschrijving.....	186
1.2 Programmatie en subsidiëring.....	188
1.3 Gebruikersbijdrage	191
1.4 Aanbod en invulling	192
1.4 Conclusies dagopvang.....	194
2. Diensten voor gastopvang	196
2.1 Omschrijving.....	196
2.2 Programmatie en subsidiëring.....	196
2.3 Gebruikersbijdrage	197
2.4 Aanbod en invulling	198
2.5 Conclusie gastopvang.....	198
3. Centra voor nachtopvang.....	199
3.2 Programmatie en subsidiëring.....	200
3.3 Gebruikersbijdrage	200
3.4 Aanbod en invulling.....	201
3.5 Conclusie nachtzorg.....	202

4. Algemene conclusies “Semi-residentiële zorg”	203
Deel 2.4: Geografisch overzicht	204

Deel 2: Huidige programmatiecijfers ouderenzorg

Onder ouderenzorg wordt begrepen: alle hulp- en dienstverlening die er op gericht is om de oudere te handhaven op de plaats waar hij/zij woont, hetzij door middel van 'thuiszorg' in zijn natuurlijke thuismilieu, hetzij door middel van 'residentiële zorg' in een 'residentiële ouderenvoorziening'; d.i. een voorziening buiten de eigen woning waar de oudere tijdelijk of permanent kan verblijven als bewoner. Daarnaast zijn er nog de semi-residentiële voorzieningen, zoals dagverzorgingscentra, nachtopvang en gastopvang. De ophijsting van de programmatiecijfers valt dan ook uiteen in drie delen: thuiszorg (deel 2.1), residentiële zorg (deel 2.2) en semiresidentiële voorzieningen (deel 2.3).

Om een actueel beeld van de Brusselse ouderenzorg te bereiken, wordt in een eerste luik de vraag behandeld hoe de regelgeving, de programmatie en het aanbod aangaande de ouderenzorg door de verschillende Brusselse overheden worden opgesteld en ingevuld. Er wordt in eerste instantie beoogd via documentering en documentanalyse een ophijsting te maken van de wet- en regelgeving, de programmatie en de financiering/subsidiëring en van het bestaande aanbod. Daarnaast verzamelen we data inzake gerealiseerde invulling van diensten, voorzieningen en personeel. Deze data werden in principe aangeleverd door de diverse overheden en bevoegde instanties op basis van een door het onderzoeksteam opgestelde matrix. De data geven de situatie eind 2011 weer.

De programmatie en het aanbod worden geanalyseerd, onderscheid makend tussen de diverse bevoegde overheden. Daar de programmatie en de regelgeving aangaande de zorgvoorzieningen voor ouderen bij de verschillende overheden anders worden bepaald, maar de Brusselse inwoner toch op alle beroep kan doen, kan een vergelijking van de verschillende modellen de nodige knelpunten aan het licht brengen.

Deel 2.1: “Thuiszorg”

1. Inleiding

Thuiszorg verwijst naar de zorg aan huis of de zorg die er specifiek op gericht is de gebruiker te handhaven in of te laten terugkeren naar het natuurlijk thuismilieu.

Voor dit onderdeel werd door de samensteller een beroep gedaan op de monografie ‘De thuiszorg onder de loep in Brussel’, uitgegeven door het Kenniscentrum Woonzorg Brussel in september 2010. Gezien de volledigheid en duidelijkheid van dit werkstuk, werden de delen over de programmatie en het aanbod van de thuiszorg voor ouderen (deel 3 en 4 in de betreffende uitgave) met goedkeuring van en dank aan de auteurs, nagenoeg volledig overgenomen, mits actualisering van de beschikbare data.

In deze uitgave wordt voor de analyse van de programmatie en het aanbod aan thuiszorgdiensten als referentie de definitie gehanteerd zoals vermeld in artikel 2, 14° van het *Woonzorgdecreet*. Deze optie wordt genomen omdat de Vlaamse programmatie veel meer in verschillende werkvormen is onderverdeeld dan de programmatie van GGC of COCOF. De keuze voor deze optie is louter pragmatisch en houdt geen enkele appreciatie in t.o.v. de uitgewerkte programmatie van de andere overheden.

Onder thuiszorgvoorzieningen worden in het *Woonzorgdecreet* begrepen: diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg, diensten voor logistieke hulp, diensten voor oppashulp, diensten voor thuisverpleging, diensten voor maatschappelijk werk van het ziekenfonds, lokale dienstencentra, regionale dienstencentra. De verenigingen van en voor gebruikers en mantelzorgers worden eveneens in dit deel beschreven, evenals de geïntegreerde diensten voor thuisverzorging.

De diensten voor gastopvang, de dagverzorgingscentra en de centra voor herstelverblijf, die ook in de voormelde uitgave aan bod komen, want deel van het aanbod voor de oudere die zo lang mogelijk thuis wil blijven wonen, horen eerder thuis bij de (niet-permanente) residentiële voorzieningen, en worden derhalve behandeld worden in deel 2.2. of 2.3.

2. Dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg

2.1 Omschrijving

VG

In het *Thuiszorgdecreet van 14 juli 1998* waren de diensten voor gezinszorg en de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg 2 aparte voorzieningen. Met de komst van het nieuwe *Woonzorgdecreet* wordt de aanvullende thuiszorg aan de opdracht van de diensten voor gezinszorg toegevoegd en losgekoppeld van de diensten voor logistieke hulp. Het gros van de erkende diensten voor gezinszorg heeft op dit moment reeds aanvullende thuiszorgactiviteiten in het aanbod. De diensten die nog geen aanvullende thuiszorg in het aanbodspectrum hebben, wordt de mogelijkheid gegeven deze op basis van een samenwerkingsverband aan te bieden. Een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg wordt omschreven als een voorziening die als opdracht heeft aan de gebruiker met een verminderd zelfzorgvermogen, volgende diensten aan te bieden:

- persoonsverzorging en huishoudelijke hulp;
- aanvullende thuiszorg, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband¹.

Gezinszorg en aanvullende thuiszorg is bedoeld voor een gebruiker of zijn/haar omgeving die omwille van bijzondere sociale omstandigheden of omwille van geestelijke of lichamelijke ongeschiktheid over onvoldoende draagkracht beschikt. Jaarlijks verricht het begeleidend personeel van de dienst een sociaal onderzoek in het natuurlijk thuismilieu van de gebruiker. De behoeften van de gebruiker worden vastgesteld aan de hand van de BEL-profielschaal². De aangeboden diensten kunnen zowel van preventieve, herstellende, verzorgende als palliatieve aard zijn. Daarnaast spelen ze een ondersteunende, aanvullende of vervangende rol.

De Vlaamse Regering bepaalt welke activiteiten een erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg moet verrichten om zijn opdracht naar behoren uit te voeren. In elk geval moet ten minste volgende zorgverlening aangeboden worden:

1. persoonsverzorging;
2. huishoudelijke hulp;
3. algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding, die verband houdt met persoonsverzorging en huishoudelijke hulp;
4. schoonmaakhulp, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband³.

Een dienst die aanvullende thuiszorg aanbiedt, staat in voor:

1. schoonmaakhulp;
2. professionele oppashulp;
3. karweihulp.

¹ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

² Het basis-eerstelijnszorgprofiel is een screeningsmethode om de zorgbehoefte op huishoudelijk, lichamelijk, sociaal en geestelijk vlak vast te stellen. Hoe hoger de BEL-profielscore hoe groter de zorgbehoefte van de gebruiker.

³ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

Artikel 2 en artikel 14 van het Besluit van 27 maart 2009 van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening in de thuiszorg stelt dat een verzorgende een aantal specifieke taken met betrekking tot de persoonsverzorging, de psychosociale ondersteuning en de huishoudelijke hulp mag uitvoeren:

Activiteiten m.b.t. lichamelijke zorg:

1. dagelijkse lichaams- en comfortzorg

- hygiënische zorg: dagelijks toilet, wekelijks toilet, intiem toilet, bad, haarverzorging, voet- en nagelverzorging, mondhygiëne en reinigen van tanden of een kunstgebit, zorg voor een hoorapparaat, contactlenzen of een bril, scheren, opmaak en make-up, babybadje en navelverzorging;
- hulp bij het bewegen en verplaatsen, zowel binnenshuis als buitenshuis;
- zorg voor rust en slaap: installatie en opmaak ziekenbed, installeren zorgvrager in bed of zetel, zorg voor goede houding;
- hulp bij omkleden, inclusief keuze van gepaste kledij;
- hulp bij eten en drinken;
- hulp bij de toiletgang: begeleiden van zorgvrager van en naar toilet, gebruik urinaal en bedpan, hulp bij incontinentie;
- bijstand bij inname geneesmiddelen die vrij zijn van voorschrift van een arts;
- ondersteuning van fysieke veiligheid van gebruiker;
- comfortzorg verlenen: maatregelen, handelingen en technieken die het verzorgen van zwaar zorgbehoevende personen comfortabeler laten verlopen, met minder pijn en ongemak.

2. specifieke zorg voor zorgbehoevende personen

- ondersteuning bij passieve of actieve beweging;
- aanbrengen van verband of steunkousen (met uitzondering van compressie door middel van windels);
- aanbrengen prothese;
- verversen van stomazakje bij genezen stoma;
- ondersteuning bij een warmte- of koudebehandeling;
- ondersteuning bij gebruik van aangepaste hulpmiddelen en verzorgingsmateriaal (met inbegrip van het vaststellen van de behoefte aan hulpmiddelen).

3. uitvoering van zorgafspraken

- observatie en rapportage volgens afspraak over temperatuur, pols en bloeddruk, mictie en stoelgang, symptomen bij disfuncties en nevenwerkingen bij behandelingen;
- bijstand bij inname van geneesmiddelen op voorschrift van een arts, toezien op de inname van geneesmiddelen, therapietrouw bevorderen en stiptheid daarbij ondersteunen, bijstand verlenen bij het verzorgen van huidirritaties.

4. toepassing van EHBO

5. zorg voor een goed functioneren van het lichaam

- aanreiken van tips voor gezonde levenswijze en goede lichaamszorg: gezonde en aangepaste voeding, valpreventie en zorg voor voldoende slaap;
- ondersteuning bij borstvoeding;
- voorkomen van besmettingen: beschermingsmaatregelen tegen infectie, zowel bij zichzelf als bij de zorgvrager, en materialen reinigen en ontsmetten;
- immobiliteitsproblemen vermijden: drukletsels helpen voorkomen, verstijving en misgroeiingen voorkomen, en ademhaling en bloedcirculatie helpen bevorderen;
- afspraken over veiligheid van en toezicht op zorgvragers (onder meer rusteloze en stervende personen) opvolgen en naleven.

Activiteiten m.b.t. psychosociale, pedagogische of agogische ondersteuning:

1. aandacht geven en aanwezigheid verzekeren;
2. het opmerken en begrijpen van psychosociale en emotionele problemen en ondersteuning bieden bij de verwerking ervan;
3. ondersteuning bij
 - sociale contacten;
 - ontspanning;
 - administratie en gezinsbudget;
 - mobiliteitsproblemen;
 - revalidatie en therapietrouw.
4. bijzondere zorg en ondersteuning voor specifieke doelgroepen
 - kansarmen;
 - psychisch zieken;
 - jonge gezinnen voor en na de geboorte van een kind;
 - personen met dementie;
 - terminale zieken.
5. (ped)agogische zorg voor kinderen
 - zorgen voor een baby;
 - ondersteuning bieden bij de opvoeding;
 - kinderen begeleiden bij spel en huiswerk;
 - toezicht houden op kinderen.
6. primair en secundair preventief handelen
 - ondersteuning van sociale vaardigheden;
 - ondersteuning van draagkracht van zorgvragers en mantelzorgers, opvangen en signaleren van problemen en stimuleren van zelfzorg;
 - opvang en signaleren van crisissituaties, en de zorgvrager en zijn omgeving bijstaan in moeilijke momenten;
 - voorkomen en signaleren van misbehandeling of verwaarlozing;
 - signaleren van suïcidaal gedrag.

Activiteiten m.b.t. huishoudelijke hulp:

- de organisatie van het huishouden;
- de zorg voor de maaltijden: maaltijden bereiden (inclusief dieetvoorschriften en babyvoeding), inmaken en bewaren van voedingswaren voor gezinsverbruik, opdienen, afruimen en afwassen;
- de zorg voor kledij en linnen: wassen, strijken en verstellen;
- de zorg voor woon- en leefklimaat: leefruimten hygiënisch onderhouden, bedden opmaken en verversen, zorgen voor planten in de woning en zorgen voor huisdieren ;
- het doen van boodschappen ;
- de zorg voor veiligheid en hygiëne in de woning.

GGC

Diensten voor thuiszorg zijn diensten die instaan voor de begeleiding en hulpverlening bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijkse leven door gezins-, bejaarden- of huishoudelijke hulpkrachten aan huis voor alleenstaanden, bejaarden, personen met een handicap of een ziekte of gezinnen die in moeilijkheden verkeren en dit met het oog op het behoud in of de terugkeer naar de eigen woonst en ter waarborging van een grotere zelfredzaamheid⁴.

Een gezins- en bejaardenhelper is volgens het *Besluit van 25 oktober 2007 betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg* een gekwalificeerd personeelslid dat in samenwerking met de medisch-sociale werkers die de gebruiker omgeven, de gebruiker bijstaat in het verrichten van de activiteiten van het dagelijkse leven. Vóór de prestatie van de dienst wordt er een sociaal onderzoek ingesteld door een maatschappelijk werker⁵. De GGC hanteert verder vrij specifieke criteria om te kunnen genieten van de gesubsidieerde thuishulp. De hulp wordt geboden aan:

- gezinnen die zich in één van de volgende situaties bevinden:
 - in geval van ziekte, bevalling, overlijden of langdurige afwezigheid van de moeder, de vader of de persoon die kinderen ten laste heeft;
 - wanneer de moeder, de vader of de persoon die een zwaar ziek kind of minstens drie kinderen ten laste heeft, overbelast is;
 - in een eenoudergezin, in geval van ziekte van een kind, waarvan de moeder, de vader of de persoon die het kind ten laste heeft, een beroepsactiviteit uitoefent; waarbij per prestatiedag het contact tussen deze persoon en de hulpverlener minstens één kwartier duurt.
- bepaalde bejaarden of personen die met een bejaarde leven in volgende gevallen:
 - een alleenstaande bejaarde;
 - een bejaard koppel, in geval van verlies van de lichamelijke of psychische autonomie van de ene of de andere echtgenoot;

⁴ GGC (2002). Ordonnantie betreffende de diensten en centra voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 27 november 2002.

⁵ GGC (2002). Ordonnantie betreffende de diensten en centra voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 27 november 2002.

- een door de aanwezigheid van een bejaarde met verminderde lichamelijke of psychische autonomie overbelaste persoon.
- personen die een zwaar gehandicapte persoon ten laste hebben of een zwaar gehandicapte alleenstaande;
- bejaarden of gehandicapten die in een meergezinswoning verblijven - met uitsluiting van de rusthuizen, de dagcentra voor bejaarden en de verblijfscentra voor volwassen gehandicapten – die geen officiële hulpstructuur genieten;
- personen die wegens een ziekte, een ongeval, hun geestelijke gezondheid of hun maatschappelijke situatie niet zelf kunnen instaan voor hun persoonlijke verzorging en voor de taken van het dagelijkse leven, voor zover deze hulp in de lijn ligt van een therapeutische en/of sociale begeleiding⁶.

Bijlage 2 bij het *Besluit van 25 oktober 2007 betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg* beschrijft de functie en de taken die een gezinshelper dient uit te voeren:

1. hulp bij dagelijks leven

- begeleiding van kinderen, bejaarden, zieken of gehandicapten;
- hulp bij verplaatsingen;
- boodschappen;
- als aanvullende taak het onderhoud van bewoonde ruimtes en de was;
- bereiding van maaltijden.

2. sanitaire functie

- taken die verband houden met de hygiëne, het comfort en de veiligheid van de persoon.

3. opvoedingsrol

- raadgevingen m.b.t. de leefhygiëne;
- aanpassing van de woning;
- ondersteuning van gezinnen in hun educatieve rol;
- evaluatie en stimulering van vaardigheden zodat de persoon haar eigen leven in eigen hand kan blijven houden.

4. relationele hulp

- klankbord bieden;
- moeilijkheden opsporen;
- ondersteuning met het oog op het behoud van de zelfredzaamheid;
- ondersteuning van de gezinnen in hun educatieve rol;
- begeleiding in het kader van de palliatieve verzorging.

5. sociale hulp

- begeleiding bij administratieve taken en de bij de organisatie van het budget;

⁶GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg, *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

- oproep en doorverwijzing naar gespecialiseerde diensten of instellingen in samenwerking met de maatschappelijk werker.

COCOF

Artikel 27 van het *Decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid* beschrijft een dienst voor thuishulp als een ambulante dienst die instaat voor de bevordering van het thuis houden en de terugkeer naar huis; en die zo lang mogelijk de begeleiding en de hulp bij handelingen van het dagelijkse leven verzekert bij alleenstaanden, bejaarden, gehandicapten zieken en gezinnen in moeilijkheden.

De dienst voor thuishulp voert volgende opdrachten uit:

- de begunstigden de mogelijkheid bieden thuis beter te leven, hen de kans geven hun autonomie te verwerven en te behouden; en dit met de steun van gezins- en bejaardenhelpers en poetshulpen, in overleg met de familie en de onmiddellijke omgeving, en in voorkomend geval, met andere professionele dienstverleners;
- de hulp in eerste instantie verlenen aan diegenen die er het meeste behoefte aan hebben en die op financieel en sociaal vlak en inzake de fysieke en psychische gezondheid het meest achtergesteld zijn⁷.

De Franse Gemeenschapscommissie stelt een totaalpakket van thuiszorg, sociale, paramedische of materiële diensten beschikbaar aan bejaarden, alleenstaanden, zieken of personen met een handicap. Deze diensten kunnen van tijdelijke of periodieke aard zijn of ingeroepen worden op lange termijn en zijn bedoeld om de zelfstandigheid te bevorderen van de personen die niet meer in staat zijn hun elementaire taken in het dagelijks leven zelfstandig uit te voeren. De ingeroepen hulp dekt 4 gebieden, namelijk de persoonlijke zorg, huishoudelijke hulp, algemene psychosociale hulp en algemene pedagogische en sociaal-educatieve hulp. De gezins- of bejaardenhelper wordt omschreven als een polyvalente professional die de begunstigden assisteert en helpt bij de realisatie van de dagdagelijkse taken (vb. boodschappen doen, administratieve formaliteiten vervullen, maaltijd bereiden, etc.). De professional voorkomt de gevaren die de begunstigde of zijn omgeving bedreigen. Er vindt overleg plaats met de begunstigde en zijn/haar collega's en er wordt samengewerkt met alle medico-sociale actoren die de begunstigde omringen⁸.

Bijlage 1 bij het *Besluit 2009/520 van 14 mei 2009 van het College van de Franse Gemeenschapscommissie tot vaststelling van het barema van de begunstigden en het statuut van de gezins-, bejaarden- en huishoudhelpers in de diensten voor thuishulp* beschrijft de taken die gezins- en bejaardenhelpers mogen uitvoeren:

1. persoonlijke zorgen

⁷ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

⁸ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

- bijstand bij alledaagse handelingen: hulp bij bewegen en verplaatsingen, hulp bij aan- en uitkleden, hygiënische verzorging (dagelijkse wasbeurt, intiem toilet, bad), bijzondere hygiëne (haarverzorging, nagelverzorging, tanden/gebit poetsen, mondhygiëne, scheren, schminken);
- hygiënisch onderhoud en opmaak van slaapkamer en bed;
- beperkte en elementaire zorgen (verzorging van huidirritatie), thuisbereiding van medicijnen (indien de bejaarde over een medisch voorschrift beschikt);
- hygiënetaken (schoonmaak en desinfectering van het gebruikt materiaal);
- hulp bij het eten en drinken;
- hulp bij het naar het toilet gaan;
- bijstand bij het aanbrengen en het verwijderen van prothesen, steunkousen, bedkruik of ijszak;
- instaan voor het comfort van de begunstigde;
- instaan voor diens lichamelijke veiligheid;
- EHBO;
- algemene gezondheidsopvoeding;
- indien noodzakelijk opzetten overleg en intensieve samenwerking met anderen.

2. huishoudelijke hulp en diensten

- boodschappen;
- klaarmaken en verdelen van maaltijden;
- was- en strijkwerkzaamheden;
- verstelwerk;
- courant onderhoud van de woning en de bewoonde vertrekken;
- hulp bij verplaatsingen buitenshuis en binnenshuis.

3. algemene psychosociale hulp

- bij verrichting van taken dient men zich steeds te richten naar de persoon, diens omgeving, innerlijk leven, verleden, voorgeschiedenis, huidige toestand, zorgen en problemen;
- helper genooddaakt en opgeleid om: aandachtig te luisteren;
- het herkennen en begrijpen van psychosociale problemen (rouwproces, eenzaamheid, depressie, stress, pedagogische problemen),
- het identificeren van moeilijkheden, steun verlenen door aanwezigheid, dialoog aangaan en het in stand houden van de zelfstandigheid,
- het verlenen van bijstand voor administratieve procedures,
- verwijzen naar gespecialiseerde diensten en instellingen verlenen van bijstand bij palliatieve zorgverstrekking.

4. algemene pedagogische en sociaal-educatieve hulp

- zorgen verstrekt aan kinderen en met het oog op hun opvoeding;
- advies over levenshygiëne;
- problemen met mobiliteit, functionele heraanpassing, instemming met de behandeling

- evaluatie en stimulering van mogelijkheden die de persoon zelfstandig zijn dagelijks leven laten beheren.

2.2 Programmatie en subsidiëring

VG

De berekening van de programmacyfers gebeurt op basis van de bevolkingsprojecties voor het jaar volgend op het jaar waarop de programmatie betrekking heeft. De programmacyfers voor de uren gezinszorg worden per provincie en per gemeente vastgelegd op basis van de leeftijd van de inwoners. Het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad vormt hierop een uitzondering. De programmacyfers worden er niet opgedeeld per gemeente. Er geldt maar één programmatie voor heel het gewest.

De programmatiebepaling gebeurt op de volgende manier:

- per inwoner van de leeftijdsgroep tot 59 jaar: 0,62 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 60 t.e.m. 64 jaar: 1,68 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 65 t.e.m. 74 jaar: 4,58 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 75 t.e.m. 84 jaar: 17,5 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 85 jaar: 40 uur per jaar⁹.

De programmatie voor gezinszorg werd verhoogd vanwege de toenemende vraag naar kraamzorg¹⁰. Voor 2009 bedroeg het programmacyfer voor Brussel-Hoofdstad nog 842.483 uur, voor 2010 werd het uitgebreid tot 884.494 uur. In 2011 bedroeg het 891.196 uur, voor 2012 reeds 896.617uur. Het totaal aantal geprogrammeerde uren voor Vlaanderen bedroeg in 2011 19.929.675.

Tabel 2.1 Evolutie programmacyfer VG voor Brussel-Hoofdstad

Jaar	2008	2009	2010	2011	2012
Programmacyfer (uren)	837.850	842.483	884.494	891.196	896.617

Jaarlijks wordt door de Vlaamse Regering het totale aantal subsidiabele uren voor gezinszorg vastgelegd. Vervolgens kent de minister van Welzijn aan elke erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg een urencontingent voor gezinszorg toe. Contingenturen zijn het maximale aantal uren gezinszorg dat in aanmerking komt voor subsidiëring door de Vlaamse Gemeenschap. Het jaarlijkse extra urencontingent wordt toegekend rekening houdend met de evenredige beschikbaarheid van uren in relatie tot de vastgestelde behoeften per regionale stad.

⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁰ Geraadpleegd op website van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid op www.zorg-en-gezondheid.be/wijzigingen_gezinszorg_en_aanvullende_thuiszorg.aspx#Programmatie

Voor het jaar 2010 werden het totaal aantal subsidiabele uren vastgesteld op 16.346.530 uur¹¹ en voor 2011 werd dit aantal verhoogd tot 16.638.242 uur¹². Het jaarlijkse extra aantal te subsidiëren uren gezinszorg bedraagt minimum 4% van het totaal aantal subsidiabele uren van het voorafgaande jaar. Jaarlijks kan maximaal 10% van de extra te subsidiëren uren gezinszorg toegewezen worden aan nieuwe erkende initiatieven¹³. De verdeling van het bijkomende urencontingent over de verschillende diensten voor gezinszorg gebeurt in samenspraak met de Vereniging van de Diensten voor Gezinszorg van de Vlaamse Gemeenschap. Deze verdeling gebeurt aan de hand van de effectieve realisatiegraad van de al toegekende uren, de geografische spreiding en de invulling van de programmatie voor gezinszorg en residentiële zorg.

In 2007 kregen private diensten voor de eerste maal bijkomende uren gezinszorg toegekend tot op het niveau van de regionale steden. De diensten werden verzocht om de extra uren maximaal in te zetten in de regionale stad waarvoor de extra uren werden toegekend. Enkele diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg kregen in 2008 op het niveau van regionale stad voor Brussel een extra contingent toegewezen. Alleen de diensten die kunnen aantonen dat ze het afgelopen jaar, of de afgelopen 2 jaar, voldoende prestaties geleverd hebben, komen in aanmerking voor uitbreiding in Brussel. De uren die deze diensten toegewezen krijgen, komen bovenop de uitbreiding die zij voor Vlaanderen (kunnen) krijgen¹⁴.

Erkende diensten kunnen voor gezinszorg als voor aanvullende thuiszorg subsidies verkrijgen. Voor beide subsidies zijn echter verschillende voorwaarden van toepassing. De subsidie-enveloppe voor gezinszorg bestaat uit verschillende subsidies en toeslagen. De Vlaamse Gemeenschap verstrekt voor gezinszorg subsidies voor de gepresteerde uren en de uren bijscholing van het verzorgend personeel, het begeleidend personeel, het leidinggevend personeel en de administratie- en coördinatiekosten.

Gezinszorg wordt als volgt gesubsidieerd:

- een forfaitair bedrag van 24,7922 EUR per gepresteerd uur en per uur bijscholing, als subsidiëring van het verzorgend personeel en ter bevordering van de deskundigheid van het verzorgend personeel;
- een forfaitair bedrag van 35.895 EUR per jaar en per veelvoud van 130 geholpen gebruikers, als subsidiëring van het begeleidend personeel;
- een forfaitair bedrag van 19.631 EUR per jaar en per 75 VTE verzorgend personeel, als subsidiëring van het leidinggevend personeel;
- een forfaitair bedrag van 26.750 EUR per jaar en per veelvoud van 200 geholpen gebruikers, als subsidiëring van de administratie- en coördinatiekosten¹⁵.

¹¹ Geraadpleegd op website van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid op <http://www.zorg-en-gezondheid.be/WorkArea/linkit.aspx?LinkIdentifier=id&ItemID=24858>

¹² Geraadpleegd op website van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid op <http://www.zorg-en-gezondheid.be/WorkArea/linkit.aspx?LinkIdentifier=id&ItemID=28844>

¹³ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁴ Informatie afkomstig van het Vlaams Agentschap voor Zorg & Gezondheid.

¹⁵ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009. Correcte geïndexeerde bedragen 2011 afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Het forfaitair bedrag voor het verzorgend personeel wordt verhoogd bij onregelmatige prestaties geleverd op weekdays tussen 20 uur en 7 uur, en op zaterdagen, zon- en feestdagen¹⁶. Tevens zijn er verschillende bijkomende toeslagen voor gezinszorg beschikbaar, namelijk voor vervoer, milieubewuste verplaatsingen en werkdrukvermindering. De budgetten voor deze maatregelen worden jaarlijks evenredig verdeeld over de erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. De subsidiebedragen zijn gekoppeld aan het prijsindexcijfer.

In Brussel-Hoofdstad voorziet de VGC een subsidiekrediet van 80.000 EUR, te verdelen onder de door de Vlaamse Gemeenschap erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg, a rato van het aantal gepresteerde uren van het afgelopen werkjaar. Een subsidiekrediet van 7.500 EUR wordt jaarlijks weggelegd voor de organisatie van gezamenlijke acties vanwege alle diensten voor gezinszorg en dit ter promotie van het aanbod aan gezinszorg in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹⁷.

Voortaan vallen de activiteiten van een bestaande dienst voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg, bijvoorbeeld een erkende dienst voor gezinszorg of een initiatiefnemer die een samenwerkingsverband heeft afgesloten met een erkende dienst voor gezinszorg, onder de werkzaamheden van een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Wat nieuw is in het *Woonzorgdecreet* is dat er een programmatie voor aanvullende thuiszorg is ingeschreven. Net als de regelgeving voor de gezinszorg zal de Vlaamse Regering elk jaar het maximale aantal subsidiabele uren aanvullende thuiszorg vastleggen. De totale programmatie voor aanvullende thuiszorg werd vastgelegd op 3.866.129,26 uren. De uren worden verdeeld over logistiek personeel en doelgroepwerknemers, namelijk 2.331,07 VTE logistiek personeel en 227,64 VTE doelgroepwerknemers¹⁸. Doelgroepwerknemers zijn laaggeschoolde langdurig werklozen, leefloongerechtigden en gerechtigden op financieel maatschappelijke hulp die via inschakeling in de sociale diensteneconomie een samenwerkingsovereenkomst afsloten met toenmalige diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg.

Per erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg kent de bevoegde minister jaarlijks het maximale aantal subsidiabele uren aanvullende thuiszorg toe. Eveneens wordt aan elke erkende dienst jaarlijks door de minister het aantal VTE logistiek personeel, het aantal VTE doelgroepwerknemers en het aantal GESCO-VTE personeel in de verschillende functiecategorieën bepaald. Tot 2009 werden de subsidies en toeslagen uitbetaald aan de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg, maar vanaf 2010 verandert dit en worden de bedragen betaald aan de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en aan de diensten voor logistieke hulp. De jaarsubsidie voor aanvullende thuiszorg bestaat uit een

¹⁶ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁷ VGC (2006). Collegebesluit nr. 06/444 houdende de goedkeuring van het subsidiereglement voor diensten voor gezinszorg. Geraadpleegd op http://www.vgc.be/bestuur/cms_college/2006/2006-11/cb-06444-wg-wz-thuis-jsto-gezinszorg.pdf

¹⁸ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

enveloppe die het resultaat is van een formule berekend op basis van het aantal logistiek, administratief, begeleidend en leidinggevend personeel en volgende subsidiebedragen¹⁹:

- logistiek personeel: 27.589,61 EUR;
- administratief personeel: 41.492,50 EUR;
- begeleidend personeel: 51.960,60 EUR;
- leidinggevend personeel: 61.873,38 EUR.

Per tewerk gesteld VTE GESCO-personeelslid en toegewezen VTE doelgroepwerknemer ontvangen erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg een toeslag op de subsidie-enveloppe. Voor de omkadering zijn bijkomende toeslagen voorzien voor diensten die 10 of meer VTE doelgroepwerknemers worden toegewezen²⁰.

Diensten waaraan 10 VTE doelgroepwerknemers zijn toegewezen, ontvangen een toeslag voor omkadering van 9.353,87 EUR. Bij meer dan 10 VTE toegewezen doelgroepwerknemers, ontvangt de erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg een bijkomende toeslag van 935,38 EUR voor elke VTE boven op die eerste 10 VTE.

Daarnaast zijn er nog toeslagen voor maatregelen ter uitbreiding van de managementondersteuning, permanente vorming, extra aanvullend verlof en carensdagen (980,83 EUR per VTE logistiek personeel en per VTE doelgroepwerknemer). Ook is er een toeslag voor de verhoging van de eindejaarspremie en ondersteuning van het management (1.173,21 EUR per VTE logistiek personeel, exclusief GESCO's, en per VTE doelgroepwerknemer)²¹. Binnen de beschikbare begrotingskredieten worden deze subsidiebedragen geïndexeerd. Voor de toeslagen per GESCO_VTE zie tabel 2.2 Jaarlijks worden de budgetten voor een toeslag voor vervoer (624.346,66 EUR) en een toeslag voor werkdrukvermindering onder erkende diensten verdeeld²². Het budget voor werkdrukvermindering (1.916.555,84 EUR) wordt enkel tussen private diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en private diensten voor logistieke hulp verdeeld.

Tabel 2.2 Toeslagen per toegewezen doelgroepwerknemer en GESCO-VTE 23

	Toeslag per GESCO-VTE	Toeslag per toegewezen VTE doelgroepwerknemer
Administratief personeel	11.486,93 euro	1.825,68 euro
Logistiek personeel	6231,4 euro	0
Doelgroepmedewerker	0	8.105,83 euro
Begeleidend personeel	14.318,09 euro	2.961,75 euro
Leidinggevend personeel	13.043,72 euro	618,72 euro

¹⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009. Correcte geïndexeerde bedragen 2011 afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

²⁰ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²¹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²² Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²³ Gegevens afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg & Gezondheid.

De Ministers bepalen per erkende dienst een maximum aantal subsidieerbare prestatie-uren voor de gezins- en bejaardenhulpers en voor de poetshulpen. Deze urenquota worden berekend op basis van het aantal tijdens het voorgaande jaar gepresteerde uren per dienst, vermenigvuldigd met een door de Ministers vastgesteld coëfficiënt²⁴. In artikel 1 van het *Ministerieel besluit tot bepaling van de urenquota voor 2008 voor de gezins- of bejaardenhulpen en de huishoudelijke hulpen van de diensten voor thuiszorg van 20 december 2007* werden het aantal subsidiabele prestatie-uren per erkende dienst bepaald. In totaal gaat het om 265.400 subsidieerbare prestatie-uren toegewezen aan 17 erkende diensten voor thuiszorg.

De toelagen van de diensten voor thuiszorg zijn ondergebracht onder één budgettaire enveloppe, waardoor jaarlijks de urenquota van de in het voorgaande jaar bepaald aantal uren dat niet door een dienst werd gebruikt, verdeeld wordt naar rata van de uren die de diensten respectievelijk boven hun quota gepresteerd hebben²⁵.

Binnen de grenzen van de begrotingskredieten van het Verenigd College wordt een gedeelte van volgende kosten gesubsidieerd.

- de werkelijke kosten van het door het Verenigd College voor de subsidiëring aanvaard personeel;
- de kosten voor de permanente vorming van het voor subsidiëring aanvaard personeel;
- de werkings- en uitrustingskosten van het centrum of de dienst.

De Ministers bepalen het forfait per gepresteerd uur door de gezins- of bejaarden- of poetshulpen. Dit forfaitair bedrag dekt de kosten van de prestaties, de maatschappelijk assistenten, de coördinator, de werkingskosten, de administratieve en de directiekosten. Voor het jaar 2011 werd de forfaitaire vergoeding per uur voor de gezins- of bejaardenhulpen vastgesteld op 25 EUR voor gezins- of bejaardenhulp en 18 EUR voor huishoudelijke hulp²⁶.

²⁴ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg. *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

²⁵ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg. *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

²⁶ GGC (2011). Ministerieel besluit tot bepaling van het gesubsidieerde uurforfait in 2011 voor de gezins- of bejaardenhulpen en de huishoudelijke hulpen van de diensten voor thuiszorg. *Belgisch Staatsblad*, 16 september 2011.

Tabel 2.3 Toegewezen subsidiabel urencontingent diensten voor thuiszorg GGC 201127

Dienst	Subsidiabel urencontingent
Gemeente Ukkel	12.400
OCMW Anderlecht	15.000
OCMW Brussel	20.500
OCMW Elsene	24.300
OCMW Etterbeek	10.500
OCMW Evere	12.500
OCMW Jette	10.000
OCMW Oudergem	5.000
OCMW Sint-Agatha-Berchem	9.200
OCMW Sint-Gillis	3.800
OCMW Sint-Jans-Molenbeek	19.500
OCMW Sint-Pieters-Woluwe	4.500
OCMW Ukkel	7.300
OCMW Vorst	15.700
VZW Dienst voor hulp aan Brusselse gezinnen	41.900
VZW Gezins- en bejaardenhulp van Ganshoren	20.200
VZW Wolu-Sociaal	33.100
	265.400

COCOF

Het College van de Franse Gemeenschapscommissie legt minstens om de 5 jaar en per dienst het maximum aantal erkende ambulante diensten vast, evenals het aantal nieuwe diensten dat het mag erkennen²⁸. Het College van de Franse Gemeenschapscommissie maakt een programmering op waarin rekening wordt gehouden met het bestaand aanbod en de behoeften die werden vastgesteld vanuit sociologische, geografische, epidemiologische en socio-economische hoek²⁹.

Jaarlijks bepaalt het College per erkende dienst voor thuiszorg een maximum aantal uren prestaties die voor een toelage in aanmerking komen. Het aantal subsidiabele uren wordt echter niet vastgelegd op basis van een op demografisch cijfermateriaal gebaseerde programmatie. Dit contingent wordt berekend op het aantal in elke erkende dienst betoelaagde uren op 31 december van het voorafgaande jaar, vermenigvuldigd met een door het College bepaalde coëfficiënt. Sinds 2005 werd het globaal aantal subsidieerbare uren niet meer bijgesteld en blijft het steken op 864.567 uur. De berekening gebeurt op basis van het aantal VTE familiale helpsters over alle erkende diensten heen in 1997, vermenigvuldigd met 1.512 uur. Niet gebruikte uren van het toegewezen urencontingent van het voorgaande jaar kunnen bij besluit

²⁷ Gegevens afkomstig van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

²⁸ COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

²⁹ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

van het College verdeeld worden over de verschillende erkende diensten³⁰. De 7 erkende diensten ondersteunen jaarlijks 7.500 Brusselse gebruikers waarvan 80% ouderen.

De toelagen vanuit de Franse Gemeenschapscommissie worden toegekend op basis van volgende elementen:

- het aantal door de helpers gepresteerde uren;
- het aantal door de helpers gedane prestaties;
- het aantal thuis gedane prestaties op zaterdagen, zondagen, feestdagen en tussen 18 en 7 uur;
- de bijdrage van de begunstigde³¹.

Zowel voor de activiteiten van gezins-, bejaarden als huishoudhelpers worden een aantal forfaitaire bedragen voorzien³²:

- tussenkomst in de loonlasten van de gezins- en bejaardenhelpers per gepresteerd uur;
- tussenkomst in de loonlasten van de huishoud- helpers per gepresteerd uur;
- tussenkomst in de loonlasten van het administratief personeel per gepresteerd uur;
- tussenkomst in de loonlasten van de dienstverantwoordelijke en de ploegverantwoordelijken per prestatie.

Bijkomend is er voor de activiteiten van gezins- en bejaardenhelpers een forfaitair bedrag voor een VTE als tussenkomst in de loonlasten van het directiepersoneel wanneer de dienst meer dan 100 VTE telt. De toelagen voor de door de gezins-, bejaarden- en huishoudhelpers gepresteerde uren op zaterdagen, zondagen, wettelijke feestdagen of 's morgens voor 7 uur en 's avonds na 18 uur worden vermeerderd met een uur supplement. Een bijkomend forfaitair bedrag per prestatie van gezins- en bejaardenhelpers wordt toegekend in de loonlasten van de dienstverantwoordelijke en van de ploegverantwoordelijken voor prestaties tijdens het weekend, op wettelijke feestdagen en voor elke prestatie voor 7 uur 's morgens en 's avonds na 18 uur. De verplaatsingsduur wordt eveneens in aanmerking genomen in de berekening van de toelagen. Hieronder de forfaitaire bedragen vanaf 2005 zoals bepaald in bijlage 1 NM-afdeling a van *Besluit 2001/549 van 18 oktober 2001 van de Franse Gemeenschapscommissie betreffende de toepassing van het decreet van de Franse Gemeenschapscommissie van 12 juli 2001 tot wijziging van diverse wetten betreffende de subsidies toegekend in de gezondheids- en de welzijnssector en betreffende de wijziging van diverse toepassingsbesluiten betreffende de welzijns-, de gezondheids- en de gehandicaptensector en de sector van de socio-professionele inschakeling*. De forfaitaire bedragen zijn onderhevig aan de indexering waardoor de huidige forfaitaire uurregeling voor gezinshelpers 26,90 EUR bedraagt.

Vanaf 1 januari 2010 werken de gezinshelpers onder het arbeidersstelsel gedurende de eerste 2 dienstjaren in een door de Franse Gemeenschapscommissie erkende dienst voor thuishulp en onder het bediendenstelsel vanaf het begin van hun derde dienstjaar³³.

³⁰ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

³¹ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

³² COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

³³ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

Tabel 2.4 Toegewezen urencontingent diensten voor thuishulp COCOF 201134

Dienst	Subsidiabel urencontingent
Centre de Services et de Soins à Domicile	293.640
Centre Familial de Bruxelles	250.896
Aide Familiale Région Bruxelloise	181.582
Aide aux Familles de Schaerbeek	66.385
Vivre Chez Soi	32.740
Maison de la Famille St-Josse	20.775
Aide Sociale aux Familles et aux Personnes Âgées de Koekelberg	18.549
Totaal	864.567

2.3 Gebruikersbijdrage

VG

De manier waarop diensten voor gezinszorg de gebruikersbijdrage per uur moeten berekenen, werd vastgelegd in bijlage 2 bij het *Ministerieel Besluit van 26 juli 2001 tot vaststelling van het bijdragesysteem voor de gebruiker van gezinszorg*. Dit berekeningssysteem zal echter in de nabije toekomst wijzigen³⁵. De gebruiker betaalt een bijdrage die overeenstemt met de middelen, de lasten en de zorgbehoefte van de gebruiker. De bijdrage wordt vastgesteld aan de hand van 5 parameters:

- de middelen en de lasten van de gebruiker;
- de gezinssamenstelling waaraan een code wordt toegekend;
- de BEL-score van de gebruiker;
- de duur van de hulp- en dienstverlening;
- de intensiteit van de hulp- en dienstverlening.

De gebruikersbijdrage wordt berekend op basis van verschillende elementen betreffende de gezinssituatie. Bij het bepalen van de gebruikersbijdrage moet er rekening gehouden worden met alle inkomsten van de persoon waarvoor de gezinszorg gevraagd wordt. Ook alle inkomsten van de andere personen die met hem samenleven in dezelfde woning, en die behoren tot dezelfde generatie, moeten in rekening gebracht worden. Het gaat onder andere om de volgende soorten van inkomsten: beroepsinkomsten, roerende inkomsten, inkomsten uit onroerende goederen, sociale uitkeringen en andere inkomens (vb. ongevallenvergoeding).

Voor alle inkomsten wordt berekend hoeveel het gemiddelde op maandbasis bedraagt. Er mag geen rekening gehouden worden met inkomsten als gezinsbijslagen, studiebeurzen, toelagen voor het bijhouden van pleegkinderen, mantelzorg- en/of -toelagen. Voor het bepalen van de

³⁴ Gegevens afkomstig van Service des Affaires sociales de la COCOF.

³⁵ Op dit ogenblik werkt men aan nieuwe parameters voor de berekening van de gebruikersbijdrage.

bijdrage kunnen bepaalde lasten in mindering van het inkomen worden gebracht (vb. uitzonderlijke medische en farmaceutische onkosten die tijdens de periode verleende gezinszorg het gezinsbudget belasten).

Er wordt een basiscode toegekend op grond van de feitelijke gezinstoestand op het ogenblik van de aanvraag. Een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg mag de gebruikersbijdrage met 5% verhogen bij elke gebruiker die woont in een regio waar wijkwerking georganiseerd wordt. Wijkwerking is het overleg op regelmatige basis van een groep verzorgenden, die instaan voor de hulp- en dienstverlening in een bepaald gebied.

Op de basisbijdrage kunnen een aantal gemotiveerde afwijkingen door de dienst voor gezinszorg toegepast worden. Een aantal kortingen zijn verplicht zoals bij een BEL-profielscore van 35 of meer, bij langdurige hulpverlening (> 1 jaar) en indien er ≥ 60 uur hulpverlening per maand verleend wordt.

Vanaf 2013 hanteert de Vlaamse Gemeenschap een nieuw model van gebruikersbijdrageberekening. Het is bedoeling dat een gebruiker, ongeacht de dienst waarop hij beroep doet, eenzelfde bijdrage betaalt. De nieuwe bijdrage voor gezinszorg en de andere thuiszorgdiensten wordt berekend op het gezamenlijk belastbaar inkomen van alle gezinsleden van de generatie van de zorgbehoevende, met aftrek van 3.000 EUR per kind ten laste en een extra aftrek van 3.000 EUR indien het kind een zware handicap heeft. Het inkomen wordt uitgezet op een lineaire schaal met een ondergrens van 10.500 EUR en een bovengrens van 35.000 EUR. De minimale bijdrage per uur gezinszorg zal 3,20 EUR bedragen, de maximale 13,00 EUR. Voor professionele oppashulp worden dezelfde tarieven toegepast. Voor poetshulp is de gebruikersbijdrage gelijk aan deze van de gezinszorg vermeerderd met 50%, met een bovengrens van 13,00 EUR. Voor een karweidienst is de gebruikersbijdrage 2,5 keer de prijs van een uur gezinszorg, met een maximum van 26,00 EUR/uur.

De gebruikersbijdrage wordt gekoppeld aan de invoering van de maximumfactuur (MAF), die verbonden is aan de zorgkas. Aangesloten zullen vanaf een bepaald plafond geen bijkomende uren thuiszorg hoeven te betalen. Personen die niet zijn aangesloten bij de Vlaamse zorgverzekering komen evenwel niet in aanmerking voor deze maximumfactuur.

GGC

De gebruikersbijdrage staat in verhouding tot de samenstelling en de inkomsten van het gezin van de gebruiker en is onderhevig aan jaarlijkse indexwijzigingen³⁶. Momenteel werkt de GGC aan een methode voor de herberekening van de gebruikersbijdrage. In de toekomst zou er ook rekening gehouden worden met de huurprijs.

Op dit ogenblik wordt voor de bepaling van de gebruikersbijdrage het volgende in rekening gebracht:

- inkomstenbelasting

³⁶ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg, *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

- van de alleenstaande of de volwassenen die samenleven;
- een derde van het inkomen van de familieleden of de personen die deel uitmaken van het gezin.
- sociale voordelen zoals invaliditeitsuitkering, leefloon, pensioen, werkloosheidsuitkering en uitkeringen van verzekeringen...

De aftrekbare kosten zijn:

- medische en farmaceutische kosten, specifieke hulpmiddelen voor personen met een fysieke beperking die niet terugbetaald worden door de mutualiteit;
- bepaalde kosten die in uitzonderlijke gevallen in overweging worden genomen door de Sociale diensten.

COCOF

De uurbijdrage van de gebruiker wordt vastgelegd in overeenstemming met het geldende barema. Er wordt rekening gehouden met de gezinssamenstelling en het gezinsinkomen, dit zijn alle belastbare netto-inkomsten op maandbasis van elke persoon die deel uitmaakt van het gezin. Aan de begunstigde wordt een code toegekend volgens het aantal personen waaruit het gezin is samengesteld. De code wordt opgetrokken voor elke persoon ten laste en voor elke persoon die onder hetzelfde dak woont en een gemeenschappelijk leven leidt maar niet over eigen inkomsten beschikt. Het gezinsinkomen dat in overweging wordt genomen zijn alle belastbare netto-inkomsten van elke persoon die deel uitmaakt van het gezin. Volgende inkomsten komen slechts voor 60% van hun bedrag in aanmerking: de lijfrente uit de verkoop van vastgoed en de huurgelden van gebouwen en terreinen.

Indien de persoon die de hulp aanvraagt in het huis van één of meer van zijn kinderen woont, worden alle inkomsten van de bejaarde en 1/3 van de inkomsten van de overige personen waaruit het gezin bestaat in aanmerking genomen. Hetzelfde principe geldt voor een persoon met een handicap ouder dan 25 jaar die gewone of bijzondere toelagen ontvangt en in het huis woont van zijn ouders of één van hen.

Bij hulp aan één of meerdere ouders die inwonen bij één of meerdere kinderen die over eigen middelen beschikken, wordt het hele inkomen van de ouders en 1/3 van de inkomens van de overige personen in aanmerking genomen.

Voor individuele hulp verstrekt aan een persoon of een koppel levend in een erkend gemeenschapshuis of in begeleid wonen, worden enkel de inkomens van de persoon of van het koppel in aanmerking genomen.

Voor hulp verleend aan het geheel van personen dat leeft in een erkend gemeenschapshuis of in begeleid wonen, wordt het gemiddelde van de inkomens van de bewoners van die woning in aanmerking genomen.

De kosten ten laste van de persoon of de personen van wie de inkomsten in aanmerking worden genomen, die worden afgetrokken, zijn:

- de inkomensbelasting;
- de maatschappelijke bijdragen van zelfstandigen;

- de betaalde alimentatiegelden in verhouding tot wat niet werd afgetrokken voor de berekening van het netto-belastbaar inkomen;
- de kosten verbonden aan de gezondheidstoestand of de handicap.

De volgende kosten worden afgetrokken van de totale inkomsten: 50% van de huurgelden en -lasten, 50% van de terugbetaling van de hypothecaire lening³⁷.

2.4 Aanbod en invulling

Leeftijd lijkt een bepalende factor te zijn in de inschakeling van gezinszorg. De mate van zorgbehoevendheid neemt toe met de leeftijd. In Brussel bestaat de grootste groep van gebruikers uit de leeftijdscategorie van 60- tot 84 jarigen. Maar ook 15% van de 85+'ers doet beroep op een gezinszorgdienst.

Vooraf alleenstaanden zonder kinderen schakelen een dienst voor gezinszorg in. Een tweede belangrijke groep zijn de koppels zonder kinderen, gevolgd door een groot deel bejaarde koppels zonder kinderen. In dalende volgorde vormen chronisch zieken (81,7%), personen met een handicap (31,9%), psychisch zieken (30,5%) en personen met acute gezondheidsproblemen (22,7%) de grootste gebruikers van gezinszorg³⁸.

VG

De door de Vlaamse Gemeenschap erkende diensten voor gezinszorg in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad worden beheerd door private diensten onder de vorm van VZW's. Elk van deze erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg zijn verbonden aan of werken samen met (een) mutualiteit(en):

- Familiehulp VZW (gezins- en bejaardenzorg, kraamzorg, palliatieve zorg): autonome VZW binnen de christelijke werknemersorganisatie;
- Solidariteit voor het Gezin (gezins- en bejaardenzorg, postnatale zorg en kraamzorg, professionele ziekenoppas): autonome organisatie die samenwerkt met liberaal gezinde mutualiteiten en andere partners;
- Thuishulp VZW (gezins- en bejaardenzorg, thuisopvang van zieke kinderen): gegroeid vanuit de socialistische mutualiteiten.

Daarnaast zijn er in Brussel op kleinere schaal nog een aantal diensten voor gezinszorg uit de aangrenzende provincies werkzaam, namelijk Onafhankelijke Thuiszorg Verenigingen, Pajottenlandscentrum voor gezins- en bejaardenhulp LEDA en Partena & Partners - Onafhankelijke Dienst voor Gezinszorg. Voorlopig is de gezinszorgdienst Partena & Partners - Onafhankelijke Dienst voor Gezinszorg hoofdzakelijk actief in de regio Halle - Vilvoorde. Het is de bedoeling dat de werking van de dienst verder wordt uitgebreid naar het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Partena & Partners beschikt over een erkenning voor de regio Halle-

³⁷ COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

³⁸ Hedeboom G., & Merckx S. (2007). *Naar een nieuwe programmatienorm voor de diensten gezinszorg in Vlaanderen*. Leuven: HIVA-Leuven. Geraadpleegd op <http://www.hiva.be/resources/pdf/publicaties/R1316.pdf>

Vilvoorde met uitbreiding op Brussel en kreeg voor Brussel 5.000 subsidiabele uren gezinszorg toegewezen. De diensten gezinszorg, kraamzorg en palliatieve zorg worden in Brussel-Hoofdstad aangeboden.

De Vlaamse overheid stelde voor 2011 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een programmaticijfer van 896.617 subsidiabele uren vast. In totaal werden in 2011 134.296,02 uur gezinszorg gepresteerd door de diensten voor gezinszorg actief in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor 2011 kunnen we dus voortgaan op een realisatiegraad van 15,07% ten opzichte van de programmatiernorm. Familiehulp neemt het grootste aandeel in, namelijk 59,15% van de gepresteerde uren, gevolgd door Solidariteit voor het Gezin met 31,79%. Er wordt gekozen voor basis 2011 omdat deze cijfers vergelijkbaar zijn met deze van de GGC en de COCOF.

Tabel 2.5 Gepresteerde uren gezinszorg 2011 VG (excl. gelijkgestelde uren)³⁹

Organisaties met werkgebied Brussel	Gepresteerde uren	Geprogrammeerd urencontingent	Realisatiegraad
VZW Familiehulp	79.438,49		
VZW Onafhankelijke Thuiszorg Verenigingen	48,25		
VZW Pajottenlandscentrum voor gezins- en bejaardenhulp LEDA	147		
VZW Solidariteit voor het Gezin	42.689,29		
VZW Thuishulp	5.203,25		
OCMW Dilsen	2,25		
VZW Partena Gezinszorg	1.564,24		
Thuishulp	5.203,25		
Totaal	134.296,02	891.196	15,07%

De twee grootste diensten voor gezinszorg Familiehulp en Solidariteit voor het Gezin hebben respectievelijk een urencontingent van 109.585 en 61.614,7 voor 2011. Familiehulp realiseerde in 2011 72,49% uren gezinszorg t.o.v. het toegekende urencontingent, Solidariteit voor het Gezin presteerde daarentegen 69,28% ervan. Officiële cijfergegevens betreffende het jaarlijks urencontingent voor de Brusselse regio zijn verder niet gekend voor 2011.

Tabel 2.6 Aanvullende gepresteerde uren gezinszorg 2011 VG⁴⁰

Organisaties met werkgebied Brussel	Aanvullende gepresteerde uren gezinszorg 2011
VZW Familiehulp	55.369
VZW Solidariteit voor het Gezin	8.904,58
VZW Onafhankelijke Thuiszorg Verenigingen	123
VZW Pajottenlandscentrum voor gezins-en bejaardenhulp LEDA	359

³⁹ Gegevens afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg & Gezondheid.

⁴⁰ Gegevens afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg & Gezondheid.

Totaal	64.755,58
---------------	------------------

Voornamelijk Familiehulp, Solidariteit voor het Gezin, Thuishulp en Partena Gezinszorg zijn actief binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daarnaast worden er ook 200 uren gezinszorg in gevuld door kleinere organisaties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het aantal gepresteerde uren gezinszorg van Familiehulp, Solidariteit voor het Gezin en Thuishulp samen varieert sterk naar gemeente. De geregistreerde gegevens maken geen onderscheid tussen gezinszorg voor gezinnen en gezinszorg geleverd aan ouderen. In onderstaande tabel een overzicht van het procentueel aandeel gezinszorg 2011 in vergelijking met de cijfers van 2009.

Tabel 2.7 Procentueel aandeel gezinszorg naar gemeente 2009/2011 (exclusief gelijkgestelde uren)

Gemeente	Gepresteerde uren Familiehulp		Gepresteerde uren Solidariteit voor het Gezin		Gepresteerde uren Thuishulp		Gepresteerde uren Partena Gezinszorg		Procentueel aandeel per gemeente	
	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011
Anderlecht	19.127,00	19.551,5	5.255,87	4.966,08	1.459,75	723		190,75	19,07%	18,87%
Brussel	12.091,25	14.449	5.537,18	5266,47	1.958,00	592,25		220	14,46%	15,23%
Elsene	264,25	906,25	2.300,53	3350,77	253,00	216,75		153,33	2,08%	2,77%
Etterbeek	690,50	948,5	1.605,22	2125,8	18,00	455,75		20	1,71%	2,63%
Evere	2.175,50	2910,75	1.740,32	876,67	652,00	113		45,58	3,37%	2,93%
Ganshoren	2.729,75	1609	1.625,40	1785,08	340,00			46,83	3,46%	2,55%
Jette	6.099,75	5175	7.234,35	8534,85	819,00	991		257,25	10,45%	11,10%
Koekelberg	3.111,25	3114,25	1.432,90	1080,83	228,50	363		96,25	5,52%	3,45%
Oudergem	3.796,25	4528	717,00	462,22	608,75	509,5		130,08	3,78%	4,18%
Schaarbeek	3.128,75	4254,75	4.621,72	4925,88		411,25		159,75	5,72%	7,23%
Sint-Agatha-Berchem	2.250,25	2889	1.437,78	511,67	41,80	175,25			2,75%	2,65%
Sint-Gillis	1.332,75	1448,5	1.677,25	472,75	353,50	4			2,48%	1,43%
Sint-Jans-Molenbeek	5.624,00	6455,25	6.187,87	6448,9	435,75	706,5		314,67	9,04%	10,33%
Sint-Joost-Ten-Node	386,50	245,75	1.533,33	1064,07					1,42%	0,97%
Sint-Lambrechts-Woluwe	2.254,00	1606,75	3.273,97	1447,75	79,00			19	4,13%	2,28%
Sint-Pieters-Woluwe	2.892,00	2914	1.504,60	1358,75	45,50			12	3,27%	3,18%
Ukkel	1.698,75	1379	2.159,37	629,18				7	2,85%	1,49%
Vorst	4.909,75	4495,5	1.927,33	2058,82	226,25	555,25		82,5	5,21%	5,34%
Watermaal-Bosvoorde	942,50	557,75	368,00	288,83	329,00	109,75			1,21%	0,71%
Totaal	75.504,75	79.438,49	52.139,99	47.655,37	7.847,80	5.926,25		1.754,99	100%	100%

In de gemeentes Brussel, Jette en Anderlecht worden door de 3 grootste erkende diensten Familiehulp, Solidariteit voor het Gezin en Thuishulp het meeste aantal uren gezinszorg gepresteerd. In Sint-Joost-ten-Node en Watermaal-Bosvoorde worden het minst aantal uren

gepresteerd. In 2011 worden ruim 6.000 uren minder gepresteerd dan in 2009, dit voornamelijk door een terugval van het aantal gepresterde uren gezinszorg door Solidariteit voor het Gezin.

GGC

De GGC erkent en subsidieert 17 diensten voor thuiszorg. Deze diensten zijn verbonden aan of zijn ontstaan uit de gemeente of het OCMW en hun werking is beperkt tot de gemeentegrenzen. Het takenpakket van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de gemeentes en OCMW's bestaat enerzijds uit hulp bij dagelijkse taken (boodschappen, administratieve hulp, bereiden maaltijden, hulp bij het niet-medisch toilet) en anderzijds uit hulp bij huishoudelijke taken (schoonmaken, was, strijk). Ook oppashulp kan tot het takenpakket behoren. In Brussel en Ukkel zijn zowel een gemeente- als OCMW-dienst actief op vlak van gezinszorg. Vier gemeentes (Koekelberg, Schaarbeek, Sint-Joost-ten-Node en Watermaal-Bosvoorde) beschikken niet over een dienst voor thuiszorg erkend door de GGC. Wel initieerde de gemeente of het OCMW van de gemeente in kwestie een dienst voor thuiszorg, maar werken deze onder een erkenning van de COCOF.

Het aantal gepresterde uren thuiszorg 2011 ziet er als volgt uit. Let wel in het totaal aantal uren zijn de effectief gepresterde uren, het aantal uren opleiding, het aantal uren teamvergadering en de verplaatsingstijd van de gezins- en bejaardenhelpers inbegrepen. Het subsidiabele urencontingent 2011 bedraagt 265.400 uur waarvan 256.706 uren werden ingevuld. Dit vertaalt zich in een realisatiegraad van 96,72%.

Tabel 2.8 Gepresteerde uren thuiszorg 2011 GGC41

Organisaties	Gepresteerde uren	Subsidiabel urencontingent	Realisatiegraad
Gemeente Ukkel	13.663	12.400	110,18%
OCMW Anderlecht	8.450	15.000	56,33%
OCMW Brussel	19.923	20.500	97,18%
OCMW Elsene	23.862	24.300	98,20%
OCMW Etterbeek	10.796	10.500	102,82%
OCMW Evere	12.186	12.500	97,49%
OCMW Jette	13.034	10.000	130,34%
OCMW Oudergem	3.374	5.000	67,48%
OCMW Sint-Agatha-Berchem	6.086	9.200	66,15%
OCMW Sint-Gillis	3.677	3.800	96,76%
OCMW Sint-Jans-Molenbeek	20.931	19.500	107,34%
OCMW Sint-Pieters-Woluwe	4.347	4.500	96,6%
OCMW Ukkel	6.284	7.300	86,08%
OCMW Vorst	12.694	15.700	80,85%
VZW Dienst voor hulp aan Brusselse gezinnen	39.919	41.900	95,27%
VZW Gezins- en bejaardenhulp van Ganshoren	36.660	20.200	181,48%
VZW Wolu-Sociaal	20.822	33.100	62,91%
Totaal	256.706	265.400	96,72%

Een aantal diensten slagen er in om de realisatiegraad van 100% te overschrijden. De diensten van VZW Gezins- en bejaardenhulp van Ganshoren (181,48%), van OCMW Jette (130,34%), van de Gemeente Ukkel (110,18%), van OCMW Sint-Jans-Molenbeek (107,34%) en van OCMW Etterbeek (102,82%) overschrijden het contingent toegewezen subsidiabele uren. De kleinste realisatiegraad wordt gehaald door de dienst van het OCMW van Anderlecht (56,33%), gevolgd door VZW Wolu-Sociaal (62,91%), de dienst van het OCMW van Sint-Agatha-Berchem (66.15%) en Oudergem (67.48%).

Het meeste aantal uren worden gepresteerd door VZW Dienst voor hulp aan Brusselse gezinnen, VZW Gezins- en bejaardenhulp van Ganshoren, , en de dienst van OCMW Elsene. Het minst aantal uren gezinszorg wordt gepresteerd door OCMW Oudergem, op de voet gevolgd door OCMW Sint-Gillis.

COCOF

⁴¹ Gegevens afkomstig van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

Gezins- en bejaardenhulp, zoals hulp bij de dagelijkse, huishoudelijke taken en administratieve hulp, kan ook ingeschakeld worden voor oppashulp. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden 7 diensten voor gezins- en bejaardenhulp door de COCOF erkend. Vier van deze diensten werken lokaal, zich beperkend tot de gemeentegrenzen (Aide aux Familles de Schaerbeek, Aide Sociale aux Familles et aux Personnes Agées de Koekelberg, Maison de la Famille de Saint-Josse en Vivre Chez Soi). Deze vier diensten bevinden zich in vier gemeenten waarin de GGC geen aanbod heeft. Aide Familiale Région Bruxelloise, Centre de Services et de Soins à Domicile en Centre Familial de Bruxelles zijn grotere diensten waarvan het werkgebied het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestrijkt. Zij halen in 2011 allemaal een realisatiegraad tussen 93,99 en 113,75%. Met een percentage van 99,65% wordt het totaal aantal geprogrammeerde uren zo goed al volledig besteed.

Sinds 2005 is het globaal aantal subsidiabele uren identiek gebleven, namelijk 864.567 uur. In 2011 werden door alle erkende diensten in het totaal 861.521,51 uren gezins-, bejaarden- en huishoudelijke hulp gepresteerd. Dit komt neer op een realisatiegraad van 99,65%⁴².

Tabel 2.9 Gepresteerde uren thuishulp COCOF 2009/2011

Organisatie	Gemeente	2009			2011		
		Gepresteerde uren	Subsidiabel urencontingent	Realisatiegraad	Gepresteerde uren	Subsidiabel urencontingent	Realisatiegraad
Aide aux Famille de Schaerbeek	Schaerbeek	66.459	66.385	100,11%	62.401	66.385	93,99%
Aide Familial Région bruxelloise	BHG	184.547	181.582	101,63%	178.834,33	181.582	98,49%
Aide aux Famille de Koekelberg	Koekelberg	12.748	18.549	68,73%	17.806,17	18.549	95,99%
Centre de Services et d'Aide à Domicile	BHG	289.326	293.640	98,53%	290.623,67	293.640	98,97%
Centre Familiale de Bruxelles	BHG	251.783	250.896	100,35%	250.983,67	250.896	100,03%
Maison de la Famille St-Josse	Sint-Joost-Ten-Node	23.211	20.775	111,73%	23.629,67	20.775	113,74%
Vivre chez soi	Watermaal-Bosvoorde	34.331	32.740	104,86%	37.243	37.243	113,75%
Totaal		862.404	864.567	99,75%	861.521,51	864.567	99,65%

⁴² Cijfers 2011 geëxtrapoleerd naar volledig 2011 op basis van cijfers van de eerste drie kwartalen 2011.

Tabel 2.10 Erkende diensten voor thuishulp COCOF

Organisatie	Inrichtende organisatie	Werkgebied	Diensten
Aide aux Familles de Schaerbeek	OCMW Schaerbeek	Schaerbeek	<ul style="list-style-type: none"> • gezins- en bejaardenhulp • schoonmaakhulp
Aide Familiale Région Bruxelloise	- voorkeurstarieven voor leden Mutualité Saint-Michel en andere Franstalige christelijke mutualiteiten - vormt samen met Bruxelles Assistance-3e millénaire en het Wit Gele Kruis Brussel een geïntegreerde werking onder de naam Aide et Soins à Domicile-Bruxelles (centrum voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten)	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • gezins- en bejaardenzorg • huishoudhulp • kraamzorg • oppas zieke kinderen
Aide Sociale aux Familles et aux Personnes Agées de Koekelberg	gemeente Koekelberg	Koekelberg	<ul style="list-style-type: none"> • gezins- en bejaardenhulp • schoonmaakhulp
Centre de Services et d'Aide à Domicile	verbonden aan centrum voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • gezins- en bejaardenhulp • schoonmaakhulp • opvang zieke kinderen
Centre Familial de Bruxelles	vzw	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • gezins- en bejaardenhulp • schoonmaakhulp
Maison de la Famille de St-Josse	gemeente Sint-Joost-ten-Node	Sint-Joost-ten-Node	<ul style="list-style-type: none"> • gezins- en bejaardenhulp
Vivre Chez Soi	gemeente Watermaal-Bosvoorde	Watermaal-Bosvoorde	<ul style="list-style-type: none"> • gezins- en bejaardenhulp • schoonmaakhulp

2.5 Conclusies

Een nadere blik op de programmaticijfers van de COCOF en de GGC toont aan dat deze procentueel lager liggen dan die van de VG. De VG berekent zijn programmatie op basis van 30% van de Brusselse bevolking. Jaarlijks wordt de Vlaamse programmatie aangepast; in theorie is dit ook zo voor de cijfers van de COCOF en GGC maar in werkelijkheid werden sinds 2005 door de COCOF geen aanpassingen meer aangebracht.

De manier waarop de urenquota worden toegewezen, verschillen naargelang de subsidiërende overheid. De VG baseert zich op de bevolkingsprojecties terwijl de GGC en de COCOF de uren berekenen op grond van het aantal tijdens het voorgaande jaar gepresteerde uren in elke dienst, vermenigvuldigd met een vastgelegd coëfficiënt. Door zich te baseren op de prestaties van voorgaande jaren wordt als het ware een Mattheüseffect veroorzaakt (*“On ne donne qu’aux riches.”*): de meest presterende dienst wordt beloond met nog meer uren.

De GGC-programmatie vertrekt vanuit een lokale invalshoek en verdeelt kleine urencontingenten per gemeente- of OCMW-dienst, zich beperkend tot de gemeentegrenzen. Dit impliceert dat er geen gelijke zorggarantie bestaat voor elke inwoner daar het aanbod in bepaalde gemeenten veel groter is. Zo zijn er gemeentes die minder inwoners of procentueel minder ouderen tellen maar toch een groter urencontingent toegewezen krijgen.

In 4 gemeentes ontbreken erkende GGC-initiatieven, namelijk in Schaarbeek, Koekelberg, Sint-Joost-ten-Node en Watermaal-Bosvoorde. In deze gemeenten worden een aantal COCOF-initiatieven opgezet waarvan de werking zich eveneens beperkt tot de gemeentegrenzen (Aide aux Familles de Schaerbeek, Aide Sociale aux Familles et aux Personnes Agées de Koekelberg, Maison de la Famille de Saint-Josse, Vivre Chez Soi). De diensten in kwestie werden opgericht door de betrokken gemeente of OCMW en zijn actief onder een COCOF-erkenning. Door de lokale werking staan deze diensten dicht bij de burger.

De Vlaamse programmatie daarentegen geldt voor het volledige Brussels Hoofdstedelijk Gewest en is niet opgedeeld naar gemeente. De grootste spelers bij de COCOF, namelijk Centre de Services et de Soins à Domicile, Centre Familial de Bruxelles en Aide Familiale Région Bruxelloise leveren eveneens prestaties over het volledige Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze door de COCOF erkende diensten, en ook de Vlaams erkende diensten, vertrekken vanuit een regionale benadering.

Wat betreft het basistakenpakket van de diensten voor gezinszorg ziet de taakinhoud (persoonsverzorging, huishoudelijke hulp, schoonmaakhulp en psychosociale ondersteuning) er grotendeels hetzelfde uit bij alle overheden. In de programmatie-uren en het omschreven takenpakket van de GGC en de COCOF worden meer opdrachten ondergebracht, namelijk logistieke hulp en professionele oppashulp. Vlaanderen ontwikkelde voor deze twee laatste opdrachten aparte werkvormen waarin naast schoonmaakhulp ook karweihulp is opgenomen, namelijk de diensten voor logistieke hulp. Daarnaast bestaan er in Vlaanderen de diensten voor oppashulp. Deze bieden door het inschakelen van vrijwilligers gezelschap en oppas. Op deze manier creëert Vlaanderen extra capaciteit voor karweihulp/schoonmaakhulp en oppashulp door een aparte erkenning voor deze diensten in het leven te roepen en een aparte programmatie op te stellen.

Het forfaitair bedrag per gepresteerd uur varieert in 2011 naargelang de erkennende overheid: 23,8295 EUR bij de VG; 25 of 18 EUR bij de GGC en 26,90 EUR bij de COCOF.

Op vlak van arbeidsvoorwaarden laten de VG en de GGC de diensten voor gezinszorg de keuze het personeel te werk te stellen in het arbeiders- of het bediendenstatuut. De COCOF verleent de eerste 2 jaren van de tewerkstelling het arbeidersstatuut en daarna schakelt de werknemer over op het bediendenstatuut.

Op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk gewest zijn er in 2011 32 diensten voor gezinszorg actief. 8 diensten worden door de VG erkend en gesubsidieerd, 17 door de GGC en 7 door de COCOF.

Hoewel het programmatiecijfer gezinszorg voor Brussel jaarlijks stijgt, kunnen de Vlaams erkende diensten voor gezinszorg - met een realisatiegraad van 15,07% ten opzichte van de programmatienorm - nauwelijks dit cijfer invullen. Van de Vlaams erkende gezinszorg wordt meer dan helft, 55,53%, gerealiseerd in Anderlecht, Brussel, Sint-Jans-Molenbeek en Jette. Deze gemeentes liggen allemaal in de prioritaire woonzorgzones, namelijk Zone 1 Brussel (Haren, Laken-Noord, Laken-Zuid, Neder-Over-Heembeek, Noordwijk, Vijfhoek), Zone 6 Anderlecht, Zone 7 Sint-Jans-Molenbeek, Zone 8 Sint-Agatha-Berchem-Ganshoren-Jette.

Over de jaren heen is de realisatiegraad voor de Vlaams erkende diensten voor gezinszorg in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedaald en neemt het marktaandeel van sommigen diensten gestaag af. Men kan zich de vraag stellen waarom er in gemeentes waar toch een aandeel Nederlandstalige 65+'ers woont (vb. Ganshoren, Sint-Agatha-Berchem,...) weinig beroep wordt gedaan op Vlaams erkende diensten voor gezinszorg.

In een gemeente als Anderlecht, waar de Vlaams erkende diensten voor gezinszorg procentueel het meeste uren presteren, vindt er gemeenschapsoverschrijdend overleg plaats tussen diensten en organisaties actief op het gebied van de gezinszorg en thuishulp.

De 17 diensten erkend door de GGC halen de programmatienorm, wat zich vertaalt in een totale realisatiegraad van 96,72%. Sommige OCMW- en gemeentediensten presteren zelfs meer uren: (VZW Gezins- en bejaardenhulp van Ganshoren (181,48%), de dienst van het OCMW Jette (130,34%), de Gemeente Ukkel (110,18%), OCMW Etterbeek (102,82%) en OCMW Sint-Jans-Molenbeek (107,34%).

Wat de COCOF betreft, dienen we op te merken dat het urencontingent sinds 2005 niet meer werd aangepast, noch is deze gebaseerd op bevolkingsprojecties; dit in tegenstelling tot de Brusselse programmatie opgesteld door Vlaanderen.

Diensten erkend door de GGC of de COCOF trachten het toegekende subsidiabele urencontingent gezinszorg niet te overschrijden. De toelagen van diensten voor thuiszorg van zowel de GGC als de COCOF zijn ondergebracht onder 1 budgettaire enveloppe waarbij jaarlijks het overschot wordt verdeeld. Dit betekent dat er een herverdeling plaatsvindt van het budget onder diensten waar meer uren werden gepresteerd dan het contingent vastgestelde subsidiabele uren. Het presteren van meer uren wordt eveneens opgevangen door het tewerk stellen van personeelsleden via contracten die op andere subsidies rekenen, bijvoorbeeld via het GESCO-statuut, Sociale Maribel, Art.60, tewerkstellingsprojecten enz.

Alle overheden baseren zich voor de berekening van de gebruikersbijdragen op hetzelfde principe, namelijk een bijdrage in functie van de gezinssamenstelling en het gezinsinkomen. Het systeem van de COCOF blijkt voor de gebruiker voordeliger aangezien slechts gedeelten van de extra inkomsten verrekend worden.

Opvallend is, ondanks de berekening op basis van de inkomsten en de gezinssamenstelling, het verschil in de gebruikersbijdrage tussen de diensten erkend door de VG, de GGC en de COCOF.

Verder in voorliggend rapport gaan we dieper in op de gebruikersbijdrage aan de hand van enkele casussen.

3. Dienst voor logistieke hulp

3.1 Omschrijving

VG

Met de invoering van het nieuwe *Woonzorgdecreet* werden de diensten logistieke hulp en aanvullende thuiszorg herleid tot diensten voor logistieke hulp. De opdracht van aanvullende thuishulp werd overgeheveld naar de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Een dienst voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg waarbij de integratie binnen een dienst voor gezinszorg of het afsluiten van een samenwerkingsverband met zulke dienst niet haalbaar is, wordt omgevormd tot een dienst voor logistieke hulp. In het *Decreet houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg van 14 juli 1998* bestond er geen programmatie voor deze diensten en werd bijgevolg geen urencontingent bepaald. Wel werd aan diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg VTE-personeel toegekend, ontstaan vanuit een tewerkstellingsproblematiek en -initiatieven. Het *Woonzorgdecreet* brengt daar echter verandering in.

Een dienst voor logistieke hulp heeft als opdracht schoonmaakhulp aan te bieden aan gebruikers met verminderd zelfvermogen. Een erkende dienst voor logistieke hulp kan, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband, ook karweihulp aanbieden⁴³. Een voorwaarde voor de hulp- en dienstverlening is dat de dienst de mate van zorgbehoevendheid van de gebruiker jaarlijks aan de hand van de BEL-profielschaal bepaalt⁴⁴. De hulpverlening wordt enkel in het natuurlijke thuismilieu van de gebruiker verleend.

GGC

Poetshulp zit ingebed binnen de regelgeving van de diensten voor thuiszorg waardoor dezelfde voorwaarden voor hulp van toepassing zijn (zie Deel 2.1, 2.1 GGC). Een poetshulp wordt omschreven als een ongekwalficeerd personeelslid dat gebruikers hulp biedt bij het gewoon onderhoud van hun woning⁴⁵. Vóór de prestatie van de dienst wordt er een sociaal onderzoek ingesteld door een maatschappelijk werker⁴⁶. De GGC hanteert vrij specifieke criteria om te kunnen genieten van de gesubsidieerde thuishulp.

Het statuut en de taken van de poetshulp wordt in bijlage 2 van het *Besluit van 25 oktober 2007 van het Verenigd College betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg* beschreven:

1. hulp bij het dagelijks leven
 - gewoon onderhoud van de bewoonde ruimtes;

⁴³ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

⁴⁴ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidiëring van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁴⁵ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg, *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

⁴⁶ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg, *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

- boodschappen, naaiwerk, was, strijk.
2. sanitaire functie
 - onderhoudstaken i.v.m. de hygiëne, het comfort en de veiligheid van de persoon, met uitzondering van de persoonlijke hygiëne.
 3. relationele hulp
 - klankbord bieden;
 - ondersteuning met het oog op het behoud van de zelfredzaamheid.

Het aanbieden van karweihulp behoort eveneens tot de mogelijkheden van een dienst voor thuiszorg, maar daarvoor bestaat geen aparte werkvorm met daarmee gepaard gaande subsidiëring.

COCOF

Huishoudhulp valt onder de regelgeving aangaande de diensten voor thuishulp van het *Decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid*. Volgens de regelgeving staat een poetshulp in voor het onderhoud van de bewoonde kamers van de woning. Een poetshulp kan de was en de strijk doen indien de toestand van de begunstigde geen gezinshulp vereist. Elke evolutie op financieel vlak en op dat van de fysieke en psychische gezondheid die de poetshulp bij de begunstigde vaststelt, wordt aan de dienst gemeld⁴⁷.

3.2 Programmatie en subsidiëring

VG

De erkenning en de subsidiëring van diensten voor logistieke hulp lijkt sterk op die van de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Voor de diensten logistieke hulp geldt geen afzonderlijke programmatie, ze is afgestemd op de programmatie van de aanvullende thuiszorg. De programmatie voor aanvullende thuiszorg bestaat uit 3.866.129,26 uren.

De programmatie aanvullende thuiszorg omvat tevens het aantal VTE logistiek personeel en het aantal VTE doelgroepwerknemers voor de diensten voor logistieke hulp. Het geprogrammeerde aantal uren wordt verdeeld over het logistiek personeel (2.331,07 VTE) en de doelgroepwerknemers (227,64 VTE)⁴⁸. Jaarlijks legt de Vlaamse Regering het totale aantal subsidiabele uren logistieke hulp vast. Tevens wordt door de bevoegde minister het maximum aantal subsidieerbare uren logistieke hulp per erkende dienst bepaald⁴⁹. Ook wordt jaarlijks door de bevoegde minister per erkende dienst het aantal VTE logistiek personeel, het aantal VTE doelgroepwerknemers en het aantal GESCO-VTE in verschillende functiecategorieën die voor subsidiëring in aanmerking komen, toegewezen. De jaarsubsidie bestaat uit een enveloppe die

⁴⁷ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

⁴⁸ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁴⁹ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

het resultaat is van een berekening op basis van het aantal tewerkgesteld VTE en GESCO-VTE logistiek, administratief, begeleidend en leidinggevend personeel⁵⁰. De subsidiëeringswijze voor diensten voor logistieke hulp is gelijk aan deze van de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

GGC

De Ministers bepalen per erkende dienst een maximum aantal subsidieerbare prestatie-uren voor de poets hulpen. Deze urenquota worden berekend op basis van het aantal tijdens het voorgaande jaar gepresteerde uren per dienst, vermenigvuldigd met een door de Ministers vastgesteld coëfficiënt⁵¹. In artikel 2 van hetzelfde *Ministerieel Besluit van 20 december 2007* worden 12.600 subsidieerbare prestatie-uren poets hulp onder 6 erkende diensten verdeeld: Binnen de grenzen van de begrotingskredieten van het Verenigd College wordt een gedeelte van volgende kosten gesubsidieerd⁵²:

- de werkelijke kosten van het door het Verenigd College voor subsidiëring aanvaard personeel;
- de kosten voor de permanente vorming van het voor subsidiëring aanvaard personeel;
- de werkings- en uitrustingskosten van het centrum of de dienst.

Het forfait per gepresteerd uur door poets hulpen werd vastgesteld op 18,00 EUR⁵³. Dit forfaitair bedrag dekt de kosten van de prestaties, de maatschappelijk assistenten, de coördinator, de werkingskosten, de administratieve en de directiekosten. De toelagen van de diensten voor thuiszorg zijn ondergebracht onder 1 budgettaire enveloppe, waardoor jaarlijks de urenquota van de in het voorgaande jaar bepaald aantal uren dat niet door een dienst werd gebruikt, verdeeld wordt naar rata van de uren die de diensten respectievelijk boven hun quota gepresteerd hebben⁵⁴.

Tabel 2.11 Verdeling urencontingent poets hulp GGC 201155

Dienst	Subsidiabel urencontingent
OCMW Anderlecht	2.800
OCMW Elsene	2.800
VZW Wolu-Sociaal	2.800
OCMW Evere	1.400
OCMW Sint-Agatha-Berchem	1.400
OCMW Ukkel	1.400

⁵⁰ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁵¹ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëeringswijze van de diensten voor thuiszorg, *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

⁵² GGC (2002). Ordonnantie betreffende de diensten en centra voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 27 november 2002.

⁵³ GGC (2008). Ministerieel besluit tot bepaling van het gesubsidieerde uurforfait in 2008 voor de gezins- of bejaardenhulpen en de huishoudelijke hulpen van de diensten voor thuiszorg. *Belgisch Staatsblad*, 15 februari 2008.

⁵⁴ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëeringswijze van de diensten voor thuiszorg, *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

⁵⁵ Gegevens afkomstig van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

Totaal	12.600
---------------	---------------

COCOF

De programmatie en subsidiëring verlopen volgens hetzelfde stramien als de deze van de gezins- en bejaardenhulp. Het contingent subsidiabele uren huishoudelijke hulp voor elke erkende dienst afzonderlijk verkrijgt men door 20% een vijfde van het urencontingent familiale hulp te nemen⁵⁶.

3.3 Gebruikersbijdrage

VG

Logistieke hulp wordt per uur verrekend waarbij de diensten rekening houden met de gezinssamenstelling en het – inkomen van de gebruiker. Een algemeen berekeningsstelsel geldt niet en elke dienst bepaalt zelf de berekeningswijze⁵⁷.

In de nieuwe tarieven die de Vlaamse Gemeenschap vanaf 2013 zal hanteren, worden voor de berekening van de gebruikersbijdrage dezelfde principes aangehouden als voor de gezinszorg. Voor een uur poetshulp betaal je 1,5 keer de prijs als voor een uur gezinszorg met een maximum van 13,00 EUR/uur; voor een uur karwei-hulp is dat 2,5 de prijs van een uur gezinszorg, met een maximum van 26,00 EUR/uur.

GGC

De gebruikersbijdrage voor poetshulp staat in verhouding tot de samenstelling en de inkomsten van het gezin van de gebruiker⁵⁸. Voor poetshulp worden dezelfde barema's als voor thuiszorg gehanteerd, maar zoals hoger werd vermeld, werkt de GGC aan een herberekening van de gebruikersbijdrage.

COCOF

Voor huishoudelijke hulp geldt dezelfde gebruikersbijdrage als voor de gezins- en bejaardenhulp.

⁵⁶ Mondelinge communicatie op 20/11/2009 met Service des Affaires Sociales de la COCOF.

⁵⁷ Geraadpleegd op http://www.zorg-en-gezondheid.be/adressen_logistieke_hulp.aspx

⁵⁸ GGC (2008). Besluit betreffende de erkenning en de subsidiëringwijze van de diensten voor thuiszorg, *Belgisch Staatsblad*, 1 februari 2008.

3.4 Aanbod en invulling

VG

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikken 2 diensten over een erkenning als dienst voor logistieke hulp, namelijk Familiehulp en Solidariteit voor het Gezin. Logistieke hulp omvat diensten als schoonmaakhulp, karweihulp en professionele oppashulp.

Tot het takenpakket van schoonmaakhulp worden gerekend: het onderhoud van de woning aangevuld met beperkte huishoudelijke taken (strijken, afwassen, opwarmen maaltijd). Tevens wordt er psychosociale en pedagogische ondersteuning aan de cliënt geboden. Poetshulp wordt hoofdzakelijk geleverd aan ouderen. Bij ouderen zijn functieverlies, lichamelijke ziekte en orthopedie de hoofdredenen om beroep te doen op logistieke hulp; bij gezinnen blijven dat vooral lichamelijke ziekte, orthopedie, een handicap of een psychische aandoening.

De karweidienst bestaat uit beperkte herstellingen en opfriswerken in en rond de woning. Het kan gaan om herstellingen die de veiligheid en het comfort van de woning verbeteren, kleine sanitaire reparaties, herstellingen aan schrijnwerk, kleine onderhoudsklussen, licht tuinwerk en kleine behang- en schilderwerken. De karweidienst van Solidariteit voor het gezin is in het Brusselse niet actief.

De poetsdiensten van Familiehulp en Solidariteit voor het Gezin presteren voor 2011 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gezamenlijk 56.977,33 uren poetshulp.

Tabel 2.12 Gepresteerde uren poetshulp 2011 VG59

Gemeente	Gepresteerde uren Familiehulp	Gepresteerde uren Solidariteit vh Gezin	Gemeentelijk aandeel
Anderlecht	15.581,00	1.209,50	29,47%
Brussel	7.241,75	1.382,33	15,14%
Elsene	590,00	31,00	1,09%
Etterbeek	1.103,75	91,42	2,10%
Evere	2.077,75	357,50	4,27%
Ganshoren	1.259,00	388,67	2,89%
Jette	2.789,25	805,83	6,31%
Koekelberg	282,25	253,00	0,94%
Oudergem	1.414,00	155,08	2,75%
Schaarbeek	1.761,75	688,58	4,30%
Sint-Agatha-Berchem	1.270,00	0,00	2,23%
Sint-Gillis	913,50	69,17	1,72%
Sint-Jans-Molenbeek	4.821,00	2.119,17	12,18%
Sint-Joost-Ten-Node	16,00	50,75	0,12%
Sint-Lambrechts- Woluwe	961,25	553,83	2,66%
Sint-Pieters-Woluwe	2.015,75	0,00	3,54%
Ukkel	1.492,75	124,00	2,84%
Vorst	1.256,75	213,75	2,58%
Watermaal-Bosvoorde	1.636,25	0,00	2,87%
Totaal	48.483,75	8.493,58	100,00%

Familiehulp presteerde het meeste aantal uren poetshulp in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, namelijk 85,10%. 14,91% van de gepresteerde uren poetshulp wordt geleverd door Solidariteit voor het Gezin.

In Anderlecht (29,47%), Brussel (15,14%), Sint-Jans-Molenbeek (12,18%) en Jette (6,31%) wordt het meest beroep gedaan op de poetsdienst. In Sint-Joost-ten-Node (0,12%), Koekelberg (0,94%), Elsene (1,09%) en Sint-Gillis (1,72%) werden het minst aantal uren door de poetsdienst gepresteerd.

GGC

Poetshulp valt eveneens onder het takenpakket van diensten voor thuiszorg. Daarnaast erkent en subsidieert de GGC 6 diensten die uitsluitend poetshulp aanbieden.

⁵⁹Er zijn geen aparte gegevens voor de gepresteerde uren poetshulp in 2011 beschikbaar, gezien hiervoor in aanvullende thuiszorg voor 2011 geen opsplitsing werd gemaakt. Het betreft hier bijgevolg de cijfers voor poets-, karwei- en oppashulp samen.

Tabel 2.13 Gepresteerde uren poetshulp 2011 GGC

Dienst	Gepresteerde uren	Subsidiabel urencontingent	Realisatiegraad
OCMW Anderlecht	1.171	2.800	41,82%
OCMW Elsene	2.768	2.800	98,86%
OCMW Evere	1.400	1.400	100,00%
OCMW Sint-Agatha-Berchem	1.400	1.400	100,00%
OCMW Ukkel	1123	1.400	80,21%
VZW Wolu-sociaal	2.800	2.800	100,00%
Totaal	10.661	12.600	84,61%

De realisatiegraad van alle diensten samen bedraagt 84,61% van het subsidieerbaar urencontingent. Drie van de zes diensten slagen er in het toegewezen aantal subsidieerbaar urencontingent volledig op te gebruiken - OCMW Evere, OCMW Sint-Agatha-Berchem en VZW Wolu-sociaal.

COCOF

Diensten voor logistieke hulp vallen onder de regelgeving van de diensten voor thuishulp. We refereren naar Deel 2.1, 2.4 voor een weergave van de door de COCOF erkende diensten voor thuishulp.

Tabel 2.14 Organisaties met PIOW-erkenning

Organisatie	Erkenning	Subsidiërende overheid	Officieel taalstatuut	Werkgebied	Opdracht
Aksent VZW	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Nederlands-talig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • huishoudelijke hulp • hulp bij boodschappen
Bonnevie	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijkomende subsidie VGC	Tweetalig	Sint-Jans-Molenbeek	<ul style="list-style-type: none"> • klusjesdienst
Boulot	PIOW Organisme d'insertion socio-professionnelle	Brussels Hoofdstedelijk Gewest COCOF	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • klusjesdienst • kleine verhuizingen • klein onderhoudswerk
Bricoteam	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijkomende subsidie VGC	Nederlands-talig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • klussen ter bevordering van het basiswooncomfort • klussen in het kader van levensloopbestendig wonen • ingrepen ter vermindering van de energiefactuur • klussen aan sociaal tarief
CHATO-Klusjesdienst Chambéry	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijkomende subsidie VGC	Nederlands-talig	Etterbeek	<ul style="list-style-type: none"> • klusdienst • renovatiedienst • kleine woningaanpassing
Les Petits Boulots	PIOW deelwerking Espace Social Télé-Service	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • hulp bij schilderwerken • schoonmaakhulp • hulp bij verhuis
Multijobs	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franstalig	Brussel (Neder-Over-Heembeek)	<ul style="list-style-type: none"> • schoonmaak van kantoren, gemeenschappelijke ruimtes in gebouwen en appartementen • hulp in het dagelijks leven: boodschappen, vervoersdienst, beheer van de sociale wasserij • aanpassing en onderhoud van de woning • verhuizingen
Proximité Santé	PIOW voorrang aan leden van Mutualité Saint-Michel en Aide et Soins à Domicile-Bruxelles	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • levering & verkoop medische en paramedische hulpmiddelen • klein onderhoudswerk • klusjes • thuislevering boodschappen
Solidaritel	PIOW deelwerking Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Tweetalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • schoonmaakhulp

3.5 Alternatieven

Verschillende VZW's kunnen aangesproken worden voor het leveren van hulp bij dagelijkse activiteiten, het bereiden van maaltijden, hulp bij boodschappen. Sommige van deze organisaties rekenen op vrijwilligers, terwijl andere initiatieven opgestart zijn als tewerkstellings- en opleidingsprojecten. Een aantal organisaties worden opgesomd als alternatief voor diensten voor logistieke hulp. Zij bieden schoonmaakhulp en/of karweidienst aan en werken onder diverse erkenningen (PIOW, PWA, dienstencheque-onderneming, vrijwilligers- en buurtwerkingen) en hanteren verschillende tarieven voor hun dienstverlening. Ook het werkingsgebied is sterk verschillend, gaande van een dekking beperkt tot de gemeentegrenzen tot het volledige Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Verschillende organisaties bieden niet enkel schoonmaak- en karweihulp aan, maar ook hulp bij verhuis, vervoersdienst, hulp bij boodschappen...

Organisaties met PIOW-erkenning

De plaatselijke initiatieven voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid (PIOW) worden geregeld door de *Ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de erkenning en de financiering van de plaatselijke initiatieven voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de inschakelingsondernemingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Ze bieden aan werkzoekenden zonder opleiding, langdurig werklozen, begunstigden van het recht op maatschappelijke integratie, enz. de mogelijkheid om werkervaring op te doen. De onderneming kan hiervoor een financiële tegemoetkoming krijgen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De PIOW zijn verenigingen zonder winstoogmerk die diensten verlenen of goederen produceren voor de inwoners, de collectiviteiten of de ondernemingen met het oog op de socio-professionele inschakeling van het doelpubliek. Een aantal PIOW's verzekeren huishoudelijke hulp, hulp bij klusjes en leveren boodschappen aan huis.

Tabel 2.14 Organisaties met PIOW-erkenning

Organisatie	Erkenning	Subsidiërende overheid	Officieel taalstatuut	Werkgebied	Opdracht
Aksent VZW	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Nederlands-talig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • huishoudelijke hulp • hulp bij boodschappen
Bonnevie	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijkomende subsidie VGC	Tweetalig	Sint-Jans-Molenbeek	<ul style="list-style-type: none"> • klusjesdienst
Boulot	PIOW Organisme d'insertion socio-professionnelle	Brussels Hoofdstedelijk Gewest COCOF	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • klusjesdienst • kleine verhuizingen • klein onderhoudswerk
Bricoteam	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijkomende subsidie VGC	Nederlands-talig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • klussen ter bevordering van het basiswooncomfort • klussen in het kader van levensloopbestendig wonen • ingrepen ter vermindering van de energiefactuur • klussen aan sociaal tarief
CHATO-Klusjesdienst Chambéry	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijkomende subsidie VGC	Nederlands-talig	Etterbeek	<ul style="list-style-type: none"> • klusdienst • renovatiedienst • kleine woningaanpassing
Les Petits Boulots	PIOW deelwerking Espace Social Télé-Service	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • hulp bij schilderwerken • schoonmaakhulp • hulp bij verhuis
Multijobs	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franstalig	Brussel (Neder-Over-Heembeek)	<ul style="list-style-type: none"> • schoonmaak van kantoren, gemeenschappelijke ruimtes in gebouwen en appartementen • hulp in het dagelijks leven: boodschappen, vervoersdienst, beheer van de sociale wasserij • aanpassing en onderhoud van de woning • verhuizingen
Proximité Santé	PIOW voorrang aan leden van Mutualité Saint-Michel en Aide et Soins à Domicile-Bruxelles	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • levering & verkoop medische en paramedische hulpmiddelen • klein onderhoudswerk • klusjes • thuislevering boodschappen
Solidaritel	PIOW deelwerking Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Tweetalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • schoonmaakhulp

Organisaties en VZW's met erkenning als dienstenchequeonderneming

Dienstencheque-ondernemingen hebben een federale erkenning en subsidiëring. Een gebruiker schaft een dienstencheque aan als betaalmiddel waarmee een werknemer van een erkende onderneming betaald kan worden voor huishoudelijk werk bij de gebruiker thuis of buiten de woning. Deze ondernemingen worden ingeschakeld voor het leveren van nabijheidsdiensten zoals huishoudelijke hulp (schoonmaak, ramen lappen, wassen en strijken, klein verstelwerk) en hulp in het dagelijks leven (bereiden van maaltijden, boodschappen, diensten door een strijkcentrale, hulp bij vervoer van personen met beperkte mobiliteit). Een dienstencheque met een waarde van 20,80 EUR per gepresteerd uur heeft dankzij de subsidie van de federale staat een aanschafwaarde van 7,50 EUR voor de particulier die ook nog van een belastingaftrek geniet. Onderstaande lijst geeft een overzicht van de hoeveelheid diensten die in 2011 werkten met dienstencheques, maar heeft niet de pretentie volledig te zijn.

Tabel 2.15 Dienstencheque-ondernemingen

Organisatie	Officieel taalstatuut	Werkgebied	Opdracht
Aksent VZW	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• schoonmaakhulp
Atous Ménages	Franstalig	Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek, Evere	• hulp huishoudelijke taken
Baita VZW	Tweetalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• poetsdienst voor particulieren
Centre d'aides et services Baraka	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• huishoudhulp • externe strijkdienst • boodschappen
Centre de Coordination de Soins et Services à Domicile Indépendants de Bruxelles	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• hulp huishoudelijke taken
Centre de Services à Domicile	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• schoonmaakhulp
Centre Familial de Bruxelles	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• schoonmaakhulp
Cité Sérine	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• poetschulp voor patiënten
Dienst voor hulp aan Brusselse Gezinnen	Tweetalig	Brussel	• schoonmaakhulp
Dialogue Afrique Europe	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• hulp huishoudelijke taken
Domidom	Tweetalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• hulp huishoudelijke taken
Familiehulp PIT Dienstverlening	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• huishoudhulp voor particulieren
Maxinet (deelwerking PWA Schaarbeek)	Tweetalig	Schaarbeek	• hulp huishoudelijke taken
OCMW Evere	Tweetalig	Evere	• hulp huishoudelijke taken
OCMW Ukkel	Tweetalig	Ukkel	• poetschulp • strijkhulp thuis • strijkatelier • atelier voor klein naaiwerk
Partena & Partners-Onafhank. Dienst voor Gezinszorg	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• poetschulp • strijkhulp
PWA Stad Brussel	Tweetalig	Brussel	• hulp huishoudelijke taken
PWA Brussel-Laken	Tweetalig	Brussel	• hulp huishoudelijke taken
PWA Elsene	Tweetalig	Evere	• hulp huishoudelijke taken
PWA Jette	Tweetalig	Jette	• hulp huishoudelijke taken
PWA Koekelberg	Tweetalig	Koekelberg	• hulp huishoudelijke taken

PWA Sint-Agatha-Berchem	Tweetalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • hulp huishoudelijke taken • strijkcentrale
PWA Sint-Gillis	Tweetalig	Sint-Gillis	<ul style="list-style-type: none"> • hulp huishoudelijke taken
Pretnet Services	Tweetalig	Sint-Gillis, Ukkel, Vorst	<ul style="list-style-type: none"> • hulp huishoudelijke taken • strijkatelier
Solidariteit voor het Gezin	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • hulp huishoudelijke taken
Solidaritel	Tweetalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • poetshulp
Thuishulp Allure	Tweetalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • hulp huishoudelijke taken • boodschappendienst • strijkdienst
Thuishulp VZW	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • poetshulp
Tot Uw Dienst	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • hulp huishoudelijke taken • boodschappendienst • externe strijkdienst
Vlaams Neutraal Ziekenfonds	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Vlaams-Brabant	<ul style="list-style-type: none"> • poetshulp
Vlaams Neutraal Ziekenfonds	Nederlandstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • poetshulp
XL-Services	Franstalig	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • hulp huishoudelijke taken

Organisaties met logistieke hulp

Diverse organisaties wagen zich op het terrein van de schoonmaak en de klusjeshulp. Sommige organisaties bieden tevens hulp bij verhuizingen, vervoer, bij het boodschappen doen, enz. Het is duidelijk dat de meeste organisaties zich eerder toespitsen op één vorm van dienstverlening, hetzij schoonmaakhulp, hetzij karweihulp. Weinig organisaties combineren beide diensten. Hun werkgebied verschilt gaande van een plaatselijke werking tot een werking die zich over het gehele Brusselse Hoofdstedelijk Gewest spreidt. Een aantal verenigingen worden niet gesubsidieerd en zijn afhankelijk van hun vrijwilligerswerking en de inschakeling van niet-professionelen

Tabel 2.16 Klusjes en schoonmaakhulp

Organisatie	Erkenning	Subsidi- erende overheid	Officieel taal- statuut	Werkgebied	Opdracht
Aide à nos séniors			FR	Schaarbeek	• schoonmaakhulp
Assistance aux Séniors et Handicapés	feitelijke vereniging		FR	Koekelberg	• huishoudelijke hulp • klusjes
Buurtconciërge (Seniorencentrum)	conventie- VZW van de VGC	VGC	NL	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• technische depannage • woningaanpassingen
Protestants Sociaal Centrum	centrum voor maatschappel- ijk werk	GGC	NL + FR	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• poetshulp
C-dienst en C-dienst Laken	organisation de jeunesse	COCOF	NL + FR	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• klusjes verhuizingen
Centre de Coordination de Soins et Services à Domicile Indépendants de Bruxelles	verbonden aan centrum voor coördinatie van thuisverzorg- ing en - diensten	COCOF	NL + FR	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• klusjesdienst
Centre d'Entraide de Laeken	vrijwilligers- vereniging		FR	Laken	• karweitjes
Centre de Services et de Soins à Domicile	verbonden aan centrum voor coördinatie van thuisverzorgi- ng en - diensten	COCOF	FR	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	• boodschappen- dienst
Contacts-Santé	VZW verbonden aan wijkhuis Maison du Blankedelle	giften subsidie schepen voor Sociale Actie	FR	Watermaal- Bosvoorde	• vrijwilligershulp door buurtbewoners • kleine boodschappen • niet-dringend medisch vervoer • huisbezoeken aan alleenstaanden
De Buurtwinkel	vereniging waar armen het woord nemen; instelling voor maatschap.	VG	NL	Anneessens	• kleine klusjes

	Opbouw- werk				
Entraide et Culture	projet communal de cohésion sociale	COCOF	FR	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • klusjeshulp voor personen met een handicap en ouderen die slecht gehuisvest zijn
Het Duwtje	sociaal econ. bvba opgericht door gemeente en OCMW van Sint-Pieter- Woluwe		NL + FR	Sint-Pieters- Woluwe	<ul style="list-style-type: none"> • schoonmaak • tuinonderhoud • hulp bij boodschappen • hulp bij verhuizen
Iris Thuiszorgcentrum	RDC	VG	NL	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • karweidienst • technische dienst
LDC De Harmonie	LDC	VG VGC	NL	Noordwijk- Brussel	<ul style="list-style-type: none"> • boodschappendienst • klusjesdienst • poetsdienst
LDC De Vaartkapoen	LDC	VG	NL	Sint-Jans- Molenbeek	<ul style="list-style-type: none"> • klusjesdienst
Le réseau-santé de Watermael-Boitfort	initiatief van Réseau Santé du Vieux Sainte-Anne (vrijwilligers- werking)		FR	Watermaal- Bosvoorde	<ul style="list-style-type: none"> • huisbezoeken • gezelschap • (begeleiden) bij boodschappen • paramedisch materiaal • vervoer
Maison de la Famille de Saint-Josse	dienst voor thuishulp	COCOF	FR	Sint-Joost-ten- Node	<ul style="list-style-type: none"> • leveren van boodschappen • kleine klusjes/hulp bij verhuizingen
OCMW Brussel	OCMW	gemeente	NL + FR	Brussel	<ul style="list-style-type: none"> • klusjesdienst
Partena & Partners	Mutualiteit		NL + FR	Brussels- Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • klusjesdienst
PWA Anderlecht, PWA Stad Brussel- Laken, PWA Elsene, PWA Etterbeek, PWA	PWA ⁶⁰	federaal	NL + FR	gemeentelijk	<ul style="list-style-type: none"> • klusjes in en rondom het huis • schoonmaakhulp

⁶⁰ De dienstverlening wordt door de gebruiker betaald via PWA-cheques, naamloos of op naam. Het bedrag op een PWA-cheque ligt in 2009 tussen de 5,95 EUR en 7,45 EUR per cheque en in schijven van 0,25 EUR. De kostprijs van dergelijke cheque is afhankelijk van het type werk, het PWA en de gebruiker zijnde een natuurlijk persoon, een gemeente/OCMW of een VZW/niet-commerciële vereniging. PWA-cheques om naam geven recht op een belastingvermindering. Informatie beschikbaar op de website van de Federale Overheidsdienst Financiën op <http://minfin.fgov.be/portail2/nl/themes/advantages/pwa-ale.htm#J>

<p>Evere, PWA Ganshoren, PWA Jette, PWA Koekelberg, PWA Oudergem, PWA Schaarbeek, PWA Sint-Agatha-Berchem, PWA Sint-Gillis, PWA Sint-Jans-Molenbeek, PWA Sint-Joost-Ten- Node, PWA Sint- Lambrechts-Woluwe, PWA Sint-Pieters- Woluwe, PWA Ukkel, PWA Vorst, PWA Watermaal- Bosvoorde</p>					
Réseau du Vieux Sainte-Anne	vrijwilligers- werking		FR	Oudergem	<ul style="list-style-type: none"> • hulp bij boodschappen en vervoer • kleine karweitjes
Sociale Actie van Sint- Lambrechts-Woluwe VZW	VZW opgericht door gemeente	gemeente	NL + FR	Sint- Lambrechts- Woluwe	<ul style="list-style-type: none"> • huishoudelijke hulp • boodschappendienst • klusjesdienst
Soins Chez Soi	centre de coordination de soins et services à domicile	COCOF	FR	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • kleine aanpassingswerken in woning
Thuishulp VZW	dienst voor gezinshulp en aanvullende thuiszorg		NL	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	<ul style="list-style-type: none"> • poets hulp • klusjes hulp
Vivre Chez Soi	dienst voor thuishulp	COCOF	FR	Watermaal- Bosvoorde	<ul style="list-style-type: none"> • hulp bij verhuis • klein herstelwerk • aanpassing woning • schoonmaakhulp

3.6 Conclusies

Een dienst voor logistieke hulp is enkel door de VG erkend als aparte werkvorm, dit is niet het geval bij de GGC en de COCOF. De Vlaamse programmatie voor logistieke hulp is afgestemd op de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Doordat schoonmaakhulp en karweihulp onder dezelfde programmatie vallen, is er weinig ruimte voor karweihulp. Alhoewel karweihulp in het takenpakket is opgenomen, leggen de meeste aanbieders zich toe op poets- en schoonmaakhulp.

Het ruime aanbod is erg versnipperd en er vindt weinig samenwerking plaats tussen de vele partners in het werkveld.

Doordat er vele initiatieven in het kader van tewerkstellingsprojecten actief zijn, rijst de vraag over de kwaliteit van de hulp. Deze projecten schakelen vaak minder sterk personeel in, zijnde doelgroepwerknemers. Deze projecten lijden ook onder het grote personeelsverloop, inherent aan tewerkstellings- en opleidingsinitiatieven. Er moet bijgevolg meer ingezet worden op vorming en opleiding van het personeel.

Het is belangrijk om voor de klusdiensten een adequate en efficiënte organisatievorm te ontwikkelen en te waarborgen. Daarom wordt er door de VGC een poging ondernomen om de klusjesdiensten die door hen ondersteund worden, beter op elkaar af te stemmen. Momenteel is er geen eenduidige registratie, gebeurt er weinig doorverwijzing en wordt er vaak kleinschalig gewerkt. De eerste doelstelling van de afstemming is het komen tot een eenduidige registratie.

Aanvullende thuiszorg en logistieke hulp worden vaak aangeboden door niet erkende diensten. In een rapport van het Rekenhof wordt gewaarschuwd voor de mogelijke substitutie tussen gezinszorg en poetshulp en op het gevaar dat 'het urencontingent gezinszorg wordt gebruikt voor huishoudelijke hulp, en wordt verstrekt door verzorgenden waar er zagezegd een tekort aan is'. Men pleit er voor een duidelijke integratie van de logistieke hulp en aanvullende thuiszorg in het volledige thuiszorgaanbod⁶¹.

⁶¹ Rekenhof (2007). *De subsidiëring van de thuiszorg. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement. Stuk 37-E (2006-2007) – Nr. 1.* Geraadpleegd op <http://www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showParlInitiatief.action?id=493423>

4. Dienst voor oppashulp

4.1 Omschrijving

VG

Een dienst voor oppashulp is een voorziening die als opdracht heeft de vraag naar en het aanbod aan oppashulp te coördineren en dit in samenwerking met vrijwilligers⁶². Oppashulp verwijst naar hulp en bijstand, overdag of 's nachts, die erin bestaat de gebruiker gezelschap te houden en toezicht te houden bij afwezigheid of ter ondersteuning van de mantelzorg⁶³. Bij de diensten voor oppashulp ligt de nadruk expliciet op het werken met vrijwilligers, aangezien de professionele oppas decretaal voorzien is binnen de 'diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg'.

GGC

Een identieke tegenhanger van een dienst voor oppashulp is niet terug te vinden. Er is geen aparte subsidiëring voor oppas, maar diensten voor thuishulp kunnen thuisoppas aanbieden. Professionele oppashulp valt onder de regelgeving van de diensten voor gezinszorg (zie deel 2.1) die deze faciliteit onder de vorm van gesubsidieerde gezinstaken aanbieden.

COCOF

Er werd geen equivalent van een dienst voor oppashulp gevonden en ook hier is professionele oppas voor personen met autonomieverlies geïntegreerd in de diensten voor thuishulp of in de coördinatiecentra. Gezien de afwezigheid van enige reglementering aangaande het beroep van professionele ziekenoppas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, variëren de tarieven maar ook de voorwaarden.

Talrijke vrijwilligers engageren zich om ouderen, zieken of eenzame personen thuis te bezoeken, vaak met de parochies als initiatiefnemers. Ook de mutualiteiten of sommige non-profitorganisaties zetten dergelijke vrijwilligersnetwerken op voor de begeleiding of het gezelschap houden van personen in nood.

⁶² Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

⁶³ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

4.2 Programmatie en subsidiëring

VG

Het maximaal te erkennen diensten voor oppashulp wordt per provincie en voor Brussel-Hoofdstad bepaald op 1 per 100.000 inwoners. Na de bepaling van het aantal regio's legt de bevoegde minister per provincie en voor Brussel-Hoofdstad het aantal diensten dat per regio erkend kan worden vast. Voor de toepassing van de programmacijfers wordt uitgegaan van de bevolkingsprojectie voor het vijfde jaar dat volgt op het jaar waarin de erkenningsaanvraag werd ingediend⁶⁴. De dienst zorgt per kalenderjaar in Brussel-Hoofdstad voor de coördinatie van minstens 3.000 uren vrijwilligersoppas⁶⁵. De dienst sluit een samenwerkingscontract met minstens één andere voorziening die volgens het *Woonzorgdecreet* is erkend. Dit samenwerkingsverband bevat minstens afspraken over de verwijzingsmogelijkheden; de organisatorische en logistieke ondersteuning; en de continuïteit van de coördinatie-opdracht⁶⁶. Binnen de beschikbare begrotingskredieten wordt jaarlijks het totaal aantal subsidiabele uren vrijwilligersoppas voor de erkende diensten voor oppashulp vastgelegd en wordt jaarlijks per erkende dienst het maximum aantal subsidiabele uren vrijwilligersoppas bepaald. Het jaarlijks extra aantal subsidiabele uren houdt rekening met de verwachte demografische evolutie. Bij de bepaling van het aantal subsidiabele uren per erkende dienst wordt onder meer de realisatiegraad van het al toegekende aantal uren en de spreiding van de gepresteerde uren als parameter gehanteerd⁶⁷.

De subsidie voor de erkende diensten voor oppashulp in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad bestaat uit:

- een basissubsidie van 11.887,39 EUR voor de eerste 3.000 uren in de regio Brussel-Hoofdstad;
- een forfaitair bedrag van 1,082 EUR per uur vrijwilligersoppas, gepresteerd in het werkgebied van de dienst, dat het aantal vastgelegde uren (dit is voor Brussel-Hoofdstad 3.000 uren) overstijgt⁶⁸.

4.3 Gebruikersbijdrage

VG

Er wordt een bijdrage van de gebruiker gevorderd voor de aangeboden vrijwilligersoppas. Die bijdrage slaat op een forfaitaire onkostenvergoeding, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen dag- en nachtoppas. Voor dagoppas wordt maximaal 2,50 EUR per uur aangerekend. Voor nachtoppas kan een vergoeding van maximaal 25 EUR per beurt gevraagd worden. Als een

⁶⁴ *Ibidem*, art.3.

⁶⁵ *Ibidem*, art.5, A, 1°.

⁶⁶ *Ibidem*, art.5, C, 3°.

⁶⁷ *Ibidem*, art.6.

⁶⁸ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009. Cijfers 2011 afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

nachtoppas die eindigt na 6 uur, aanvang voor 22 uur, dan kan samen met de vergoeding voor nachtoppas een onkostenvergoeding van maximaal 2,50 EUR gevraagd worden voor de uren oppas die geleverd werden voor 22 uur. De bedragen zijn gekoppeld aan de spilindex⁶⁹.

4.4 Aanbod en invulling

VG

Enkel de Vlaamse Gemeenschap hanteert een aparte programmatie voor oppashulp verricht door vrijwilligers. De GGC en de COCOF brengen oppashulp onder bij diensten voor gezinszorg wat er toe leidt dat oppas in wezen enkel door professionelen gebeurt.

Tabel 2.17 Subsidiabel urencontingent 2011 diensten voor oppashulp Brussel-Hoofdstad⁷⁰

Dienst	Subsidiabel urencontingent
Vrijwilligerswerk in Solidariteit	14.836

Een gebrek aan erkenning van dergelijke oppasdiensten biedt alle openheid voor misbruik in zwartwerkcircuits door middel van illegale arbeid of alternatieve circuits (vb. inslapende studenten).

De gepresteerde uren voor het werkgebied Brussel-Hoofdstad kende in 2011 volgende verdeling:

- Vrijwilligerswerk in Solidariteit: 14.836,88.

Erkenning Halle-Vilvoorde met uitbreiding op Brussel:

- Thuishulp VZW: 16.765,25 uur (Halle-Vilvoorde);
- Vrijwilligerswerk in Solidariteit: 19.667,60 (Halle-Vilvoorde).

Vrijwilligerswerk in Solidariteit VZW

Vrijwilligerswerk in Solidariteit vzw is een erkende aanvullende dienst van Solidariteit voor het Gezin. Voor de totale Vlaamse regio staat een deskundige groep van vrijwilligers in voor ondersteuning of vervanging van de mantelzorg en/of aanvulling van de professionele zorg. Daarnaast zorgen ze voor niet-dringend zitten medisch vervoer, al dan niet onder begeleiding.

Thuishulp VZW

Thuiszorghulp VZW is de erkende dienst voor gezinszorg van de Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant van waaruit een erkende oppasdienst opereert in de regio Halle-Vilvoorde met uitbreiding op Brussel. Deze oppasdienst bestaat uit vrijwilligers die bij bejaarden, zieken of personen met een handicap aan huis komen wanneer de centrale verzorger

⁶⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁷⁰ Cijfers van 2011 afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

afwezig is. De vrijwillige oppassers zorgen voor gezelschap en houden toezicht op de betrokken persoon, maar zijn niet toegestaan de woning te onderhouden of verpleegkundige handelingen te stellen.

In 2011 werd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad 19.829,13 uur aan oppas geregistreerd, dag- avond- en nachtoppas samengeteld. De grootste groep effectief geholpen klanten bestaat uit 80- tot 89- jarigen, gevolgd door de leeftijdscategorie 70-79 jaar. Men ziet dat klanten die gebruik maken van de oppasdienst vaak een lichamelijke aandoening hebben en alleen wonen.

Tabel 2.18 Gepresteerde uren oppashulp 2011

Gemeente	Gepresteerde uren Solidariteit v/h Gezin	Gepresteerde uren Thuishulp VZW	Procentueel aandeel oppashulp per gemeente
Anderlecht	210,88	57,00	1,35%
Brussel	2.297,83	1.674,25	20,03%
Elsene	20,75	167,75	0,95%
Etterbeek		1,00	0,01%
Evere	18,83	742,00	3,84%
Ganshoren	228,00	91,50	1,61%
Jette	75,33	7,50	0,42%
Koekelberg	0,00	0,00	0,00%
Oudergem	0,00	2,00	0,01%
Schaarbeek	1436,50	605,75	10,30%
Sint-Agatha-Berchem	621,92	0,00	3,14%
Sint-Gillis	0,00	713,50	3,60%
Sint-Jans-Molenbeek	58,92	9,00	0,34%
Sint-Joost-ten-Node	0,00	786,00	,3,96%
Sint-Lambrechts-Woluwe	2842,25	91,00	14,79%
Sint-Pieters-Woluwe	2599,50	41,25	13,32%
Ukkel	35,42	690,50	3,66%
Vorst	9,25	3640,25	18,40%
Watermaal-Bosvoorde	5,50	48,00	0,27%
Totaal	10.460,88	9.368,25	100,00%

Solidariteit voor het Gezin slaagt er in om met 10.460,88 gepresteerde uren 64,58% van de realisatiegraad te vervullen, terwijl Thuishulp VZW 35,42% (zonder de gegevens van de regio Halle-Vilvoorde bij te rekenen) van het urencontingent realiseert.

Worden de gepresteerde uren voor 2011 van de oppasdiensten van Solidariteit voor het Gezin en Thuishulp samengeteld, dan blijkt dat de meeste uren oppas gepresteerd worden in Brussel 20,03%, in Vorst 18,40% en in Sint-Lambrechts-Woluwe 14,79%. Er wordt geen of nauwelijks oppashulp geleverd in Koekelberg (geen), in Oudergem (0,01%) en in Watermaal-Bosvoorde (0,27%).

GGC

Daar oppashulp onder de regelgeving van diensten voor thuiszorg valt, verwijzen we naar deel 2.1, 2.4 voor een opsomming van de diensten voor thuiszorg erkend door de GGC. Gezins- en bejaardenhelpers kunnen ingeschakeld worden voor professionele oppas.

COCOF

Diensten voor oppashulp vallen onder de regelgeving van de diensten voor thuishulp. We refereren naar deel 2.1, 2.4 voor een weergave van de door de COCOF erkende diensten voor thuishulp. Gezins- en bejaardenhelpers kunnen ook als oppashulp optreden.

Alternatieven

In het Brusselse welzijnsveld zijn verschillende diensten actief die als alternatief voor de erkende diensten voor oppashulp en gezins- en bejaardenhelpers seniorsitting aanbieden. Gammes is een professionele oppasdienst waarop de 5 centra voor de coördinatie van thuisverzorging en – diensten beroep doen. Aksent biedt niet alleen logistieke hulp, maar zet zijn werknemers ook in voor oppasopdrachten. Baluchon Alzheimer richt zich specifiek tot personen die lijden aan Alzheimer en hun mantelzorgers voor de tijdelijke verlichting van de mantelzorg. Iris thuiszorg en Réseau Santé du Vieux Sainte-Anne doen beroep op vrijwillige oppassers. In principe kunnen de PWA's ingeschakeld worden voor seniorsitting, maar in werkelijkheid wordt slechts minimaal beroep gedaan op deze optie in hun aanbod. Hiervoor worden langdurig werklozen en werkzoekenden ingeschakeld en dit ter bevordering van de federale werkgelegenheidsmaatregelen.

Tabel 2.19 Alternatieve organisaties oppashulp

Organisatie	Erkenning	Subsidiërende overheid	Officieel taal-statuut	Opdracht
Aksent VZW	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	NL	<ul style="list-style-type: none"> seniorsitting ziekenoppas sociaal tarief
Baluchon Alzheimer Belgique-België	VZW		tweetalig	<ul style="list-style-type: none"> voor personen met Alzheimer oppas woont maximaal 2 weken bij de persoon in oppas per dag 65 EUR per 24 uur en 0,28 EUR per km voor de verplaatsing heen en terug enkele mutualiteiten voorzien een tussenkomst in de vergoeding
Gammes VZW	PIOW	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	FR	<ul style="list-style-type: none"> actief in alle 19 Brusselse gemeenten professionele thuiswachtendienst voor ouderen, zieken en personen met een handicap samenwerking met 5 centra voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten uurtarief dagoppas: 3,25 EUR (OMNIO-statuut) en 5,25 EUR (niet OMNIO) uurtarief avond- en nachtoppas en oppas tijdens het weekend en feestdagen: 4,75 EUR (OMNIO-statuut) en 6,75 EUR (niet-OMNIO) opleiding- en tewerkstellingsproject voor laaggeschoolden tot thuisoppas opleiding wordt gesubsidieerd door de COCOF en ESF
Iris Thuiszorg	RDC	Vlaamse Gemeenschap	NL	<ul style="list-style-type: none"> inschakeling van vrijwilligers oppasdienst en seniorsitting. dagoppas: 2,50 EUR per uur.
Partena & Partners	mutualiteit		tweetalig	<ul style="list-style-type: none"> oppashulp
PWA Anderlecht, PWA Stad Brussel, PWA Stad Brussel-Laken, PWA Etterbeek, PWA Evere, PWA Koekelberg, PWA Oudergem, PWA Schaarbeek, PWA Sint-Agatha-Berchem, PWA Sint-Gillis, PWA Sint-Jans-Molenbeek, PWA Sint-Joost-ten-Node, PWA Sint-Lambrechts-Woluwe, PWA Sint-Pieters-Woluwe, PWA Ukkel, PWA Vorst en PWA Watermaal-Bosvoorde	PWA	Federale overheid	tweetalig	<ul style="list-style-type: none"> inschakeling voor seniorsitting mogelijk
Réseau Santé du Vieux Sainte-Anne (Oudergem)	VZW		FR	<ul style="list-style-type: none"> ondersteuning aan huis van zieken door vrijwilligers en niet-professionelen in samenwerking met paramedische

				<p>zorgverleners via occasionele hulp voor kleine dagelijkse problemen zoals onder meer seniorsitting.</p> <ul style="list-style-type: none">• gratis
--	--	--	--	---

4.5 Conclusies oppashulp

Het aanbod van diensten voor oppashulp is relatief weinig gekend. Het grootste aantal gebruikers van oppashulp is onder de 80- tot 89-jarigen te vinden. Het zijn hoofdzakelijk alleenstaanden en personen met een fysieke problematiek die beroep doen op oppashulp. De meeste uren oppashulp wordt geleverd in Brussel, Vorst en in Sint-Lambrechts-Woluwe.

Het aanbod van de Vlaamse erkende diensten voor oppashulp is in Brussel beperkt en het aantal gepresteerde uren ligt bij de organisaties aan de lage kant waardoor Familiehulp enkele jaren geleden zelfs zijn erkenning teruggaf.

Het is duidelijk dat oppashulp een specifieke aanpak vereist, vooral omdat de diensten steunen op hun pool van vrijwilligers. Deze gerichte aanpak van een vrijwilligerswerking gaat vaak verloren tussen de andere taken van de diensten. Door het gebrek aan vrijwilligers is het beheren van een dienst voor oppashulp een zware opdracht.

Enkele federaal erkende plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA) stellen zich onder meer beschikbaar als oppas voor ouderen en het gezelschap houden van alleenstaanden en zieke senioren. Dit zou vanwege de lokale werking van de PWA's een troef kunnen zijn maar in werkelijkheid wordt op de oppasdiensten van de PWA's weinig beroep gedaan. De Brusselse PWA's werden alle opgericht door de lokale gemeentebesturen. De Vlaamse erkende diensten voor oppashulp maar ook de PIOW's Gammes en Aksent hebben een groter werkgebied en zijn in het volledige Brussels Hoofdstedelijk Gewest inzetbaar.

5. Diensten voor thuisverpleging

De diensten die geleverd worden door thuisverpleegkundigen, worden federaal gefinancierd door de ziekteverzekering volgens een forfait dat varieert naargelang de mate van zorgbehoevendheid van de cliënt. De gegevens van het RIZIV tonen aan dat het aantal geattesteerde thuisverpleegkundige verstrekkingen zowel thuis als in residentiële settings in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad in stijgende lijn gaat.

Tabel 2.20 Thuisverpleegkundige verstrekkingen in BHG, Vlaanderen en Wallonië⁷¹

	Brussel Hoofdstedelijk Gewest		Vlaams Gewest		Waals Gewest	
	Thuisverpleegkundige verstrekkingen	Aantal/inwoner	Thuisverpleegkundige verstrekkingen	Aantal/inwoner	Thuisverpleegkundige verstrekkingen	Aantal/inwoner
2006	3.515.804	3,45	67.503.474	11,11	35.008.681	10,25
2007	3.707.494	3,60	70.010.954	11,44	36.635.720	10,66
2008	3.990.358	3,81	75.587.714	12,27	38.936.472	11,26
2009	4.361.665	4,08	78.398.627	12,63	40.822.357	11,75
2010	4.513.058	4,14	82.231.409	13,15	43.108.833	12,32
2011	4.663.147	4,17	86.504.801	13,72	45.459.040	12,89

Dit wil zeggen dat op 6 jaar tijd het aantal verpleegkundige verstrekkingen in Brussel met 1.122.782 gestegen is, wat een stijging betekent met bijna een derde, wat meer dan 4% hoger is dan in Vlaanderen en 3% hoger dan in Wallonië. Hygiënische verzorging (toilet) vormt de hoofdmoot (55%) van het aantal verstrekkinge⁷², gevolgd door het toedienen van geneesmiddelen, complexe en eenvoudige wondzorg, verstrekking in het kader van compressietherapie en het aanbrengen van zalf of een geneeskrachtig product. De gemeenschappen kennen een bijkomende erkenning of subsidiëring toe aan een dienst voor thuisverpleging.

Wanneer we het relatief aandeel bekijken van de RIZIV-uitgaven van Brussel voor verpleegkundige verstrekkingen, wijst dit wellicht op een onderconsumptie aan verpleegkundige verstrekkingen t.o.v. de andere regio's. Dit vermoeden wordt ondersteund door de studie *Medisch verbruik vanuit geografisch perspectief - Variaties in de uitgaven van de verzekering voor geneeskundige verzorging in België – Longitudinaal rapport 2006-2010*, gepubliceerd door het RIZIV in 2011 en door de gegevens aangeleverd door de socialistische mutualiteit over de maximumfactuur (MAF) – zie verder.

Dit vermoeden van onderconsumptie kan wellicht verklaard worden door:

⁷¹ Geraadpleegd op http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/bevolking/cijfers_bevolking_1_1_2009.jsp

⁷² Wouters, R., Paquay, L., De Vlieghe, K., Debaille, R. & Geys, L. (2005). *KIT-diagnostiestudie: verpleegkundige kerninterventies in de thuiszorg volgens medische pathologieën*. Onderzoeksrapport Wit-Gele Kruis Vlaanderen. En Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (2010). *Financiering van de thuisverpleging in België*. KCE reports 122A.

1. een belangrijk tekort aan thuisverpleegkundige verstrekkers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
2. problemen van toegankelijkheid of onbekendheid van de mogelijkheden van thuisverpleegkunde en van eerstelijnszorg in het algemeen bij de eindgebruiker;
3. een relatief hoog aanbod van (kleine) rustoorden en ziekenhuizen;
4. en mogelijk eigen aan grootstedelijk problematiek.

Wanneer we weten dat de hoofdmoot van de verpleegkundige verstrekkingen hygiënische toiletten zijn en dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met een groot werkloosheidsprobleem te kampen heeft, dringt zich de vraag op of bepaalde verpleegkundige taken niet verder kunnen gedelegeerd worden aan minder gekwalificeerden. De pilootprojecten, gesubsidieerd door het RIZIV, waarin verpleegkundigen kunnen beroep doen op zorgkundigen zijn hiervan een mooi voorbeeld. Misschien moet men hier verder creatief over nadenken.

Op dit ogenblik is door de wetgeving (KB nr. 78) weinig ruimte voor creatieve experimenten. Toch zou het de moeite waard zijn om in dit domein meer mogelijk te maken.

In de rand weze het opgemerkt dat in de thuiszorg veel mogelijk wordt gemaakt door de inzet van mantelzorgers, die over het algemeen weinig of geen ondersteuning krijgen. In combinatie van hetgeen hierboven beschreven werd met een aantal ondersteunende maatregelen naar mantelzorgers toe, zou de thuiszorg zowel voor professionelen als voor vrijwilligers meer haalbaar worden.

5.1 Omschrijving

VG

Met de invoer van het *Woonzorgdecreet* werden de teams voor thuisverpleging omgevormd tot diensten voor thuisverpleging. Een dienst voor thuisverpleging is een organisatie van verpleegkundigen die gecoördineerd wordt door één of meer verpleegkundigen, waarvan de werking is vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst en waarvan de verpleegkundigen als werknemer of als zelfstandige verpleegkundige activiteiten in het natuurlijke thuismilieu van de gebruiker uitoefenen⁷³.

Voor het overige valt de thuisverpleging volledig onder de federale ziekteverzekering.

⁷³ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

Het *Besluit van 6 november 2003 van het Verenigd College betreffende de diensten voor thuiszorg 2003* stelt dat Vzw's, gemeenten en OCMW's die thuiszorg – waaronder ook thuisverpleging - willen organiseren aan volgende voorwaarden moeten voldoen:

1. professionele thuiszorg bieden, d.w.z. dienstverlening die geboden wordt door verpleegkundigen, met als doel de gebruiker te handhaven in zijn natuurlijk thuismilieu;
2. de thuiszorg aanvullend en/of vervangend en/of ondersteunend t.o.v. de zelfzorg en de mantelzorg aanbieden;
3. oog hebben voor de globale zorgsituatie, met een bijzondere aandacht voor gebruikers die een verhoogd risico lopen op verminderde welzijnskansen;
4. samen met de gebruiker en/of de mantelzorg en/of de vrijwilligers en/of de huisarts en/of andere professionele hulpverlening verantwoordelijk zijn voor de zorgafstemming. In dit kader, indien nodig, deelnemen aan het gestructureerd overleg met alle betrokken actoren⁷⁴.

De diensten voor gezinszorg en thuisverpleging zijn meer geïntegreerd en in de praktijk zijn het de centra voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten die de coördinatie van de thuisverpleging sturen.

5.2 Programmatie en subsidiëring

Voor Vlaanderen en Brussel-Hoofdstad worden er maximaal 250 diensten voor thuisverpleging erkend. Een dienst wordt erkend voor een bepaald werkgebied. Het werkgebied voldoet aan de bepalingen van het *Zorgregiodecreet van 23 mei 2003* en is minimaal gelijk aan een gemeente of stad en maximaal gelijk aan de som van de regionale steden van één provincie of aan het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad⁷⁵. Brussel-Hoofdstad wordt volgens dit decreet als één zorgregio beschouwd. Een dienst voor thuisverpleging telt op zijn minst 7 VTE verpleegkundigen en 1 coördinerend verpleegkundige die verantwoordelijk is voor de organisatie van de dienst voor wat betreft coördinatie, continuïteit, kwaliteit en evaluatie van de zorg⁷⁶. Aan de erkenning is geen specifieke subsidiëring verbonden, behalve deze vanwege de federale overheid voor de medische zorg die zij verstrekken.

⁷⁴ GGC (2004). *Besluit van het Verenigd College betreffende de diensten voor thuiszorg 2003*. *Belgisch Staatsblad*, 7 januari 2004.

⁷⁵ Vlaamse Regering (2009). *Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidiëring van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers*. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁷⁶ Vlaamse Regering (2009). *Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidiëring van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers*. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

Deze diensten voor thuiszorg mogen aanspraak maken op een forfaitaire jaarlijkse subsidie van 0,08 EUR per bezoek dat een prestatie van de RIZIV-nomenclatuur inhoudt en van 0,12 EUR per bezoek in het kader van een forfait van de RIZIV-nomenclatuur. Diensten voor thuiszorg die enkel werken met personen in loondienst, kunnen aanspraak maken op een tegemoetkoming in de kosten voor de verplaatsingen. Deze tussenkomst bedraagt 700 EUR per VTE verpleegkundige per jaar⁷⁷.

Er is geen concrete programmatie voor diensten voor thuisverpleging. Bijgevolg zijn er ook geen erkende diensten voor thuisverpleging langs Franstalige zijde.

5.3 Aanbod en invulling

De consumptie van thuisverpleegkundige zorgen neemt toe met de leeftijd. Hoewel het aandeel 80jarigen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hoger ligt dan in de rest van Vlaanderen en Wallonië, blijkt dat er in Brussel minder beroep wordt gedaan op thuisverpleging. In Brussel werden in 2011 in totaal (alle prestaties samen - thuiszorg inclusief) 4.663.147 verpleegkundige verstrekkingen verricht, terwijl er in Vlaanderen 86.504.801 plaatsvonden en in Wallonië 45.359.040.

Er zijn verschillende redenen waarom er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest minder beroep wordt gedaan op thuisverpleegkundige verzorging. Eén ervan is de socioculturele structuur van de Brusselse bevolking. In Brussel wonen minder arbeiders en meer bedienden, kaderleden, zelfstandigen en vrije beroepen. Hogere socio-professionele groepen zouden een lagere consumptie van thuisverzorging hebben. Een tweede reden voor dit ondergebruik is het ontoereikende aanbod van thuisverpleging wegens personeels- en financieringsgebrek. Ook problemen met betrekking tot veiligheid, verkeer en parkeermogelijkheden maken het moeilijk om in Brussel als thuisverpleegkundige actief te zijn. Tenslotte zou de Brusselse allochtone bevolking minder vertrouwd zijn met thuisverzorgingsvoorzieningen⁷⁸.

⁷⁷ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁷⁸ Pacolet J., Deliège D., Artoisenet C., Cattaert G., V. Coudron V., Leroy X., Peetermans A., & Swine C. (2005). *Vergrijzing, gezondheidszorg en ouderenzorg in België*. Leuven/Bruxelles: HIVA-K.U.Leuven/SESA-UCL. Geraadpleegd op http://www.socialezekerheid.fgov.be/docs/fr/publicaties/vergrijzing/rapport_vergrijzing.pdf

Het totaal aantal erkende diensten voor thuisverpleging in Vlaanderen bedraagt 199. In Brussel-Hoofdstad werden in 2011 twee diensten voor thuisverpleging erkend door de Vlaamse Gemeenschap, meer bepaald Thuisverzorging in Solidariteit Asse en Thuisverzorging in Solidariteit Brussel-Oostrand.

Thuiszorg in Solidariteit is een vzw opgericht door Solidariteit voor het Gezin waaronder alle activiteiten en alle personeel van de thuisverpleging zijn ondergebracht.

De GGC erkent 4 diensten voor thuisverzorging:

1. Wit-Gele Kruis

Het Wit-Gele Kruis van Brussel werkt onder een erkenning van dienst voor thuisverzorging van de GGC. Meer dan 50 verpleegkundigen zijn er in vast dienstverband. Het Wit-Gele Kruis van Brussel levert haar diensten over heel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De dienstverlening is in principe tweetalig, maar het aantal Nederlandskundige zorgverstrekkers dat momenteel nog in dienst is, behoort tot een absoluut minimum. Het Wit-Gele Kruis neemt volgende taken op zich:

- thuisverpleging volgens RIZIV-nomenclatuur;
- gezondheidspreventie en -promotie;
- psychosociale ondersteuning van de zieke, begeleiding, samenwerking met de omgeving (familie, zorgverstrekkers, welzijnswerkers), contactname bij ziekenhuisopname;
- multidisciplinariteit, samenwerking met het ziekenhuis.

2. OCMW Brussel - Ondersteuning ten huize

Ook het OCMW Brussel herbergt een door de GGC erkende dienst voor thuisverzorging. De dienst thuisverzorging beschikt over een polikliniek, verstrekt verpleegkundige zorgen aan huis en verwijst patiënten door wanneer nodig. Het werkgebied beperkt zich tot de stad Brussel.

3. Thuiszorg Brussel

De thuiszorgafdeling van de Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant verzorgt de coördinatie van de thuisverpleging en -verzorging en van gespecialiseerde diensten voor zieken, mensen met een handicap of bejaarden. Ze hebben 13 verpleegkundigen in dienst. In 2011 verstrekten ze 39.215 zorgen.

4. Infimedic

Infimedic is een onafhankelijke praktijk van thuisverpleegkundigen. Zij zijn gespecialiseerd in palliatieve hulp en geriatrische verpleegkunde en nemen een intermediaire rol op naar thuiszorgdiensten, huishoudhulp en maaltijden aan huis. Hun werkgebied bestrijkt voornamelijk

Brussel - Haren, Brussel - Laken, Brussel - Neder-Over-Heembeek, Evere, Schaarbeek en Sint-Lambrechts-Woluwe.

COCOF

De COCOF heeft geen specifieke erkenning voor diensten voor thuisverpleging. Echter, binnen onderstaande erkende coördinatiecentra van thuisverzorging en –diensten is steeds een dienst voor thuisverpleging ondergebracht. Hun werkgebied spreidt zich uit over het volledige Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

1. Centre de Coordination de Soins et Services à Domicile Indépendants de Bruxelles (COSEDI)
COSEDI biedt thuisverpleging aan volgens RIZIV-nomenclatuur, dit aan de hand van verplegingsteams en zelfstandige verpleegkundigen die op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werkzaam zijn.

2. Centrale de Services à Domicile Bruxelles (CSD)
De dienst voor thuisverzorging van CSD is eveneens actief in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Thuisverpleging gebeurt volgens de RIZIV-nomenclatuur.

3. Soins à Domicile
De dienst verzorgt thuisverpleegkundige zorg en maakt deel uit van de Fédération des Mutualités Socialistes du Brabant.

4. Soins chez Soi
Soins chez Soi herbergt een dienst thuisverpleging en werkt volgens RIZIV-nomenclatuur.

5. Bruxelles-Assistance
Bruxelles-Assistance verzorgt thuisverpleegkundige zorg.

5.4 Alternatieven

Behalve de erkende diensten voor thuisverpleegkunde zijn er in Brussel een aantal groepspraktijken actief die door RIZIV worden erkend en thuisverpleegkundige verstrekkingen verlenen volgens RIZIV-nomenclatuur. Hier volgt een niet-exhaustieve opsomming van enkele duo's en praktijken. Verschillende Nederlandstalige praktijken zijn gevestigd in Vlaams-Brabant, maar hebben hun werking uitgebreid tot een aantal Brusselse gemeenten.

Tabel 2.21 Groepspraktijken thuisverpleging BHG

Groepspraktijken	Werkregio	Vestigingsplaats	Statuut	Taalstatuut
30+30	Brussels hoofdstedelijk gewest	Evere		NL/FR
A Priori	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Ternat	zelfstandigen	NL
Antenne Tournesolle	Jette	Jette	werknemers	FR
Arche de Vie		Etterbeek		FR
Arcus Thuisverpleging	Brussel, Ganshoren en Jette	Wemmel	zelfstandigen	NL
Briesen Bart-Wolfs Anne	Sint-Gillis, Ukkel en Vorst	Gaasbeek	zelfstandigen	NL
Care Team	Anderlecht, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek	Schepdaal	zelfstandigen	NL
Daily Homecare	Laken, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek	Dilbeek	zelfstandigen	NL
De Brug Thuisverpleegkundigen	Anderlecht	Sint-Pieters-Leeuw en erkenning als dienst voor thuisverpleging (Vlaams-Brabant)	werknemers	NL
De Schakel	Anderlecht, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek	Ternat en erkenning als dienst voor thuisverpleging (Vlaams-Brabant)	werknemers	NL
Ensemble de Mains	Evere, Schaarbeek, Sint-Joost-ten-Node, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe	Brussel		FR
Entr'aide des Marolles	Brussel	Brussel	werknemers	FR
Infimax	Anderlecht, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek	Ganshoren	zelfstandigen	NL
Maison médicale Botanique	Sint-Joost-ten-Node,	Sint-Joost-ten-	werknemers	NL/FR

	Schaarbeek	Node		
Maison médicale Calendula	Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek	Ganshoren	werknemers	NL/FR
Maison médicale Cité santé	Brussel-Laken, Jette	Brussel-Laken	werknemers	NL/FR
Maison médicale Couleurs santé	Elsene, Etterbeek	Elsene	werknemers	FR
Maison médicale de Forest	Vorst	Vorst	werknemers	NL/FR
Maison médicale de Watermael-Boitsfort - Auderghem	Watermaal-Bosvoorde en Oudergem	Watermaal-Bosvoorde	werknemers	FR
Maison médicale Duchesse	Sint-Jans-Molenbeek	Sint-Jans-Molenbeek	werknemers	FR
Maison médicale Galilée	Brussels gewest	Sint-Gillis	werknemers	FR
Maison médicale Neptune	Schaarbeek, Sint-Joost-ten-Node, Evere	Schaarbeek	werknemers	NL/FR
Nursing@home	Anderlecht en Sint-Jans-Molenbeek	Boortmeerbeek	zelfstandigen	NL
OCMW Brussel – Ondersteuning ten Huize	Brussel	Brussel	werknemers	NL/FR
Onè-Respè Thuiszorg	Anderlecht, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem, Sint-Jans-Molenbeek	Asse	werknemers	NL
Santé Chez Soi	Evere, Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node	Schaarbeek		FR
Sociale Actie van Sint-Lambrechts-Woluwe	Sint-Lambrechts-Woluwe	Sint-Lambrechts-Woluwe		NL/FR
Soins Humains	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Schaarbeek		FR
South Brussels Nursing	Elsene, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde	Brussel	zelfstandigen	FR
Thuishulp Allure	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Sint-Jans-Molenbeek		NL
Thuisverpleegkundigenpraktijk De Kerck - Dridi- Van Bael	Evere, Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node		zelfstandigen	NL
Viva Domicile	Sint-Gillis, Ukkel en Vorst		zelfstandigen	NL
Wijkpraktijk Mederi Brussel-West	Anderlecht, Brussel, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-	Brussel	zelfstandigen	NL

	Agatha-Berchem, Schaarbeek, Sint- Jans-Molenbeek en Sint-Joost-ten-Node			
--	--	--	--	--

De opgesomde Nederlandstalige verpleegkundigenpraktijken zijn hoofdzakelijk actief in de gemeentes Anderlecht, Brussel, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek. De groepspraktijken zijn het minst actief in de gemeentes Elsene, Etterbeek, Oudergem, Sint-Pieters-Woluwe en Watermaal-Bosvoorde. Let wel, er wordt geen rekening gehouden met de talrijke alleenwerkende zelfstandige verpleegkundigen actief in verschillende Brusselse gemeentes. De vermelde Franstalige verpleegkundigenpraktijken zijn hoofdzakelijk actief in de gemeentes Evere, Schaarbeek, Sint-Joost-ten-Node. Ook hier wordt geen rekening gehouden met de talrijk zelfstandig werkende verpleegkundigen.

Daarnaast bestaat er sinds kort ook Conectar Night. Dit is geen thuisverplegingsdienst zoals hierboven beschreven, maar is complementair aan de erkende diensten voor thuisverpleging. Deze dienst is een project van GDT Conectar in partnerschap met Soins à Domicile Bruxelles, het Wit-Gele Kruis, het OCMW van Sint-Jans-Molenbeek en van Sint-Agatha-Berchem en de geriatische dagkliniek Saint-Luc. Het project biedt thuisverpleging aan tijdens de nacht in heel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het betreft een aanvulling op (en geen vervanging van) verpleging overdag tijdens de uren waarop gewoonlijk geen verpleging wordt aangeboden (22 uur-5 uur).

5.5 Conclusies

De taakinhoud van thuisverpleegkundigen, voornamelijk persoonsverzorgingstaken, overlapt gedeeltelijk met deze van polyvalent verzorgenden in de gezinszorg. Thuisverpleegkundigen voeren vaak enkel de taken uit die betrekking hebben tot persoonsverzorging zoals het dagelijks toilet. Dit wordt bevestigd door een onderzoek naar de kerninterventies in de thuisverpleegkunde; dat de 2 voornaamste interventies in thuisverpleging aangeeft, zijnde baden/douchen en helpen met kleden in combinatie met (psycho)sociale interventies en (im)mobiliteitsinterventies⁷⁹. Verzorgenden uit de diensten voor gezinszorg vervullen evenzeer deze taken. Naarmate de leeftijd van de gebruiker stijgt, bestaat meer en meer de gepresterde verzorging uit hygiënische verzorging. Mogelijks is een opdrachtherverdeling, een nauwere samenwerking en gezamenlijke initiatieven van de thuisverpleging en de gezinszorg aan de orde⁸⁰. Ook financiële afspraken zijn nodig daar de nettogebruikersbijdrage voor

⁷⁹ De Vliegheer K., Legiest E., Paquay L., Wouters R., Debaille R., & Geys L. (2002). *Een onderzoek naar 'kerninterventies in de thuisverpleegkunde'*. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, uitgevoerd door de Vlaamse Federatie van Diensten voor Thuisverpleging. Geraadpleegd op <http://www.vfdt.be/Bestanden/rapportkit.pdf>

⁸⁰ Rekenhof (2007). *De subsidiëring van de thuiszorg. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement. Stuk 37-E (2006-2007) – Nr. 1*. Geraadpleegd op <http://www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showParlInitiatief.action?id=493423>

verpleegkundige hygiënische verzorging zeer laag kan zijn door de RIZIV-terugbetaling en de gebruiker uiteraard de goedkoopst mogelijke zorgverlening verkiest⁸¹.

De gegevens van het RIZIV tonen aan dat het aantal geattesteerde thuisverpleegkundige verstrekkingen zowel thuis als in residentiële settings in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad in stijgende lijn gaat.

De thuisverpleging biedt in Brussel nog veel ontwikkelingsmogelijkheden gezien het feit dat Brussel een hogere institutionaliseringsgraad kent dan Vlaanderen en Wallonië. Veel meer mensen gaan naar een rusthuis zonder veel overgang via het gebruik van thuisverpleging⁸².

Daar een VG-erkenning als dienst voor thuisverpleging weinig meerwaarde biedt – immers, met de erkenning gaat geen subsidie gepaard - vragen diensten met Nederlandkundige thuisverplegers geen erkenning aan bij de Vlaamse overheid. Ze zijn echter wel als thuisverplegingsdienst bekend bij het RIZIV en werken volgens de RIZIV-nomenclatuur. Het aanbod aan door Vlaanderen erkende diensten voor thuisverpleging ging er de afgelopen jaren niet op vooruit in Brussel. Enkel Solidariteit voor het Gezin heeft nog een Vlaamse erkenning als dienst voor thuisverpleging. Er zijn diensten die hun erkenning als dienst voor thuisverpleging hebben terug gegeven omdat deze veel administratie meebrengt maar weinig surplus geeft.

De GGC erkent 4 diensten voor thuisverzorging: Wit-Gele Kruis, OCMW Brussel - Ondersteuning ten huize, Thuiszorg Brussel en Infimedic. Er zijn geen specifieke diensten voor thuisverzorging erkend door de COCOF. Toch kent de COCOF diensten van thuisverpleegkundigen. Deze diensten worden hoofdzakelijk gestuurd vanuit de coördinatiecentra voor thuisverzorging en -diensten die het gehele gewest tot hun werkingsgebied rekenen (Centre de Coordination de Soins et Services à Domicile Indépendants de Bruxelles, Centrale de Services à Domicile Bruxelles, Soins chez Soi en Bruxelles-Assistance).

Erkende diensten voor thuisverpleging die gevestigd zijn in Vlaams-Brabant, maar ook thuisverpleegkundige praktijken zonder Vlaamse erkenning breiden hun werking uit naar enkele Brusselse gemeenten, hoofdzakelijk de noordwestelijk gelegen gemeenten Anderlecht, Brussel, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek. Niet erkende Franstalige diensten richten zich op de noordoostelijke gemeenten. Het valt op dat de groepspraktijken de zuidoostelijke gemeenten Oudergem, Etterbeek, Sint-Pieters-Woluwe en Watermaal-Bosvoorde minder bedienen.

Er is een grote variatie te vinden onder de thuisverpleegkundigen: sommigen werken alleen, als duo of in groepspraktijken. Talrijke thuisverpleegkundigen werken onder het zelfstandigenstatuut, anderen als werknemer in dienstverband. De erkende diensten voor thuisverpleging uit Vlaams-Brabant stellen de verpleegkundigen als werknemers tewerk, terwijl

⁸¹ Thuisverpleegkundige hulp is in de praktijk meestal gratis aangezien de mutualiteit tussenkomt in het remgeld en zo rekenen ook de zelfstandige thuisverpleegkundigen vanuit concurrentie-oogpunt geen remgeld aan. Echter, in gebieden zoals Brussel, waar thuisverpleegkundige hulp schaars is, wordt soms remgeld of een forfait aangerekend vanuit een ontradingstandpunt.

⁸² Pacolet J., Merckx S., Peetermans A. (2007). *Is de thuiszorg onderontwikkeld in Vlaanderen en België? Onderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden van de thuiszorg in het algemeen en de thuisverpleging in het bijzonder*. Leuven/Brussel: HIVA-K.U. Leuven en VFDT.

groepspraktijken bestaande uit zelfstandige verpleegkundigen geen erkenning tot dienst voor thuisverpleging aanvragen.

Het werkgebied van thuisverpleegkundigen is gespreid over Brussel, maar per thuisverpleegkundige of een (groep van) thuisverpleegkundigen voornamelijk gericht op enkele gemeenten.

In het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad is er een algemeen tekort aan thuisverpleegkundigen. Om een optimale dienstverlening te garanderen worden per 1.000 inwoners twee thuisverpleegkundigen gerekend. Momenteel zijn er op het gewestelijk grondgebied een 700-tal thuisverpleegkundigen actief, terwijl er minimum 2.000 noodzakelijk zouden zijn. Dit onevenwicht wordt deels opgelost door verpleegkundigen uit de Rand die hun werkterrein naar Brussel uitbreiden.

6. Dienst voor maatschappelijk werk van het ziekenfonds

6.1 Omschrijving

VG

Een dienst maatschappelijk werk van het ziekenfonds is een voorziening die als opdracht heeft hulp- en dienstverlening te bieden aan gebruikers en aan hun mantelzorgers, in het bijzonder als zij door ziekte, handicap, ouderdom of vanuit sociale kwetsbaarheid blijvend of tijdelijk problemen ondervinden⁸³.

Volgende activiteiten dienen in elk geval verricht te worden⁸⁴:

1. ondersteuning bieden bij het oriënteren van hulp- en zorgvragen van gebruikers en mantelzorgers op basis van vraagverheldering en vraagverduidelijking, of die personen naar de georganiseerde thuiszorg toe leiden;
2. door informatie, advies, ondersteuning en bemiddeling de gebruikers en mantelzorgers in staat stellen hun rechten maximaal uit te putten en maximaal toegang te hebben tot zorg;
3. administratieve en psychosociale ondersteuning aanbieden, als de draagkracht of vaardigheden van de gebruikers of mantelzorgers ontoereikend zijn;
4. het zelfzorgvermogen evalueren;
5. gebruikers met een indicatie van verminderd zelfzorgvermogen proactief benaderen;
6. in complexe zorgsituaties of als een wijziging van zorgvorm wenselijk is, de mogelijkheid tot langdurige begeleiding en ondersteuning aanbieden, waarbij de gebruiker in elke fase van zijn persoonlijke zorgtraject een beroep kan doen op een professionele zorgverlener;
7. belemmerende factoren beleidsgericht signaleren.

GGC

De centra voor maatschappelijk werk worden aangeduid als centra voor algemeen welzijnswerk. In artikel 3, 2° van de *Ordonnantie betreffende de centra en diensten voor bijstand aan personen van 7 november 2002* worden volgende opdrachten toegeschreven aan de centra voor algemeen welzijnswerk:

1. de sociale opvang: zorgen voor de eerste opvang van elke persoon die erom vraagt, een analyse bieden van zijn situatie, instaan voor de doorverwijzing, de bijstand en de begeleiding om een versterking van de sociale banden en een betere toegang van de persoon tot de collectieve voorzieningen en tot zijn fundamentele rechten te bevorderen door een beroep te doen op zijn persoonlijke vaardigheden via collectieve, gemeenschappelijke of individuele acties en/of sociale bijstand en psychologische ondersteuning bieden, alleen of in samenwerking met andere instellingen, aan beklaagden, gevangenen en ex-gevangenen of voorwaardelijk invrijheidgestelden, alsmede aan de naaste verwanten die het wensen;

⁸³ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

⁸⁴ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

2. de planning: aan alle personen, koppels of gezinnen die het wensen, de nodige opvang, voorlichting, sociale, psychologische en medische begeleiding bieden op het vlak van hun gevoels- en seksuele leven.

Volgende organiserende instanties worden toegestaan een centrum algemeen welzijnswerk in te richten:

- een OCMW van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad;
- een vereniging bestaande uit 1 of meer OCMW's van Brussels-Hoofdstad en andere openbare instanties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- een gemeente uit Brussel-Hoofdstad;
- een intercommunale bestaande uitsluitend uit gemeenten van Brussel-Hoofdstad;
- een ziekenfonds of een landsbond van ziekenfondsen;
- een rechtspersoon waarbij aan VZW's en aan instellingen van openbaar nut de rechtspersoonlijkheid wordt verleend⁸⁵.

COCOF

Een *centre d'action sociale globale* is een ambulante dienst die als doel heeft de relatie tussen de persoon en de maatschappij en omgekeerd te herstellen of te verbeteren. Sociale actie is voornamelijk gericht op het bestrijden van kwetsbare en uitsluitingssituaties die gekenmerkt worden door meervoudige en complexe problemen⁸⁶. Hoofdzakelijk wordt hulp geboden aan geïsoleerde personen, families en groepen door sociaal assistenten en verpleegkundigen. De opdracht van dergelijk centrum bestaat in de ontwikkeling van een globale sociale actie waarbij aan de begunstigde een eerste opvang verzekerd wordt evenals een analyse van zijn/haar problematische situatie, een oriëntering, een begeleiding en een opvolging. De globale sociale actie is gebaseerd op collectieve actie, gemeenschappelijke sociale actie en individuele steun⁸⁷.

6.2 Programmatie en subsidiëring

VG

Het programma voor de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen bestaat uit programmacijfers voor het aantal personeelsleden per landsbond van ziekenfondsen. De programmaticijfers worden voor het Nederlandse taalgebied en het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad op basis van objectieve parameters als volgt per landsbond vastgelegd:

1. per 10.000 personen die potentieel in aanmerking komen voor een terugbetaling van geneeskundige verstrekkingen in het kader van de sociale maximumfactuur: 0,69 VTE;

⁸⁵ GGC (2002). Ordonnantie betreffende de diensten en centra voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 27 november 2002.

⁸⁶ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

⁸⁷ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

2. per 10.000 personen die in het kader van de sociale maximumfactuur effectief een terugbetaling van geneeskundige verstrekkingen genieten: 3,08 VTE;
3. per 10.000 personen met minstens een score van 15 op de medisch-sociale schaal die wordt gebruikt voor de evaluatie van de graad van zelfredzaamheid met het oog op het onderzoek naar het recht op de integratietegemoetkoming, hulp aan bejaarden en hulp aan derden: 52,79 VTE;
4. per 10.000 invaliden: 4,68 VTE;
5. per 10.000 aangesloten leden: 0,034 VTE;
6. per 10.000 aangesloten leden, ouder dan 80 jaar: 3,61 VTE.

De minister bepaalt de wijze waarop het aantal geprogrammeerde VTE per landsbond verdeeld wordt over de erkende diensten voor maatschappelijk werk behorende tot eenzelfde landsbond⁸⁸. Aan een erkende dienst wordt een jaarlijkse subsidie-enveloppe toegekend die is samengesteld uit een forfaitair – jaarlijks indexeerbaar - bedrag van 33.870,59 euro per erkend voltijds equivalent⁸⁹. Het subsidiebedrag voor 2011 bedroeg 35.773,05 euro.

GGC

De programmering wordt onder meer bepaald op basis van de werkzaamheden van de centra en diensten, hun specialisatie, capaciteit, uitrusting en de coördinatie van hun voorzieningen. Er wordt rekening gehouden met de algemene en speciale behoeften van de bevolking voor wie zij moeten instaan en met de vereisten van een gezond beheer, alsmede met de vooruitzichten inzake hun ontwikkeling die van die aard zijn dat ze de programmering kunnen beïnvloeden. De programmering is eveneens gericht op een billijke verdeling van de centra en diensten over de verschillende organiserende instanties over het grondgebied van Brussel-Hoofdstad⁹⁰.

De subsidiëring vastgesteld door het Verenigd College betreft:

- de werkelijke kosten van het door het Verenigd College voor de subsidiëring aanvaarde personeel;
- de kosten voor de permanente vorming van het voor subsidiëring aanvaarde personeel;
- de werkings- en uitrustingskosten van het centrum of die dienst⁹¹.

Voor de centra voor maatschappelijk werk die van een mutualiteit afhangen, wordt een maximaal bedrag van 3.860,65 EUR per VTE ter beschikking gesteld voor de 3 eerste maatschappelijk assistenten en 1.930,33 EUR voor de andere maatschappelijk assistenten⁹².

COCOF

⁸⁸ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁸⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

⁹⁰ GGC (2002). Ordonnantie betreffende de diensten en centra voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 27 november 2002.

⁹¹ GGC (2002). Ordonnantie betreffende de diensten en centra voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 27 november 2002.

⁹² GGC (2009). Ministerieel besluit houdende bepaling van de werkingkosten van de centra en de diensten voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 8 oktober 2009.

Het College van de COCOF legt minstens om de 5 jaar en per dienst het maximum aantal erkende ambulante diensten vast evenals het aantal nieuwe diensten die het mag erkennen⁹³. De COCOF erkent momenteel 10 centra voor globale sociale actie. De minimumbezetting van een centrum voor globale sociale actie bestaat uit minstens 2 sociaal assistenten. De betoelaagde arbeidstijd voor de algemene coördinatie en de administratieve functie wordt gekoppeld aan de betoelaagde arbeidstijd van de sociale functie. Het bedrag van de toelage betreffende de werkingskosten van het centrum voor globale sociale actie wordt berekend in functie van het erkend kader en wordt als volgt beperkt:

- 14.000 EUR vanaf 2,50 VTE;
- 15.850 EUR vanaf 3,50 VTE;
- 17.700 EUR vanaf 4,50 VTE;
- 19.450 EUR vanaf 5,50 VTE;
- 21.450 EUR vanaf 7,00 VTE.

De kosten van de samenwerking tussen de diverse centra voor globale sociale actie wordt beperkt tot 250 EUR per centrum en per jaar⁹⁴.

6.3 Aanbod en invulling

VG

De VG erkent en subsidieert in Brussel 4 diensten maatschappelijk werk ondergebracht bij een mutualiteit.

1. Dienst maatschappelijk werk Sint-Michielsbond (Christelijke Mutualiteit)

De dienst maatschappelijk werk informeert en adviseert over tegemoetkomingen en sociale rechten, administratieve en sociale hulp, informatie en hulp bij de organisatie van de thuiszorg, zoals personenalarm en kortverblijf. De vragen waarmee cliënten zich aanmelden zijn op te delen in 4 grote domeinen met name de thuiszorg (38%), de zorgverzekering (19%), de ziekte- en invaliditeitsverzekering (18%) en de zorg voor personen met een handicap (14%). De dienst bereikt voornamelijk senioren en hoogbejaarden⁹⁵.

2. Dienst Maatschappelijk Werk van het Onafhankelijk Ziekenfonds Partena & Partners

De dienst heeft speciale aandacht voor zieken, bejaarden en personen met een handicap. Cliënten kunnen aankloppen voor vragen omtrent thuiszorg, ziekenvervoer, de Vlaamse zorgverzekering, ergotherapeutisch advies, juridisch advies, arbeidsongeschiktheid, voordelen en tegemoetkomingen en tijdelijk of permanente opvang.

3. Dienst maatschappelijk werk van het Onafhankelijk Ziekenfonds Securex

⁹³ COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

⁹⁴ COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

⁹⁵ CAW CM Sint-Michielsbond Brussel (2008). Jaarverslag CAW CM Sint-Michielsbond Brussel: het concrete aanbod 2008 en activiteiten.

De dienst maatschappelijk werk maakt de gebruiker wegwijs in de administratie van de sociale zekerheid, begeleidt de gebruiker bij de aanvragen voor tegemoetkomingen voor personen met een handicap, vervangingsinkomens, arbeidsongeschiktheid, enz.; en zorgt voor opvolging.

4. Dienst maatschappelijk werk van de Liberale Mutualiteit Vlaams-Brabant te Brussel

Deze dienst voor maatschappelijk werk is gratis en voor iedereen toegankelijk. De werking is echter specifiek gericht op bejaarden en zorgbehoevenden, zieken, personen met een handicap en mensen met chronische gezondheidsproblemen. De gebruiker kan er terecht voor informatie, advies en ondersteuning; voor begeleiding aangaande thuiszorgvragen; voor een indicatiestelling voor de Vlaamse zorgverzekering en voor allerhande handicapgerelateerde zorgvragen.

GGC

De GGC erkent en subsidieert verschillende diensten voor maatschappelijk werk verbonden aan een mutualiteit.

1. Centrum voor Maatschappelijk Werk Euromut

Deze dienst verleent sociale bijstand, coördineert de thuishulp en -zorg en adviseert inzake zorgverblijven.

2. Centrum voor Maatschappelijk Werk Federatie van de Socialistische Mutualiteiten van Brabant

De sociale dienst behandelt dossieraanvragen betreffende gezins- of huishoudhulp, pensioen, studiebeurs, herstelkuur, sociale woning, tussenkomsten en arbeidsongeschiktheid. Voor personen met een handicap worden de revalidatiemogelijkheden bekeken. Verder wordt er hulp geboden bij persoonlijke administratie en wordt er psycho-medisch-sociale steun verleend.

3. Centrum voor Maatschappelijk Werk van de Liberale Mutualiteit van Brabant

Men kan er terecht voor onder andere hulp bij het zoeken naar de meest geschikte oplossing voor uw sociale, psychologische, of financiële problemen, hulp bij het invullen van allerlei documenten, informatie over de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, de aanvullende verzekering (ziekenvervoer, hospitalatievergoeding) en inlichtingen over uw pensioen.

4. Centrum voor Maatschappelijk Werk Partenamut

Sociale en administratieve hulp in het kader van tegemoetkomingen voor personen met een handicap, de organisatie van de thuiszorg- en hulp, kortverblijven...⁹⁶.

5. Mutualité du Transport et du Communications

⁹⁶GGC (2009). Ministerieel besluit houdende bepaling van de werkingkosten van de centra en de diensten voor bijstand aan personen. *Belgisch Staatsblad*, 8 oktober 2009.

De COCOF erkent en subsidieert diverse diensten voor maatschappelijk werk waarvan 1 ondergebracht is bij een mutualiteit.

- Centre de Service Social Mutualité Saint-Michel

De sociale dienst verleent sociale en administratieve hulp, organiseert het herstelverblijf en de kortopvang. De pensioendienst staat ter beschikking voor informatie, raming van het bedrag van het rustpensioen, enz.

6.4 Conclusies diensten maatschappelijk werk van het ziekenfonds

In Vlaanderen werden in 2009 de diensten maatschappelijk werk van het ziekenfonds, voorheen de ingebouwde centra voor algemeen welzijnswerk (ICAW), overgedragen vanuit het decreet op het algemeen welzijnswerk naar het *Woonzorgdecreet*. De diensten maatschappelijk werk van het ziekenfonds kennen een sterke uitbouw in Vlaanderen. De overdracht van deze diensten van de sector algemeen welzijnswerk naar woonzorg, geeft ook duidelijker richting aan de opdrachten van de centra.

Een ware tegenhanger bestaat niet aan GGC of COCOF-zijde, want in Vlaanderen kan de inbedding enkel en alleen in ziekenfondsen plaatsvinden, terwijl dit in de GGC of de COCOF veel ruimer is. Ook gemeenten, OCMW's, intercommunales, Vzw's ... kunnen dergelijke dienstverlening oprichten en aanbieden. Hierdoor kunnen lokale besturen een grotere impact op het geheel verwerven.

Enkele ziekenfondsen huisvesten een dienst voor maatschappelijk werk die qua opdracht en dienstverlening vergelijkbaar zijn. Deze diensten werken momenteel onder een Vlaamse erkenning als dienst maatschappelijk werk van het ziekenfonds, onder een GGC-erkenning van centrum voor maatschappelijk werk, en onder een COCOF-erkenning van centre de service social.

Het is opvallend dat een dienst ingebed bij een ziekenfonds een erkenningsaanvraag doet bij of VG, of COCOF of GGC. Geen enkele dienst heeft een dubbele erkenning, behalve Partena of de zusterziekenfondsen (CM -VG- en MC -COCOF-). De inbedding van de dienst bij de mutualiteit garandeert een mogelijke dienstverlening voor eenieder vermits iedereen in theorie lid is van een mutualiteit. Het vergroot de toegankelijkheid naar de gezinszorg en in principe ook de doorstroming naar Dienst voor maatschappelijk werk van het ziekenfonds.

7. Lokaal dienstencentrum - LDC

7.1 Omschrijving

VG

Een lokaal dienstencentrum (LDC) is een voorziening die enerzijds activiteiten van algemene informatieve, vormende en recreatieve aard aanbiedt om de zelfredzaamheid en het sociale netwerk van de gebruikers te versterken (in overleg met lokale verenigingen en organisaties die gelijksoortige activiteiten aanbieden); en hulp biedt bij activiteiten van het dagelijkse leven⁹⁷. Elk LDC dient, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband, ten minste volgende activiteiten te verrichten:

- activiteiten van algemeen-informatieve, vormende en recreatieve aard organiseren;
- hygiënische zorg aanbieden;
- warme maaltijden aanbieden;
- hulp bieden bij het boodschappen doen;
- buurthulp aanbieden;
- initiatieven nemen of ondersteunen die de mobiliteit van de gebruikers tot stand brengen of verhogen⁹⁸.

Voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad zijn enkele specifieke erkenningsvoorwaarden van toepassing met betrekking tot het aantal te organiseren activiteiten van algemeen-informatieve, recreatieve en algemeen-vormende aard; en de infrastructuur⁹⁹. Een erkend LDC mag personalarmltoestellen uitlenen en een personalarmlcentrale organiseren, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband. Enkel erkende LDC's in Brussel-Hoofdstad worden in de gelegenheid gesteld om multidisciplinair overleg te coördineren voor personen met een ernstig verminderd zelfzorgvermogen, waarbij naast mantelzorgers ook verschillende professionele zorgverleners en/of vrijwilligers betrokken zijn, conform Artikel 21, §2 van het *Woonzorgdecreet van 13 maart 2009*¹⁰⁰.

GGC

De GGC erkent en subsidieert geen identieke tegenhanger van het lokale dienstencentrum. Een waardig alternatief vormen de centra van de gemeenten en de OCMW's: buurthuizen voor ouderen en hulpbehoevende personen, sociale restaurants, recreatiecentra voor ouderen.... Deze leunen qua opdracht en dienstverlening sterk aan bij die van de LDC's. Er worden sociale, educatieve en dienstverlenende activiteiten voor hulpbehoevende senioren en maatschappelijk zwakkeren ingericht. Veelal voorzien deze diensten in hulp bij activiteiten van het dagelijkse leven, de organisatie van informatieve en socioculturele activiteiten,

⁹⁷ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

⁹⁸ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

⁹⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁰⁰ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

psychosociale begeleiding en sociaal restaurant. Enkele sociale initiatieven met vergelijkbare dienstverlening werken onder een erkenning van een centrum voor maatschappelijk werk van de GGC.

COCOF

Officieel erkende tegenhangers van de LDC zijn langs COCOF-zijde niet terug te vinden. Er zijn wel enkele initiatieven actief op vlak van socioculturele en ontspannende activiteiten voor ouderen, sociale en administratieve hulp en warme maaltijden. Enkele van deze projecten werken onder de erkenning *Projet communal de cohésion sociale* van de COCOF.

7.2 Programmatie en subsidiëring

VG

In een gemeente van het Nederlandse taalgebied en van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad kan per begonnen schijf van 15.000 inwoners één LDC opgericht worden¹⁰¹. Aan de hand van de evaluatiecriteria betreffende de programmatie van de LDC's zoals beschreven in het *Ministerieel Besluit van 30 april 1999* is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de inplanting van 24 LDC's voorzien. Op 31 december 2011 beschikte Brussel-Hoofdstad over een invullingsgraad van 50% met betrekking tot de LDC's, zijnde 12 in totaal. Complementair daaraan gaf de VGC opstartsubsidies aan vijf initiatiefnemers voor de uitbouw van een lokaal dienstencentrum. Het is de bedoeling dat deze vijf initiatieven later een definitieve erkenning krijgen vanuit Vlaanderen¹⁰².

In het kader van het VIA-akkoord wordt de subsidie-enveloppe jaarlijks verhoogd, waardoor LDC's gelegen in het tweetalig gebied Brussels-Hoofdstad in 2011 een subsidie van 35.408,30 EUR hebben ontvangen. Ter vergelijking, erkende LDC's gelegen in Vlaanderen ontvingen voor 2011 29.623,16 EUR. Een subsidie voor de aankoop van personalarmpoestellen is eveneens voorzien met als maximale subsidie 495,78 EUR per toestel dat ter beschikking wordt gesteld van een zelfstandig wonende gebruiker¹⁰³. Het subsidiebedrag voor de aankoop van personalarmpoestellen kan jaarlijks maximaal 4.957,80 EUR bedragen¹⁰⁴. Een LDC kan voor maximaal 10 toestellen per jaar een subsidie aanvragen. Een LDC kan over alle jaren heen voor maximaal 30 toestellen subsidie ontvangen. Eens dit plafond bereikt is, kan enkel nog subsidie

¹⁰¹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁰² Programmatiecijfer voor 2011 afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

¹⁰³ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁰⁴ Vlaamse Regering (2004). Besluit tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 18 december 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg. *Belgisch Staatsblad*, 16 januari 2004.

verkregen worden voor de aankoop van toestellen ter vervanging van eerder gesubsidieerde toestellen, die minstens 4 jaar voordien werden aangekocht¹⁰⁵. Het maximaal subsidiebedrag voor personenalarmtoestellen was in 2011 272.000 euro (bedrag LDC en RDC samen). Echter, de aankoop van PAS-toestellen werd in 2011 niet door de LDC's gerealiseerd. Verder kan voor de coördinatie van het multidisciplinair overleg het LDC een vergoeding van het Samenwerkingsinitiatief Eerstelijnszorg (SEL) ontvangen.

Daarnaast verleent de VGC jaarlijks aan een door de Vlaamse Gemeenschap erkend LDC een aanvullende subsidie voor de werkingkosten en de loonkosten van de centrumleider. Indien een gemeente of een OCMW initiatiefnemer is, bestaat de subsidie van de VGC voor de erkende lokale dienstencentra uit een werkingssubsidie. Nieuwe initiatieven kunnen een loonsubsidie ontvangen voor een stafmedewerker en een werkingssubsidie nadat een principiële erkenningsaanvraag is ingediend bij de VG¹⁰⁶. Indien de initiatiefnemer een Nederlandstalige VZW is, wat voor elk Brussels LDC het geval is, zien de subsidies er als volgt uit:

- 51.279 EUR (= 51.165 EUR loonsubsidie gekoppeld aan dienstjarenanciënniteit + 114 EUR vormingspremie) loonsubsidie voor een voltijdse centrumleider (leidinggevende functie);
- 14.840 EUR werkingssubsidie.

Indien een LDC opgericht wordt door een gemeente of OCMW, dan wordt daarvoor een werkingssubsidie van 12.400 EUR verleend¹⁰⁷. Een LDC dat nog niet erkend of gesubsidieerd wordt door de VG kan voor 3 opeenvolgende jaren startsubsidies verkrijgen van de VGC. Indien de initiatiefnemer een VZW is bestaat de startsubsidie voor een nieuw initiatief uit:

- 43.394 EUR (43.280 EUR loonsubsidie + 114 vormingspremie) loonsubsidie voor een voltijdse stafmedewerker (staffunctie);
- 7.440 EUR werkingssubsidie¹⁰⁸.

¹⁰⁵ Vlaamse Overheid (2007). Ministerieel besluit houdende de wijziging van het ministerieel besluit van 14 november 2000 houdende de vaststelling van de nadere regels betreffende de subsidieverlening voor het aankopen van personenalarmtoestellen. *Belgisch Staatsblad*, 6 november 2007.

¹⁰⁶ VGC (2005). Collegebesluit nr. 05/381 houdende de bekrachtiging van verordening nr. 05/03 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra. *Belgisch Staatsblad*, 5 oktober 2005.

¹⁰⁷ VGC (2005). Collegebesluit nr. 05/381 houdende de bekrachtiging van verordening nr. 05/03 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra. *Belgisch Staatsblad*, 5 oktober 2005.

¹⁰⁸ VGC (2005). Collegebesluit nr. 05/381 houdende de bekrachtiging van verordening nr. 05/03 houdende de erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra. *Belgisch Staatsblad*, 5 oktober 2005.

Tabel 2.22 Subsidiebedrag 2011 LDC: loonsubsidie, vormingspremie en werkingssubsidie¹⁰⁹

Lokaal dienstencentrum	Loonsubsidie en vormingspremie	Werkingsubsidie
LDC Het Anker	61.320	14.840
LDC De Vaartkapoen	76.170	14.840
LDC De Harmonie	58.106	14.840
LDC Forum	58.257	14.840
LDC Chambéry	54.008	14.840
LDC De kaai	66.627	14.840
LDC Randstad	57.094	14.840
LDC Cosmos	67.170	14.840
LDC Parkresidentie	67.170	14.840
LDC Aksent Schaarbeek	59.880	14.840
LDC Aksent Evere	52.851	14.840
LDC De Zeyp	62.224	14.840

7.3 Aanbod en invulling

VG

Momenteel worden 12 LDC's erkend. In onderstaand schema een oplistijng van de Lokale Dienstencentra in de Brusselse regio. De LDC's LLips, Lotus, Vives, Zoniënzorg-Noord en -Zuid wachten echter nog op een erkenning van de Vlaamse Gemeenschap. Ze worden momenteel in de opstartfase gesubsidieerd door de VGC. Om aan de erkenningsvoorwaarden van het *Woonzorgdecreet* te voldoen, worden de LDC verondersteld 10 activiteiten te verrichten, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband:

- het vervullen van een preventieve functie voor mensen met een beginnende zorgbehoefendheid;
- bij activiteiten van algemeen-informatieve aard wordt op actieve wijze informatie verstrekt aan een groep gebruikers. De informatieve activiteiten gebeuren meestal onder de vorm van informatiesessies omtrent allerlei thema's zoals bijvoorbeeld gsm-gebruik, ziekte en gezondheid, persoonlijke administratie, enz.;
- in een centrum is een vrijblijvend aanbod van recreatieve activiteiten voorhanden. Onder recreatieve activiteiten worden uitstapjes, creatieve ateliers, spelnamiddagen, feestjes en dergelijke gerekend;
- een LDC biedt activiteiten van vormende aard aan. Dit kan gaan van taal- en computerlessen tot geheugentraining en gym;
- er wordt onder minstens 2 vormen hulp geboden bij activiteiten van het dagelijkse leven, inzonderheid hygiënische zorg. Dit betekent dat men in sommige LDC's beroep kan doen op een wasmachine en strijkmateriaal of naaiatelier/retouchedienst terwijl andere LDC's

¹⁰⁹ Subsidiebedragen 2011 afkomstig van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, directie Welzijn, Gezondheid en Gezin.

pedicure/manicure aanbieden, badgegebruik ter beschikking stellen of hulp bieden bij kleine medische interventies;

- bij het aanbieden van maaltijden moet het centrum zich minstens richten naar de maatschappelijke zwakkeren uit de buurt. Sommige dienstencentra (zoals Chambéry, Cosmos, De Harmonie en De Vaartkapoen) beschikken over de faciliteiten om dagelijks warme maaltijden in hun sociaal restaurant aan te bieden, aan huis te brengen en/of te leveren aan andere LDC's. Een aantal dienstencentra bereiden zelf warme maaltijden maar beperken dit tot enkele keren per week (Forum, Randstad, Aksent, De Zeyp). Vragen voor maaltijden aan huis worden door de meeste LDC's doorgegeven aan een traiteur, OCMW of mutualiteit;
- er wordt assistentie verleend aan gebruikers die vanwege hun zorgbehoefte niet meer in staat zijn om hun persoonlijke, administratieve en huishoudelijke boodschappen te doen. De Brusselse LDC's beschikken over een boodschappendienst waarbij gebruikers op vastgestelde data gezamenlijk boodschappen doen, gebruik makend van het vervoer van het LDC of van een LDC waarmee een samenwerkingsovereenkomst bestaat;
- buurthulp gebeurt onder de vorm van het organiseren, het ondersteunen en het volgen van activiteiten en initiatieven die het sociale netwerk, de communicatie en het veiligheidsgevoel versterken. Verschillende LDC's werken mee aan het overleg met diverse plaatselijke actoren. Dit kan gaan om bijvoorbeeld de organisatie van wijkfeesten, buurtontbijten en dergelijke maar ook om contacten met de stadswacht;
- centra nemen of ondersteunen initiatieven die de mobiliteit van de gebruikers tot stand brengen of verhogen door de inrichting van een vervoersdienst. Verschillende LDC's werken samen met Sociaal Vervoer Brussel of beschikken over eigen vervoer (onder meer Chambéry, Cosmos, Het Anker, De Harmonie, De Vaartkapoen, De Zeyp). Sommige LDC's zonder eigen vervoer gaan coöperatieverbanden aan met LDC met eigen vervoer;
- hoewel LDC's toegelaten zijn personalarmsystemen uit te lenen en een personalarmsysteem te organiseren, is geen enkel Brussels LDC op dit terrein actief. De regionale dienstencentra daarentegen wel.

Naast het verplichte repertoire aan te verrichten activiteiten dat alle LDC's hetzij zelfstandig hetzij in samenwerkingsverband aanbieden, onderscheiden LDC's zich van elkaar door in hun werking bepaalde klemtonen te leggen.

Tabel 2.23 Erkende LDC in het BHG 2011

Gemeente	Erkend Lokaal dienstencentrum	Lokaal dienstencentrum in opstart, met VGC-middelen
Anderlecht	LDC Cosmos	
Anderlecht	LDC De Kaai	
Anderlecht		LDC Vives
Brussel	LDC Het Anker	
Brussel	LDC Forum	
Brussel	LDC De Harmonie	
Etterbeek	LDC Chambéry	
Evere	LDC Aksent Evere	
Ganshoren	LDC De Zeyp	
Jette	LDC Parkresidentie	
Oudergem		LDC Zoniënzorg-Zuid
Schaarbeek	LDC Aksent Schaarbeek	
Sint-Agatha-Berchem		LDC Ellips
Sint-Jans-Molenbeek	LDC Vaartkapoen	
Sint-Jans-Molenbeek	LDC Randstad	
Sint-Pieters-Woluwe		LDC Zoniënzorg-Noord
Ukkel		LDC Lotus

GGC

Volgende opgesomde gemeentelijke en OCMW-initiatieven leunen qua opdracht sterk aan bij deze van de LDC's. Deze initiatieven bieden een ruim gamma van diensten en activiteiten ten behoeve van hulpbehoevende, sociaal zwakkeren en ouderen in een bepaalde wijk of gemeente. Deze organisaties voorzien een geïntegreerd aanbod van hulpverlening, maaltijden, sociaal-cultureel vormingswerk, ontspannende activiteiten, advies en informatie, ontspanning en psychosociale ondersteuning.

Tabel 2.24 Deels met LDC vergelijkbare gemeentelijke en OCMW-initiatieven

Gemeente	Werking	Deelwerking gemeente/ OCMW
Anderlecht	<ul style="list-style-type: none"> • Agora Restaurant • Restaurant Craps • Restaurant Wayez • Centrum Bospark • Dienstencentrum Peterbos 	gemeente
Brussel	De buurthuizen van de Stad Brussel: <ul style="list-style-type: none"> • Buurthuis Wasserij • Buurthuis Millennium • Buurthuis Krakeel • Buurthuis Noord-Oost • Buurthuis Trefpunt S • Buurthuis Mellery • Buurthuis Modèle • Buurthuis Haren • Buurthuis Nachtegaal 	gemeente
Elsene	<ul style="list-style-type: none"> • Resto-club Boondaal • Resto-club Denise Yvon • Resto-club Malibrans • Resto-club Tenbos • Resto-club Villa Mathine 	gemeente
Evere	<ul style="list-style-type: none"> • Buurthuis Platon • Gemeentelijk Wijkrestaurant 	gemeente OCMW
Ganshoren	<ul style="list-style-type: none"> • Club 112 	gemeente
Oudergem	<ul style="list-style-type: none"> • Restaurant De Paradijsvogels 	OCMW
Schaarbeek	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum Pater Baudry 1 • Centrum Pater Baudry 2 	gemeente
Sint-Gillis	<ul style="list-style-type: none"> • Onze Club • Onze Kring • Séniors sans frontières 	gemeente gemeente Centrum voor Maatschappelijk Werk
Sint-Jans- Molenbeek	<ul style="list-style-type: none"> • Ontmoetingscentrum Marie-José • Sociaal Restaurant Snijboontje 	OCMW Centrum voor Maatschappelijk Werk
Sint-Joost-ten- Node	<ul style="list-style-type: none"> • Foyer Post 	OCMW
Sint-Lambrechts- Woluwe	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenschapscentrum voor Senioren Malou Seniors 	gemeente

Ukkel	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum Karmelieten • Centrum Kriekenput • Centrum Neerstalle • Centrum Vanderkindere • Centrum Wolvendael • Zaal 1180 	gemeente
Vorst	<ul style="list-style-type: none"> • Seniorenclub Bempt • Seniorenclub Berlioz • Seniorenclub Marconi 	gemeente

COCOF

De sociale kaart van Brussel bevat enkele initiatieven die socioculturele en ontspannende activiteiten voor ouderen, sociale en administratieve hulp en warme maaltijden aanbieden. Enkele van deze projecten werken onder de erkenning *Projet communal de cohésion sociale* van de COCOF:

1. Centre d'Accueil de Jour – 3e âge- Aegidium (Sint-Gillis)

Dit centrum werkt onder een COCOF-erkenning van centrum voor dagopvang. Het is een dagcentrum voor semivalide ouderen waar animatie-activiteiten (lichaamsexpressie, uitstappen, gezelschapsspellen, geheugen oefeningen,...) worden georganiseerd. Er worden maaltijden, sociale informatie voorzien en hulp op vlak van persoonlijke hygiëne. Pedicure, kinesitherapie en haarverzorging kunnen op afspraak.

2. Association d'Insertion de Liberté et d' Echange (Etterbeek)

Dit project van sociale cohesie in de sociale woningen van de wijk Bonnelles wordt erkend door de COCOF en heeft als opzet een intergenerationele en interculturele ontmoetingsruimte te zijn. Er worden activiteiten voor kinderen en volwassenen georganiseerd, er vinden gymlessen voor vrouwen van 18 tot 99 jaar plaats, er zijn alfabetiseringslessen en activiteiten ter ontspanning van ouderen. Resto'Aile voorziet interculturele maaltijden op zondag bereid door de wijkbewoners.

3. Atoll (Etterbeek)

Dit *projet communal de cohésion sociale* voorziet in een dagactiviteit van ouderen en richt culturele en artistieke activiteiten en aangepaste gym in, ondersteunt de persoonlijke projecten van de gebruikers. Het project zet verschillende activiteiten op touw zoals koken, tuinieren, themadebatten... Er is ook plaats voor intergenerationele en interculturele ontmoetingen.

4. Centre de Service Social Bruxelles Sud-Est

Deze vereniging werkt onder een erkenning van *Centre d'action sociale globale* en biedt sociale en administratieve hulp, ontmoetingsmogelijkheden en activiteiten en uitstappen

voor senioren. Het centrum heeft vier deelwerkingen: deelwerking Quartier Boondael (Elsene), deelwerking La Chasse (Etterbeek), deelwerking Brugmann (Elsene) en La Gerbe (Schaarbeek).

5. Foyer Liedekerke (Sint-Joost-ten-Node)

In de Foyer zijn een sociaal restaurant, een seniorenclub en een ontmoetingsruimte ondergebracht. Foyer Liedekerke is een deelwerking van Maison de la Famille en ontvangt COCOF-subsidie als *projet communal de cohésion sociale*.

6. Club Amitié (Sint-Gillis)

De Club vormt een deelwerking van Service Social Juif en richt diverse ateliers, cursussen, lezingen, filmclub, uitstappen voor 50plussers in. Een sociaal restaurant en thuislevering van maaltijden is voor handen. De Service Social Juif ontvangt subsidies van de COCOF.

Verder vindt men nog diverse verenigingen die zich wijden aan activiteiten voor ouderen. De klemtoon ligt eerder op de organisatie van ontspannings-, sport-, vormings- en socio-culturele activiteiten voor ouderen en minder op het aanbieden van warme maaltijden, boodschappendienst, buurthulp, mobiliteit en hulp bij activiteiten van het dagelijkse leven. Babbelkot is zo'n vereniging. Babbelkot is een ontmoetingsplaats voor eenzamen waar men anderen kan ontmoeten, een praatje slaan, vriendschap sluiten en gezelschapsspellen spelen. Er zijn drank en lichte maaltijden tegen bescheiden prijs voorzien. Er worden talrijke animatie-activiteiten opgezet: feesten, verjaardagen van de bezoekers, uitstappen, diavoorstellingen, ... Deze vereniging is Franstalig maar ontvangt geen subsidies.

7.4 Conclusies

In 2011 werden er door de Vlaamse overheid 24 LDC's in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geprogrammeerd waarvan de helft erkend werd.

De programmatie baseert zich enkel op het globale inwonersaantal van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad zonder rekening te houden met indeling in gemeenten of wijken. Ook wordt de opdeling in woonzorgzones, die nu in verschillende gemeenten en steden worden uitgewerkt, over het hoofd gezien. Elke woonzorgzone moet beschikken over een LDC om de haal- en brengfuncties te verzekeren.

Een LDC is een Vlaams begrip en een equivalent is aan GGC-zijde of bij de COCOF niet terug te vinden. De GGC en de COCOF starten vanuit het maatschappelijk werk of vanuit samenlevingsopbouwinitiatieven. Dit is herkenbaar want de eerste Vlaams erkende Brusselse LDC's zijn ook ontstaan uit het buurtopbouwwerk. Over de jaren heen zijn, onder impuls van de regelgeving, de LDC's geëvolueerd en is de nadruk meer op het zorgaanbod komen te liggen. Toch is de impact van het ontstaan uit buurtopbouwwerk nog voelbaar. Zo staan enkele LDC's open voor andere doelgroepen en richten ze zich niet uitsluitend tot ouderen.

De financiering vanuit de VG voor de LDC's is laag en de subsidie volstaat niet om een voltijds personeelslid te betalen terwijl men wel 32 uur per week geopend moet zijn. LDC's oprichten is slechts mogelijk als deze worden ingebed in een groter geheel of worden ondersteund door een lokaal bestuur. Terwijl de meeste LDC's in Vlaanderen georganiseerd worden vanuit de OCMW's en de gemeenten is dit in Brussel niet het geval. Ondanks de verhoogde toelage voor Brusselse LDC's blijft de financiering een pijnpunt. Zonder bijkomende subsidiëring door de VGC is de uitbating van een LDC in Brussel onmogelijk.

Een pluspunt is dat de programmatie rekening houdt met de Brusselse context en dat LDC's het multidisciplinair overleg mogen organiseren.

Bij de GGC en de COCOF zijn initiatieven terug te vinden met een gelijkaardige inhoud, maar het accent ligt, in vergelijking met de Vlaams erkende LDC's, minder op hygiënische zorg en preventieve ondersteuning inzake zorgbehoevendheid, mobiliteit, boodschappendienst of hulp bij activiteiten van het dagelijks leven (thema's die in het *Woonzorgdecreet* opgesomd worden). Werkingen die gesubsidieerd worden door de COCOF of de GGC richten zich vooral op het aanbieden van maaltijden, het verzorgen van buurthulp en de organisatie van activiteiten van algemeen-vormende aard, recreatieve en vormende activiteiten. Vele van deze projecten situeren zich in het groter geheel van de sociale cohesie, dus er wordt niet uitsluitend gewerkt voor het doelpubliek van ouderen en zorgbehoevenden.

Op dit ogenblik biedt geen enkel LDC een personalarmsysteem aan. Hiervoor wordt eerder samengewerkt met Regionale dienstencentra.

De LDC's en de gelijkaardige initiatieven van GGC en COCOF staan door hun wijkgerichte aanpak en hun gedifferentieerd aanbod zeer kort bij de burger.

8. Regionaal dienstencentrum

8.1 Omschrijving

VG

Een regionaal dienstencentrum (RDC) is een voorziening die als opdracht heeft:

- aan de gebruikers, mantelzorgers en vrijwilligers groepsgerichte activiteiten van algemeen informatieve en vormende aard aan te bieden;
- aan de gebruikers, mantelzorgers en vrijwilligers objectief advies te verlenen over het volledige aanbod van materiële hulp en immateriële hulp- en dienstverlening;
- materiële en immateriële hulp- en dienstverlening binnen het bereik te brengen van gebruikers en mantelzorgers;
- de vrijwilligerszorg te organiseren en te ondersteunen door vraag en aanbod op elkaar af te stemmen, vorming aan de vrijwilligers aan te bieden en in specifieke zorgsituaties de samenwerking tussen organisaties van vrijwilligerszorg te bewerkstelligen¹¹⁰.

Een RDC moet, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband, ten minste volgende activiteiten verrichten:

- verschillende soorten hulpmiddelen voor de gebruiker of ter ondersteuning van specifieke thuiszorgsituaties uitlenen en daarover advies verstrekken;
- in specifieke zorgsituaties advies geven over materiële en immateriële hulp- en dienstverlening;
- informatie- of vormingscursussen voor mantelzorgers organiseren;
- informatie- of vormingscursussen voor vrijwilligers organiseren;
- voorlichtingscursussen voor gebruikers organiseren;
- de vraag naar en het aanbod van vrijwilligerszorg op elkaar afstemmen;
- personalarms toestellen uitlenen en een personalarms centrale organiseren;
- advies geven over aanpassingen aan de woning en over technologische aanpassingen;
- ergotherapeutische begeleiding aanbieden;
- initiatieven nemen of ondersteunen die de mobiliteit van de gebruiker tot stand brengen of verhogen.

Een erkend RDC kan het multidisciplinair overleg voor gebruikers met een langdurig ernstig verminderd zelfzorgvermogen coördineren, als bij de hulp- en dienstverlening aan de gebruikers naast mantelzorg ook verschillende professionele hulpverleners uit de thuiszorg of vrijwilligers betrokken zijn¹¹¹.

Een RDC kan eveneens gebruikers begeleiden bij de aanpassing van hun woning onder de vorm van adviesverlening over een of meer mogelijke uitvoerders van de aanpassingswerkzaamheden, de begeleiding bij de uitvoering van de werken; en bij de praktische en de administratieve formaliteiten gepaard gaand met de woningaanpassing¹¹².

¹¹⁰ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

¹¹¹ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

¹¹² Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

De GGC erkent en subsidieert geen tegenhangers voor de RDC's.

Een centrum voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten vervult vergelijkbare taken als de regionale dienstencentra. Deze ambulante dienst organiseert de coördinatie van de thuiszorg en de thuisdiensten voor elke persoon die zijn ziekte of handicap thuis doormaakt. In overleg met de behandelende arts worden de zorg- en dienstverstrekking voor de zorgbehoevende en zijn omgeving bepaald en wordt een steunplan opgemaakt waarvan het centrum de regelmatige evaluatie en coördinatie verzekert¹¹³. Het doel bestaat er in om de zorg- en hulpverlening van een persoon te coördineren in eenzelfde geografische zone. Deze centra kunnen hulp bieden bij het bereiden van maaltijden, bij het poetsen, kleine werken uitvoeren, medische en paramedische hulp verstrekken, etc. Om aan de opdracht als centrum voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten te voldoen en aldus erkend te worden, verzekert het centrum volgende diensten:

1. de coördinatie van de 3 volgende diensten en dit 7 dagen op 7:
 - hulp bij dagelijkse handelingen, door een erkende dienst voor gezins- en bejaardenhulp;
 - verpleegkundige zorgen thuis;
 - verdeling van maaltijden aan huis.
2. de coördinatie van alle nodige diensten voor het thuisblijven: sociale begeleiding door een erkende dienst, kinesitherapie, uitlenen van materiaal, logopedie, ergotherapie, podologie, telebewaking, psychologische steun, tandverzorging en kapper.

Het coördinatiecentrum organiseert een wachtdienst om noodoproepen te beantwoorden 24/24 uur en 7/7 dagen¹¹⁴. Er worden 3 categorieën coördinatiecentra omschreven in functie van de opdrachten, het aantal actieve coördinatiecentra; en de organisatie van het centrum en het gebruikte type wachtdienst¹¹⁵.

¹¹³ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

¹¹⁴ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

¹¹⁵ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009. en COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

Tabel 2.25 Categorieën centra voor coördinatie van thuisverzorging en –diensten COCOF

	Categorie 1	Categorie 2	Categorie 3
Opdracht	organisatie zorgen en diensten noodzakelijk voor het thuisblijven	organisatie zorgen en diensten noodzakelijk: 1) voor het thuisblijven 2) om continuïteit van zorgen en diensten mogelijk te maken, evenals 24/24 uur en 7/7 dagen toezicht ter preventie of verkorting van de hospitalisatie	idem als coördinatiecentrum categorie 2
Jaargemiddelde van het aantal begunstigden van een steunplan	80	160	240
Organisatie centrum	eigen, gedeeltelijke of gehele zorgen- en dienstenverstrekking + samenwerking met zorgen- of dienstenverstrekkers (zelfstandigen en groepspraktijken toegelaten)	idem als coördinatiecentrum categorie 1	geïntegreerd coördinatiecentrum dat: 1) bedrijfseenheid vormt met dienst voor gezins- en bejaardenhulp, met dienst voor thuisverpleging en met dienst voor thuislevering van maaltijden 2) instaat voor organisatie wachtdienst met permanentie 24/24 uur, 7/7 dagen met toereikend coördinatiepersoneel

Een *service de télévigilance* is een dienst, georganiseerd door een VZW, die bijstand op afstand biedt en de mogelijkheid tot een dringende tussenkomst, 24 uur op 24; en dit aan personen die ten minste 60 jaar oud zijn¹¹⁶. Een dienst voor telebewaking is vergelijkbaar met het personalarmsysteem dat door de Vlaamse Gemeenschap ingebed werd bij de mutualiteiten/RDC's/LDC's waarmee de oudere of zorgbehoevende op elk ogenblik de nooddienst en de dispatching van de dienst voor thuiszorg kan oproepen. Ook een

¹¹⁶ COCOF (2008). Decreet betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 24 januari 2008.

coördinatiecentrum kan dergelijke dienst inrichten. De dienst voor telebewaking biedt de begunstigen volgende interventiemogelijkheden bij een oproep aan:

- oproep naar een persoon die de begunstigde heeft aangeduid volgens een lijst van personen die werden aangeduid bij de toetreding tot de dienst;
- oproep naar de behandelende arts aangeduid door de begunstigde;
- oproep naar een professional geleverd door de dienst (volgens artikel 175 van hetzelfde Besluit is dit een gezinshulp, een zorgkundige of een verpleger);
- oproep naar de medische urgentiedienst.

8.2 Programmatie en subsidiëring

VG

Het maximale aantal te erkennen RDC's wordt bepaald op 1 per 100.000 inwoners per provincie en voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Op basis van de bevolkingscijfers per provincie en voor Brussel-Hoofdstad beslist men over het aantal regio's dat in aanmerking komt voor het programmatiecijfer van RDC's, en over het maximale aantal te erkennen RDC's per regio¹¹⁷. Per regio werd het maximale aantal regionale dienstencentra vastgelegd. Voor Brussel-Hoofdstad bedraagt deze programmatie in 2011 3 regionale dienstencentra, waarvan er 2 actief zijn. Er zijn in totaal 60 geprogrammeerde diensten voor Vlaanderen.

Tabel 2.26 Programmatiecijfer en –invulling 2011 voor RDC in Brussel

Programmatie Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Erkend			Totaal	Invullings- graad
	Erkend	Openbaar	VZW		
3	2	0	2	2	67%

Een RDC dat voor subsidiëring in aanmerking komt, ontvangt elk jaar de wettelijke subsidie-enveloppe. Deze bedroeg voor 2011 24.653,18 EUR. Regionale dienstencentra kunnen een subsidie krijgen voor de aankoop van personenalarmtoestellen waarbij de maximale subsidie per toestel 495,78 € bedraagt. Jaarlijks stelt de minister het totale bedrag vast dat besteed kan worden aan de subsidiëring van personenalarmtoestellen. Aan een RDC kan een subsidie voor maximaal 60 personenalarmtoestellen verleend worden, waarvan maximaal 15 toestellen op jaarbasis. Eens dit plafond bereikt is, kan enkel nog subsidie verkregen worden voor de aankoop van toestellen ter vervanging van eerder gesubsidieerde toestellen, die minstens 4 jaar oud zijn¹¹⁸. Het subsidiebedrag voor de aankoop van personenalarmtoestellen kan jaarlijks maximaal 7.436,70 EUR bedragen. In 2011 bedroeg het totale subsidiebedrag voor personenalarmtoestellen voor de RDC's en LDC's 272.000 EUR. Voor de organisatie en

¹¹⁷ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹¹⁸ Vlaamse Overheid (2007). Ministerieel besluit houdende de wijziging van het ministerieel besluit van 14 november 2000 houdende de vaststelling van de nadere regels betreffende de subsidieverlening voor het aankopen van personenalarmtoestellen. *Belgisch Staatsblad*, 6 november 2007.

coördinatie van het multidisciplinair overleg kan een RDC een toelage ontvangen van het Samenwerkingsinitiatief Eerstelijnszorg (SEL)¹¹⁹.

Om hun erkenning te krijgen en te houden moeten RDC's in Brussel aan een lager voorwaardenkader voldoen dan hun collega's in Vlaanderen. Er dient maar aan de helft van het aandeel informatie-, vormings- of voorlichtingscursussen te worden voldaan evenals aan de helft van het aandeel ergotherapeutische begeleidingen.

COCOF

Het College legt minstens om de 5 jaar en per dienst het maximum aantal erkende diensten vast, evenals het aantal nieuwe diensten dat erkend mag worden¹²⁰. Momenteel worden 5 coördinatiecentra door de COCOF erkend en gesubsidieerd.

Het jaarlijks forfaitair bedrag voor werkingskosten wordt als volgt vastgelegd:

- 17.700 EUR voor een centrum van categorie 1;
- 35.400 EUR voor een centrum van categorie 2;
- 70.800 EUR voor een centrum van categorie 3¹²¹.

In het kader van de coördinatie van informatieoverdracht betreffende het hulpplan wordt per verstrekker en per vergadering een forfaitaire vergoeding van 15 EUR verstrekt. Het jaarlijkse maximumbedrag voor die vergoedingen werd vastgelegd op:

- 2.950 EUR voor een centrum van categorie 1;
- 5.900 EUR voor een centrum van categorie 2;
- 8.850 EUR voor een centrum van categorie 3.

De wachtvergoeding thuis voor het verplegend personeel van een dienst van categorie 3 bedraagt 26 EUR per nacht of per feestdag¹²².

Het maximum aantal diensten van telebewaking die kunnen worden toegelaten door de Franse Gemeenschapscommissie bedraagt 5¹²³. Voor de diensten voor telebewaking wordt een toelage toegekend wanneer een dienst een tariefverlaging van minstens 15 EUR per maand toepast voor de begunstigden die aan een aantal specifieke voorwaarden (leeftijd, gezinssituatie en inkomsten) voldoen. Het bedrag van de jaarlijkse toelage is gelijk aan:

- (het aantal begunstigden die in aanmerking komen voor een tarifaire korting) X (het aantal maanden van het jaar in kwestie gedurende welke de begunstigden een tariefverlaging genoten hebben) x (15 EUR).

¹¹⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹²⁰ COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

¹²¹ COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009. en COCOF (2011). Besluit dat het besluit van 4 juni van het College van de Franse Gemeenschapscommissie houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in de domeinen van sociale actie, het gezin en de gezondheid wijzigt. *Belgisch Staatsblad*, 28 februari 2011.

¹²² COCOF (2009). Besluit houdende toepassing van het decreet van 5 maart 2009 betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 22 juli 2009.

¹²³ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

- (het aantal begunstigen in aanmerking komend voor een tarifaire korting) X (1,25 EUR voor de beheerskosten van de tariefverlaging)¹²⁴.

8.3 Aanbod en invulling

VG

De Vlaamse Gemeenschap erkent voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2 regionale dienstencentra. De RDC's doen beroep op een uitgebreid netwerk van erkende zorgverstrekkers (kapper, pedicure, logopedisten, kinesisten, tandartsen, verpleegkundigen...) die diensten aan huis verlenen.

1. Iris Thuiszorg VZW

Iris Thuiszorg is een erkend RDC verbonden aan de Christelijke Mutualiteit en wil op een laagdrempelige wijze zowel een kwalitatief als een kwantitatief Nederlandstalig aanbod aan thuiszorgdiensten verlenen. Er wordt daarbij rekening gehouden met de specifieke behoeften van het Brussels doelpubliek en zijn kenmerken, zoals daar zijn sterke verzilvering, groot aantal alleenstaanden, de afbrokkelende mantelzorg en het overwicht aan bicommunautaire en Franstalige dienstverlening. Iris Thuiszorg berust op de samenwerking van de thuiszorgdiensten van de CM Sint-Michielsbond, de uitleendienst Solival (Thuiszorgwinkel), Eurocross, traiteurdienst, zelfstandige verpleegkundigen, Ziekenzorg en Familiehulp. Het RDC verzorgt de thuiszorgcoördinatie tussen verschillende diensten en hulpverleners en is telefonisch 24/24 uur via een centraal oproepnummer te bereiken. Individuele informatie- en adviesvragen zijn vaak van algemene aard, gevolgd door vragen met betrekking tot thuisverpleegkunde en hulp thuis.

2. Thuiszorgcentrum Brussel

Thuiszorg Brabant en Thuishulp VZW vormen samen Thuiszorgcentrum Brussel, de thuiszorgorganisatie van de Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant en is telefonisch 24/24 uur bereikbaar. Sinds 17 juni 2008 werkt Thuiszorgcentrum Brussel onder een erkenning als RDC. De thuiszorgcentrale verwerkt en coördineert zorgaanvragen van uiteenlopende aard en voor diverse disciplines en diensten in de thuiszorg. Het werkgebied van het RDC omvat alle gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In elke gemeente heeft Thuiszorgcentrum Brussel samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met zelfstandige zorgverleners en diensten actief op het werkterrein (uitleendienst, vrijwilligersdienst, dienst voor gezinszorg, sociale dienst, traiteurdienst). De meeste klanten van het RDC bevinden zich in Anderlecht (16,29%), Brussel (13,07%), Sint-Jans-Molenbeek (10,67%) en Etterbeek (6,94%). Vanaf 60 à 65 jaar stijgt het aantal mensen dat beroep doet op thuiszorg waarbij de meest voorkomende leeftijdscategorie deze van de 80- tot 85-jarigen (17,3%) is. Personen werden het meest geholpen met pedicure, verpleging, verhuur en verkoop van (para)medisch materiaal en sociale assistentie¹²⁵.

¹²⁴ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

¹²⁵ Thuiszorgcentrum Brussel (2011). *Jaarverslag 2011*.

Tabel 2.27 Diensten aangeboden door RDC in Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹²⁶

Dienst	Iris Thuiszorg	Thuiszorgcentrum Brussel
Samenwerkende mutualiteit	CM Sint-Michielsbond	Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant
Informatie- en vormingscursussen voor vrijwilligers/ mantelzorgers/gebruikers	x	x
Ondersteuning mantelzorg	i.s.m. Ziekenzorg	
Informatieverspreiding	x	x
Behandelen/registreren individuele informatie- en advies-	x	x
Beheer zorgplan	x	x
Uitlenen personenalarmsysteem	x	x
Personenalarmcentrale	i.s.m. Eurocross, Dienst maatschappelijk werk van het ziekenfonds en Mediotheek	x
Gezins- en bejaardenhulp/poetshulp	i.s.m. Familiehulp	x
Thuisverpleging	i.s.m. zelfstandig verpleegkundigen	i.s.m. zelfstandig verpleegkundigen
Palliatieve zorg		
Oppas	i.s.m. vrijwilligers/doorverwijzing	i.s.m. met eigen oppasdienst
Maaltijden aan huis	i.s.m. traiteurdienst	x
Kapper aan huis	x	x
Pedicure aan huis	x	x
Logopedie aan huis	x	x
Kinesitherapie aan huis	x	x
Tandarts aan huis		x
Advies over hulpmiddelen	x	x
Huur/aankoop medisch materiaal/hulpmiddelen	via Thuiszorgwinkel	x
Technische dienst (klusjes/thuisbezorgen van hulpmiddelen)	x	
Ergotherapeutisch advies/ advies woonaanpassing	x	x
Vervoer	i.s.m. vrijwilligers/doorverwijzing	

¹²⁶ We beschikken niet over de cijfers van de gepresteerde activiteiten in functie van het aanbod.

Medisch vervoer		
Informatie & coördinatie i.v.m. herstelverlof en kortverblijf	x	

GGC

Sociale actie van Sint-Lambrechts-Woluwe verleent alleen of in samenwerking met andere thuiszorgdiensten hulp die gedeeltelijk te vergelijken is met het aanbod van de RDC. Het gaat onder meer om klusjesdienst, personenalarm, seniorsitting, huishoudelijke hulp, thuislevering maaltijden, coördinatie tussen ziekenhuis en thuiszorg, boodschappendienst, verzorging aan huis, etc.

Tabel 2.28 Gemeentelijke dienst die thuiszorg coördineert GGC

Dienst	Sociale Actie Sint-Lambrechts-Woluwe
Beheer zorgplan/coördinatie zorg	x
Uitlenen personenalarmsysteem	x
Gezins- en bejaardenhulp/poetshulp	x
Thuisverpleging	x
Oppas	
Maaltijden aan huis	x
Kapper aan huis	x
Pedicure aan huis	x
Technische dienst (klusjes/thuis bezorgen van boodschappen/hulpmiddelen)	x
Ergotherapeutisch advies/ advies woonaanpassing	
Vervoer	x

Volgende organisaties bieden complementair aan de ziekenfondsen en de bovenstaande organisatie een personenalarmsysteem aan en worden ook erkend door de GGC: Gezins- en bejaardenhulp van Ganshoren, Dienst voor Gezins- en bejaardenhulp van het OCMW Sint-Agatha-Berchem.

COCOF

Vijf verenigingen werken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onder een erkenning van de centra voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten:

1. Centre de Coordination de Soins et Services à Domicile Indépendants de Bruxelles (COSEDI)

Er wordt samengewerkt met de Mutualité Libérale du Brabant. COSEDI biedt hulp aan alle zorgbehoevenden wonend in de regio Brussel De coördinatie van hulp- en zorgverlening gebeurt in samenwerking met zelfstandige zorgverstrekkers en –diensten.

2. Centrale de Services à Domicile (CSD)

Deze dienst voor integrale hulp- en dienstverlening komt aan huis voor korte, middellange of lange termijn. Het doelpubliek bestaat uit zieken, ouderen en personen met een handicap. Tot de taken van het CSD behoren de organisatie van dienst- en hulpverlening aan huis.

3. Aide et Soins à Domicile de Bruxelles (ASD)

Dit coördinatiecentrum is verbonden aan de Mutualité Saint-Michel. Een aantal diensten zijn gereserveerd voor leden van de Mutualité Saint-Michel, zoals het beroep doen op kortverblijf en een toelage voor zwaar zorgbehoevende en afhankelijke volwassenen. In het centrum werken verschillende coördinatoren samen met de patiënt, de behandelende arts en diverse zorgverleners en zorginstellingen.

4. Soins à Domicile

Hier wordt alle medische en niet-medische thuiszorg gecoördineerd in samenwerking met zelfstandige zorgverleners en VZW's. Voor hulp bij de dagelijkse taken door gezins- en bejaardenhelpsters worden andere diensten voor thuiszorg ingeschakeld. Soins à Domicile behoort tot de Fédération des Mutualités Socialistes du Brabant.

5. Soins Chez Soi

Dit centrum organiseert de zorgverlening en samenwerking met zelfstandige zorgverstrekkers en erkende voorzieningen. De coördinatie van de hulpverlening, informatie en begeleiding (zowel op sociaal als administratief vlak) van cliënten en hun familieleden. Soins Chez Soi heeft akkoorden afgesloten met de onafhankelijke en neutrale mutualiteiten Euromut, Onafhankelijk Ziekenfonds, Sexurex, Vrij Verbond der Neutrale Mutualiteiten en Partena Mutualité Libre.

Volgende organisaties bieden complementair aan de ziekenfondsen en de bovenstaande organisaties een personenalarmsysteem aan en worden daarvoor ook erkend door de COCOF: Continuing Care, Maison de la Famille en Télé-secours.

Onderstaande tabellen bieden een overzicht van de aangeboden diensten. Net als de RDC staan de centra voor coördinatie van thuisverzorging en –diensten in voor de coördinatie en organisatie van de thuiszorg en kunnen door hen diverse diensten aan huis ingeschakeld worden.

Tabel 2.29 Diensten van de centra voor coördinatie van thuisverzorging en –diensten COCOF

Dienst	COSEDI	CSD	ASD	Soins à Domicile	Soins Chez Soi
Samenwerkend ziekenfonds	Mutualité Libérale de Brabant		Mutualité Saint-Michel	Fédération des Mutualités Socialistes du Brabant	akkoorden met onafhankelijke & neutrale mutualiteiten Euromut, Onafh. Ziekenfonds, Sexurex, Vrij Verbond der Neutrale Mutualiteiten en Partena Mutualité Libre
Arts			x		
Oogheelkunde			x		
Tandheelkunde	x	x	x	x	x
Psycholoog	x		x		x
Ergotherapie			x		
Kinesithérapie	x	x	x	x	x
Logopedie	x	x	x	x	x
Podologie	x		x	x	
Thuisverpleging	x	x	x	x	x
Gezins- en bejaardenhulp/poetshulp	x	x	x	x	x
Kapper	x	x	x	x	
Opticien		x			
Pedicure	x	x	x	x	
Maaltijden aan huis	x	x	x	x	x
Professionele oppas	i.s.m. VZW Gammes	oppas voor zieke kinderen en	oppas voor zieke en mentaal gehandicapte kinderen en, oppas voor volwassen en		x
Sociale dienst		x			x
Ondersteuning mantelzorg					in geval van Alzheimer syndroom
Uitlenen medisch materiaal/hulpmiddelen	via Mutualité Libérale de Brabant		via Solival	uitlenen/verkoop via Thuishulp VZW	x
Personen-alarmsysteem	x	x	x	x	x

Ergotherapeutisch advies i.v.m. woonaanpassing	x	x			x
Klusjes-/verhuisdienst	x		x		x
Niet-dringend medisch vervoer	x				x

8.4 Conclusies RDC

Het *regionale dienstencentrum* is een Vlaams begrip. De GGC biedt eerder een kleiner deelaanbod op lokaal vlak aan, dit in tegenstelling tot de regionale dienstencentra die uitgaan van een regionale werking. De COCOF biedt meer een mix van opdrachten aan die in de Vlaamse programmatie zowel aan de lokale als de regionale dienstencentra zijn toegewezen. De coördinatiecentra combineren tevens diensten voor thuisverpleging en gezinszorg in een overkoepelende structuur die de coördinatie en organisatie van de thuiszorg en -hulp op zich kunnen nemen.

De programmatie geeft aan dat per begonnen schijf van 100.000 inwoners een RDC opgericht kan worden. In principe zou Brussel dan recht hebben op 3 RDC, terwijl er nu enkel 2 erkende RDC staan ingeschreven, maar er in de praktijk 3 actief zijn.

De Vlaams erkende RDC, net als verschillende door de COCOF erkende centra voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten, zijn ondergebracht bij de mutualiteiten. Bij de GGC zijn diensten met een gelijkaardig dienstenaanbod geënt op een gemeentedienst.

De Vlaamse programmatie staat niet toe dat alle mutualiteiten een erkenning voor Brussel kunnen verkrijgen. Dit betekent dat erkende RDC's ook leden van andere ziekenfondsen te hulp moeten schieten of dat ziekenfondsen, die de diensten van een RDC aanbieden, in Brussel genoodzaakt worden zonder erkenning te werken.

RDC's hebben de verplichting hun diensten open te stellen voor iedereen, maar in de praktijk worden deze doorgaans enkel als diensten naar voordeel voor de cliënten van het betreffende ziekenfonds aangeboden.

Zowel de GGC als de COCOF hebben complementair aan de werking van de mutualiteiten een organisaties die instaan voor het personenalarmsysteem.

Zowel de subsidies voor de werking en voor de personenalarmtoestellen zijn behoorlijk laag, wat tot gevolg heeft dat in de praktijk enkel grote organisaties zoals mutualiteiten in staat zijn een RDC in te richten en uit te baten; en de organisatie van een personenalarmcentrale op zich kunnen nemen.

De RDC's zijn een belangrijke partner inzake woningaanpassing. Dit is belangrijk willen ouderen zo lang mogelijk autonoom thuis kunnen blijven wonen. Daarvoor moet de woning degelijk zijn

aangepast. Er is binnen het *Woonzorgdecreet* voor Brussel wel een woningaanpassingadviesplicht gegeven aan de RDC's, maar geen woningaanpassingopvolgingsplicht. Een gemiste kans. Ook de diensten erkend door de COCOF nemen de opdracht van ergotherapeutisch advies inzake woningaanpassing op.

De VG en de COCOF wijzen een coördinerende opdracht toe aan de RDC en de coördinatiecentra, maar blijken in de praktijk toch een verschillende dienstverlening te hebben. De coördinatiecentra bieden verschillende diensten onder één dak aan, terwijl de werking van de RDC's eerder gebaseerd is op samenwerkingsverbanden met ziekenfondsdiensten en zelfstandige zorgverstrekkers.

De gemeenten waar de RDC's sterk aanwezig zijn, zijn ook de gemeenten waar de Vlaams erkende thuiszorgvoorzieningen de meeste uren gezinszorg uitvoeren, namelijk in Anderlecht, Brussel, Sint-Jans-Molenbeek, Jette en Schaarbeek.

9. Vereniging van gebruikers en mantelzorgers

9.1 Omschrijving

VG

Een vereniging van gebruikers en mantelzorgers heeft als opdracht gebruikers en hun mantelzorgers te ondersteunen en hun gemeenschappelijke belangen te onderkennen en te behartigen. Verwacht wordt dat een vereniging van gebruikers en mantelzorgers ten minste voor volgende dienstverlening instaat:

- organisatie en deelname aan minstens 2 bijeenkomsten per jaar in elke Vlaamse provincie en in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, waarop aangesloten leden uitgenodigd worden en waarbij een informatieoverdracht gebeurt over onderwerpen in de thuiszorg die voor gebruikers en mantelzorgers relevant zijn;
- minstens 2 maal per jaar naar alle aangesloten leden een informatiebrochure of een vergelijkbare informatiedrager overmaken over een onderwerp dat voor de gebruiker en mantelzorger relevant is;
- inventarisatie en signalering van problemen van groepen van gebruikers en mantelzorgers en jaarlijkse rapportage aan de overheid;
- belangenverdediging en –behartiging van groepen van gebruikers en mantelzorgers en op basis daarvan op een sensibiliserende wijze aanbevelingen doen aan woonzorgvoorzieningen en de overheid;
- informatie verstrekken over de rechten en plichten van de gebruikers en mantelzorgers¹²⁷.

GGC

Vanuit bicommunautaire hoek worden geen mantelzorgverenigingen erkend, noch gesubsidieerd. Baluchon Alzheimer Belgique-België is een dienst voor thuisondersteuning en –begeleiding van gezinnen die met de ziekte van Alzheimer te maken krijgen. Tijdelijk komt er iemand bij de zieke persoon, een soort van oppas, inwonen om de mantelzorger 1 tot 2 weken te vervangen. Deze organisatie is in heel Brussel, Vlaanderen en Wallonië actief.

COCOF

De COCOF erkent noch subsidieert verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. Franstalige initiatieven en dienstverlening betreffende mantelzorg zijn vaak ondergebracht bij bestaande thuiszorgdiensten. Er zijn wel enkele VZW's werkzaam op het gebied van mantelzorg: privé-

¹²⁷ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

initiatieven zoals verenigingen of een deelwerking ervan, die mantelzorgers ondersteunen. Zo biedt o.a. het centrum voor coördinatie van thuisverzorging en –diensten “Soins Chez Soi” psychologische ondersteuning aan huis voor mantelzorgers van Alzheimerpatiënten.

9.2 Programmatie en subsidiëring

VG

Momenteel ontplooiën alle zes door de Vlaamse Gemeenschap erkende verenigingen van gebruikers en mantelzorgers activiteiten op het grondgebied van het Brussels gewest.

Een vereniging van gebruikers en mantelzorgers die voor subsidiëring in aanmerking komt, ontvangt jaarlijks de wettelijke subsidie-enveloppe. Tot 2010 wordt in uitvoering van het VIA de jaarlijkse subsidie verhoogd. Dat betekent dat in 2011 een vereniging van gebruikers en mantelzorgers 96.473,22 euro ter beschikking heeft¹²⁸.

De Vlaamse Gemeenschap erkent volgende verenigingen van gebruikers en mantelzorgers, die ook werkzaamheden verrichten in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. In werkelijkheid zijn de activiteiten die ze ontplooiën in Brussel eerder beperkt.

Tabel 2.30 Erkende verenigingen van gebruikers en mantelzorgers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Gemeente	Erkende vereniging van gebruikers en mantelzorgers
Wemmel	Kenniscentrum Mantelzorg
Leuven	Ons Zorgnetwerk
Brussel	Steunpunt Thuiszorg
Schaarbeek	Ziekenzorg van de Christelijke Mutualiteiten
Elsene	Liever Thuis LM
Schaarbeek	Okra - Zorgrecht van OKRA - Trefpunt 55+

¹²⁸ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

9.3 Alternatieven

Een aantal Franstalige verenigingen zetten zich in voor de ondersteuning van de mantelzorgers. Deze verenigingen hebben een werking zowel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als in Wallonië.

Tabel 2.31 Verenigingen die zich inzetten voor mantelzorgers

Organisatie	Werkgebied	Activiteiten
Aidants Proches	Wallonië en Brussels Hoofdstedelijk Gewest	- ondersteuning van mantelzorgers
Alzheimer Belgique	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	- informatie over de ziekte van Alzheimer en verwante aandoeningen; - juridisch advies, begeleiding bij de keuze tussen thuiszorg of rusthuis; - psychosociale ondersteuning van de mantelzorgers: gespreksgroepen en zelfhulpgroepen, een luisterend oor, psychologische consultaties aan huis; - aanbieden van ontspanning, sociale en culturele activiteiten; - documentatiecentrum; - denk- en drukingsgroep.
CEP-AGE Accompagner le grand âge	Wallonië en Brussels Hoofdstedelijk Gewest	- telefonische ondersteuning aan ouderen, mantelzorgers en zorgverleners; - bezoeken aan alleenstaande of zieke ouderen thuis of in rusthuis; - organisatie van opleiding telefonische hulpverlening aan ouderen.
Espace Séniors	Wallonië en Brussels Hoofdstedelijk Gewest	- organisatie van vormingen in het kader van de begeleiding van ouderen voor mantelzorgers en beroepskrachten; - gespreksgroepen en zelfhulpgroepen voor personen die voor hun bejaarde ouders zorgen (INSPIRE) en voor personen die zorgen voor ouderen die hun zelfredzaamheid volledig of gedeeltelijk verloren hebben (Quand les parents vieillissent).

9.4 Conclusie vereniging van gebruikers en mantelzorgers

Verenigingen van gebruikers en mantelzorgers zijn een Vlaams gegeven. De ondersteuning van de informele zorg vormt één van de uitgangspunten van het *Woonzorgdecreet*. De mantelzorgverenigingen zijn op wettelijk niveau vrij sterk uitgebouwd in Vlaanderen. De ondersteuning van deze verenigingen vanwege de Vlaamse overheid toont aan dat de participatie van gebruikers en mantelzorgers sterk gewaardeerd wordt. Het geeft aan dat door de Vlaamse overheid ook sterk wordt ingezet op het betrekken van de informele zorgverleners, cfr. ook de dagverzorgingscentra, de centra voor kortverblijf, de uitbreiding naar oppashulp en gastopvang. Ook in Brussel zijn de zes erkende verenigingen aanwezig. In de praktijk is hun aanwezigheid echter gering en beperkt hun werking zich tot het organiseren van enkele activiteiten en ontmoetingsmomenten per jaar.

Deze werkvorm is noch bij de GGC noch bij de COCOF in het beleid opgenomen. De COCOF en de GGC erkennen noch subsidiëren verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. Er zijn Franstalige mantelzorgverenigingen actief maar deze genieten geen erkenning door de COCOF. Franstalige initiatieven en dienstverlening betreffende mantelzorg zijn vaak ondergebracht bij bestaande diensten of verenigingen.

10. Samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg (SEL)/ Geïntegreerde Diensten Thuisverzorging (GDT)

10.1 Omschrijving

VG

Om kwaliteitsvolle verzorging en de samenwerking tussen de hulpverleners in de thuiszorg te verzekeren, erkent en subsidieert de Vlaamse overheid de verenigingen met een voormalige SIT-erkenning als samenwerkingsinitiatieven eerstelijnszorg (SEL).

De SEL's worden opgericht in uitvoering van het *Decreet van 3 maart 2004 betreffende de eerstelijnsgezondheidszorg en de samenwerking tussen de zorgaanbieders*. Een SEL is een samenwerkingsverband van vertegenwoordigers van zorgaanbieders en eventueel van vertegenwoordigers van mantelzorgers en vrijwilligers, dat gericht is op de optimalisatie van de zorg binnen een geografisch afgebakend werkgebied¹²⁹. Het werkgebied vormt het gebied van een regionale stad zoals bepaald in het *Zorgregiodecreet*. De Vlaamse overheid erkent en subsidieert SEL's vanaf 1 januari 2010.

SEL's hebben een aantal taken:

- optimale zorgverlening door het zelfzorgvermogen en de medeverantwoordelijkheid van de gebruiker aan te moedigen en te verhogen om zo autonoom mogelijk aan te samenleving te participeren;
- de ontwikkeling van initiatieven die het aanbod van de zorgaanbieders op de noden van de gebruiker en de bevolking afstemmen;
- binnen het werkgebied onderlinge samenwerking bevorderen tussen zorgaanbieders onderling, tussen zorgaanbieders en andere organisaties, tussen diensten en personen met een meer gespecialiseerd zorgaanbod, tussen de zorgaanbieders en de gebruikers, mantelzorgers en vrijwilligers;
- de bevolking binnen hun werkgebied over het zorgaanbod informeren;
- fungeren als neutraal aanspreekpunt voor gebruikers, mantelzorgers, vrijwilligers, andere hulpverleners en voorzieningen en voor de Vlaamse overheid;
- de toegankelijkheid van de zorg optimaliseren, in het bijzonder voor achtergestelde bevolkingsgroepen¹³⁰.

Om als SEL erkend te worden, is de deelname aan het samenwerkingsverband vereist van vertegenwoordigers van diensten voor gezinszorg, huisartsen, LDC's, OCMW's, rusthuizen (al dan niet met RVT-bedden), verpleegkundigen en vroedvrouwen; en de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen (al dan niet in samenwerking met één of meer

¹²⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg. *Belgisch Staatsblad*, 31 maart 2009.

¹³⁰ Vlaamse Regering (2004). Decreet betreffende de eerstelijnsgezondheidszorg en de samenwerking tussen de zorgaanbieders. *Belgisch Staatsblad*, 20 april 2004.

RDC's) en woonondersteuning door plaatselijke afgevaardigden. Het is een huisarts die het voorzitter- of ondervoorzitterschap van een SEL op zich neemt¹³¹.

De andere zorgaanbieders, mantelzorgers- en gebruikersverenigingen en vrijwilligersorganisaties, die werkzaam zijn in het werkingsgebied van een SEL, worden eveneens in de gelegenheid gesteld lid te worden. SEL's bewaken de praktische organisatie en de ondersteuning van de multidisciplinaire samenwerking via de uitwerking en de opvolging van een zorgplan in overleg met de, in hoofdzaak zwaar zorgbehoevende, gebruiker.

De Vlaamse overheid laat de SEL's samenvallen met de Geïntegreerde Diensten voor Thuisverzorging (GDT) die door de federale overheid sinds 2003 gefinancierd worden. Artikel 1, 1° van het *Koninklijk Besluit van 8 juli 2002 tot vaststelling van de normen voor de bijzondere erkenning van de geïntegreerde diensten voor thuisverzorging* omschrijft een GDT als een gezondheidszorgvoorziening die, per zorgzone, het geheel van de patiëntenzorg versterkt, onder meer via praktische organisatie en ondersteuning van verstrekkingen in het kader van de thuisverzorging, waarbij de tussenkomst van beroepsbeoefenaars van verschillende disciplines vereist is. In het bijzonder waakt een GDT over¹³²:

- de evaluatie van de zelfredzaamheid van de patiënt;
- de uitwerking en opvolging van een zorgplan;
- de taakafspraken tussen zorgverstrekkers;
- het multidisciplinair overleg.

Onder zorgplan wordt begrepen een document dat volgende elementen omvat: de geplande zorg van de patiënt, een functionele samenvatting van de activiteiten van het dagelijks leven en van de instrumentele activiteiten van het dagelijks leven, een schets van het formele en informele verzorgingsnetwerk, een omgevingsschets en de eventuele aanpassing van die omgeving, taakafspraken tussen zorg- en hulpverleners.

Bij de opstelling van een zorgplan volgens GDT-normering is het aantal deelnemers aan het multidisciplinair overleg onbeperkt. Er kan echter slechts sprake zijn van een vergoeding indien ten minste 3 zorgverleners met RIZIV-nummer aanwezig zijn, waaronder de aanwezigheid van de huisarts, de thuisverpleegkundige (indien de patiënt thuisverpleging ontvangt) en de cliënt of een door hem aangeduide mantelzorger verplicht is¹³³.

Bij de SEL-reglementering ligt dit enigszins anders. Daar bepaalt het SEL zelf welke criteria het vooropstelt voor een multidisciplinair overleg. Een SEL-zorgplan opstellen kan voor Brussel al met aanwezigheid van twee hulpverleners – ook hulpverleners zonder RIZIV-nummer- bij een MDO. De cliënt moet daar zelf niet bij aanwezig zijn, maar hij moet wel zijn toestemming hebben gegeven.

¹³¹ Vlaamse Regering (2004). Decreet betreffende de eerstelijnsgezondheidszorg en de samenwerking tussen de zorgaanbieders. *Belgisch Staatsblad*, 20 april 2004.

¹³² Federale Overheid (2002). Koninklijk besluit tot vaststelling van de normen voor de bijzondere erkenning van geïntegreerde diensten voor thuisverzorging. *Belgisch Staatsblad*, 5 oktober 2002.

¹³³ Federale Overheid (2004). Koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden waarin een tegemoetkoming kan worden toegekend voor de verstrekkingen omschreven in artikel 34, 13°, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994. *Belgisch Staatsblad*, 23 mei 2003.

Er bestaat geen pendant van de SEL's aan GGC-zijde, er wordt enkel gewerkt met de GDT.

Ook binnen de COCOF kent men deze werkvorm niet zoals deze bestaat binnen de VG. De COCOF initieerde echter een overlegplatform voor de thuiszorg en draagt een federale erkenning als GDT.

10.2 Programmatie en subsidiëring

De programmatie van de SEL's wordt bepaald door het *Zorgregiodecreet*. In Brussel-Hoofdstad kan slechts 1 SEL erkend worden. Het is de bedoeling dat het werkgebied van de SEL's en de GDT's samenvalt. Organisaties die voldoen aan de erkenningsvoorwaarden kunnen als SEL en als GDT erkend worden. Per zorgzone kan slechts 1 GDT erkend worden, maar voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt hiervoor een afwijking toegestaan. In Brussel-Hoofdstad kunnen zowel een GDT behorende tot de VG, van een GDT behorende tot de COCOF, als van een GDT behorende tot de GGC werkzaam zijn¹³⁴.

In het kader van de erkenning als SEL komt men in aanmerking voor een subsidie van de Vlaamse overheid. In het kader van de erkenning als GDT komt men in aanmerking voor een subsidie van de federale overheid. In tegenstelling tot de SIT's – voorloper van de SEL – gebeurt de subsidiëring van de SEL's niet meer op basis van het aantal gemelde zorgplannen. Voor de GDT bedraagt de jaarlijkse subsidie voor een SEL 60.000 euro per werkingsjaar, vermeerderd met 0,20 euro per inwoner van het werkgebied van een SEL. Deze subsidie wordt jaarlijks geïndexeerd met ingang van 1 januari 2011¹³⁵.

De jaarlijkse financiering bestaat uit een forfaitair bedrag van 0,19 EUR per inwoner van de zorgzone van de betrokken GDT. Het aantal inwoners van de zorgzone dat in aanmerking wordt genomen, is het aantal dat op 31 december van het voorgaande jaar beschikbaar is¹³⁶. Via RIZIV-middelen wordt het multidisciplinair overleg gefinancierd en vanaf 1 januari 2012 zijn volgende geïndexeerde bedragen per zorgverlener van toepassing¹³⁷:

- multidisciplinair overleg bij de patiënt thuis: 45,44 EUR;

¹³⁴ Federale Overheid (2002). Koninklijk besluit tot vaststelling van de normen voor de bijzondere erkenning van geïntegreerde diensten voor thuisverzorging. *Belgisch Staatsblad*, 5 oktober 2002.

¹³⁵ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg. *Belgisch Staatsblad*, 31 maart 2009.

¹³⁶ Federale Overheid (2009). Koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden waaronder de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen een financiering toekent aan de geïntegreerde diensten voor thuisverzorging. *Belgisch Staatsblad*, 23 december 2009.

¹³⁷ Federale Overheid (2005). Ministerieel besluit van 18 november 2005 tot vaststelling van het bedrag en de voorwaarden waarin een tegemoetkoming kan worden toegekend voor de verstrekkingen omschreven in artikel 34, eerste lid, 13°, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994. *Belgisch Staatsblad*, 30 november 2005. En Rondzendbrief van het RIZIV aan de Geïntegreerde Diensten voor Thuisverzorging 2010/1 van 18 december 2009. De cijfers die worden weergegeven zijn de geïndexeerde bedragen voor 2012.

- multidisciplinair overleg elders: 34,08 EUR;
- registratie: 14,21 EUR;

multidisciplinair overleg in het kader van een therapeutisch project in de geestelijke gezondheidszorg: 141,97 EUR. Op 1 april 2012 is nieuwe regelgeving inzake het overleg rond de psychiatrische patiënt in de thuissituatie in werking getreden. Deze regelgeving volgt de therapeutische projecten op waarin gedurende vijf jaar op experimentele wijze de functie overleg rond de patiënt ontwikkeld werd. De nieuwe regelgeving voorziet vergoedingen voor 3 prestaties:

- deelname aan het overleg rond de patiënt;
- referentiepersoon;
- organisatie en coördinatie van het overleg¹³⁸.

Rond het aantal zorgplannen doet de reglementering geen uitspraak. Men moet dus geen welbepaald aantal zorgplannen indienen.

De subsidie voor 2011 in concrete cijfers van het door Vlaanderen erkende SEL voor Brussel, het Brussels Overleg Thuiszorg (BOT):

- subsidies GDT: 42.677,23 EUR;
- subsidies VGC: 53.500,00 EUR;
- subsidies SEL: 121.887,93 EUR.

Tabel 2.32 Kosten multidisciplinair overleg GDT¹³⁹

Gewest	2009		2010		2011	
	Uitgaven	Gevallen	Uitgaven	Gevallen	Uitgaven	Gevallen
Brussel	1.694,66	50	508,92	16	2.335,59	65
Vlaanderen	322.335,13	10.378	300.573,38	9.451	332.325,66	10.369
Wallonië	76.878,76	2.205	64.029,06	1.811	68.133,85	1.915
Onverdeeld	142,81	4	99,70	3		
Totaal	401.051,36	12.637	365.211,06	11.281	402.795,10	12.349

Wanneer we het aantal multidisciplinaire overleggen (gevallen) in de tabel hierboven bekijken voor Brussel, kunnen we ons niet van de indruk ontdoen dat deze aantallen bijzonder laag uitvallen. Er worden maximaal 65 multidisciplinaire overleggen georganiseerd.

Beseffend dat een GDT nog een hele rits andere opdrachten dient te realiseren, vraagt dit toch om een ernstige bezinning.

Een aantal verklaringen voor het lage aantal MDO's kan gezocht worden in:

1. twee van de drie Brusselse GDT's zijn recent opgestart;
2. de GDT is een organisatie die zich op meso/macro-niveau situeert, terwijl het multidisciplinair overleg een micro-gebeuren is;

¹³⁸ Federale Overheid (2012). Koninklijk besluit tot vaststelling van de voorwaarden waaronder het Verzekeringscomité met toepassing van art.56, §2, eerste lid, 3°, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, overeenkomsten kan sluiten voor de financiering van de deelname aan overleg rond een psychiatrische patiënt, de organisatie en de coördinatie van dit overleg en de functie van de referentiepersoon. *Belgisch Staatsblad*, 30 maart 2012.

¹³⁹ Gegevens verkregen van het RIZIV.

3. de onaangepastheid van de GDT's aan de Brusselse werkelijkheid:
 - a. de GDT's overlappen mekaar op het Brussels grondgebied;
 - b. voor de Franstalige /Bico-GDT hebben bestaande coördinatie en concertatiemogelijkheden, hetgeen de werking van een GDT eerder bemoeilijkt doordat ze in het aspect van het multidisciplinair overleg weinig meerwaarde kunnen brengen.

10.3 Aanbod en invulling

VG

In de zorgregio Brussel-Hoofdstad heeft het Brussels Overleg Thuiszorg (BOT) een erkenning als SEL en als GDT. De organisatie wordt gefinancierd door de Vlaamse gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het RIZIV. In 2011 ontving ze 121.887,93 euro subsidies van de Vlaamse Gemeenschap.¹⁴⁰

Het BOT is actief op 3 terreinen. De vereniging treedt op als informatie- en sensibiliseringsorgaan, fungeert als een afstemming- en overlegplatform en doet aan beleidsbeïnvloeding.

Het sensibiliserende en informerende aspect vertaalt zich in initiatieven om het thuiszorgaanbod onder hulpverleners en burgers bekend te maken en in de opzet van gemeenschappelijke vormingsinitiatieven ter bevordering van de kwaliteit van de thuisverzorging en ter ondersteuning van thuisverzorgers. BOT biedt in samenwerking met het Lokaal Gezondheidsoverleg Brussel (LOGO) logistieke ondersteuning aan lokale valpreventietrainers in het kader van het project 'Secundaire valpreventie'.

Het luik overleg omvat sectoraal overleg voor de thuiszorg op het niveau van de voorzieningen, maar ook lokaal overleg voor basiswerkers. BOT stimuleert en registreert de formele zorgcoördinatie via zorgplannen. De vereniging moedigt de samenwerking tussen de LDC's en thuiszorgdiensten aan op het vlak van vorming en participeert ook in de Brusselse Ondersteuning Dienstencentra. De samenwerking en coördinatie van zorg rond doelgroepen met een psychiatrische problematiek wordt gestimuleerd en de ontwikkelingen van de woonzorgzones in Brussel worden nauwgezet gevolgd.

Op het niveau van beleidsbeïnvloeding bewaakt BOT de toepasbaarheid van de thuiszorgwerkvormen binnen het *Woonzorgdecreet* en het *Decreet op de Eerstelijnsgezondheidszorg*, en volgt het de ontwikkelingen in het kader van de Vlaamse Zorgverzekering op.

BOT werkt mee aan projecten betreffende meetinstrumenten m.b.t. zorgbehoefendheid die aangewend worden binnen de thuiszorg- en eerstelijnsgezondheidszorg.

¹⁴⁰ Subsidiebedrag 2011 afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Conectar is de tweetalige GDT voor Brussel, in 2009 opgestart vanuit de GGC, gefinancierd door de federale overheid (RIZIV). Conectar fungeert als een ontmoetingsplatform voor hulpverleners in de medische en de niet-medische thuiszorg. Er worden overlegvergaderingen rond de patiënt georganiseerd, informatie verstrekt, advies en begeleiding verleend voor de patiënt en zijn omgeving tijdens het overleg i.s.m. de zorgverleners. Door overleg wordt de continuïteit van de zorg verhoogd. Het respect voor de vrije keuze van de patiënt wordt gevrijwaard. Nieuwe initiatieven worden aangemoedigd. Verder worden zorgverleners administratief en technisch ondersteund en wordt informatieopvolging bevorderd.

Het Service Intégré de Soins à Domicile de Bruxelles biedt:

- een ontmoetingsplatform voor hulpverleners in de medische en de niet-medische thuiszorg via overlegvergaderingen rond de patiënt;
- informatie, advies, begeleiding van de patiënt en zijn omgeving tijdens overleg in samenwerking met de arts;
- het door overleg verhogen van de continuïteit van de zorgen, het respect voor de vrije keuze van de patiënt vrijwaren en nieuwe initiatieven aanmoedigen.

De centra voor coördinatie van thuisverzorging en -diensten maken deel uit van de GDT, erkend door COCOF en oefenen de opdrachten uit van een GDT¹⁴¹.

10.4 Conclusie samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg / Geïntegreerde Diensten Thuisverzorging

Binnen het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad kan eenzelfde geografisch omschreven gebied deel uitmaken van de zorgzone zowel van een GDT behorende tot de Vlaamse Gemeenschap, van een GDT behorende tot de Franse Gemeenschapscommissie, als van een GDT behorend tot de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. De verdeling van de toelage per zorgzone tussen de verschillende GDT gebeurt in Brussel volgens een verdeelsleutel 20 (VG) - 20 (GGC) - 60 (COCOF), vastgesteld door de bevoegde overheid op basis van het aantal inwoners.

Doordat de Vlaamse Gemeenschap er voor kiest om de GDT en het SEL te laten samenvallen, krijgen de organisaties zowel financiering vanuit het RIZIV als vanuit de VG. Dit is in heel Vlaanderen het geval. SEL's zijn een Vlaamse materie, maar hebben sterke aansluiting met en zijn complementair aan de federaal erkende GDT's.

De SEL's beogen een ruimer samenwerkingsverband. Het is positief dat de SEL en de GDT samenvallen in 1 orgaan.

¹⁴¹ COCOF (2009). Decreet betreffende het aanbod van ambulante diensten in het domein van de sociale actie, het gezin en de gezondheid. *Belgisch Staatsblad*, 8 mei 2009.

De aanwezigheid van drie GDT's creëert de mogelijkheid om over overheidsgrenzen heen tot samenwerkingsverbanden te komen rond bijvoorbeeld het opzetten van zorgvernieuwingsprojecten. Langs COCOF-zijde zijn de GDT's ondergebracht bij de centra voor coördinatie. Algemeen kan gesteld worden dat er in relatie tot de Brusselse bevolking erg weinig multidisciplinaire overleggen worden georganiseerd.

11. Algemene conclusies inzake de programmatie, de regelgeving en het aanbod van de thuiszorg

Het Brussels thuiszorglandschap is erg versnipperd en er valt weinig onderlinge afstemming te bespeuren. Op legislatief niveau zijn verschillende overheden en overheidsdiensten bevoegd (bijvoorbeeld VG-welzijn, VGC, VDAB...) en is zowel federale, Vlaamse, GGC- als COCOF-regelgeving van toepassing. Dit biedt diensten met een vergelijkbare opdracht de mogelijkheid om naast elkaar te kunnen bestaan en te werken. Door de verschillende normeringen, opdelingen, werkvormen, diensten... is gemeenschapsoverschrijdende samenwerking geen evidentie. De overvloed aan partners op het terrein geeft de potentiële cliënt een keuzevrijheid maar kan leiden tot shopgedrag.

De Vlaamse Gemeenschap heeft in haar welzijn- en gezondheidsbeleid van de verdere ontwikkeling van de thuiszorg een belangrijk item gemaakt met als doel mensen de mogelijkheid te bieden zo lang mogelijk thuis te blijven. In de nota *Prioriteiten van de GGC voor de jaren 2009 tot 2014* zet de GGC eveneens in op de thuishulp. Er wordt daarom een aanpassing van de reglementering voorzien¹⁴². De verschillende overheden hebben begrepen dat de ontwikkeling van de thuiszorg een noodzaak is om de dreigende vergrijzingsgolf te helpen opvangen.

De 3 overheden kennen grote verschillen inzake regelgeving, programmatie en financiering in de thuiszorg. De Vlaamse programmatie baseert zich hoofdzakelijk op demografische en/of sociologische projecties, terwijl de COCOF dat op decretaal niveau ook doet, maar in werkelijkheid de programmatiecijfers bevroren zijn. Zo zijn de geprogrammeerde uren gezinszorg door de COCOF sinds 2005 niet meer aangepast. Al zijn binnen de verschillende regelgevingen de opdrachten die vervat zitten in de programmatie van de gezinszorg niet dezelfde, toch mag worden gesteld dat de Vlaamse programmatie (891.196 uren) berekend naar de 30%-norm, een stuk hoger ligt dan de programmatie van de GGC (265.400 uren) of de COCOF (864.567 uren). De programmatie gezinszorg van de GGC en de COCOF liggen procentueel lager dan de Vlaamse programmatie. De realisatiegraad van de Vlaamse programmatie (15,07%) ligt daarentegen veel lager dan deze van de GGC (96,72%) en de COCOF (99,65%), wat maakt dat de Vlaams erkende diensten voor gezinszorg bvb. nog steeds 122.410 uren minder presteren ligt dan deze erkend door de GGC.

De GGC-regelgeving vertoont meer gelijkenissen met de COCOF-regelgeving dan met de Vlaamse, waardoor er een grote synergie mogelijk is tussen GGC en COCOF en de samenwerking tussen hun voorzieningen vlotter verloopt. In realiteit is er meer samenwerking tussen OCMW's, gebonden aan de GGC-regelgeving, en Franstalige diensten, gebonden aan de COCOF-regelgeving. De werkvormen van de COCOF en de GGC vertonen veel overeenkomsten, terwijl dit voor de Vlaamse voorzieningen niet opgaat. Het aantal werkvormen is ruimer in de Vlaamse regelgeving. Dit is wellicht één van de redenen waarom het Vlaamse aanbod bij GGC- en COCOF-partners weinig gekend is en vice versa, en er weinig onderlinge samenwerking is.

¹⁴² GGC (nd). *Prioriteiten van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor de jaren 2009 tot 2014*. Geraadpleegd op www.cdcs-cmdc.be/nl/Download-document.html?gid=69

Vlaanderen opteert voor een regionale en werksoortgerichte organisatie, met de klemtoon op een goede samenwerking tussen de verschillende voorzieningen, terwijl de GGC eerder vertrekt vanuit een lokale benadering en de COCOF een tussenvorm hanteert, gericht op de voorzieningen. De Vlaamse programmatie is uitgebreider en gedifferentieerder qua werkvormen en aantallen, maar dit vergroot tevens de complexiteit. De Vlaamse programmatie is thematisch erg opgedeeld naar werkvorm wat in het *Woonzorgdecreet* nog wordt verdiept. Vanuit het *Woonzorgdecreet* wordt de onderlinge samenwerking tussen verschillende diensten, onder de vorm van woonzorgnetwerken, sterk aangemoedigd. Echter, tot op heden ontbreken de uitvoeringsbesluiten betreffende de woonzorgnetwerken. Deze samenwerking spoort aan ook stappen te zetten richting de residentiële sector, wat minder het geval is bij de COCOF en de GGC. De Vlaamse programmatie zet tevens in op het inschakelen van vrijwilligers (diensten voor oppashulp) en de mantelzorg (vereniging van gebruikers en mantelzorgers), terwijl deze werkvormen vanuit het beleid door de GGC en de COCOF niet expliciet ondersteund worden.

De GGC vertrekt voor de diensten voor gezinszorg vanuit de gemeenten en de OCMW's waardoor de diensten een lokaal karakter hebben en de hulpverlening zich beperkt tot het grondgebied van de gemeente.

De grootste diensten voor thuiszorg langs COCOF-zijde hebben een geclusterd aanbod en worden gestuurd vanuit enkele grote organisaties die de coördinatie van de thuisverzorging en de thuiszorgdiensten op zich nemen. Een groot voordeel van deze werkwijze is dat de onderlinge verbanden sterker zijn en dat de onderlinge doorverwijzing in principe vlotter kan verlopen. Ook neemt het een aantal drempels naar meer en extra ondersteuning weg. Dit is cliëntvriendelijker, al moet er tegelijk op toegezien worden dat er geen gevaar van overconsumptie dreigt.

Het totale Vlaamse budget voor de thuiszorg gaat voor ongeveer 80% naar de diensten voor gezinszorg, 18% naar de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg en 2% naar de andere voorzieningen en verenigingen¹⁴³. Voor deze andere voorzieningen bestaat de subsidie uit een forfaitair bedrag, dat beperkt is in verhouding met de reële kosten. Vaak wordt er gerekend op andere inkomsten zoals gebruikersbijdragen of subsidiëring door lokale besturen. Ook bij de GGC en de COCOF zijn de diensten voor gezinszorg de grote slokop inzake financiering.

Niet alle organisaties werken onder een erkenning van de VG, de GGC of de COCOF. Deze niet-erkende diensten, die bijvoorbeeld actief zijn onder een erkenning van PIOW, PWA of dienstenchequeonderneming, zijn niet gebonden aan de erkenningsnormen opgelegd door de erkennende en subsidiërende instanties. Deze diensten concurreren met erkende diensten, maar de vraag rijst of deze niet-erkende diensten dezelfde controle op de kwaliteit kunnen garanderen als de erkende diensten.

¹⁴³ Rekenhof (2007). *De subsidiëring van de thuiszorg. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement. Stuk 37-E (2006-2007) – Nr. 1.* Geraadpleegd op <http://www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showParlInitiatief.action?id=493423>

Verschillende partners ontwikkelen diverse initiatieven en zijn op verschillende terreinen actief. Een mutualiteit kan bijvoorbeeld de inrichter van een RDC zijn, een centrum voor maatschappelijk werk huisvesten, poetshulp aanbieden, etc. Ook verschillende centra voor de coördinatie van thuisverzorging en –diensten zijn verbonden aan mutualiteiten en organiseren een divers aanbod aan diensten aan huis. Zij kunnen hun aanbod en hulpverlening vanuit een regionale invalshoek organiseren, terwijl andere initiatieven lokaal gebonden zijn. De inbedding van verschillende diensten bij één initiatiefnemer biedt kansen op een vlotte samenwerking tussen deze verschillende diensten zeker wanneer deze gelieerd is aan de ziekenfondsen. Het bevordert de doorstroom naar de dienstverlening daar in principe iedereen aangesloten is bij een mutualiteit. De connectie met de ziekenfondsen brengt echter ook verzuiling van het werkveld met zich mee.

Op lokaal vlak beschikken de diensten van de gemeenten en het OCMW over een voordeel doordat ze laagdrempelig en goed gekend zijn. Zij zijn eveneens in staat om diverse initiatieven te ontwikkelen en op te richten, bijvoorbeeld poetshulp, gezinszorg, klusjesdienst, maaltijden aan huis, centra voor senioren, etc. De diensten gebonden aan gemeenten en OCMW's hebben de hoogste realisatiegraad. Dit heeft zeker te maken met de bekendheid van de diensten bij de doorverwijzers.

Waar de doorverwijzing naar Vlaams erkende diensten kan haperen, verloopt deze vaak vlotter aan Franstalige of bicommunautaire zijde. Ondanks de aanwezigheid van al deze diensten, garandeert dit de gebruiker geen zorggarantie en wordt deze op het terrein vaak geconfronteerd met wachtlijsten.

Op het terrein bieden vele organisaties alternatieven voor de reguliere erkende thuiszorgvoorzieningen, maar door een gebrek aan informatie en coördinatie kan de gebruiker lang niet altijd beroep doen op de dienst- en zorgverlening waar hij nood aan heeft. Organisaties die qua aanbod aan gezinszorg groot zijn in Vlaanderen, blijken kleine spelers te zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze halen er een povere realisatiegraad. Het Vlaamse gezinszorgaanbod is qua programmatie ruim, maar qua invulling ondermaats.

Langs Vlaamse aanbodzijde kunnen de LDC's vanwege hun nabijheid bij de gebruiker en vanwege hun lokale situering en verankering cruciaal zijn voor de organisatie en de omkadering van de verschillende thuiszorgvoorzieningen.

De thuiszorgdienstverlening kan verder uitgebouwd worden en biedt een uitgelezen kans voor het creëren van tewerkstelling. Verschillende diensten engageren doelgroepwerknemers die tijdens hun tewerkstelling eveneens een opleiding genieten. De uitdaging bestaat er in om de zich stellende contradictie aan te pakken: enerzijds is er het gebrek aan kandidaten die zich aanmelden voor een job in de zorgsector en anderzijds bestaat er een groot aantal werklozen die in aanmerking komen voor tewerkstellingstrajecten en –projecten.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van de sterktes en zwaktes in de Brusselse thuiszorgsector en vermeldt eveneens de mogelijke kansen en bedreigingen.

Tabel 2.33 SWOT-analyse thuiszorg

Sterktes	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> • Algemene trend om personen zo lang mogelijk thuis en autonoom te laten leven • Vlaamse regelgeving en programmatie is uitgebreid en erkent veel werkvormen • Jaarlijkse aanpassing van de uren gezinszorg • GGC-erkende diensten hebben goed ontwikkelde lokale werking • Geclusterd aanbod vanuit COCOF-organisaties waardoor coördinatie en samenwerking vlot verloopt 	<ul style="list-style-type: none"> • Op eenzelfde grondgebied verschillende overheden bevoegd zijn • Vele partners • Weinig afstemming tussen diensten • Grote mate aan versnippering binnen de sector • Vlaamse aanbod weinig gekend en regionaal gestuurd • GGC- en COCOF-programmaticcijfers gezinszorg al enkele jaren stagnerend • Barema's VG, GGC, COCOF verschillend voor gezinszorg • Gebruikerstoelage verschillend bij VG, GGC en COCOF
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • Aanmoediging vanuit <i>Woonzorgdecreet</i> tot nauwe samenwerking tussen diensten • Ondermaatse invulling van gezinszorg door Vlaams erkende diensten, en overbevraging van GGC- en COCOF- erkende diensten • Uitbouw van klusjesdiensten • Verschillende diensten geven advies voor woningaanpassing • Engagement van vrijwilligers en mantelzorgers • Inzet op lokale werking van diensten • Samenwerking thuiszorg en residentiële sector • Op eenzelfde grondgebied verschillende overheden bevoegd zijn • Vele partners 	<ul style="list-style-type: none"> • Gelijkenissen tussen regelgeving en werkvormen van GGC en COCOF, maar groot verschil met Vlaanderen • Niet alle diensten binnen de sector werken onder VG-, GGC- of COCOF-erkenning (kwaliteitsgarantie?) • Groot aanbod en versnippering garanderen zorggarantie niet • Probleem met rekrutering personeel en personeelsretentie (verzorgenden, thuisverpleegkundigen)

Deel 2.2: “Residentiële zorg”

Onder de residentiële ouderenzorg verstaan we de centra voor herstelverblijf, de centra voor kortverblijf, de serviceflats/assistentiewoningen en de rusthuizen/woonzorgcentra.

Opnieuw zetten we de regelgeving van de verschillende overheden naast elkaar: omschrijving, programmatie en subsidiëring, aanbod en invulling, waar nuttig aangevuld met een rubriek 'gebruikersbijdrage'.

Het Jaarverslag Home-Info 2011 was een goede inspiratiebron. We vulden het aan met de verkregen data voor residentiële voorzieningen die we bij de verschillende overheden van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, bevoegd voor ouderenzorg of bijstand aan personen konden verzamelen. Om een correcte vergelijking te kunnen maken wordt net als bij de thuiszorg vertrokken van de gegevens 2011. Het levert een zeer divers beeld op.

1. Algemene regelgeving residentiële voorzieningen

1.1 VG

Bijzondere aandacht zal gaan naar de zorg en opvang van dementerenden.

Het Vlaamse *Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 en zijn uitvoeringsbesluiten* hielden een belangrijke wijziging in voor de programmacijfers van de residentiële voorzieningen. Met ingang van 1 januari 2010 werden de programmacijfers immers berekend op de leeftijdscohorten vanaf 65 jaar. Vroeger was dat vanaf 60 jaar (voor de woonzorgcentra) en vanaf 18 jaar (voor de dagverzorgingscentra en centra voor kortverblijf).

De VG heeft een aantal Nederlandstalige plaatsen geprogrammeerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit geeft de Nederlandstalige Brusselaar de garantie dat hij/zij zal kunnen opgenomen worden in een Nederlandstalige residentiële voorziening.

De programmatie van deze plaatsen voor 2011 ziet er als volgt uit:

- 1.254 erkende rusthuisplaatsen (momenteel zijn er slechts 197)
- 1.274 plaatsen in een serviceflat (momenteel slechts 32)
- 113 plaatsen dagverzorgingscentra (momenteel 35)
- 113 plaatsen kortverblijf (momenteel nog geen)

Om de implementatie van deze programmatienorm waar te maken werd door de Vlaamse overheid aan het Kenniscentrum Woonzorg Brussel de opdracht gegeven om een zorgstrategisch koepelplan uit te tekenen voor Brussel-Hoofdstad. Dit resulteerde in de publicatie: Kenniscentrum Woonzorg Brussel, *Algemeen zorgstrategisch koepelplan woonzorgzones Brussel, 2008*¹⁴⁴, dat door de Vlaamse minister, bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, op 24 december 2008 werd goedgekeurd. Bij de uittekening van dit koepelplan worden de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opgesplitst in 33 woonzorgzones. In deze woonzorgzones worden optimale condities geschapen voor wonen met zorg. Deze zorg kan zowel gehaald worden als aan huis gebracht worden. Een zorgknooppunt moet hierin de draaischijf zijn, m.a.w. het contactpunt tussen vraag en aanbod. Het Kenniscentrum Woonzorg Brussel kreeg de opdracht de ontwikkeling van deze woonzorgzones te ondersteunen en te begeleiden.

Het koepelplan stipuleert dat 70% van de door de Vlaamse Gemeenschap geprogrammeerde residentiële voorzieningen wordt ingezet in deze prioritaire woonzorgzones, zijnde de gemeenten Schaarbeek, Evere, Sint-Joost-ten-Node, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Jette, Anderlecht en de deelgemeenten Laken, Neder-Over-Heembeek en Haren. De overige 30% van de berekende programmatieruimte wordt toegewezen aan de overige gemeenten van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.

De concrete uitbouw van deze woonzorgzones verloopt in verschillende fases.

In een 1ste fase wordt vnl. ingezet op de uitbouw van de prioritaire woonzorgzones.

¹⁴⁴ Geraadpleegd op <http://www.woonzorgbrussel.be/publicaties>.

1.2 GGC

Het Verenigd College stelt de programmering voor de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen vast in functie van:

- de evolutie van het aanbod inzake de opvang, huisvesting of verzorging van de bejaarden, rekening houdend met de behoeften van de Brussels bevolking;
- de protocolakkoorden gesloten tussen de federale overheid en de Gemeenschappen en Gewesten betreffende het te voeren ouderenbeleid¹⁴⁵.

De erkenning wordt door het Verenigd College verleend voor een periode van maximum 6 jaar die hernieuwd kan worden.

Om te worden erkend door het Verenigd College, moet de voorziening voldoen aan de door de bevoegde federale overheid opgelegde normen alsook aan de normen die het Verenigd College kan opleggen.

1.3 COCOF

Het *Decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden* stelt de regelgeving vast aangaande de residentiële instellingen en niet-residentiële diensten voor senioren.

Het College bepaalt na advies van de Adviesraad een programmatie voor elk van de categorieën van residentiële instellingen en niet-residentiële instellingen voorbehouden voor bejaarden.

De programmatie houdt rekening met:

- de noden van de bejaarden (gezondheidstoestand en evolutie van de gezondheidstoestand);
- de demografische structuur van het Brussels gewest en de vooruitzichten wat betreft deze evolutie;
- de regels inzake de programmatie van bepaalde categorieën van residentiële instellingen opgesteld in overleg met de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten in het kader van de Protocolakkoorden en de akkoorden gesloten tussen de Gemeenschapscommissies bevoegd op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- de geografische verdeling van de bestaande instellingen en diensten erkend door de Franse Gemeenschapscommissie of een andere overheid bevoegd op het grondgebied¹⁴⁶.

Na de procedure van erkenning doorlopen te hebben, kan het college de instelling een erkenning verlenen voor een maximumtijd van 6 jaar. Voorafgaand is er een inspectie die toeziet op de naleving van alle erkenningsnormen.

¹⁴⁵ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

¹⁴⁶ COCOF (2008). Decreet betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 23 januari 2008.

2. Centrum voor herstelverblijf

2.1 Omschrijving

Een centrum voor herstelverblijf is een nieuwe voorziening in het Vlaamse *Woonzorgdecreet* die tijdelijke opvang biedt aan gebruikers die een heelkundige ingreep hebben ondergaan of aan een ernstige aandoening hebben geleden, die gepaard ging met een ziekenhuisopname of een langdurige onderbreking van de normale activiteiten. De bedoeling van het herstelverblijf is dat de gebruiker nadien opnieuw zelfstandig kan functioneren in het natuurlijke thuismilieu.

Volgende activiteiten moeten door de centra voor herstelverblijf worden aangeboden:

- verblijf;
- ondersteunende activiteiten ter versterking van de lichamelijk en geestelijke toestand;
- revalidatie;
- hygiënische en verpleegkundige hulp- en dienstverlening¹⁴⁷.

De gebruiker mag geen behoefte meer hebben aan gespecialiseerde zorg of intens medisch toezicht. Voor elke opname is er een aanvraag door de huisarts of specialist. Het centrum voert een opnamebeleid dat gericht is op gebruikers van alle leeftijdsgroepen, dus niet alleen ouderen. De verblijfsduur is bepaald op maximaal 30 opeenvolgende dagen, eenmaal verlengbaar met een periode van maximaal 30 dagen. De begeleider van de gebruiker kan eveneens in het centrum verblijven indien de begeleider zelf zorgnoden heeft, de aanwezigheid van de begeleider noodzakelijk is voor het welzijn van de gebruiker, of indien de begeleider een aantal ondersteunende zorgtaken als mantelzorger op zich neemt¹⁴⁸.

2.2 Programmatie en subsidiëring

VG

In het Nederlandse taalgebied en het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad wordt het programmatiecijfer vastgelegd op 1.500 verblijfseenheden. Bij de geografische spreiding van het aanbod wordt rekening gehouden met een minimum van 60 verblijfseenheden per regionale stad¹⁴⁹. De cliëntbijdrage omvat minstens het verblijf, de maaltijden, de psychosociale verzorging en het standaard verzorgingsmateriaal¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

¹⁴⁸ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

¹⁴⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁵⁰ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

GGC

Bij de GGC bestaat er geen equivalent voor een dienst voor herstelverblijf. De GGC erkent noch subsidieert diensten voor herstelverblijf.

COCOF

Bij de COCOF bestaat er geen equivalent voor een dienst voor herstelverblijf. De COCOF erkent noch subsidieert dergelijke initiatieven. Rusthuizen kunnen wel een aantal bedden reserveren voor een kortverblijf in het kader van een revalidatie.

2.3 Aanbod en invulling

VG

Er werd een voorafgaande vergunning voor de uitbouw van een centrum voor herstelverblijf afgeleverd aan Woon- en zorgcentrum Sint-Vincentius uit Erpe-Mere voor 60 verblijfseenheden. De bedoeling is deze uit te bouwen op een deel van de KUB-site te Koekelberg.

GGC

Een identieke tegenhanger van een centrum voor herstelverblijf is bij de GGC niet terug te vinden. Toch is één werking met een gelijkaardig aanbod: het Veer. Het Veer is een instelling die onder het OCMW van Sint-Lambrechts-Woluwe valt en beschikt over een formule voor een tijdelijk verblijf van minimum 7 dagen en maximum 6 maanden. Het kan gaan om opvang na een ziekenhuisverblijf, herstelverblijf, opvang met lichte verzorging, bij het op vakantie gaan van de mantelzorger of als wachtperiode voorafgaand aan een opname in een rusthuis. De aanvragen komen van ziekenhuizen maar ook van gebruikers zelf. Er zijn 20 individuele kamers voorzien.

COCOF

Bij de COCOF bestaat er geen aanbod.

2.4 Conclusie herstelverblijf

Het centrum voor herstelverblijf is een **nieuwe werkvorm** die vooralsnog enkel door de Vlaamse Gemeenschap erkend wordt. Er is nog geen voorziening actief, maar er werd wel een voorafgaande vergunning afgeleverd.

Bij de COCOF wordt de mogelijkheid van een dergelijk initiatief voorzien in de rusthuizen. Deze moeten in staat zijn mensen tijdelijk op te vangen tijdens hun herstelperiode.

Bij de GGC is er geen specifieke regelgeving voor herstelverblijf maar is er wel een voorziening met een aanbod in combinatie met kortverblijf.

3. Centrum voor kortverblijf

3.1 Omschrijving

Een centrum voor kortverblijf (CVK) biedt tijdelijk verzorging en opvang aan ouderen. Een verblijf in een centrum voor kortverblijf kan nodig zijn als de personen die normaal thuis de oudere verzorgen (familie of andere mantelzorgers) dit een tijdje niet meer kunnen (bv. door vakantie of ziekte), als er tijdelijk meer verzorging nodig is of als er zich een crisissituatie voordoet.

Het verblijf kan zowel dag en nacht of alleen 's nachts.

Een centrum voor kortverblijf is verbonden aan een woonzorgcentrum of aan een centrum voor herstelverblijf. De dienstverlening is er grotendeels dezelfde als in het woonzorgcentrum of centrum voor herstelverblijf: de nodige verzorging, gezins- en huishoudelijke hulp, revalidatie, activering, ontspanningsactiviteiten en sociale contacten met de andere bewoners.

Het centrum voor kortverblijf is een tussenschakel tussen thuis blijven wonen met thuisverzorging en een permanent verblijf in een serviceflat/assistentiewoning of woonzorgcentrum.

De kosten voor de verpleging en de zorg worden gedragen door het RIZIV. Een bed kortverblijf wordt gefinancierd als een plaats in een ROB.

3.2 Programmatie en subsidiëring

VG

De programmacijfers voor de centra voor kortverblijf worden als volgt bepaald:

- 3,2 woongelegenheden per 3000 ouderen van de leeftijdsgroep 65 tot en met 69 jaar;
- 5 woongelegenheden per 3000 ouderen van de leeftijdsgroep 70 tot en met 79 jaar;
- 10 woongelegenheden per 3000 ouderen van de leeftijdsgroep 80 tot en met 89 jaar;
- 25 woongelegenheden per 3000 ouderen van de leeftijdsgroep vanaf 90 jaar.

De toepassing van de programmacijfers wordt gebaseerd op de bevolkingsprojectie voor het vijfde jaar dat volgt op het jaar van de aanvraag van een voorafgaande vergunning¹⁵¹. In 2011 werden door de Vlaamse Gemeenschap 113 woongelegenheden geprogrammeerd.

De maximale verblijfstijd in een erkend CVK bedraagt 60 opeenvolgende dagen. Op jaarbasis kan een cliënt maximum 90 dagen verblijven in het centrum.

¹⁵¹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. Belgisch Staatsblad, 17 december 2009. en Rondzendbrief WVG/Woonzorgdecreet/10/01 van 24 april 2010.

De subsidiëring van een centrum voor kortverblijf is het product van het aantal erkende woongelegenheden en een basissubsidie van 2303,88 euro. Daarnaast dient een centrum, om in aanmerking te komen voor subsidiëring, een gemiddelde bezettingsgraad van minimum 50% te hebben.

Verder kunnen erkende woonzorgcentra en centra voor kortverblijf in aanmerking komen voor aanvullende subsidiëring van animatiewerking. Op basis van het aantal erkende woongelegenheden en aantal VTE's deskundigen in animatie en activatie bepaalt de administrateur-generaal jaarlijks het maximale subsidiebedrag per woonzorgcentrum¹⁵².

GGC

Kortverblijf bestaat ook in de GGC. De regelgeving is vrij gelijklopend, ook daar wordt een koppeling met een rusthuis gemaakt.

Centra voor kortverblijf worden gesubsidieerd door de GGC als hun activiteiten uitgevoerd worden binnen openbare instellingen en verenigingen.

De ordonnantie van 24 april 2008 (art. 2, 4°, f)¹⁵³ bepaalt dat de huisvesting van de ouderen in kortverblijf in een ROB een maximum duurtijd heeft van drie maanden of 90 dagen cumulatief per kalenderjaar, in dezelfde inrichting of in de instellingen.

COCOF

In de regelgeving van de COCOF komt kortverblijf ook aan bod. Zo vermeldt het *Decreet betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden van 22 maart 2007* dat een rusthuis een gedeelte van zijn capaciteit mag voorbehouden aan huisvesting voor een duur die de 90 dagen niet overschrijdt, gecumuleerd per jaar en per persoon. Het college bepaalt het maximumpercentage van de huisvestingscapaciteit die deze plaatsen voor kortverblijf mogen innemen¹⁵⁴.

Een rusthuis dat een aanvullende erkenning geniet voor plaatsen voor kortverblijf dient te beschikken over 1,4 VTE extra personeel per dertig plaatsen in kortverblijf. Deze brugfunctie is bedoeld om de aankomst en het vertrek van de bewoner te beheren en eventueel de diensten voor thuishulp of verzorging.

¹⁵² Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁵³ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

¹⁵⁴ COCOF (2009). Decreet betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden van 22 maart 2007, art. 3 en COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

3.3 Aanbod en invulling

VG

Hoewel de Vlaamse Gemeenschap voor 2011 113 plaatsen programmeerde, telt het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad geen erkende centra voor kortopvang. Er werden wel aan drie initiatiefnemers voorafgaande vergunningen toegekend: 6 woongelegenheden aan Solidariteit voor het Gezin te Anderlecht, 3 woongelegenheden aan Parkresidentie te Jette en 10 woongelegenheden aan Woon- en zorgcentrum Sint-Vincentius te Koekelberg.

GGC

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie erkent op dit ogenblik één instelling voor kortverblijf en dit voor 12 bedden. Twee andere instellingen stellen 5 en 29 bedden ter beschikking, maar deze zijn niet erkend door de GGC. Deze voorzieningen hebben echter wel een specifieke goedkeuring van de GGC om kortverblijf aan te bieden.

Het Veer, een instelling die onder het OCMW van Sint-Lambrechts-Woluwe valt, beschikt over een formule voor een tijdelijk verblijf van minimum 7 dagen en maximum 6 maanden. Het kan gaan om opvang na een ziekenhuisverblijf, herstelverblijf, opvang met lichte verzorging, bij het op vakantie gaan van de mantelzorger of als wachtperiode voorafgaand aan een opname in een rusthuis. Er zijn 20 individuele kamers voorzien. De kamers worden zowel gebruikt voor herstelverblijf als voor kortverblijf.

Daarnaast biedt rusthuis Park Astrid 12 plaatsen kortverblijf te Anderlecht.

In de loop van mei 2012 kregen Home Amadeus uit Sint-Agatha-Berchem een vergunning voor 10 bedden kortverblijf, die ze in Jette zullen uitbouwen en verkreeg ook Residentie van De Vrede uit Evere een vergunning voor 15 bedden. Deze zullen op termijn worden gerealiseerd. Residentie Koning Boudewijn te Sint-Pieters-Woluwe heeft daarnaast een vergunning voor 20 plaatsen kortverblijf aangevraagd.

Woon-en zorgcentrum Sint-Jozef te Evere heeft geen officiële erkenning als centrum voor kortverblijf maar reserveert wel systematisch één kamer voor deze werkvorm. Enkel hoogst uitzonderlijk, in het kader van hoogdringendheid, wordt deze kamer toch gebruikt voor een permanent verblijf maar wanneer er een kamer vrij komt, wordt het weer een specifieke kamer voor kortverblijf.

Verder bieden heel wat rusthuizen kortverblijf aan wanneer er een kamer beschikbaar is die op dat moment niet door een permanente bewoner wordt ingenomen.

Er is geen enkel rusthuis met een vergunning als kortverblijf¹⁵⁵. Les Jardins d' Ariane uit Sint-Lambrechts-Woluwe heeft een erkenning voor 10 plaatsen. Le Cercle Trianon, eveneens in Sint-Lambrechts-Woluwe beschikt over 2 plaatsen kortverblijf. Enkele rusthuizen hebben hun interesse voor kortverblijf te kennen gegeven: Le Sagittaire en Residentie Beeckman te Ukkel, Residentie My Home Ascot en Residentie Michele te Laken, Residentie Leopold te Sint-Jans-Molenbeek en Le Centre Gériatrique d'Ixelles.

3.4 Conclusie centrum voor kortverblijf

Zowel de VG, de GGC als de COCOF hebben in hun regelgeving de mogelijkheid voor de uitbouw van een centrum voor kortverblijf opgenomen.

Er is een zeer beperkt aanbod telkens erkend door de GGC: 12 plaatsen in Anderlecht en 20 plaatsen in Sint-Lambrechts-Woluwe in combinatie met herstellverblijf. Aanvullend zijn er verschillende rusthuizen die zonder erkenning kortverblijf aanbieden.

De interesse voor de uitbouw van een centrum voor kortverblijf groeit bij de rusthuizen/woonzorgcentra.

Daar centra voor kortverblijf moeten worden ingebed in een woonzorgcentrum en de programmatie van het aantal woongelegenheden woonzorgcentrum slechts 1/3 bedraagt van een zelfde socio-demografisch gebied in Vlaanderen, zal de Vlaamse programmatie kortverblijf voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad nooit volledig kunnen ingevuld worden.

¹⁵⁵ Info verkregen via Info-Home.

4. Serviceflat/ Groep van assistentiewoningen

4.1 Omschrijving

In een service-residentie (GGC), een dienstenresidentie (COCOF) of een groep van assistentiewoningen (VG)¹⁵⁶ huurt de bewoner een flat waar hij/zij zelfstandig woont. Zo'n flat heeft minstens een leefruimte, keuken, slaapkamer, toilet en badkamer. De woning is aangepast en veilig is volledig toegankelijk, er is een oproepsysteem om hulp in te roepen... De bewoner kan er beroep doen op gemeenschappelijke diensten zoals poetshulp, warme maaltijden of thuisverpleging. Er zijn ook gemeenschappelijke ruimtes waar hij/zij de andere bewoners kan ontmoeten.

Een serviceflat vormt m.a.w. een combinatie van zelfstandig wonen met (permanente) ondersteuning en aangepaste zorg. Het is dus gericht op een oudere (+60/65) of een ouder koppel dat door een beroep te doen op thuiszorg en de permanentiedienst die een groep van serviceflats/assistentiewoningen biedt, zelfstandig kan blijven wonen.

Een serviceresidentie of een groep van assistentiewoningen is een voorziening die bestaat uit één of meer gebouwen die functioneel een geheel vormen en waar, onder welke benaming ook, aan gebruikers van +60/65 jaar of ouder die er zelfstandig verblijven in individuele aangepaste wooneenheden, huisvesting wordt gegeven met gemeenschappelijke diensten, en ouderenzorg waarop ze vrijwillig en facultatief een beroep kunnen doen.

4.2 Programmatie en subsidiëring

VG

De Vlaamse Overheid spreekt in het *Woonzorgdecreet* niet meer over serviceflats maar over een groep van assistentiewoningen. Van de meeste werkvormen opgesomd in het *Woonzorgdecreet* werden de uitvoeringsbesluiten opgesteld en gepubliceerd. Dit is echter nog niet het geval voor de groep van assistentiewoningen. Hierdoor is tot op vandaag de regelgeving op serviceflats van toepassing.

Met het *Ministerieel besluit van 23 september 2011*¹⁵⁷ werden de bevolkingsprojecties vanaf 2017 tot en met 2021 uit de "SVR-projecties van de bevolking en de huishoudens voor Vlaamse steden en gemeenten, 2009-2030", gepubliceerd door de Studiedienst van de Vlaamse Regering op 2 maart 2011, vastgelegd als basis voor de programmatie van 2012 tot en met 2016 voor de serviceflatgebouwen en woningcomplexen met dienstverlening. De programmatie 2012 voor de serviceflatgebouwen en woningcomplexen met dienstverlening,

¹⁵⁶ In het *Woonzorgdecreet* wordt niet meer gesproken over serviceflats. Er werd een nieuwe werkvorm geïntroduceerd: de groep van assistentiewoningen.

¹⁵⁷ *Ministerieel besluit van 23 september 2011 houdende de vastlegging van bevolkingsprojecties als vermeld in artikel 4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende vaststelling van het programma voor serviceflatgebouwen en woningcomplexen met dienstverlening*, art. 3, Belgisch Staatsblad, 26 oktober 2011.

op basis van deze nieuwe bevolkingsprojecties, bedraagt 1.287 eenheden voor Brussel Hoofdstad (34.928 voor heel Vlaanderen, Brussel inbegrepen).

De voorwaarden en afspraken voor het indienen van een aanvraag voor een voorafgaande vergunning op bijkomende ruimte ingevolge de programmatie 2012 worden toegelicht in een brief van de administrateur-generaal van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid van 19 december 2011.

Eens de uitvoeringsbesluiten aangaande een groep van assistentiewoningen zijn goedgekeurd en gepubliceerd, zal worden afgestapt van een vooropgestelde programmatie. De Vlaamse overheid zal vanaf dan het mechanisme van vraag en aanbod laten spelen, maar legt wel de vereisten vast waaraan een groep van assistentiewoningen minimaal moet voldoen om erkend te kunnen worden. Ze wil er vooral voor zorgen dat een erkende groep van assistentiewoningen voldoende service en hulp- en zorgverlening biedt aan zijn bewoners. Daarom moet een groep van assistentiewoningen:

- ten allen tijde overbruggingszorg en crisiszorg kunnen bieden en sluit het daarvoor samenwerkingsverbanden af met andere diensten die bij oproep de gebruiker prioritair behandelen;
- worden omkaderd door een woonassistent die de sociale netwerking tussen de bewoners faciliteert en stimuleert.

GGC

Bij de GGC zijn er twee types service-residenties:

- deze waarbij de beheerder zowel de inrichtende instantie is van de woningen, als van de aangeboden diensten;
- deze die onderworpen zijn aan de regeling betreffende de mede-eigendom, waarvan de beheerder met andere woorden alleen verantwoordelijk is voor de diensten die aan de bewoners aangeboden worden, en de bewoners dit appartement bewonen op grond van een eigendomstitel, vruchtgebruik, of een huurovereenkomst met de eigenaar.

Het Verenigd College stelt de programmering voor de serviceflats vast in functie van:

- de evolutie van het aanbod inzake de opvang, huisvesting of verzorging van de bejaarden, rekening houdend met de behoeften van de Brussels bevolking;
- de protocolakkoorden gesloten tussen de federale overheid en de Gemeenschappen en Gewesten betreffende het te voeren ouderenbeleid¹⁵⁸.

Er is dag en nacht een personeelslid aanwezig in het gebouw om elke oproep van een oudere onmiddellijk te kunnen beantwoorden. Hiertoe wordt elk appartement uitgerust met een oproepsysteem.

¹⁵⁸ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

Bij de COCOF zijn twee types service-residenties:

- deze waarbij de beheerder zowel de inrichtende instantie is van de woningen, als van de aangeboden diensten;
- deze die onderworpen zijn aan de regeling betreffende de mede-eigendom, waarvan de beheerder met andere woorden alleen verantwoordelijk is voor de diensten die aan de bewoners aangeboden worden, en de bewoners dit appartement bewonen op grond van een eigendomstitel, vruchtgebruik, of een huurovereenkomst met de eigenaar.

Het College bepaalt na advies van de Adviesraad, de programmatie. De programmatie houdt rekening met :

- de noden van de bejaarden
- de demografische structuur van de bevolking van het Brussels gewest en de prognose hieromtrent;
- de regels inzake de programmatie opgesteld in overleg met de federale overheid en de Gemeenschappen en Gewesten in het kader van de protocolakkoorden betreffende het te voeren beleid ten aanzien van de bejaarden;
- de geografische verdeling van deinstellingen en diensten, erkend door de Franse gemeenschapscommissie of een andere overheid die bevoegd is op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

4.3 Aanbod en invulling

VG

Het programmacijfer van de VG voor Brussel voor 2011 bedroeg 1.274 eenheden waarvan er op 1 januari slechts 32 gerealiseerd waren, hetzij 2,51% (tegenover 43,49% voor gans Vlaanderen, Brussel inbegrepen). Het totaal aantal bestaande en geplande wooneenheden eind 2011 bedroeg 139, hetzij 10,91% (tegenover 94,30% voor gans Vlaanderen, Brussel inbegrepen). (zie tabel 2.24)

GGC

Momenteel worden door de GGC 14 serviceflatvoorzieningen erkend in het Brussel Hoofdstedelijk Gewest. (zie tabel 2.24)

Er is momenteel geen serviceflatvoorziening met een erkenning door de COCOF. Wel zijn er voor 304 plaatsen vergunningen verleend en is er één aanvraag voor 70 plaatsen lopend. (zie tabel 2.24)

Tabel 2.34 Overzicht serviceflatvoorzieningen BHG 2011

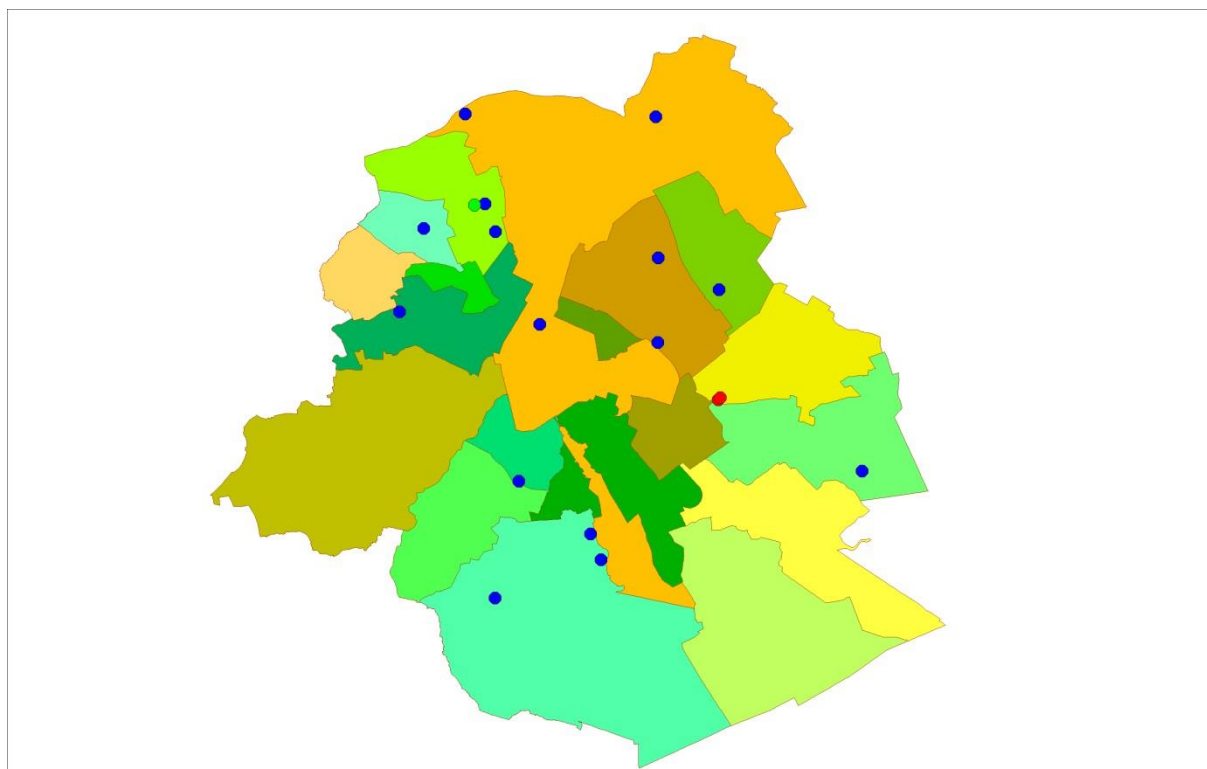
Gemeente	VG	GGC	COCOF	Zonder erkenning	Totaal aantal wooneenheden ¹⁵⁹
Anderlecht	Solidariteit voor het Gezin				25 (gepland - voorafgaande vergunning)
Brussel		De Wilde Rozen			37
Brussel		Le Hicquet			12
Brussel		Residentie Heizelheem			31
Brussel			Dewand-Janson		42 (gepland - voorafgaande vergunning)
Elsene				Residentie Parc d'Italie	123
Evere	Sint-Jozef Clivia				22 (gepland - voorafgaande vergunning)
Evere		Green Garden residentie			71
Ganshoren		Paul Fontaine			40
Jette	Parkresidentie				32
Jette		Christalain			20
Jette		Residentie Magnolia			34
Koekelberg	Sint-Vincentius				60 (gepland - voorafgaande vergunning)
Schaarbeek		Residentie Roland			20
Schaarbeek		Residentie Josephine			60
Sint-Gillis		De Linden			43

159 http://www.ccc-ggc-irisnet.be/nl/erkende-instellingen/bijstand-aan-personen/copy_of_service-residenties

en [http://www.bruxellessocial.irisnet.be/CDCS-](http://www.bruxellessocial.irisnet.be/CDCS-CMDC/menu.jsf;jsessionid=143971E7F1A033EAFB2E8248AD5F9D7F)

Sint-Jans-Molenbeek		Residentie Vivaldi			35
Sint-Lambrechts-Woluwe			Cercle Trianon		124
Sint-Lambrechts-Woluwe			Senior residence Montgomery		70 (gepland – aangevraagd)
Sint-Lambrechts-Woluwe				Residentie Trianon	63
Sint-Lambrechts-Woluwe				Residentie Montgomery	55
Sint-Pieters-Woluwe		Doorndal			16
Sint-Pieters-Woluwe				Residentie Parmentier	109
Sint-Pieters-Woluwe				Residentie Eden Green	93
Ukkel		Domaine Churchill			120
Ukkel		Residentie Prinses Paola			90
Ukkel		Loreto			10
Ukkel				Residentie Hamoir	53
Ukkel				Residentie Les eaux vives	109
Ukkel				Residentie Les Erables	60
Ukkel				Residentie Messidor	83
?			Eden Rock		96 (gepland – voorafgaande vergunning)
?			Les fleurs de l'âge		42 (gepland – voorafgaande vergunning)
Totaal					1419 + 481 gepland

Figuur 2.1 Overzicht serviceflatvoorzieningen Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Serviceflats

- VG (1)
- COCOF (2)
- GGC/COCOM (15)

Aantal instellingen: 18

5. Rusthuis (ROB/RVT) - Woonzorgcentrum

5.1 Omschrijving

Een rusthuis of woonzorgcentrum is een voorziening die bestaat uit een of meer gebouwen die functioneel een geheel vormen en waar collectief – aan gebruikers van 60/65 jaar of ouder – die er permanent verblijven, in een thuisvervangend milieu huisvesting en ouderenzorg wordt aangeboden. De geboden zorg bestaat minimaal uit aangepaste huisvesting; de gebruikelijke gezins- en huishoudelijke zorg; hygiënische, (para)medische en verpleegkundige zorg indien nodig, reactivering en psychosociale ondersteuning én animatie en sociale netwerkvorming¹⁶⁰.

Als permanente verblijfplaats is een rusthuis de meest verregaande schakel in de hele keten van ouderenzorg. In de praktijk is een rusthuis in de eerste plaats bedoeld voor wie echt niet meer thuis kan wonen. Als andere zorgformules zoals mantel- en thuiszorg geen oplossing meer bieden en er bijna permanent verzorging en hulp of toezicht bij het wonen nodig is, is een verhuis naar een rusthuis aangewezen.

Wanneer er over een rusthuis wordt gesproken, gaat het strikt genomen om een rustoord voor bejaarden (ROB). Rusthuizen kunnen ook een erkenning als Rust- en Verzorgingstehuis (RVT) bekomen. Het verschil tussen een ROB en een RVT ligt onder meer in de categorie van ouderen die mogen opgenomen worden. Bewoners opgenomen in een RVT zijn meer zorgbehoevend en behoeven een sterkere omkadering. Het is echter niet omdat een rusthuis niet over RVT-bedden beschikt, dat er geen zwaar zorgbehoevenden kunnen opgenomen en verzorgd worden. Gewoonlijk zijn de rusthuizen gemengde ROB-RVT-structuren met ROB-bedden (waar ook licht zorgbehoevenden kunnen opgevangen worden) en RVT-bedden, die in hun geheel gecontroleerd worden door de inspectie van de Gemeenschappen.

In de Vlaamse regelgeving spreekt men in het kader van het *Woonzorgdecreet* niet meer over 'rusthuis' maar wordt de term 'woonzorgcentrum' gebruikt. Dit Vlaams concept geeft aan dat het hier gaat om de eindschakel in het continuüm van globale woonzorg, zoals gedefinieerd in het *Woonzorgdecreet*. In het kader van deze studie gebruiken we daarom verder de term 'rusthuis'.

5.2 Programmatie en subsidiëring

De rusthuizen vallen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onder de normering van ofwel de VG, de COCOF of de GGC. De Federale Overheid staat in voor de normering van de RVT's. De federale sociale zekerheid (RIZIV) neemt een belangrijk deel van de kostenfinanciering van de rusthuizen (ROB en RVT) op zich. Ondermeer de personeelsuitgaven voor verpleegkundigen en zorgverstrekkers worden federaal gesubsidieerd. Rusthuizen waarin zwaar zorgbehoevende ouderen verblijven kunnen een bijkomende erkenning als rust- en verzorgingstehuis (RVT) verwerven. RVT's moeten aan zwaardere normen beantwoorden, ondermeer op het vlak van

160 *Woonzorgdecreet van de Vlaamse regering van 13 maart 2009*, art.37-38, Belgisch Staatsblad, 14 mei 2009; *Ordonnantie van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen van 24 april 2008*, art. 2. 4, Belgisch Staatsblad, 16 mei 2008; *Decreet van het College van de Franse Gemeenschapscommissie betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden van 22 maart 2007*, art. 3.1, Belgisch Staatsblad, 24 januari 2008.

zorgpersoneel en organisatie van de zorgverlening, maar ontvangen hiervoor ook een hogere RIZIV-financiering. Voor een RVT-bed wordt door de overheid een hoger zorgforfait toegekend. Dat betekent dat het rusthuis de mogelijkheid krijgt tot het inzetten van grotere personeelsequipes voor de verzorging en de verpleging.

De mate van zorgbehoevendheid wordt momenteel bepaald door een score op de Katz-schaal. Voor thuisverpleging bestaan er momenteel drie forfaits die rechtstreeks voortvloeien uit de behaalde score op de KATZ-schaal: het forfait A, B en C, waarvan het bedrag varieert volgens het statuut van de patiënt en het ogenblik van de week waarop de zorg verstrekt wordt (werkdagen of weekend).

Voor ROB en RVT onderscheidt men 6 forfaits (O, A, B, C, Cdem, Cc), die ook aan de graad van zorgafhankelijkheid gekoppeld zijn.

- O-, A-, B-, C-, Cdem- forfaits in ROB;
- B-, C-, Cdem-, Cc-forfaits in RVT;
- het O-forfait is niet met de graad van zorgafhankelijkheid verbonden maar geeft toegang tot een ROB en recht op financiële tussenkomst door de ZIV in de dagprijs van de residentiële structuur;
- afhankelijkheidscategorie Cdem geldt voor zwaar zorgbehoevende personen die tevens een mentaal probleem hebben;
- categorie Cc wordt toegekend aan patiënten in coma.

Mensen met een O- en A-score krijgen geen plaats in een RVT-bed. In een zuiver RVT mogen dus enkel ouderen uit de B-, C- en Cd- categorie verblijven. Het belangrijkste verschil ligt hem in het aantal subsidieerbare personeelsleden.

Personen die in de residentiële structuren (ROB, RVT) of in een dagverzorgingscentrum verblijven, betalen een dagprijs die de financiering door de ZIV aanvult. Dit stemt overeen met een soort van de 'huur en de leefkost'. Het geheel (huur/leefkost plus participatie RIZIV via de forfaits) dekt de logies, de maaltijden, de zorg en in ruimere zin de toegang tot de structuur. Dat belet niet dat andere diensten gefactureerd worden zoals wasserij, kinesitherapie (ROB - DVC), geneesmiddelen, doktersbezoek, pedicure, kapper, enz.

Er bestaan heel wat verschillen tussen de erkende rusthuizen, zowel qua faciliteiten als qua prijzen. Elk erkend rusthuis moet minimaal voldoen aan erkenningsvoorwaarden die een basiskwaliteit in de opvang en de zorg garanderen: organisatie van de dienst-, hulp- en zorgverlening, kwaliteitsbeleid, personeelsbeleid, infrastructuur, veiligheid en hygiëne, dagprijsbepaling, participatie van bewoners en klachtenbeheer. De erkenningsvoorwaarden van de drie bevoegde overheden zijn algemeen genomen vrij gelijklopend, maar tonen op heel wat concrete punten toch ook duidelijke verschillen. Het *"Dossier: Normen Rusthuizen. Vergelijkende tabel met de normen van toepassing op de rusthuizen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die erkend werden door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschapscommissie*, uitgegeven door Home-Info Brussel (februari 2012), lijst de verschillen in de verschillende regelgevingen op¹⁶¹. Voor een vergelijking van de reglementering verwijzen we dan ook graag naar dit werk.

¹⁶¹ Geraadpleegd op <http://www.home-info.be/v4.0/wp-content/uploads/downloads/2012/02/Dossier-Normen-Brussel-160212.pdf>

Ter illustratie enkele opmerkelijke verschillen:

- de minimumleeftijd voor opname: bij de VG is deze 65 jaar, bij de GGC en de COCOF is dat 60 jaar;
- grootte van de kamers zonder sanitaire cel: 16m² voor een eenpersoonskamer en 28m² voor een tweepersoonskamer bij de VG ten opzichte van 15m² en 22m² bij de GGC en de COCOF;
- bij de VG mogen maximum 20% van de bewoners in tweepersoonskamers gehuisvest worden, bij de GGC en de COCOF is dat maximum 50% van de bewoners;
- bij de VG is een bad of douche in de sanitaire cel van de kamer niet vereist, bij de GGC en de COCOF is dit wel het geval;
- bij de VG moet het beddengoed minstens om de 14 dagen vervangen worden, bij de GGC is dit minstens om de 8 dagen en bij de COCOF is dit minstens om de week;
- de GGC legt de hoogste eisen aangaande het aantal uren vorming voor het personeel: 30 u per jaar, terwijl de COCOF 30 uur verlangt over twee jaar en de VG 20 uur per 2 jaar¹⁶².

VG

Het Vlaamse *Woonzorgdecreet* en bijhorende uitvoeringsbesluiten hielden een belangrijke wijziging in voor de programmatiecijfers van de woonzorgcentra. Met ingang van 1 januari 2010 worden de programmatiecijfers voor de woonzorgcentra berekend op de leeftijdscohorten vanaf 65 jaar, voorheen was dat vanaf 60 jaar.

De programmatiecijfers voor de woonzorgcentra worden als volgt bepaald:

- 1 woonegelegenheid per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 65 tot en met 74 jaar;
- 4 woonegelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 75 tot en met 79 jaar;
- 12 woonegelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 80 tot en met 84 jaar;
- 23 woonegelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 85 tot en met 89 jaar;
- 32 woonegelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 90 jaar en ouder.

De toepassing van de programmatiecijfers wordt gebaseerd op de bevolkingsprojectie voor het vijfde jaar dat volgt op het jaar van de aanvraag van een voorafgaande vergunning¹⁶³.

Het gevolg van deze nieuwe programmatie volgens de beginleeftijd van 65 jaar is dat de Vlaamse programmatie op 1 januari 2010 voor de woonzorgcentra daalde ten opzichte van de programmatie op 1 januari 2009. Met het besluit van de Vlaamse Regering van 2 april 2010 werden de nodige wijzigingen aan de regelgeving aangebracht om de programmatie opnieuw op peil te brengen. Artikel 3 van het wijzigend besluit van de Vlaamse Regering van 2 april 2010 bepaalt dat het resultaat van de programmaberekening per gemeente, zoals die van toepassing was vóór 1 mei 2010, wordt vermenigvuldigd met 1,047¹⁶⁴.

¹⁶² Home-Info Brussel (2012). *Dossier: Normen Rusthuizen*. Brussel: Home-Info Brussel. Geraadpleegd op <http://www.home-info.be/v4.0/wp-content/uploads/downloads/2012/02/Dossier-Normen-Brussel-160212.pdf>

¹⁶³ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. Belgisch Staatsblad, 17 december 2009. En Rondzendbrief WVG/Woonzorgdecreet/10/01 van 24 april 2010.

¹⁶⁴ Rondzendbrief WVG/Woonzorgdecreet/10/01 van 24 april 2010.

Voor het tweetalig gebied Brussel Hoofdstad kent de Vlaamse overheid slechts 1/3 toe van de programmatie voor eenzelfde socio-demografisch gebied in Vlaanderen. Deze afwijking wordt verantwoord omdat Brussel Hoofdstad, berekend naar de Vlaamse programmatiënormen, reeds een overaanbod heeft aan rusthuisplaatsen.

In 2011 werden door de Vlaamse Gemeenschap 1254 woongelegenheden geprogrammeerd voor Brussel. Hiervan waren er 197 in exploitatie, en voor 1057 woongelegenheden werd een voorafgaande vergunning toegekend. Via protocolakkoorden over het te voeren ouderenzorgbeleid kan Vlaanderen, net als in andere gemeenschappen, zelf in grote mate beslissen over de aanwending van de bijkomende middelen voor ouderenzorg.

Verder kunnen erkende woonzorgcentra in aanmerking komen voor aanvullende subsidiëring van animatiewerking. Op basis van het aantal erkende woongelegenheden en aantal VTE's deskundigen in animatie en activatie bepaalt de administrateur-generaal jaarlijks het maximale subsidiebedrag per woonzorgcentrum¹⁶⁵. Deze subsidieregeling geldt enkel voor de voorzieningen met een publiek of niet-winstgevend karakter.

GGC

Het Verenigd College stelt de programmering voor de rusthuizen vast in functie van:

1. de evolutie van het aanbod inzake de opvang, huisvesting of verzorging van de bejaarden, rekening houdend met de behoeften van de Brussels bevolking;
2. de protocolakkoorden gesloten tussen de federale overheid en de Gemeenschappen en Gewesten betreffende het te voeren ouderenbeleid¹⁶⁶.

De GGC-programma voor 2011 bedroeg 12.600 bedden. 10.960 waren in exploitatie en 1640 werden toegekend aan geïnteresseerde initiatiefnemers.

De maximale capaciteit van een vestigingsplaats mag niet meer dan 200 bedden bedragen.

COCOF

Het College bepaalt na advies van de Adviesraad, de programmatie. De programmatie houdt rekening met :

- de noden van de bejaarden;
- de demografische structuur van de bevolking van het Brussels gewest en de prognose hieromtrent;

¹⁶⁵ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁶⁶ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

- de regels inzake de programmatie opgesteld in overleg met de federale overheid en de Gemeenschappen en Gewesten in het kader van de protocolakkoorden betreffende het te voeren beleid ten aanzien van de bejaarden;
- de geografische verdeling van de instellingen en diensten, erkend door de Franse gemeenschapscommissie of een andere overheid die bevoegd is op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Eind 2011 bedroeg de programmatie 5.353 plaatsen.

Een rusthuis erkend door de COCOF telt minimum 60 en maximum 200 plaatsen.

5.3 Aanbod en invulling

De rusthuissector in Brussel is volop in beweging. De laatste 10 jaar, periode 2002-2011, werden er 61 voorzieningen gesloten, goed voor een afname van 2175 plaatsen. Daarnaast werden er in dezelfde periode 18 nieuwe voorzieningen geopend met een totale capaciteit van 1450 woongelegenheden.

In 2011 sloten 10 instellingen hun deuren, wat een afname van 267 bedden betekende, terwijl er 1 instelling met 60 woongelegenheden bijkwam¹⁶⁷.

VG

Deze 1254 plaatsen woonzorgcentrum zijn eind 2011 allemaal (voorlopig) toegewezen aan geïnteresseerde initiatiefnemers. Een gedeelte van deze toegewezen plaatsen werden reeds in de praktijk gerealiseerd, een ander gedeelte moet nog gerealiseerd worden. De twee door de Vlaamse Gemeenschap erkende woonzorgcentra actief in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest baten samen de 197 erkende plaatsen woonzorgcentrum uit:

- De Overbron in Neder-over-Heembeek (44 woongelegenheden) en woonzorgcentrum Residentie Belle Vue in Vorst (153 woongelegenheden, waarvan 45 RVT).

Dit betekent dat er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1057 plaatsen woonzorgcentrum voorlopig zijn toegewezen aan initiatiefnemers. De projecten van de verschillende initiatiefnemers zitten momenteel in diverse stadia van ontwikkeling. De initiatiefnemers hebben 5 jaar om de hen toegewezen plaatsen ook in de praktijk te realiseren. Bij de toekenning van de voorafgaande vergunningen voorzieningen werden voor een goede geografische spreiding twee criteria gehanteerd:

- 70% van de programmatie, zijnde 878 woongelegenheden worden ingezet in de prioritaire woonzorgzones en 30% of 376 woongelegenheden worden ingezet in de niet-prioritaire woonzorgzones;
- maximum één woonzorgcentrum per woonzorgzone en minimum 1 km van een ander Vlaams erkend woonzorgcentrum vandaan.

¹⁶⁷ Home-Info Brussel (2011). *Jaarverslag 2011. Brussel: Home-Info*. Geraadpleegd op <http://www.home-info.be/v4.0/wp-content/uploads/downloads/2012/08/jaarverslag-HI-2011.pdf>

Volgende voorafgaande vergunningen werden verleend:

- In de prioritaire woonzorgzones:
 - Anderlecht: aan Arabesk voor 120 woongelegenheden en aan Solidariteit voor het Gezin voor 105 woongelegenheden;
 - Brussel: aan De Overbron in Neder-Over-Heembeek: voor 15 bijkomende woongelegenheden; aan Armonea: zowel in Neder-Over-Heembeek als in Laken voor 150 woongelegenheden;
 - Evere: aan Sint-Jozef voor 30 woongelegenheden, aan Sint-Vincentius voor 110 woongelegenheden;
 - Jette: aan De Parkresidentie voor 90 woongelegenheden;
 - Koekelberg: aan Sint-Vincentius voor 174 woongelegenheden.
- In de niet-prioritaire woonzorgzones:
 - Elsene: aan Armonea voor 180 woongelegenheden;
 - Oudergem: aan Sint-Vincentius voor 43 woongelegenheden.

GGC

Er zijn in 2011 114 door de GGC erkende rusthuizen:

- 27 rusthuizen zijn van publieke aard - goed voor 3636 woongelegenheden-;
- 18 voorzieningen hebben een vzw-structuur -samen 1932 woongelegenheden-;
- 69 worden er als commerciële voorziening gerund, in totaal 5392 woongelegenheden. 29 van de 69 commerciële rusthuizen worden gerund door één van 6 grote groepen die samen 3676 plaatsen aanbieden (Senior Livinggroup -1499 plaatsen-, Senior Assist - 285 plaatsen-, Médibelge -674 plaatsen-, Home Activity -432 plaatsen-, Orpea - 354 plaatsen-, Armonea -432 plaatsen)

Het betreft in totaal 10.960 woongelegenheden, waarvan 6421 plaatsen ROB en 4539 RVT-bedden. De verdeling ziet er als volgt uit:

Tabel 2.35 Verdeling GGC-rusthuisplaatsen volgens juridische uitbatingsvorm¹⁶⁸

Aard van de voorziening	ROB	RVT	Totaal
Publieke sector	1806	1830	3636
VZW's	838	1094	1932
Privé	3777	1615	5392
Totaal	6421	4539	10960

¹⁶⁸ Info bekomen via administratie GGC.

Dit geeft volgende verdeling over de gemeenten.

Tabel 2.36 Aantal GGC-rusthuisplaatsen verdeeld naar gemeenten¹⁶⁹

Gemeenten	Aantal voorzieningen	Sector		
		Publiek	VZW	Privé
Anderlecht	10	209	219	807
Brussel	7	494	331	40
Elsene	7	268	131	201
Etterbeek	4	180	18	34
Evere	5	80	176	142
Ganshoren	2	152	0	58
Haren	0	0	0	0
Jette	7	104	213	441
Koekelberg	3	83	141	40
Laken	8	121	196	381
Neder-Over-Heembeek	2	180		70
Oudergem	5	74	0	275
Schaarbeek	7	226	0	303
St-Agatha-Berchem	5	110	0	430
St-Gillis	4	198	110	56
St-Jans-Molenbeek	15	206	137	1170
St-Joost-ten-Node	1	110	0	0
St-Lambrechts-Woluwe	2	130	0	45
St-Pieters-Woluwe	2	171	42	0
Ukkel	7	255	159	505
Vorst	3	153	0	94
Watermaal Bosvoorde	3	132	59	300
Totaal	109	3636	1932	5392

Brussel, Sint-Jans-Molenbeek en Anderlecht steken er qua aantal rusthuisplaatsen duidelijk bovenuit. In Haren is er geen rusthuisaanbod.

In totaal zijn er bij de GGC 12.673 plaatsen rusthuis voorzien. Daarvan zijn er dus 10.960 in exploitatie. Daarnaast werden er 1640 bedden toegewezen, maar deze zijn nog niet in exploitatie. Deze extra plaatsen zitten voor 192 bedden in portefeuille bij de publieke sector, voor 110 woongelegenheden bij de vzw's en voor 1338 bedden bij de commerciële initiatiefnemers. Dit betekent dat er nog 73 rusthuisplaatsen kunnen toegewezen worden.

Voor de verdeling volgens juridische uitbatingsvorm, zie tabel 2.38. Voor het aantal rusthuisplaatsen, opgedeeld volgens de gemeenten, zie tabel 2.37.

¹⁶⁹ Info bekomen via administratie GGC.

40,08% van de rusthuisplaatsen bij de GGC worden ingenomen door mensen met een laag zorgprofiel op de Katzschaal: 24,70% met O-profiel, 15,39% met A-profiel. 21,13% van het cliënteel had een B-profiel, 11,31% een C-profiel, 27,47% een Cd-profiel.

COCOF

Van de 5353 geprogrammeerde rusthuisplaatsen, waren er 3875 in exploitatie, waarvan 1149 als RVT. 1493 plaatsen werden toegekend aan mogelijke initiatiefnemers. Rekening houdend met een aantal sluitingen die worden voorzien en met de extra plaatsen bekomen via de Protocol 3-akkoorden, kunnen er nog 125 bedden toegewezen worden.¹⁷⁰

Op één na, L'Olivier in Ukkel, zijn alle voorzieningen in handen van privé-initiatiefnemers. 45,60% van de rusthuisbedden worden beheerd door 5 grote commerciële groepen:

- Medibelge: 649 bedden in exploitatie en 270 in portefeuille;
- Noble Age: 220 bedden in exploitatie en 144 in portefeuille;
- Orpea: 523 bedden in exploitatie en 250 in portefeuille;
- Armonea: 52 bedden in exploitatie en 175 in portefeuille;
- Senior-Assist: 136 bedden in exploitatie.

Van de 3875 bedden in exploitatie werden er in 2011 in 3811 bewoners opgevangen. Verdeeld naar gemeenten geeft dit volgend beeld:

Voor het aantal COCOF-rusthuisplaatsen verdeeld volgens gemeenten¹⁷¹, zie tabel 2.37. Voor de verdeling volgens juridische uitbatingsvorm, zie tabel 2.38.

De kleinste instelling biedt plaats aan 25 bewoners, de grootste aan 180. 11 instellingen vangen minder dan 50 bewoners op. Het gemiddeld aantal woongelegenheden per voorziening bedraagt 82.

Bij de toegezegde vergunningen voor extra plaatsen gaan 185 plaatsen naar uitbreidingsprojecten en 1308 bedden naar nieuwe initiatieven. Het betreft 10 projecten tussen 74 en 250 plaatsen: Tamaris: 144; Serenity: 180, Orpea Calvoet: 250; Jardins de Lemonier: 79; Green Square: 74; Foresterie: 120; Eden Rock: 60; De Wand-Janson: 131; Chateau d'or: 150; Calvoet: 120.

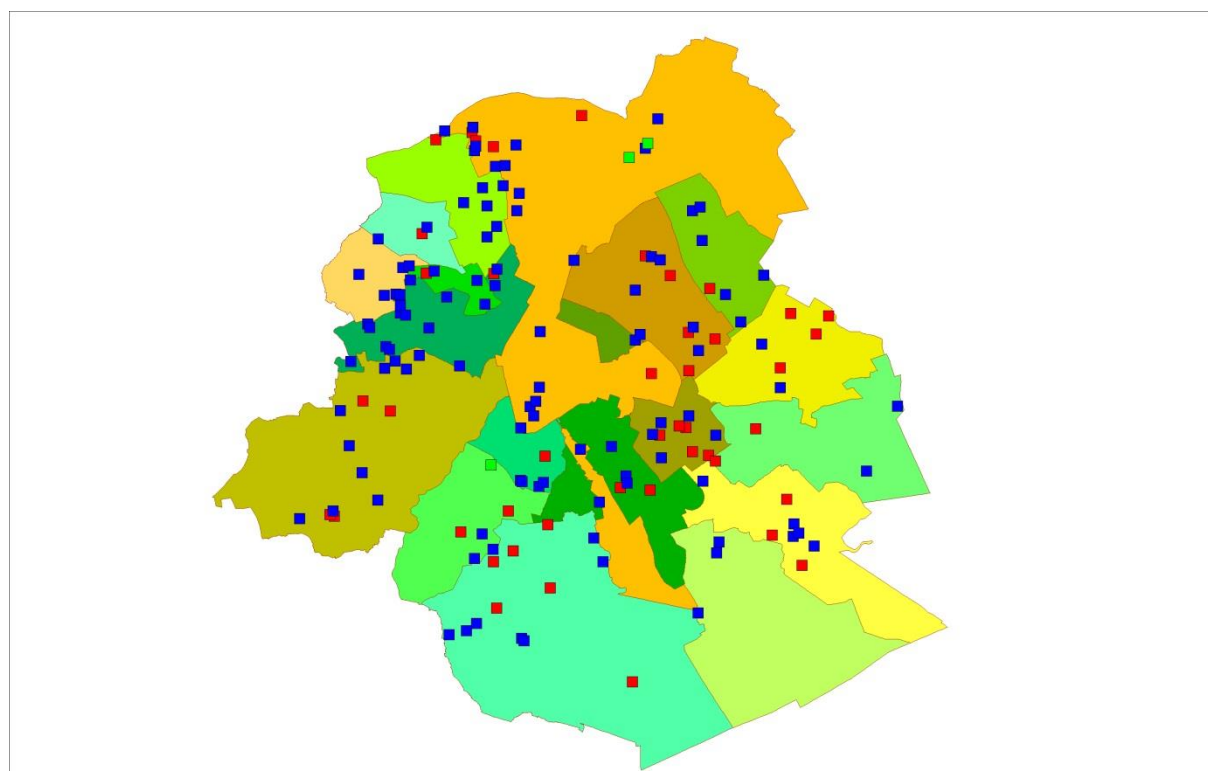
¹⁷⁰ Info bekomen via administratie COCOF.

¹⁷¹ Info bekomen via administratie COCOF.

Tabel 2.37 Aantal rusthuisplaatsen verdeeld volgens gemeenten

Gemeente	GGC				COCOF				VG			
	Instellingen	ROB	RVT	Totaal	Instellingen	ROB	RVT	Totaal	Instellingen	ROB	RVT	Totaal
Anderlecht	10	703	532	1235	4	207	194	401	0	0	0	0
Brussel	7	389	476	865	2	70	25	95	0	0	0	0
Elsene	7	390	210	600	2	107	0	107	0	0	0	0
Etterbeek	4	100	132	232	5	202	90	292	0	0	0	0
Evere	5	181	217	398	1	75	50	125	0	0	0	0
Ganshoren	2	155	55	210	1	35	25	60	0	0	0	0
Jette	7	455	303	758	1	100	70	170	0	0	0	0
Koekelberg	3	194	70	264	1	60	0	60	0	0	0	0
Laken	8	464	234	698	4	176	40	216	0	0	0	0
Neder-Over-Heembeek	2	118	132	250	0	0	0	0	1	44	0	44
Oudergem	5	230	119	349	3	76	55	131	0	0	0	0
Schaarbeek	7	350	179	529	5	450	229	679	0	0	0	0
Sint-Agatha-Berchem	5	341	199	540	0	0	0	0	0	0	0	0
Sint-Gillis	4	219	145	364	1	31	25	56	0	0	0	0
Sint-Jans-Molenbeek	15	1001	512	1513	2	86	25	111	0	0	0	0
Sint-Joost-Ten-Node	1	50	60	110	0	0	0	0	0	0	0	0
Sint-Lambrechts-Woluwe	2	120	55	175	4	351	25	376	0	0	0	0
Sint-Pieters-Woluwe	2	93	120	213	2	75	65	140	0	0	0	0
Ukkel	7	475	444	919	8	456	131	587	0	0	0	0
Vorst	3	167	80	247	2	105	100	205	1	108	45	153
Watermaal-Bosvoorde	3	226	265	491								
Totaal	109	6421	4539	10960	48	2662	1149	3811	2	152	45	197

Figuur 2.2 Overzicht woonzorgcentra Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Woonzorgcentrum

■ VG (2)

■ COCOF (48)

■ GGC/COCOM (109)

Aantal instellingen: 159

Tabel 2.38 Verdeling rusthuisplaatsen volgens juridische uitbatingsvorm

Gemeente	Publieke sector - OCMW				Commercieel				VZW			
	Instellingen	ROB	RVT	Totaal	Instellingen	ROB	RVT	Totaal	Instellingen	ROB	RVT	Totaal
Anderlecht	1	64	145	209	11	757	451	1208	2	89	130	219
Brussel	3	205	289	494	3	110	25	135	3	144	187	331
Elsene	2	199	69	268	6	268	40	308	1	30	101	131
Etterbeek	2	48	132	180	6	236	90	326	1	18	0	18
Evere	1	48	32	80	3	152	115	267	2	56	120	176
Ganshoren	1	97	55	152	2	93	25	118	0	0	0	0
Jette	1	64	40	104	6	403	208	611	1	88	125	213
Koekelberg	1	58	25	83	2	100	0	100	1	96	45	141
Laken	1	45	76	121	10	447	120	597	1	118	78	196
Neder-Over-Heembeek	1	73	107	180	1	45	25	70	1	44	0	44
Oudergem	1	49	25	74	7	257	149	406	0	0	0	0
Schaarbeek	2	97	129	226	10	703	279	982	0	0	0	0
Sint-Agatha-Berchem	1	55	55	110	4	286	144	430	0	0	0	0
Sint-Gillis	1	98	100	198	3	87	25	112	1	65	45	110
Sint-Jans-Molenbeek	1	95	111	206	14	924	318	1242	2	68	108	176
Sint-Joost-Ten-Node	1	50	60	110	0	0	0	0	0	0	0	0
Sint-Lambrechts-Woluwe	1	75	55	130	5	396	25	421	0	0	0	0
Sint-Pieters-Woluwe	1	81	90	171	2	75	65	140	1	12	30	42
Ukkel	2	150	105	255	11	697	275	972	2	84	195	279

Vorst	1	98	55	153	5	282	170	452	0	0	0	0
Watermaal-Bosvoorde	1	57	75	132	1	110	190	300	1	59	0	59
Totaal	27	1806	1830	3636	112	6428	2739	9197	20	971	1164	2135

In de Brusselse rusthuizen verbleven er in 2011 482 personen jonger dan 60 jaar bij de GGC-erkende instellingen (82 bij de publieke instellingen, 54 bij de voorzieningen met vzw-statuuut en 346 bij de commerciële rusthuizen) en 94 bij de COCOF-erkende voorzieningen. In totaal betreft het dus 576 bewoners die jonger zijn dan 60 jaar. Volgens een verkennende studie van de Brusselse Welzijns- en gezondheidsRaad, die de referentiecijfers opvroeg bij het RIZIV, werden er in 2007 in de Brusselse rusthuizen zo'n 600 personen jonger dan 60 jaar opgevangen. Dit betekent dat over een periode van 5 jaar het aantal 60-ers in de rusthuizen in grootorde niet spectaculair is gezakt.

Daarnaast worden er volgens dezelfde studie in de rusthuizen ook meer dan 600 personen met een handicap opgevangen worden, die daar eigenlijk niet thuishoren. Dit cijfer kwam tot stand door een bevraging bij de rusthuizen, waaraan 55 instellingen participeerden, (goed voor 5610 bedden). 239 bewoners uit deze 55 instellingen behoorden toen tot de doelgroep personen met een handicap. Dit betekende 4,26% van het aantal bedden. Bij extrapolatie naar alle Brusselse rusthuizen betekent dit dat zo'n 640 personen met een handicap een onderdak vonden in de Brusselse rusthuizen¹⁷².

Voor de correctheid willen we nog meegeven dat de cijfers van het aantal -60-jarigen en van het aantal personen met een handicap die in een rusthuis niet op hun plaats zitten, niet zomaar mogen worden samengeteld, daar verschillende personen met een handicap die in een rusthuis verblijven ook tegelijk jonger zijn dan 60 jaar. Hoeveel van dergelijke dubbels er zijn, is uit de studie niet op te maken.

5.4 Gebruikersbijdrage: de dagprijs¹⁷³

De dagprijs omvat de kosten voor het verblijf, de huisvesting en verzorging. Daarnaast zijn er nog een aantal diensten en leveringen (incontinentiemateriaal, kapper, pedicure, drank buiten de maaltijden enz...) waarvoor een extra vergoeding kan aangerekend worden.

Het groot aanbod aan rusthuizen in Brussel en de enorme diversiteit ervan maakt dat de prijzen erg gevarieerd zijn. In het algemeen kunnen wij stellen dat in 2011 de meerderheid van de

¹⁷² Van Dooren, L. & Blockerije, C. (2008). *Personen met een handicap in het Brusselse hoofdstedelijke gewest: een situatieanalyse*. Brussel: Brussels Regionaal Overleg Gehandicaptenzorg – Brusselse Welzijns- en gezondheidsRaad.

¹⁷³ Voor dit onderdeel is het cijfermateriaal enkel afkomstig van de GGC, niet van de COCOF of de VG. De gegevens zijn dus slechts indicatief voor Brussel.

instellingen een dagprijs hanteert die schommelt tussen de € 35 en € 55 per dag (€ 1.100 en € 1.700 per maand).

Het incontinentiemateriaal is bij alle rusthuizen inbegrepen in de dagprijs. De rusthuizen erkend door de GGC of COCOF zitten qua opname in incontinentiemateriaal in de dagprijs in 2011 nog in een overgangperiode.

Vermits er voor de indexaanpassing van de dagprijs geen toestemming meer vereist is van de Federale Overheidsdienst Economie, gingen in de meerderheid van de rusthuizen de prijzen omhoog in de loop van 2011¹⁷⁴.

De gemiddelde dagprijs voor de duurste eenpersoonskamer in een voorziening is €49,54. Er zijn echter grote verschillen. Zo biedt de publieke sector de duurste kamer aan gemiddeld €42,79, terwijl je daar bij de commerciële rusthuizen €52,40 en bij de voorzieningen met vzw-statuuat zelfs €54,57 moet voor neertellen.

Voor de goedkoopste eenpersoonskamers is een bewoners het best af bij de commerciële voorzieningen. Hij betaalt daar €40,19 per dag, terwijl dat bij de publieke sector en de voorzieningen met vzw-statuuat respectievelijk €40,97 en €45,29 is.

Voor een doorsnee tweepersoonskamer tel je €36,35 per dag neer.

Voor de goedkoopste tweepersoonskamer per rusthuis betaal je gemiddeld €35,28. Hier is de commerciële sector met €32,24 een stuk goedkoper dan de voorziening met vzw-statuuat waar je €37,54 betaalt. De publieke sector is het duurst wat de tweepersoonskamers betreft, met een dagprijs van €40,78.

Los van de verkregen cijfers van GGC, is het opmerkelijk dat er vandaag al dagprijzen van meer dan 70,00 EUR worden gevraagd. Zo betaalt een oudere in de nieuwe residentie Les terrasses des Hauts-Prés te Ukkel, die begin 2012 de deuren heeft geopend, €74,00; voor een tweepersoonswoongelegenheden moet de oudere er €60,00 neertellen.

¹⁷⁴ Home-Info Brussel (2011). *Jaarverslag 2011. Brussel: Home-Info*. Geraadpleegd op <http://www.home-info.be/v4.0/wp-content/uploads/downloads/2012/08/jaarverslag-HI-2011.pdf>

Tabel 2.39 Overzicht gemiddelde dagprijzen GGC naar de Brusselse gemeenten¹⁷⁵

Gemeente	Dagprijzen		
	Goedkoopste eenpersoonskamer	Duurste eenpersoonskamer	Bed in een kamer voor twee
Brussel/Laken/Neder	42,93 €	49,18 €	33,15 €
Schaarbeek	38,15 €	44,60 €	25,06 €
Etterbeek	36,71 €	36,79 €	30,81 €
Elsene	46,36 €	52,37 €	30,46 €
St-Gillis	35,50 €	46,51 €	32,28 €
Anderlecht	40,11 €	53,81 €	25,05 €
Molenbeek	39,88 €	47,44 €	26,66 €
Koekelberg	29,54 €	52,02 €	26,92 €
Berchem	42,56 €	43,06 €	36,98 €
Ganshoren	42,59 €	45,06 €	30,36 €
Jette	44,72 €	55,41 €	25,94 €
Evere	43,38 €	52,47 €	36,12 €
St-Pieters-Woluwe	41,43 €	48,67 €	32,00 €
Oudergem	38,65 €	52,91 €	34,16 €
Watermaal-Bosvoorde	49,05 €	50,31 €	37,17 €
Ukkel	40,73 €	57,47 €	34,12 €
Vorst	43,17 €	52,21 €	
St-Lambrechts-Woluwe	40,25 €	41,26 €	35,45 €
St-Joost-ten-Node	40,06 €	40,06 €	38,28 €
Gemiddelde	41,18 €	49,54 €	36,35 €

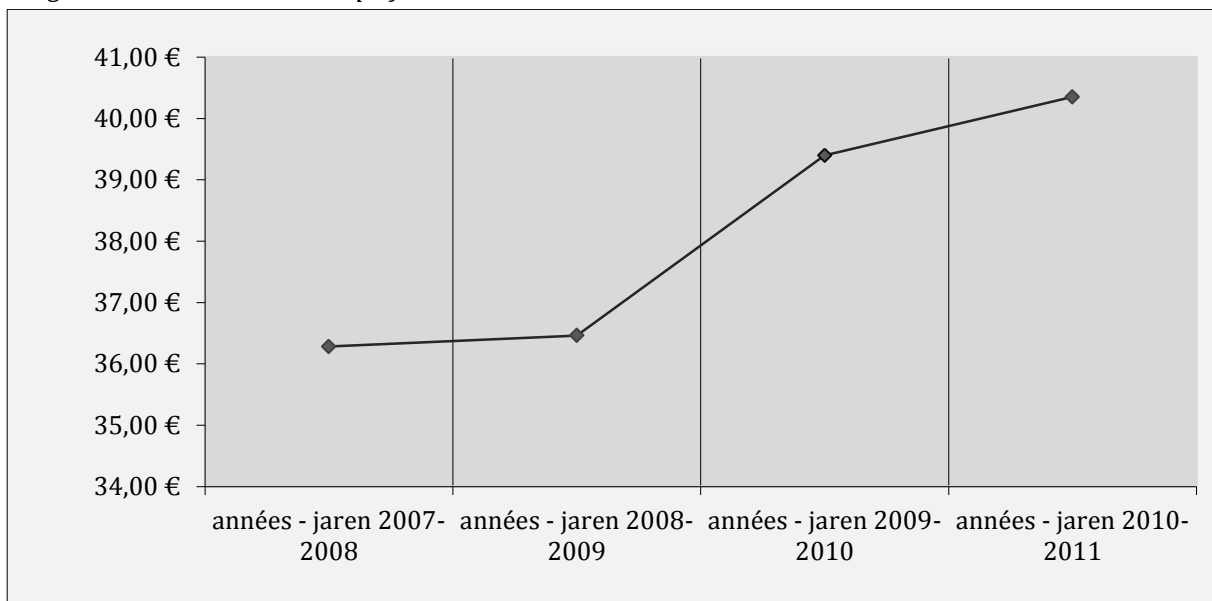
De laagste dagprijzen in de categorie goedkoopste eenpersoonskamers zijn te vinden in de gemeenten Koekelberg (€29,54) en Sint-Gillis (€35,50). Wat de duurste eenpersoonskamers betreft, betaal je in Ukkel (€57,47), Jette (53,98€), en Anderlecht (€53,81) het meest te betalen. Voor een bed in een kamer voor twee betaal je het minst in Anderlecht (25,05€), Schaarbeek (25,06€) en Jette (25,94€), dit in tegenstelling tot in Sint-Joost-Ten Node, waar je gemiddeld 38,28€ moet neertellen per nacht.

Op drie jaar tijd stegen de prijzen voor de goedkoopste kamers met €4,77 per dag (van €36,41 naar €41,18), die van de duurste kamers stegen met €7,15 (van €42,39 naar €49,54). Opmerkelijk daarbij is dat het vnl. De kamers van de niet-publieke sector zijn die het sterkst stegen. De dagprijzen van de voorzieningen met vzw-statuuut namen toe met €5,14 deze van de commerciële sector met €5,69. De stijging bij de publieke sector hield met €3,35 het midden tussen beide andere sectoren¹⁷⁶. In onderstaande tabel de evolutie van de prijzen van de rusthuizen.

¹⁷⁵ Cijfers verkregen van administratie GGC. Deze cijfers zijn indicatief voor de dagprijzen van de voorzieningen erkend door de VG en de COCOF.

¹⁷⁶ Info verkregen van administratie GGC.

Figuur 2.3 Evolutie van de prijzen van de rusthuizen¹⁷⁷

¹⁷⁷ Info verkregen van administratie GGC.

5.5 Conclusie rusthuizen / woonzorgcentra

De **regelgeving** van de rusthuizen of woonzorgcentra is **grotendeels gelijklopend**. Toch mogen we stellen dat de COCOF het meest gedetailleerd weergeeft hoe alles georganiseerd kan worden. Ze hechten daartoe aan de regelgeving een aantal bijlagen met een reglement van inwendige orde, een model van overeenkomst tussen de instelling en de resident, een modelnota van het leefproject... De Vlaamse Gemeenschap vangt dit op door te verwijzen naar een kwaliteitsbeleid en een kwaliteitscoördinator waar beroep kan worden op gedaan. Deze moet de diverse procedures uitwerken zodat er kan voldaan worden aan de minimale kwaliteitseisen die worden gesteld. De invulling ervan is echter de verantwoordelijkheid van de instelling. De GGC houdt het midden tussen de COCOF en de Vlaamse Gemeenschap. Voor heel wat normen heeft de GGC gelijkaardige standaards als de COCOF. Het *Dossier: Normen Rusthuizen* van Home-Info (februari 2012) geeft een heel goed overzicht van de verschillen in de regelgeving.

Alle overheden hebben de beslissing genomen om **af te stappen van meerpersoonskamers**. Het aanbod dat mag worden uitgebouwd zijn individuele of tweepersoonskamers. De VG heeft met het *Woonzorgdecreet* duidelijk gekozen voor een opvang op individuele woongelegenheden. Daarom mogen nog maximum 20% van de bewoners op een tweepersoonskamer verblijven. Bij COCOF en GGC is dit nog 50%.

De **programmatie** van de verschillende overheden is zo goed als **uitgeput**. Verschillende initiatiefnemers kregen een voorlopige vergunning voor de resterende woongelegenheden die nog niet in exploitatie zijn. Dit betekent dat er de volgende jaren zo'n 2.500 extra plaatsen zullen bijkomen, voor zover er geen andere voorzieningen ophouden te bestaan. Op korte termijn kunnen er over de drie bevoegde overheden heen nog 192 woongelegenheden toegewezen worden aan initiatiefnemers.

Een meerderheid van de voorzieningen heeft een commerciële uitbating, voor ongeveer de helft gerund door enkele grote commerciële groepen: Orpea, Senior Livinggroup, Senior Assist, Medibelge, Noble Age, Home Activity of Armonia. op korte termijn nog een nog toe te wijzen woongelegenheden. Bij de COCOF hebben alle spelers – op één na – een commercieel doel. Bij de GGC en de VG is de verhouding tussen commerciële en niet-commerciële uitbaters of initiatiefnemers ongeveer 50-50. Indien de rusthuisplaatsen die momenteel bij verschillende initiatiefnemers in portefeuille zitten; worden gerealiseerd en uitgebaat, zal het aandeel bedden uitgebaat door commerciële uitbaters stijgen naar meer dan 57%. Dit is evenzeer het geval bij de Vlaamse Gemeenschap.

In het Vlaams regeerakkoord staat dat de Vlaamse Gemeenschap zich richt tot 30% van de Brusselaars. De VG heeft echter beslist in het "Ministerieel besluit houdende voor de ouderenvoorzieningen de vastlegging van bevolkingsprojecties" van 23/09/2011 om inzake de programmatie af te wijken van deze Brussel-norm en te programmeren voor 10% i.p.v. 30%. Omdat Brussel-Hoofdstad volgens deze berekeningen een overaanbod heeft aan NL rusthuiswoongelegenheden heeft, investeert de VG slechts beperkter in nieuwe woongelegenheden. Dit heeft ook repercussies naar de uitbouw van de centra voor kortverblijf,

die in woonzorgcentra moeten worden ingebed. Hierdoor kan er een gebrek aan inbeddingsplaatsen ontstaan voor de centra voor kortverblijf.

De **dagprijzen** in de sector en in de voorzieningen zelf zijn heel verschillend. De gemiddelde prijs voor de goedkoopste eenpersoonskamer in de sector bedraagt meer dan €7,00 minder dan de prijs in de duurste eenpersoonskamer. De voorzieningen met vzw-statuuut hanteren de hoogste dagprijzen. De afgelopen jaren vond er een niet onbelangrijke prijsstijging plaats, voornamelijk bij de commerciële voorzieningen.

Het aantal rusthuizen is de afgelopen jaren gedaald. Er is een trend naar **schaalvergroting**. De kleinere rusthuizen kunnen zich het minst makkelijk aan de nieuwe regelgevingen conformeren.

Er bevinden zich in de rusthuizen ongeveer 600 personen jonger dan 60 jaar, die er meestal gehuisvest zijn omdat er elders geen aangepaste opvang voor hen voorhanden is (personen met psychische problemen, personen met een handicap, vroegdementie...).

Wat het zorgprofiel betreft, heeft ongeveer 30% van de rusthuisbewoners een dementieprobleem. 40% van de bewoners behoort tot categorie C, Cd en Ccoma op de Katzschaal, 20% heeft een B-profiel en de overige 40% heeft een O-of A-profiel.

6. Alternatieve woonvormen

6.1 Inleiding

In het onderdeel residentiële voorzieningen gaan we ook na wat de alternatieve woonmogelijkheden zijn voor ouderen. Met ouder worden, neemt de nood aan zorg toe. Echter, een universeel profiel voor de oudere bestaat niet. Oud worden en de behoefte aan zorg is voor iedereen anders. De ene persoon steunt graag op familie en vrienden, terwijl de andere opteert voor formelere vormen van ondersteuning en zorg. De meeste ouderen geven echter aan het liefst zelfstandig te wonen en zo lang mogelijk een verhuis naar een rusthuis of woonzorgcentrum uit te stellen.

De beschikbaarheid van hulp en wie ze aanbiedt, hangt vaak samen met de wijze waarop men woont. Zo bieden hulp van familie, vrienden en burens en zorgdiensten aan huis een grotere kans op langer zelfstandig wonen. In dit onderdeel bespreken we zowel innovatieve wooninitiatieven binnen institutionele voorzieningen als de niet-institutionele initiatieven.

6.2. Innovatieve institutionele initiatieven

- De bij decreet georganiseerde, institutionele voorzieningen hebben het nadeel dat ze op “polariserende wijze” ver verwijderd zijn van de vorige, eigen woning van de oudere. De oudere die toch besloten heeft zich in een dergelijke instelling te vestigen, ondervindt vaker het probleem dat de huiselijke gewoontes verloren gaan en dat hij verwijderd wordt van de natuurlijke omgeving. Om daarom een zo natuurlijk mogelijke omgeving te laten ontstaan, geniet het de voorkeur het rusthuis te combineren met (bij wijze van voorbeeld, niet beperkend):
 - Een buurthuis, een gemeenschapscentrum;
 - een kinderopvang (crèche);
 - een centrum voor tijdelijke opvang van jongeren;
 - een opvangcentrum voor jonge of alleenstaande moeders, al dan niet met hun baby;
 - een servicecentrum (dagcentrum, lokaal dienstencentrum...);
 - een beschutte werkplaats;
 - een centrum voor gehandicapten.
- Verder is het eveneens innoverend om “dubbele” flats te voorzien, één voor de zorgbehoevende en één voor de autonome partner.
- Momenteel wordt er enkel in de regelgeving van de COCOF gesproken over gemeenschapshuizen. Art. 3 stelt dat de maximale capaciteit van het aantal plaatsen in gemeenschapshuizen die kan worden toegelaten 3 per 1000 inwoners ouder dan 60 jaar is. Titel 4 bespreekt de normen met betrekking tot de gemeenschapshuizen. Een

gemeenschapshuis heeft een capaciteit van minimum drie en maximum 15 residenten. Een gemeenschapshuis beschikt tenminste over de volgende uitrusting:

- een keuken uitgerust met een wasbak, een koelkast, een kookplaat met minstens 4 kookpunten en een oven;
- een badkamer met tenminste een wastafel en een douche of een bad per 4 inwoners;
- een WC per 4 inwoners;
- een woonplaats die een eetplaats bevat met een capaciteit waar alle residenten gelijktijdig, of in twee diensten, hun maaltijd kunnen gebruiken;
- een salon, uitgerust met zetels en een tafel of twee verschillende vertrekken die deze inrichting bieden;
- een wastafel met koud en warm water in elke kamer.

De maximale capaciteit van de kamers bedraagt twee personen. De minimale oppervlakte bedraagt 12m² voor een eenpersoons- en 18 m² voor een tweepersoonskamer¹⁷⁸.

6.3. Alternatieve woonvormen¹⁷⁹

De woonvormen voor ouderen gaan van het zelfstandig/individueel wonen tot het wonen in een woonzorgcentrum. De twee uitersten komen in deze studie reeds uitgebreid aan bod en worden daarom niet opgenomen in onderstaande opsomming van alternatieven.

Zelfstandig wonen

Kangoeroewoningen, aanleun- en assistentiewoningen zijn volwaardige alternatieven op het zelfstandig wonen. Omdat ze een duidelijk kader hebben en de opzet aan specifieke voorwaarden onderworpen is, worden ze hier nader toegelicht.

Kangoeroewonen

Bij het kangoeroewonen wordt een woning gedeeld door een oudere of ouder echtpaar en een jong gezin, dat de bovenste verdieping(en) betreft. Daarbij zijn beide “helpend” en “geholpen”:

- de oudere voelt zich niet alleen en kan steeds op het jonge gezin beroep doen, vb. door middel van een parlofoonsysteem;
- het gezin kan beroep doen op een aantal niet-gereguleerde diensten, zoals de opvang van de kinderen, hulp bij het huiswerk, kleine boodschappen, enz.

¹⁷⁸ Besluit 2008/1561 van het College van de Franse Gemeenschapscommissie houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden, Belgisch Staatsblad, 2 april 2009.

¹⁷⁹ We baseren ons hierbij op Makay, I., & Lampaert, L. (2012). *Wonen zonder zorg(en). 10 woonvormen om over na te denken*. Brussel: Kenniscentrum Woonzorg Brussel.

Een voorbeeld is het kangoeroewoonproject van het Regionaal integratiecentrum Foyer te Sint-Jans-Molenbeek, duidend op het samenwonen van een autochtone bejaarde met een allochtoon gezin. Daarbij zijn beide huurder van hun woning.

In de marge hiervan is het ook goed om de gezinsopvang te vernoemen. De gezinsopvang wordt georganiseerd door een privaatrechtelijke of een fysieke persoon en mag maximum aan drie residenten huisvesting bieden. De COCOF voorziet in het *Besluit 2008/1561 van het College van de Franse Gemeenschapscommissie houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden* een specifieke regeling voor gezinsopvang.

Aanleunwoningen en assistentiewoningen

Aanleunwoningen zijn een vorm van ondersteunend wonen. De woningen zijn gebouwd in de onmiddellijke omgeving van een rusthuis of een verzorgingstehuis. Indien de woning iets verder van het verzorgingstehuis gelegen is, spreken we van satellietwoningen. De woonformule in deze satellietwoning is echter dezelfde als in een aanleunwoning. De bewoner van een aanleunwoning leeft zelfstandig maar kan van de diensten van het rusthuis gebruik maken. Dit gaat van het aanbod van warme maaltijden tot verpleging en verzorging. Deze vorm van wonen sluit nauw aan bij wat de Vlaamse overheid voor ogen heeft met de assistentiewoningen.

Een interessant voorbeeld is de Residentie Magnolia, gebouwd op de locatie van het voormalig klooster van de Gasthuiszusters Augustinessen van Brussel, naast het geriatrisch centrum. De residentie omvat 34 appartementen met een nuttige oppervlakte van 68 tot 84 m², die aan 60-plussers worden verhuurd aan een huurprijs van €770,00 tot €810,00 per maand (alle gemeenschappelijke lasten, brandverzekering, noodoproepsysteem, enz. inbegrepen). De eerste inwoners hebben hun intrek genomen in augustus 2005. De huurders wonen volledig autonoom en verblijven er in principe voor de rest van hun leven, tenzij de verhuurder en/of de huurder beslissen of inzien dat de zorgbehoefte te groot is geworden en een (definitieve) overgang naar het rusthuis noodzakelijk is. De residenten beschikken over een oproepsysteem: het klassieke telehulpsysteem, waarmee mantelzorgers en ook het geriatrisch centrum zelf bij noodoproepen verwittigd worden. Er werd door de initiatiefnemers heel bewust gekozen voor het statuut van 'Woningen voor ouderen' en niet voor de formule van een 'Serviceresidentie'. De bewoners kunnen wel, mits zich te verplaatsen, gebruik maken van de diensten van het ROB-RVT-rusthuis, zoals middagmaal in het restaurant, advies en hulp van de sociale dienst, hulp en advies bij technische problemen, enz. De residentie heeft niet het statuut van een serviceresidentie, daar er niet steeds iemand permanent oproepbaar is.

Assistentiewoningen zijn individueel aangepaste wooneenheden, waar gebruikers van 65 jaar of ouder zelfstandig wonen en waar ze facultatief een beroep kunnen doen op ouderenzorg. In een groep van assistentiewoningen is een woonassistent aanwezig en is er minstens één gemeenschappelijke ruimte. Deze woonassistent verzorgt de sociale netwerkvorming en is

aanspreekbaar voor de bewoners. De taak van een woonassistent kan ook opgenomen worden door het personeel van een residentiële voorziening of een dienstencentrum¹⁸⁰.

Wonen in groep

Wonen in groep betekent dat elke bewoner zijn eigen woning heeft, maar dat ze samen ook een aantal ruimtes delen. Er zijn een aantal variaties die we nader toelichten, waarbij de verschillen hoofdzakelijk te vinden zijn in enerzijds de mate van gemeenschappelijkheid en anderzijds het al dan niet ingericht zijn op zorgverlening. Bovendien zijn sommige varianten eerder aangewezen voor kleine groepen.

De basisvorm van wonen in groep kennen we allemaal als sociale woningen. In de initiële concepten werden reeds gemeenschappelijke ruimtes voorzien ten behoeve van alle bewoners. De bewoners kiezen in eerste instantie niet voor het wonen in groep, maar alle potentieel is aanwezig.

Centraal wonen

Bij centraal wonen woont iedereen in zijn eigen huis, vaak rond een gemeenschappelijke tuin of binnenplaats. Verder zijn er nog een aantal ruimtes (garage, wasplaats...) waar de bewoners een functie met verantwoordelijkheid voor kunnen opnemen. Tussen de bewoners onderling is er veel sociaal contact wat vaak leidt tot een hechte band. Bovendien leven zowel ouderen als jongeren samen in deze groepen. In Brussel plaatsen we hoofdzakelijk de collectieve aankopen uit eind vorige eeuw onder deze noemer.

De ervaring met centraal wonen leert dat het in het begin wat zoeken is, maar na verloop van tijd blijven de projecten lang standhouden. Een voordeel van centraal wonen is dat het goed geschikt is voor informele zorg. De bewoners kennen elkaar en springen spontaan bij indien nodig. Er blijkt een gezonde bezorgdheid te heersen en men kan rekenen op de ondersteuning van de burens. Het maken van afspraken is daarbij onontbeerlijk. Maar mochten de bewoners daarnaast professionele zorg nodig hebben, kunnen ze steeds terecht bij thuiszorg¹⁸¹.

Cohousing

Bij **cohousing** heeft elk individu of gezin zijn eigen woning met woonkamer, keuken, badkamer, toilet en slaapkamer(s). Bovendien zijn er verschillende gemeenschappelijke ruimtes waarbij een gemeenschappelijke leef- en eetruimte met bijhorende keuken een centrale plaats krijgen. Eventueel kunnen er ook hobbyruimtes, een wasplaats, fietsenstalling, logeerkamer ten behoeve van alle bewoners zijn. Vaak is de tuin voor een groot deel gemeenschappelijk. Cohousing kan ontstaan vanuit een bepaalde filosofie of levensvisie zoals ecologie of spirituele verbondenheid.

¹⁸⁰ Zie ook Deel 2.2., hoofdstuk 4. Serviceflat/groep van assistentiewoningen.

¹⁸¹ Makay, I., & Lampaert, L. (2012). *Wonen zonder zorg(en). 10 woonvormen om over na te denken*. Brussel: Kenniscentrum Woonzorg Brussel.

Kernaspecten zijn comfort, sociale relaties, duurzaamheid en een aangename leefomgeving. Bewoners van cohousingprojecten doen ook vaak activiteiten samen. Instappen in een dergelijk project is dan ook kiezen voor wonen in groep. De samenstelling van de groep is bijgevolg van groot belang.

De verminderde privacy in cohousing wordt gecompenseerd door de gezonde bezorgdheid onder de medebewoners. Elkaar helpen blijkt dan ook een uitgangspunt van cohousing te zijn, wat de onderlinge solidariteit zeer groot maakt. Mocht het nodig zijn, kunnen de bewoners beroep doen op professionele zorg. En ook dit kan samen georganiseerd worden¹⁸².

Clusterwonen is een meer kleinschalige variant van groepswonen voor mensen die intensieve zorgen en/of 24-uurtoezicht nodig hebben. Iedereen leeft in zijn eigen woning, maar deze zijn geclusterd, zodat makkelijker thuiszorg en dienstverlening kan worden geboden

Een voorbeeld hiervan is uitgewerkt door De Overmolen, Baita en CAW Archipel in de Moutstraat, 25 te 1000 Brussel, waar ouderen en thuislozen kunnen terugvallen op een fulltime verpleegster.

Een andere variant van kleinschalig wonen in groep zijn de **Abbeyfieldhuizen**, waarvan er reeds 2 bestaan in Brussel (Etterbeek en Watermaal-Bosvoorde). In tegenstelling tot het clusterwonen staat in deze woonvorm het zelfstandig samenwonen centraal. Elk huis heeft een verantwoordelijke en vrijwilligers die de bewoners ondersteunen, maar er is geen permanentie en de huizen zijn niet ingericht om intensieve zorgen te verstrekken.

In Etterbeek gaat het om een huis voorbehouden aan personen met een bescheiden inkomen. De maandelijkse huurprijs, inclusief de gemeenschappelijke lasten, de inzet van een keukenhulp en één gemeenschappelijke maaltijd per dag bedraagt maximaal €660,00 en dit in functie van het inkomen. Deze omvat zowel het gebruik van de eigen flat ong. 40-50m², als het gebruik van alle gemeenschappelijke delen, waaronder de keuken, een salon, de eetzaal, enz. De relatief lage huurprijs in Etterbeek is mogelijk omdat het gebouw, eigendom van de gemeente Etterbeek, in erfpacht gegeven werd aan de organisatie.

Gestippeld wonen

Een derde variant van wonen in groep is **gestippeld wonen**. Binnen het groter geheel van een appartementsgebouw heeft iedereen een privaat appartement. Een groep ouderen die verspreid in een gebouw wonen, beslissen om samen één appartement te delen. Ze richten deze gemeenschappelijke ruimte samen in en gebruiken het om elkaars gezelschap op te zoeken, tv te kijken, samen te eten, waardoor een groepsgevoel ontstaat. Het appartement kan ook gebruikt worden als centraal punt voor diensten van thuiszorg waar ze al dan niet samen beroep op doen. In deze variant van groepswonen blijft er duidelijk veel ruimte voor de eigen privacy.

Om de kosten van het extra appartement te kunnen dragen, bestaan de groepen meestal uit acht à tien bewoners. Samen staan ze in voor de inrichting en het onderhoud van het appartement.

¹⁸² Makay, I., & Lampaert, L. (2012). *Wonen zonder zorg(en). 10 woonvormen om over na te denken*. Brussel: Kenniscentrum Woonzorg Brussel.

De kosten voor thuiszorg en schoonmaak kunnen ook gedeeld worden. De samenstelling van de groep verandert vaak. Zo kunnen er leden uitstappen en er andere toetreden.

Wat de zorg betreft, kunnen de ouderen in deze woonvorm ook rekenen op elkaar voor de kleinere vormen van ondersteuning zoals eten brengen, naar de winkel gaan... Voor professionele zorg staat de groep niet in, maar het kan wel samen georganiseerd worden¹⁸³.

Woongemeenschappen

In een woongemeenschap leven de bewoners bewust samen. Met uitzondering van de slaapkamers zijn alle ruimtes gemeenschappelijk. Vaak is de woongemeenschap verbonden aan een ideologie of levensvisie. De bewoners doen veel samen en dit vereist een grote flexibiliteit en openheid voor andermans voorkeuren. Een groot voordeel van een woongemeenschap is dat men nooit alleen is en altijd wel op iemand kan rekenen.

Een woongemeenschap voor ouderen vraagt een grote betrokkenheid van de bewoners en is een bewuste keuze. Vaak betreft het een kleinere groep ouderen (3 à 5 personen) die vertrekken van het idee van: samenleven en voor elkaar zorgen. Zo helpen ze elkaar bij het koken, inkopen doen, het huishouden... Ze eten samen, kijken samen tv... trekken met andere woorden veel met elkaar op. Wanneer iemand ziek is, springen ze bij, maar persoonlijke of medische verzorging laten ze over aan derden. Elke woongroep maakt ook gebruik van diensten aan huis zoals gezinszorg, familiehulp, kapper, pedicure... De diensten samen delen drukt bovendien de kosten en is een wezenlijk voordeel van het samenwonen in een woongemeenschap voor ouderen.

Iedere bewoner heeft een eigen slaapkamer die men zelf kan inrichten. Alle andere ruimtes (leefkamer, eetkamer, keuken, badkamer en sanitair) zijn gemeenschappelijk. Al deze ruimtes worden in onderling overleg ingericht en onderhouden.

Zoals vaak in een woongroep, moet de bewoner ook in de woongemeenschap voor ouderen openstaan voor anderen om te kunnen samenleven. De fundamentele principes zijn verdraagzaamheid en solidariteit en daar horen goede afspraken bij en regelmatig overleg. Vele gemeenschappen krijgen ondersteuning van een vrijwilliger of een professionele begeleider van de inrichtende organisatie. Deze begeleiding kan in de vorm van het organiseren van activiteiten zijn, maar de begeleiders zijn er ook voor het oplossen van problemen of het individueel begeleiden van een bewoner¹⁸⁴.

Een woongroep van ouderen richt zich tot een aantal niet bijzonder zorgbehoevende ouderen. Het geheel wordt grotendeels door de bejaarden zelf bestuurd en is ontstaan op initiatief van één van hen of een groep van personen (fysieke of rechtspersonen), buiten elk specifiek wettelijk kader en zonder winstgevend doel. We onderscheiden drie verwante formules: centraal wonen, cohousing en gestippeld wonen.

¹⁸³ Makay, I., & Lampaert, L. (2012). *Wonen zonder zorg(en). 10 woonvormen om over na te denken*. Brussel: Kenniscentrum Woonzorg Brussel.

¹⁸⁴ Makay, I., & Lampaert, L. (2012). *Wonen zonder zorg(en). 10 woonvormen om over na te denken*. Brussel: Kenniscentrum Woonzorg Brussel.

Eén van de bestaande initiatieven is Abbeyfield vzw die momenteel 4 huizen beheert in Wallonië en Brussel.

In Etterbeek gaat het om een huis voorbehouden aan personen met een bescheiden inkomen. De maandelijkse huurprijs, inclusief de gemeenschappelijke lasten, de inzet van een keukenhulp en één gemeenschappelijke maaltijd per dag bedraagt maximaal €660,00 en dit in functie van het inkomen. Deze omvat zowel het gebruik van de eigen flat ong. 40-50m², als het gebruik van alle gemeenschappelijke delen, waaronder de keuken, een salon, de eetzaal, enz. De relatief lage huurprijs in Etterbeek is mogelijk omdat het gebouw, eigendom van de gemeente Etterbeek, in erfpacht gegeven werd aan de organisatie.

6.4 Conclusie alternatieve woonvormen

Enkel de COCOF heeft in zijn regelgeving voor de residentiële ouderenzorg een reglementering aangaande samenhuisprojecten en gemeenschapswonen. Dit ontbreekt bij de GGC en de VG, al geven beide overheden te kennen dat er in hun regelgeving openheid is voor deze samenleefvorm. Het toont aan dat er nog weinig wordt ingezet op deze woonvormen voor ouderen, maar dat de aandacht ervoor groeit.

Momenteel bestaan er enkele initiatieven en worden er verschillende proefprojecten aangaande alternatieve woonvormen uitgewerkt. Meestal vertrekken de initiatieven vanuit vzw's, al dan niet gelinkt aan een OCMW.

De alternatieve woonvormen zijn nog weinig bekend. Daar waar ze worden uitgebouwd is er telkens een vrij grote interesse om in te stappen.

Er is een vraag bij de allochtone gemeenschappen om bij de uitbouw van ouderenzorg als overheid in te zetten op deze woonvormen. Dit omdat het

- sterker aansluit bij het zelforganisatiemodel, dat voor de allochtone gemeenschap een gekend model is;
- meer mogelijkheden biedt om de meest gepaste zorg te bieden en via kleine leefgroepen tegemoet te komen aan de wensen van de allochtone ouderen;
- het sterker aansluit bij de manier waarop in bepaalde gemeenschappen ouderen in hun land van herkomst hun oude dag doorbrengen.

Alternatieve woonvormen hoeven niet doelgroep- of leeftijdsgebonden te zijn. Het geeft de mogelijkheid intergenerationele projecten op te zetten of woonvormen voor een diversiteit van doelgroepen die aansluiting vinden bij elkaar in te richten.

7. Algemene conclusie residentiële zorg

Residentiële zorg in Brussel is heel sterk uitgebouwd, zeker wat de rusthuizen betreft. Er zijn de afgelopen jaren heel wat verouderde rusthuizen dicht gegaan. Nieuwe –meestal commerciële- initiatiefnemers staan klaar om nieuwe rusthuizen uit te bouwen. Bij de COCOF heeft de commerciële sector zo goed als alle rusthuisplaatsen in handen. Bij de GGC en de Vlaamse gemeenschap evolueert dit de volgende jaren naar 60%. De vermarkting van de zorg is in de Brusselse rusthuissector dus heel sterk doorgedrongen. Waakzaamheid aangaande kwaliteitseisen blijft geboden.

Serviceflatresidenties werden opgericht, maar zijn vaak duur en hun dienstverlening is niet altijd even transparant. Er is nog heel wat potentieel in dit segment, wanneer er een juiste prijs-kwaliteitverhouding op vlak van dienstverlening optreedt.

De verschillende regelgevingen laten heel veel zorgvormen toe. Van het klassieke rusthuis over serviceflats naar kortverblijf, herstelverblijf, zelfs gezinsopvang en gemeenschapswonen. De regelgeving staat open voor vernieuwing.

De centra voor kortverblijf komen niet van de grond. Het is voor een uitbater van een rusthuis veel interessanter om langverblijvers op te nemen. Een bijsturing van overheidswege in de vorm van een verplichting tot aanbod kortverblijf eens een instelling x-aantal(bvb. 80) bedden heeft, kan een positieve impuls geven.

De evolutie van de rusthuisdagprijzen baart zorgen. In sommige nieuwe rusthuizen worden al dag prijzen van meer dan €70 aangerekend. Dit is mede verbonden met de verhoogde kwaliteitseisen aangaande de infrastructuur die door de overheid wordt opgelegd. De extra kostprijs die dit met zich mee brengt, wordt door de initiatiefnemers onverminderd doorgerekend aan de bewoner.

Alternatieve woonvormen vinden meer gehoor dan vroeger. De pilootprojecten zijn veelbelovend. Toch staat de uitbouw van dit aanbod nog in de kinderschoenen.

De gebruikers van de residentiële zorg zijn geen afspiegeling van de Brusselse 60-65plusser. De mortaliteitscijfers in de rusthuizen geven aan dat slechts 4% van de overledenen van allochtone origine is. Er is bij de voorzieningen weinig aandacht voor de diversiteitsthematiek.

Tabel 2.40 SWOT-analyse residentiële zorg

Sterktes	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> • Veel rusthuizen • Uitgebreide regelgeving: laat verschillende zorgvormen toe • Experimenteeruimte voor kleinschalige huisvestingsalternatieven • Heel wat nieuwe initiatieven (vb. serviceflats, rusthuizen) gepland • Programmatie rusthuizen quasi ingevuld • Toegenomen aandacht voor kwaliteit van infrastructuur 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet alle rusthuizen hebben een goede kwaliteit • Geen geneigdheid bij rusthuizen voor uitbouw kortverblijf, want minder winstgevend/grote verloop • Verschillende regelgeving m.b.t. normen en kwaliteit • Weinig afstemming intramurale voorzieningen • Verschillende leeftijdsgrenzen bij opvang (60 vs. 65 jaar) • Weinig alternatieve woonvormen
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • Grote potentie naar zorgvormen bij toepassing en integratie van de verschillende regelgeving • Nog heel wat ruimte in programmatie voor serviceflats 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn verschillende kleine rusthuizen (van 25 à 50 bewoners) die op termijn niet meer zullen voldoen aan de kwaliteitsnormen. • De betaalbaarheid van rusthuizen en serviceflats voor de gebruiker • Regelgeving-hopping (van voorzieningen) • Onevenwichtige geografische spreiding • Taalstatuut van de voorziening geen garantie op zorg in die taal • In regelgeving geen aandacht voor diversiteitsproblematiek

Deel 2.3: “Semi-residentiële zorg”

Bij toenemend verlies aan autonomie kunnen thuiswonende en/of zorgbehoevende ouderen één of meerdere dagen per week doorbrengen in een dagcentrum of dagverzorgingscentrum (DVC). Ze kunnen er professionele verzorging krijgen of deelnemen aan activiteiten. Dit geeft mantelzorgers de mogelijkheid op die momenten even op adem te komen. Het zorgaanbod breidt zich stilaan uit naar nachtopvang. Daarnaast bestaat er sinds kort een nieuw alternatief voor de diensten voor oppashulp binnen het *Woonzorgdecreet*: diensten voor gastopvang. Ouderen worden opgevangen in gastgezinnen. Ook hier is het uiteindelijke doel het verlichten van de zorgtaken van de mantelzorger.

In dit onderdeel van het rapport gaan we dieper in op de dagopvangcentra en de diensten voor gastopvang en nachtopvang.

1. Dagverzorgingscentra

De dagverzorgingscentra (DVC) vormen een brug tussen de thuiszorg- en de residentiële voorzieningen. DVC zijn structuren voor opvang met als doel de nodige ondersteuning te bieden aan ouderen en hun mantelzorgers zodat de bejaarde thuis kan blijven wonen. Deze structuren staan toe dat de familie wat ademruimte heeft en de persoonlijke professionele of andere activiteiten kan voortzetten. De federale overheid voorziet in *Aanhangsel nr. 2 van 25 mei 1999 bij het Protocol nr. 1* in een programmering van 1,5 per 1000 inwoners van 60 jaar of ouder¹⁸⁵. Dat wil zeggen 1988 plaatsen voor Vlaanderen, 1045 plaatsen voor Wallonië, 304 voor Brussel-Hoofdstad en 24 voor de Duitstalige Gemeenschap¹⁸⁶.

Daarnaast kunnen gewestelijke overheden eigen programmatienormen opstellen die verschillen van deze van de federale overheid. Voor personen die naar de DVC komen, komt de ZIV tussen in de verpleegdagprijs. De verpleegdagprijs ligt er lager dan in de ROB of RVT aangezien ouderen er niet overnachten maar er enkel een deel van de dag verblijven. Om in aanmerking te komen voor deze forfaitaire tegemoetkoming, moeten deze personen een graad van afhankelijkheid hebben die overeenstemt met minimum forfait B in een ROB¹⁸⁷.

1.1 Omschrijving

VG

Een **dagverzorgingscentrum** is een voorziening die als opdracht heeft, de gebruiker van 65 jaar of ouder in daartoe bestemde lokalen, dagverzorging alsook geheel of gedeeltelijk, de gebruikelijke persoonsverzorging en huishoudelijke hulp te bieden¹⁸⁸. Om de opdracht als erkend dagverzorgingscentrum uit te voeren, moeten ten minste volgende activiteiten verricht worden:

- hygiënische en verpleegkundige hulp- en dienstverlening aanbieden;
- activering, ondersteuning en revalidatie aanbieden;
- animatie en creatieve ontspanning organiseren;
- psychosociale ondersteuning aanbieden.

Qua voeding dient een gebruiker ten minste 1 maaltijd per dag, waaronder een warme maaltijd te krijgen. Een dagverzorgingscentrum moet een structurele link hebben met een woonzorgcentrum. Een dagverzorgingscentrum dient gepast vervoer voor de gebruiker te organiseren waardoor de gebruiker thuis kan opgehaald worden en na verblijf in het centrum

¹⁸⁵ Interministeriële Conferentie van 25 mei 1999 - Aanhangsel nr. 2 bij het Protocol van 9 juni 1997 gesloten tussen de Federale Regering en de overheden bedoeld in de artikelen 128, 130 en 135 van de Grondwet, over het te voeren ouderenzorgbeleid: centra voor dagverzorging, *Belgisch Staatsblad*, 20 oktober 1999.

¹⁸⁶ Van Audenhove C., Spruytte N., Destroyer E., De Coster I., Declercq A., Ylieff M., Squelard G., & Misotten P. (2009). *De zorg voor personen met dementie: perspectieven en uitdagingen*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

¹⁸⁷ Zie Deel 2.2., hoofdstuk 5.

¹⁸⁸ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

thuis gebracht kan worden¹⁸⁹. Enkel dagverzorgingscentra die in een woonzorgcentrum zijn ingebed, kunnen nachtopvang organiseren¹⁹⁰.

Om het aantal dagverzorgingscentra te verhogen besliste de Vlaamse minister bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in september 2012 om een bijkomende vorm van dagverzorging te financieren: de collectieve autonome dagopvang (CADO). Op 14 september 2012 wijzigde de Vlaamse Regering daartoe definitief haar besluit op de dagverzorgingscentra. Er komt tegelijk een versoepeling voor kleinschalige dagopvangvormen. CADO, de nieuwe vorm van dagverzorgingscentrum sluit aan bij de bestaande thuiszorgdiensten, is kleinschalig en kan zich specifiek richten op matig en licht zorgbehoevenden. CADO kan worden uitgebaat door de erkende diensten voor gezinszorg en hanteert expliciet de filosofie van de thuiszorg.

GGC

Artikel 2, 4°, b), d) uit de *Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen van 24 april 2008* omschrijft een **centrum voor dagverzorging** als een gebouw of een gedeelte van een gebouw, dat deel uitmaakt van een rusthuis of dat verbonden is met een rusthuis en dat overdag gezondheidszorg biedt aan sterk afhankelijke zorgbehoevende bejaarden alsook de noodzakelijke ondersteuning opdat die personen thuis kunnen blijven.

Daarnaast beschikt de GGC nog over de erkenningscategorie **centrum voor dagopvang**. Een centrum voor dagopvang is een gebouw of een gedeelte van een gebouw dat deel uitmaakt van of verbonden is met een rusthuis en dat overdag een opvangstructuur biedt aan bejaarden die thuis wonen en die in het centrum aangepaste ondersteuning en verzorging vinden die passen bij hun autonomieverlies¹⁹¹. Bejaarden worden gedefinieerd als ouderen vanaf 60 jaar. In de dagprijs van een centrum zijn de opvang en de inbegrepen diensten en het middagmaal inbegrepen¹⁹². De nodige hulp en verzorging worden geboden aan bejaarde personen die niet in staat zijn activiteiten van het dagelijkse leven alleen te verrichten¹⁹³. Tevens dient een douche aanwezig te zijn, die indien nodig, dagelijks door de gebruikers gebruikt kan worden¹⁹⁴.

¹⁸⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁹⁰ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁹¹ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

¹⁹² GGC (2009). Besluit tot vaststelling van de erkenningsnormen waaraan de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen moeten voldoen alsmede tot nadere omschrijving van de groepering en de fusie en de bijzondere normen waaraan deze moeten voldoen. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁹³ GGC (2009). Besluit tot vaststelling van de erkenningsnormen waaraan de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen moeten voldoen alsmede tot nadere omschrijving van de groepering en de fusie en de bijzondere normen waaraan deze moeten voldoen. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁹⁴ GGC (2009). Besluit tot vaststelling van de erkenningsnormen waaraan de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen moeten voldoen alsmede tot nadere omschrijving van de groepering en de fusie en de bijzondere normen waaraan deze moeten voldoen. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

Verder stelt elk centrum een animatie- en activiteitenprogramma op dat het behoud van de zelfredzaamheid van de gebruikers en hun deelname aan het maatschappelijk leven bevorderen¹⁹⁵.

COCOF

Een **dienst voor dagonthaal** vormt een overgang naar de rusthuizen en is bestemd voor het onthaal, overdag, van bejaarden die ten minste 60 jaar oud zijn om hen te helpen hun sociale contacten te behouden of te herstellen, hun zelfstandigheid te bevorderen en te begeleiden bij de socio-sanitaire stappen die ze ondernemen¹⁹⁶.

De capaciteit van een dagonthaaldienst bedraagt minimum 15 en maximum 40 personen¹⁹⁷.

De dagonthaaldienst organiseert gezamenlijke activiteiten die het behoud van de zelfstandigheid van de gebruiker stimuleren, evenals de deelname aan het sociale leven. Dit betekent dat er recreatieve activiteiten alsook activiteiten ter preventie van het autonomieverlies van de bezoeker worden georganiseerd¹⁹⁸.

De dienst helpt de begunstigen bij de organisatie van hun verplaatsingen tussen de woonplaats en de dienst. Het vervoer kan door de dagonthaaldienst zelf georganiseerd worden. 's Middags wordt er een warme maaltijd aangeboden aan de bezoekers die er de volledige dag verblijven¹⁹⁹.

De dienst voor dagopvang gaat een functionele verbintenis aan met een dienst voor thuisverzorging of een coördinatiecentrum voor thuiszorg en dienstverlening aan huis²⁰⁰.

1.2 Programmatie en subsidiëring

VG

Elk dagverzorgingscentrum dient over minstens 5 verblijfseenheden per gemeente te beschikken. Het *Woonzorgdecreet* legt de programmacijfers vast op basis van de berekening van

¹⁹⁵ GGC (2009). Besluit tot vaststelling van de erkenningsnormen waaraan de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen moeten voldoen alsmede tot nadere omschrijving van de groepering en de fusie en de bijzondere normen waaraan deze moeten voldoen. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

¹⁹⁶ COCOF (2008). Decreet betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 24 januari 2008.

¹⁹⁷ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

¹⁹⁸ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

¹⁹⁹ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

²⁰⁰ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

leeftijdscohorten vanaf 65 jaar, terwijl dit voorheen voor de dagverzorgingscentra vanaf 18 jaar was. Hierdoor zijn de programmacijfers voor 2010 gewijzigd.

De programmacijfers voor de dagverzorgingscentra worden als volgt bepaald:

- 3,2 verblijfseenheden per 3.000 ouderen van de leeftijdsgroep van 65 tot en met 69 jaar;
- 5 verblijfseenheden per 3.000 ouderen van de leeftijdsgroep van 70 tot en met 79 jaar;
- 10 verblijfseenheden per 3.000 ouderen van de leeftijdsgroep van 80 tot en met 89 jaar;
- 25 verblijfseenheden per 3.000 ouderen van de leeftijdsgroep vanaf 90 jaar²⁰¹.

De toepassing van de programmacijfers wordt gebaseerd op de bevolkingsprojectie voor het vijfde jaar dat volgt op het jaar van de aanvraag van een voorafgaande vergunning²⁰². In 2011 werden door de Vlaamse Gemeenschap 113 woongelegenheden geprogrammeerd.

De erkende dagverzorgingscentra komen in aanmerking voor een jaarlijkse subsidie-enveloppe die berekend wordt op basis van de gemiddelde bezettingsgraad. Deze is het totale aantal gefactureerde aanwezigheidsdagen per kalenderjaar gedeeld door 250. Vanaf 1 januari 2010 werden deze subsidiebedragen verhoogd²⁰³.

Tabel 2.41 Subsidiebedragen DVC vanaf 2010

Gemiddelde bezetting	>= 10	>= 9	>= 8	>= 7
Subsidie	€31.097,06	€28.255,14	€25.413,20	€22.572,35

In 2011 werden er 113 plaatsen geprogrammeerd in dagverzorgingscentra, waarvan er 20 ingevuld worden. In 2011 is voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad één DVC erkend: Terranova in Brussel-centrum voor 20 verblijfseenheden. 4 andere DVC kregen een voorafgaande vergunning: Solidariteit voor het Gezin te Anderlecht: 10 verblijfseenheden, Tram 82 te Sint-Agatha-Berchem: 15 verblijfseenheden, Aksent te Schaarbeek: 15 verblijfseenheden en De Brailleliga te Sint-Gillis: 15 verblijfseenheden. Daarnaast wordt er nog een dagverzorgingscentrum gepland te Neder-Over-Heembeek en te Oudergem voor telkens 15 verblijfseenheden.

Met CADO kunnen voortaan ook erkende diensten voor gezinszorg een aanvullende thuiszorg een dagverzorgingscentrum uitbaten. Het moet daarbij gaan om kleinschalige initiatieven, midden de mensen, in samenwerking met een thuiszorgvoorziening, een ouderenvoorziening, of een andere dienstencentrum. De CADO wordt enkel door de Vlaamse overheid gefinancierd en kan geen beroep doen op RIZIV-middelen. De verzorging in een CADO zal gebeuren door gezinshelpers die anders aan huis komen. In plaats van één verzorgende een groter aantal uren bij één gebruiker te laten aanwezig zijn, kan in de CADO een verzorgende zorg dragen voor vier gebruikers²⁰⁴.

²⁰¹ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

²⁰² Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009. En Rondzendbrief WVG/Woonzorgdecreet/10/01 van 24 april 2010.

²⁰³ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²⁰⁴ Geraadpleegd op <http://www.ministerjovandeuren.be>

In het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad worden er 3 CADO's geprogrammeerd.

GGC

Het Verenigd College stelt de programmering voor de **centra voor dagverzorging** vast in functie van:

1. de evolutie van het aanbod inzake de opvang, huisvesting of verzorging van de bejaarden, rekening houdend met de behoeften van de Brussels bevolking;
2. de protocolakkoorden gesloten tussen de federale overheid en de Gemeenschappen en Gewesten betreffende het te voeren ouderenbeleid²⁰⁵.

Eind 2011 werden 6 dagverzorgingscentra erkend met samen 95 bedden door de GGC erkend in het BHG. De GGC kent een werkingssubsidie toe aan de centra voor dagverzorging. De regelgeving met betrekking tot de investeringsubsidies vanwege de GGC komt overeen met deze met de centra voor dagopvang.

Het subsidiëringsbedrag voor 2011 voor de centra voor dagverzorging bedroeg 175.000 euro.

Tabel 2.42 Erkende dagverzorgingscentra GGC 2012²⁰⁶

Dagverzorgingscentra	Gemeente	Aantal plaatsen
Sint-Monika	Brussel stad	15
Herfstzon	Anderlecht	25
DVC van het OCMW van Sint-Pieters-Woluwe	Sint-Pieters-Woluwe	10
De Zonnebloem	Sint-Agatha-Berchem	15
De Heuvel	Sint-Lambrechts-Woluwe	15
DVC van het OCMW van Watermaal-Bosvoorde	Watermaal-Bosvoorde	15
Totaal		95

De subsidies worden ofwel vastgelegd in een overeenkomst tussen het Verenigd College en het erkende centrum voor dagverzorging ofwel bepaald in een jaarlijks besluit van het Verenigd College. Tijdens de legislatuur 2009-2014 zou de programmering en erkenning van de plaatsen in de dagverzorgingscentra op punt gesteld worden.

Wat de **centra voor dagopvang** betreft, bepaalt het Verenigd College de programmatie van de centra voor opvang- en huisvestingsvoorzieningen voor bejaarde personen op basis van dezelfde criteria als deze van de centra voor dagverzorging.

Het College stelt de werkingskosten van een centrum voor dagopvang vast. Ook bepaalt het Verenigd College het bedrag van de financiële bijdragen van de bezoeker vast²⁰⁷. De GGC kan subsidies verlenen voor de aankoop, de bouw, de uitbreiding, de verbouwing en de

²⁰⁵ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

²⁰⁶ Gegevens verkregen van de administratie GGC.

²⁰⁷ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

uitrusting van de gebouwen waarin een centrum voor dagopvang haar activiteiten uitvoert²⁰⁸.

Hoewel deze werkvorm in de *Ordonnantie van 24 april 2008 betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen* is opgenomen, worden in Brussel nog geen centra voor dagopvang door de GGC erkend.

COCOF

Het College beslist over de programmatie aangaande het aantal niet-residentiële diensten voor ouderen. De programmatie houdt rekening met de noden van ouderen, de demografische structuur van de Brusselse bevolking, de regels inzake de programmatie van bepaalde categorieën van residentiële instellingen en de geografische verdeling van bestaande instellingen en diensten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest²⁰⁹.

De COCOF biedt een vastgestelde toelage onder de vorm van een tussenkomst in de personeels- en werkingskosten²¹⁰. Er wordt een forfaitaire toelage van 50.000 EUR toegekend in de personeels- en werkingskosten van de dagonthaaldienst. Dit bedrag wordt geïndexeerd²¹¹.

Momenteel erkent en subsidieert de COCOF 2 diensten voor dagonthaal en 1 dagverzorgingscentrum.

1.3. Gebruikersbijdrage

De dagverzorgingscentra zorgen voor de nodige omkadering om zorgbehoevenden een hele dag op te vangen en bieden op die manier ondersteuning aan ouderen en hun mantelzorgers opdat de zorgbehoevende oudere thuis kan blijven wonen.

De gebruikersbijdrage die hiervoor aan de bezoekers van gevraagd wordt, varieert van +/- 14 EUR per dag tot meer dan 25 EUR. In deze prijs is telkens ook het middagmaal en een minimum aan activiteiten en verzorging inbegrepen. Andere kosten voor bijkomende verzorging, activiteiten en vooral vervoer, worden vaak afzonderlijk aangerekend. De dagverzorgingscentra die door lokale besturen worden ingericht, kunnen meestal rekenen op de gemeentelijke diensten voor een kosteloos vervoer van de cliënten uit de eigen gemeente. Andere rekenen (een deel van) de vervoerskosten noodgedwongen door aan de cliënten, aan een tarief dat schommelt tussen 0,75 cent tot 5 EUR per rit of een vaste toeslag per gereden kilometer, afhankelijk van de inrichter en woonplaats van de cliënt. Opvallend is alleszins de grote verscheidenheid aan tarifiering en prijssetting. Het resultaat hiervan is dat een zorgbehoevende oudere uit een

²⁰⁸ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

²⁰⁹ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

²¹⁰ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

²¹¹ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

gemeente zonder dagverzorgingscentrum per dag tot dubbel zoveel moet betalen als iemand die terecht kan in het eigen OCMW dagverzorgingscentrum.

1.4 Aanbod en invulling

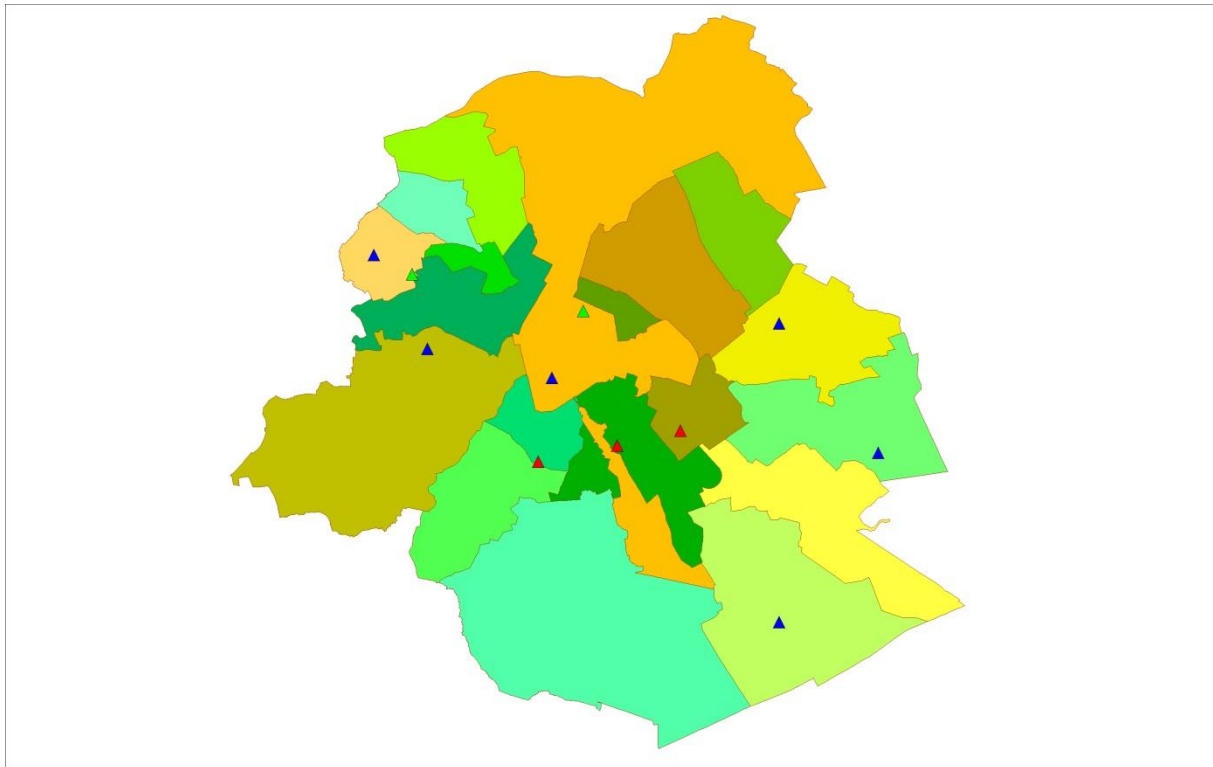
In 2011 waren er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 11 centra die dagopvang aanboden aan 180 personen; 9 van deze centra zijn dagverzorgingscentra: naast opvang bieden zij ook verzorging aan. Deze van St-Gillis en Etterbeek zijn dagcentra.

Tabel 2.43 Overzicht dagopvang BHG

Gemeente	VG	GGC	COCOF	Totaal aantal wooneenheden ²¹²
Anderlecht		Herfstzon		25 vnl. dementie
Anderlecht	Solidariteit voor het gezin			10 (voorafgaande vergunning)
Brussel		Sint-Monica		15 vnl. dementie
Brussel	Terranova			20 vnl. NAH
Elsene			IIIéme Millénaire	20 vnl fysieke en geestelijke problemen
Etterbeek			Atoll (dagonthaal)	10 dagonthaal
Evere				0
Ganshoren				0
Jette				0
Koekelberg				0
Oudergem				0
Schaarbeek	Aksent			15 (voorafgaande vergunning)
Sint-Agatha-Berchem		De Zonnebloem		15 vnl. locomotorische beperkingen
Sint-Agatha-Berchem	Tram 82			15 vnl. fysieke problemen en dementie
Sint-Gillis			Aegidium (dagonthaal)	20 dagonthaal
Sint-Gillis	Brailleliga			15 (voorafgaande vergunning)
Sint-Jans-Molenbeek				0
Sint-Joosten-Node				0
Sint-Lambrechts-Woluwe		De Heuvel		15 vnl. verminderde zelfredzaamheid
Sint-Pieters-Woluwe		DVC Sint-Pieters-Woluwe		10 vnl dementie en neurologische aandoeningen van fysieke of mentale aard
Ukkel				0
Vorst				0
Watermaal-Bosvoorde		DVC OCMW Watermaal-Bosvoorde		15 vnl dementie en fysieke problemen
Totaal				180 + 40 voorafgaand vergund

212 http://www.ccc-ggc.irisnet.be/nl/erkende-instellingen/bijstand-aan-personen/copy_of_service-residenties en <http://www.bruxellessocial.irisnet.be/CDCS-CMDC/menu.jsf;jsessionid=143971E7F1A033EAFB2E8248AD5F9D7F>

Figuur 2.4 Overzicht dagverzorgingscentra Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Dagverzorgingscentra

▲ VG (2)

▲ COCOF (3)

▲ GGC/COCOM (6)

Aantal instellingen: 11

1.4 Conclusies dagopvang

Er zijn **duidelijke visieverschillen** naargelang de erkennende en subsidiërende overheid van een DVC. De VG stelt de maximumcapaciteit vast op 15 personen, terwijl 15 personen het minimumaantal is bij de COCOF. Ouderen kunnen vanaf 65 jaar aankloppen bij een dagverzorgingscentrum erkend door de Vlaamse Gemeenschap; de federale overheid en de COCOF zet de minimumleeftijd op 60 jaar. De GGC en COCOF erkennen twee soorten diensten: centra voor dagverzorging en centra voor dagopvang/dagonthaal.

De dagverzorgingscentra en centra voor dagopvang bevinden zich op **het snijpunt van de thuiszorg en de residentiële zorg**. Zij moeten bij alle overheden dan ook een link met een rusthuis hebben.. De VG wenst te komen tot 1 DVC per gemeente en ontkoppelt daarom de directe link tussen dagverzorgingscentra en woonzorgcentrum. Ook diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg kunnen vanaf januari 2013 een kleinschalig initiatief voor dagverzorging, de zogenaamde collectieve autonome dagopvang, oprichten. De klemtoon is voornamelijk op de

opvang van ouderen komen te liggen. Een opname van personen die niet voldoen aan de leeftijdsgrens moet expliciet verantwoord worden.

Ook de **inhoudelijke invulling** verschilt sterk tussen de verschillende overheden. Bij VG en GGC ligt het accent voornamelijk op persoonsverzorging, activering en gezondheidszorg, terwijl de COCOF eerder focust op onthaal en preventie van autonomieverlies.

De programmatie van de COCOF streeft naar een **geografische spreiding**, wat bij de Vlaamse programmatie niet het geval is daar Brussel als 1 regio wordt beschouwd. Dit wordt door de VG gecorrigeerd door een gedetailleerde uittekening van de woonzorgzones, waarbij er wordt gestreefd naar een betere spreiding van de dagverzorgingscentra over Brussel.

De Vlaamse **financiering** is vergelijkbaar met de tussenkomst van de COCOF en de GGC. De inkomsten worden aangevuld met de dagprijs die de patiënt moet betalen en door middel van een federale tussenkomst via het RIZIV voor de meest zorgbehoevende patiënten (score B of C op de Katzschaal). Om in aanmerking komen voor een RIZIV-financiering op basis van een dagforfait, moeten de erkende DVC bij de federale overheid bijzondere erkenning aanvragen.

Bij de uitbating van dagverzorgingscentra is het aanbieden van **aangepast vervoer** voor de cliënten bij alle overheden een verplichting. Veel ouderen kunnen zich bij gebrek aan **vervoer** niet naar een dagverzorgingscentrum verplaatsen. Er wordt geen specifieke vervoerstoelage aan de dagverzorgingscentra toegekend waardoor het vervoer wordt doorgerekend aan de oudere, wat de dagprijs opdrijft. De vervoerskost wordt door de OCMW- en gemeente-instellingen laag gehouden voor de inwoners van de eigen gemeente. Zo beschikt DVC Herfstzon over drie voertuigen en is het vervoer er inbegrepen in de dagprijs. De niet-publieke DVC wordt het vervoer als surplus aangerekend.

Het **aanbod aan dagverzorgingscentra in Brussel is klein**. Er zijn momenteel 2 dagverzorgingscentra actief erkend door de VG; langs GGC-zijde zijn er 6 dagverzorgingscentra, langs COCOF-zijde 3 erkend en gesubsidieerd. Eén dienst is een dagverzorgingscentrum, de andere diensten staan in voor dagonthaal.

2. Diensten voor gastopvang

2.1 Omschrijving

Aanvullend bij de diensten voor oppashulp binnen het (Vlaamse) *Woonzorgdecreet* zijn er ook de **diensten voor gastopvang**. Een dienst voor gastopvang dient georganiseerd te worden door een door het *Woonzorgdecreet* erkende thuiszorgvoorziening en heeft als opdracht de vraag naar en het aanbod van gastopvang te coördineren in samenwerking met gastgezinnen²¹³. Gastopvang houdt in dat er zorg en bijstand geleverd wordt, overdag of 's nachts, bestaande uit (re-) activering, gezelschap, toezicht en verzorging of begeleiding bij activiteiten van het dagelijks leven aan de gebruiker, bij afwezigheid van mantelzorg of met het oog op een tijdelijke vervanging van de mantelzorg. De opvang gebeurt in een gastgezin. Dit is een natuurlijke persoon die of een gezin dat bij wijze van vrijwilligerszorg gastopvang aanbiedt in de verblijfswooning of de eigen aangrenzende woning²¹⁴. Een gastgezin kan opvang bieden onder de vorm van dag, nacht- of kortopvang en er kunnen gelijktijdig maximaal 3 personen in het gezin worden opgevangen. De gebruikers vereisen geen intensieve medische verzorging of intensief toezicht²¹⁵. Door deze opvang wordt de mantelzorg tijdelijk ondersteund en ontlast. Gastgezinnen zijn vrijwilligers.

2.2 Programmatie en subsidiëring

VG

De minister stelt volgens de bepalingen van het *Zorgregiodecreet van 23 mei 2003* de regio's vast waarbinnen een dienst voor gastopvang kan worden erkend. Voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad kan 1 dienst voor gastopvang erkend worden. Per kalenderjaar dient een dienst voor gastopvang minstens 3.000 uren opvang te coördineren in de regio waarvoor deze erkend is. Voor Brussels-Hoofdstad is een afwijking voorzien, daar zorgt een dienst voor de coördinatie van minstens 1.800 uren gastopvang²¹⁶. De minister legt jaarlijks het totale aantal subsidiabele

²¹³ Vlaamse Regering (2009). Woonzorgdecreet. *Belgisch Staatsblad*, 14 mei.

²¹⁴ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²¹⁵ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²¹⁶ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

uren gastopvang voor de erkende diensten voor gastopvang vast en per erkende dienst wordt het maximum aantal subsidiabele uren gastopvang bepaald²¹⁷.

De subsidie-enveloppe voor de erkende diensten voor gastopvang in 2011 bedraagt²¹⁸:

- een basissubsidie van 20.400 EUR voor de eerste 1.800 uren in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad;
- een forfaitair bedrag van 1,104 EUR per uur gastopvang dat het aantal uren berekend in de basissubsidie, overstijgt²¹⁹.

GGC

Een tegenhanger van een dienst voor gastopvang werd niet onder de door de GGC erkende diensten teruggevonden.

COCOF

Ook bij de COCOF-diensten werden geen initiatieven voor gastopvang gevonden.

Wel voorziet de COCOF de mogelijkheid van gezinsopvang. De gezinsopvang wordt georganiseerd door een privaatrechtelijke of een fysieke persoon en mag maximum aan drie residenten huisvesting bieden. De COCOF voorziet in het *Besluit 2008/1561 van het College van de Franse Gemeenschapscommissie houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden* een specifieke regeling voor gezinsopvang. Het betreft hier echter een dienstverlening naar de ouderen zelf, eerder een alternatieve woonvorm voor een rusthuis.

2.3 Gebruikersbijdrage

De VG legt op dat er een forfaitaire onkostenvergoeding kan aangerekend worden, hierbij onderscheid makend tussen dag- en nachtopvang. Voor dagopvang wordt maximaal 2,50 EUR per uur aangerekend. Voor nachtopvang wordt maximaal 25 EUR per nacht gevraagd. Voor kortopvang kan een vergoeding gevraagd worden van 30,22 EUR per volledige dag. Deze bedragen zijn gekoppeld aan de spilindex²²⁰.

²¹⁷ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²¹⁸ Subsidiebedragen 2011 afkomstig van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

²¹⁹ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²²⁰ Vlaamse Regering (2009). Besluit betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling van woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

2.4 Aanbod en invulling

De dienst die erkend is voor de coördinatie van de gastopvang in de zorgregio Leuven – Brussel – Aalst is Landelijke Thuiszorg uit Leuven.

2.5 Conclusie gastopvang

Deze voorziening is een Vlaams begrip zonder pendant aan de GGC- of COCOF-zijde. De gezinsopvang van de COCOF sluit nauw aan bij deze werkvorm.

Een dienst voor gastopvang is een **nieuwigheid** in het *Woonzorgdecreet* en dient nog volledig uitgebouwd te worden. De uitbouw van dergelijke dienst in een stad biedt een aantal uitdagingen, namelijk de beperkte woonruimte, het gebrek aan aangepaste woningen, een groter isolement en eenzaamheid.

Er moet gewerkt worden met een zeer **beperkte financiering**, wat er voor zorgt dat een inbedding binnen een grotere organisatie vereist is. Gastopvang biedt veel ondersteuning voor de mantelzorger en steunt op de vrijwillige inzet en de informele zorgverstrekking.

De door de VG erkende dienst die bevoegd is voor Brussel situeert zich te Leuven. Het is zeer moeilijk om vanuit Leuven een aanbod in Brussel aan te sturen, vooral omdat gastopvang wordt aangeboden door vrijwilligers en de rekrutering van vrijwilligers een sterk lokaal netwerk vereist.

Gastopvang rekent op de inzet van vrijwilligers wat in Brussel een moeilijke klus kan zijn. Er is echter reden tot hoop, want onderzoek toont aan dat er onder de 60+ers veel openheid is voor vrijwilligerswerk²²¹. De uitbouw en uitbreiding van de diensten gastopvang - en ook deze voor oppashulp en voor verenigingen van gebruikers en mantelzorgers - kaderen binnen een toekomstgericht beleid van de Vlaamse Gemeenschap om **vrijwilligerszorg** globaal beleidsmatig te ondersteunen als een deel van het antwoord op de toenemende vergrijzing en de betaalbaarheid van de welzijns- en gezondheidszorg.

²²¹ Verté D., De Witte N., De Donder L., Buffel T., & Dury S. (2009). Ouderen behoefteonderzoek Brussel: Agogische Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel.

3. Centra voor nachtopvang

3.1 Omschrijving

VG

In het *Woonzorgdecreet* is er geen aparte regelgeving voor nachtopvang. Het decreet vermeldt in artikel 27 dat in acute situaties een erkend dagverzorgingscentrum ook nachtopvang kan aanbieden. Dit dagverzorgingscentrum moet dan wel ingebed zijn binnen een woonzorgcentrum. Er moet vlot beroep kunnen worden gedaan op een actieve nachtdienst. De vereisten van een kamer voor nachtopvang zijn dezelfde als deze van een kamer in een woonzorgcentrum.

GGC

Een centrum voor nachtopvang is een gebouw of een deel van een gebouw, welke ook de benaming ervan is, van een rusthuis waar gedurende de nacht opvang wordt geboden aan bejaarden die weliswaar thuis wonen maar die 's nachts behoefte hebben aan toezicht, hulp en zorg waarvoor hun naastbestaanden niet constant kunnen instaan²²².

Het centrum is minstens geopend tussen 20.00 en 9.00 uur. De vereisten van een kamer voor nachtopvang zijn dezelfde als deze van een kamer in een rusthuis of kortverblijf.

De ouderen die opgevangen worden kunnen een beroep doen op het verzorgend of paramedisch personeel. Ze genieten er eveneens hulp bij de activiteiten van het dagelijks leven (bij het slapengaan, het opstaan, het aankleden, de hygiënische verzorging, de inname van geneesmiddelen, de maaltijden, enz.)²²³.

COCOF

Een rustoord kan een speciale erkenning genieten voor nachtopvang. Daartoe organiseert het onthaal van de residenten tussen 18.00 en 20.00 uur en een vertrek tussen 8.00 en 10.00 uur²²⁴.

²²² GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

²²³ GGC (2009). Besluit tot vaststelling van de erkenningsnormen waaraan de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarde personen moeten voldoen alsmede tot nadere omschrijving van de groepering en de fusie en de bijzondere normen waaraan deze moeten voldoen. *Belgisch Staatsblad*, 17 december 2009.

²²⁴ COCOF (2009). Besluit 2008/1561 houdende de toepassing van het decreet van 22 maart 2007 betreffende het te voeren beleid inzake de huisvesting en het onthaal van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2009.

3.2 Programmatie en subsidiëring

VG

Er wordt voor nachtopvang geen aparte programmatie en subsidiëring voorzien. Deze wordt opgenomen bij de programmatie en subsidiëring van de dagverzorgingscentra.

GGC

Het Verenigd College stelt de programmering voor de centra voor nachtopvang vast in functie van:

1. de evolutie van het aanbod inzake de opvang, huisvesting of verzorging van de bejaarden, rekening houdend met de behoeften van de Brussels bevolking;
2. de protocolakkoorden gesloten tussen de federale overheid en de Gemeenschappen en Gewesten betreffende het te voeren ouderenbeleid²²⁵.

Een concrete uitwerking van de programmatie voor nachtopvang bestaat nog niet.

COCOF

Het College beslist over de programmatie aangaande het aantal residentiële diensten voor ouderen. De programmatie houdt rekening met de noden van ouderen, de demografische structuur van de Brusselse bevolking, de regels inzake de programmatie van bepaalde categorieën van residentiële instellingen opgesteld in overleg met andere overheden en de geografische verdeling van bestaande instellingen en diensten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.3 Gebruikersbijdrage

VG

Bijlage 9 bij het *Woonzorgdecreet* meldt in artikel 17 dat de gebruikers die enkel tijdens de nacht worden opgevangen een aangepaste verblijfsvergoeding betalen die lager ligt dan de dagprijs in een centrum voor kortverblijf of een woonzorgcentrum.

²²⁵ GGC (2008). Ordonnantie betreffende de voorzieningen voor opvang of huisvesting van bejaarden. *Belgisch Staatsblad*, 16 mei 2008.

GGC

De verblijfsprijs wordt voor de opname tussen de voorziening en de bejaarde persoon in een overeenkomst vastgelegd.

COCOF

De verblijfsprijs wordt vastgesteld door het rusthuis. Er wordt een speciale prijs vastgesteld in functie van de diensten die worden geboden tijdens de opvang. Deze is steeds lager dan de verblijfsprijs in een rusthuiskamer.

3.4 Aanbod en invulling

VG

Er bestaat nog geen erkend initiatief nachtopvang.

GGC

Tot op heden, bestaat er nog geen centrum voor nachtopvang erkend door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

COCOF

Er bestaat nog geen erkend initiatief nachtopvang.

Alternatieve projecten

Toch werden er de voorbije jaren een aantal projecten rond nachtopvang opgestart. Dit zijn experimenteerruimten die kansen bieden om nachtopvang uit te proberen en de methodiek bij te stellen.

1) *Nachtzorg*

Nachtzorg Vlaams Brabant - Brussel/Halle/Vilvoorde/Tervuren:

www.nachtzorgbrussel.be

Langs Vlaamse zijde bestaat het project Nachtzorg regio Halle-Vilvoorde, Tervuren en Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het is een initiatief van o.a. het Christelijk Ziekenfonds,

Landelijke Thuiszorg, Familiehulp, enkele woonzorgcentra, Wit-Gele Kruis, Memo Halle-Vilvoorde, Broes Brussel en BOT Brussel. Zij bieden drie soorten nachtopvang:

- nachtoppas: een vrijwilliger komt 's nachts bij je thuis
- nachtzorg: een gediplomeerde verzorgende komt 's nachts bij je thuis
- nachthotel: tijdelijke nachtzorg bij een woonzorgcentrum in uw buurt/streek.

Kostprijs: 25 euro per nacht.

2) *Conectar Night*

Is een project gedragen door Soins à Domicile Bruxelles asbl, Croix Jaune et Blanche de Bruxelles asbl, SISD Conectar asbl, le CPAS de MolenbeekSaintJean (via sa MR Arcadia), CPAS de BerchemSaintAgathe (via son CJ Le Tournesol) en hôpital de jour gériatrique Saint-Luc. Dit is een dienst die aan ouderen met een verlies van autonomie verpleegzorg aanbiedt tussen 22u. en 5u. 's morgens. Dit gebeurt aanvullend op de verpleging die overdag wordt geboden. Het project beoogt de continuïteit van de zorgverlening en de ontlasting van de mantelzorger, die niet hoeft in te slapen bij de zorgbehoevende.

<http://public.guidesocial.be/associations/conectar-night-asbl.152087.html>

3) *Infirmières de nuit*

Croix Jaune et Blanche

Het is een dienst van de Service des Aides et Soins à Domicile, die vnl. werkt voor de gemeenten Oudergem, Etterbeek, Watermaal-Bosvoorde en Sint-lambrechts-Woluwe. De verpleegkundige komt per nacht (tussen 22u. en 6u.) twee keer langs om de oudere te verzorgen, medicatie toe te dienen of klaar te zetten. De zorgverlening kost €1/nacht en een verplichte aansluiting bij een personenalarmsysteem.

http://www.ucp-bruxelles.be/IMG/pdf/Gaz_electricite_tarif_social.pdf

3.5 Conclusie nachtzorg

Nachtzorg staat nog in de kinderschoenen. De verschillende regelgevingen brengen het ter sprake, maar er is nog geen concreet uitgebouwd erkend initiatief.

Er zijn wel enkele experimenten van start gegaan, die een laboratoriumfunctie hebben en van waaruit kan worden geleerd hoe best wordt gewerkt.

4. Algemene conclusies “Semi-residentiële zorg”

Semi-residentiële voorzieningen zijn onontbeerlijk voor de ondersteuning van de mantelzorg en het thuishouden van ouderen met autonomieverlies.

De verschillende overheden zijn zich hiervan bewust en hebben diverse regelgevingen uitgewerkt.

De VG heeft de regelgeving aangaande DVC in september 2012 aangepast zodat ook DVC die niet gelinkt zijn aan een woonzorgcentrum kunnen worden opgericht en aldus kleinschalige initiatieven dagopvang kunnen ontstaan gekoppeld aan de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

Gastopvang is eveneens een kleinschalig initiatief. Dat de dienst bevoegd voor Brussel zich in Leuven bevindt, maakt de uitbouw van gastopvang in Brussel zeer twijfelachtig. Gezinsopvang zoals uitgewerkt in de regelgeving van de CCOF sluit nauw aan bij het opzet van de VG aangaande gastopvang.

De programmatie bij de verschillende overheden laat diverse zorgvormen toe, maar het aanbod is amper uitgebouwd., laat staan geografisch goed gespreid.

Waar de commerciële sector zeer actief is bij de ontwikkeling en uitbating van residentiële voorzieningen, is deze op vlak van semi-residentiële initiatieven haast volledig afwezig.

Tabel 2.44 SWOT-analyse semi-residentiële zorg

Sterktes	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none">• Verschillende zorgvormen zijn voorzien in de regelgeving, van dagopvang tot nachtopvang• Experimenteeruimte i.h.k.v. nacht- en gezinsopvang• Beantwoordt aan reële nood gebruiker en omgeving• Variëteit aan doelgroepen en inspelen op zorgbehoeften (vb. dementie, locomotorische beperkingen...)	<ul style="list-style-type: none">• Geen afstemming en integratie van de verschillende regelgevingen• Erg beperkte uitbouw van semi-residentiële voorzieningen• Beperkt aanbod aangepast vervoer• Grote discrepantie tussen de prijzen tussen en binnen overheden• Verschillende leeftijdsgrenzen bij opvang (60 vs. 65 jaar)
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none">• Nog ruimte om programmatie in te vullen• Bereidheid bij overheden om semi-residentiële kaders te versterken	<ul style="list-style-type: none">• Ongelijke geografische spreiding• Betaalbaarheid voor de gebruiker• Verschillende criteria en normering• Rendabiliteit zorgvormen: bijna geen commerciële initiatieven

Deel 2.4: Geografisch overzicht

In dit onderdeel geven we een overzicht van het aanbod van de woonzorgcentra, de dagverzorgingscentra en de serviceflats per gemeente. Daarbij maken we steeds onderscheid tussen de verschillende instanties: Vlaamse Gemeenschap (VG), Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) en de Commission Communauté Française (COCOF).

Wat opvalt is dat er in bepaalde (deel)gemeenten haast geen voorzieningen zijn (St-Joost-ten-Node, Haren), terwijl er in andere gemeenten een groot aanbod is (St-Jans-Molenbeek, Ukkel, Anderlecht, Brussel).

De geografische spreiding van de voorzieningen binnen de gemeenten laat ook vaak te wensen over. Bepaalde wijken hebben veel voorzieningen in tegenstelling tot andere die geen ouderenzorg hebben. Het is dan ook moeilijk om in deze wijken een continuüm van de zorgketen te garanderen.

Zo heeft de Kasteleinwijk in Elsene vrijwel geen voorzieningen, evenmin Kuregem in Anderlecht of de stationsbuurt in St-Gillis. Al heeft St-Jans-Molenbeek heel veel voorzieningen, Laag-Molenbeek valt bijna volledig uit de boot. Het is dan ook duidelijk dat er van overheidswege qua inbeddingsplaats nooit een doordacht spreidingsbeleid werd gevoerd.

ANDERLECHT:

Aantal instellingen: 15

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (4) Les Jardins de Provence, Alay, Alba, Senior's Westland

■ GGC/COCOM (10) Jardin de la Mémoire, Clos Régina, J. Van Hellemont, Golf, Ten Prins, Bizet, Edelweiss, La Roseraie, Parc Astrid, Scheut

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

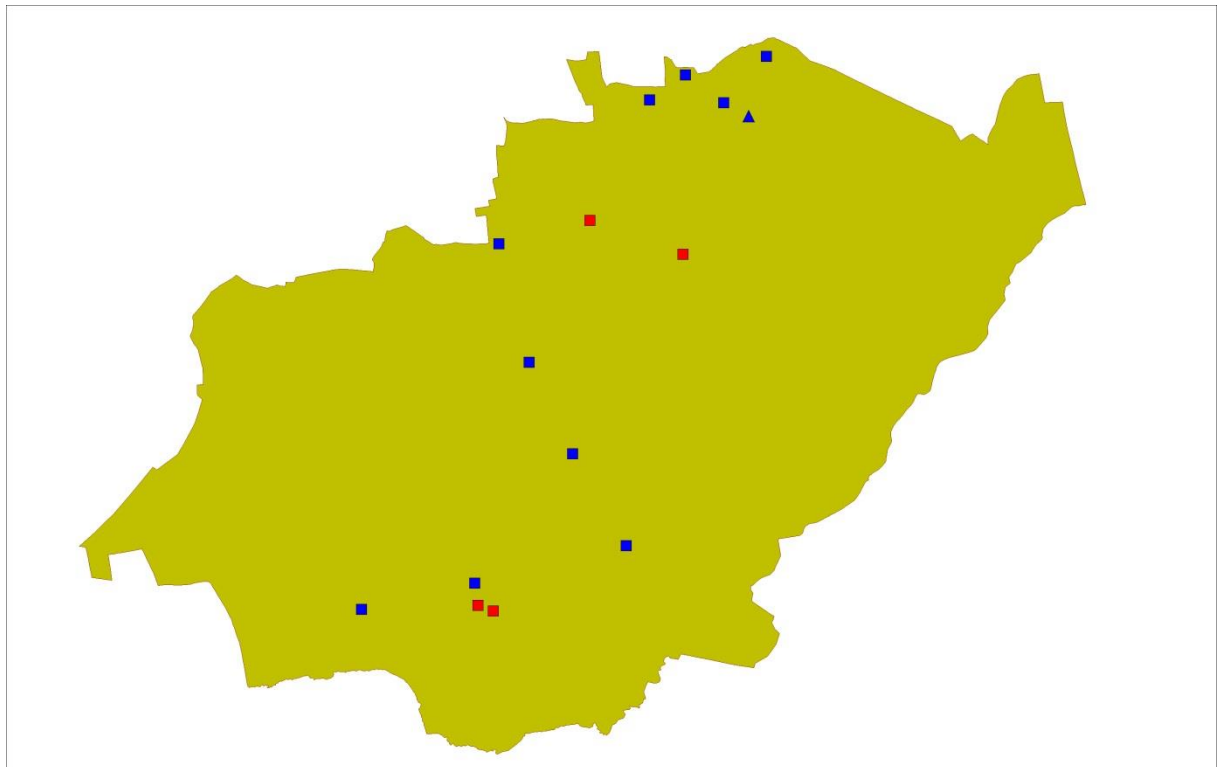
▲ GGC/COCOM (1) De Herfstzon/Soleil d'Automne

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

BRUSSEL (BRUXELLES, NEDER-OVER-HEEMBEEK, LAKEN / LAEKEN EN/ET HAREN/HAEREN)

Aantal instellingen: 29
Woonzorgcentrum

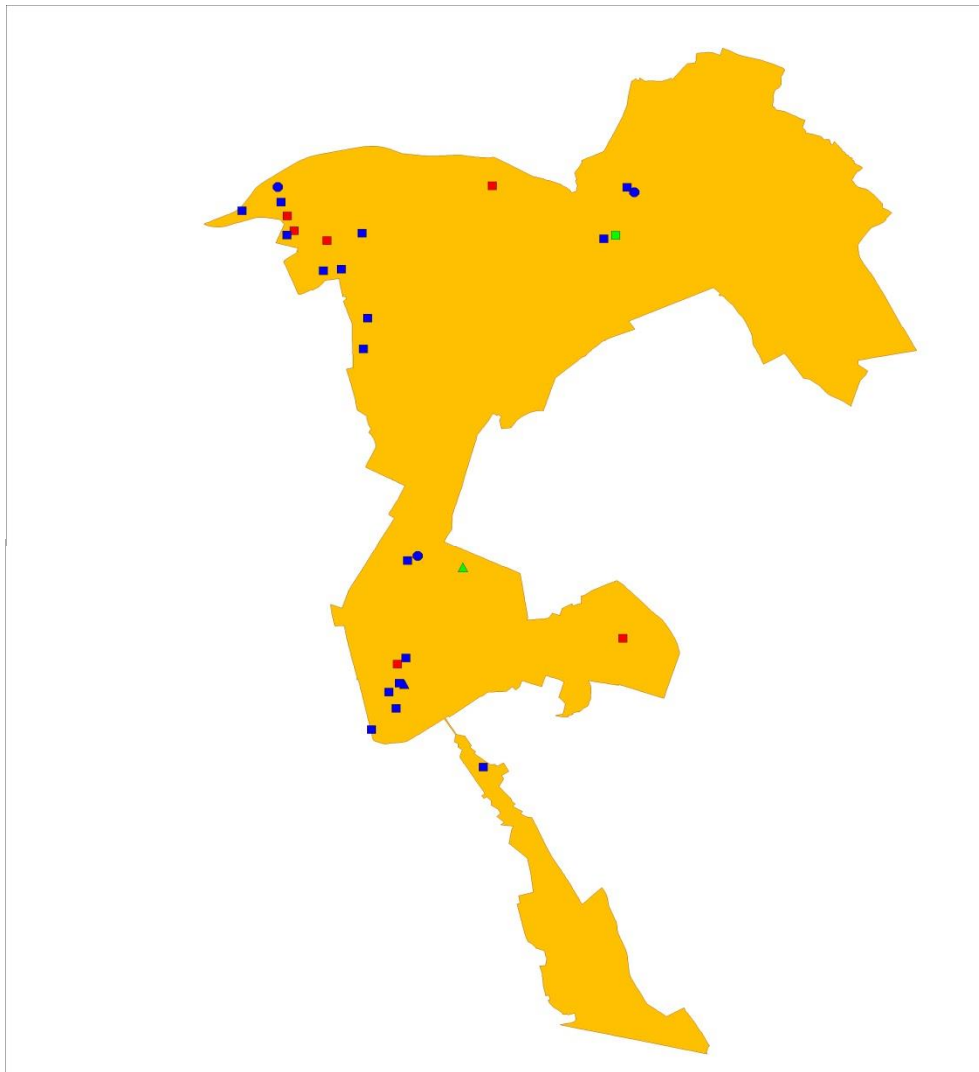
- VG (1) De Overbron
- COCOF (6) Alverna, Iris, My Home Ascot, Parc Side, Atomium, Michèle
- GGC/COCOM (17) St.-Monika, St.-Joseph Zusterkens der Armen, Hallepoort, Pachéco, Ter Ursulinen, St.-Gertrude, Auteuil, Romana, Heysel Brugmann, Futura, St.-Ignace, New Home, Belle Epoque, Andante, Colibri, Cocoon, De Wilde Rozen/Les Eglantines

Dagverzorgingscentra

- ▲ VG (1) Terranova
- ▲ COCOF (0)
- ▲ GGC/COCOM (1) St.-Monika

Serviceflats

- VG (0)
- COCOF (0)
- GGC/COCOM (3) De Wilde Rozen/Les Eglantines, Le Hicquet, Heizelheem

ELSENE

Aantal instellingen: 10

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (2) Résidence 200, Les Etangs d'Ixelles

■ GGC/COCOM (7) Malibrans Senior, Jean Van Aa, Uren van Geluk/Les Heures Douces, L'Acanthe, Gray-Couronne, Balmoral, Fondation Becker

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (1) Ille Millénaire

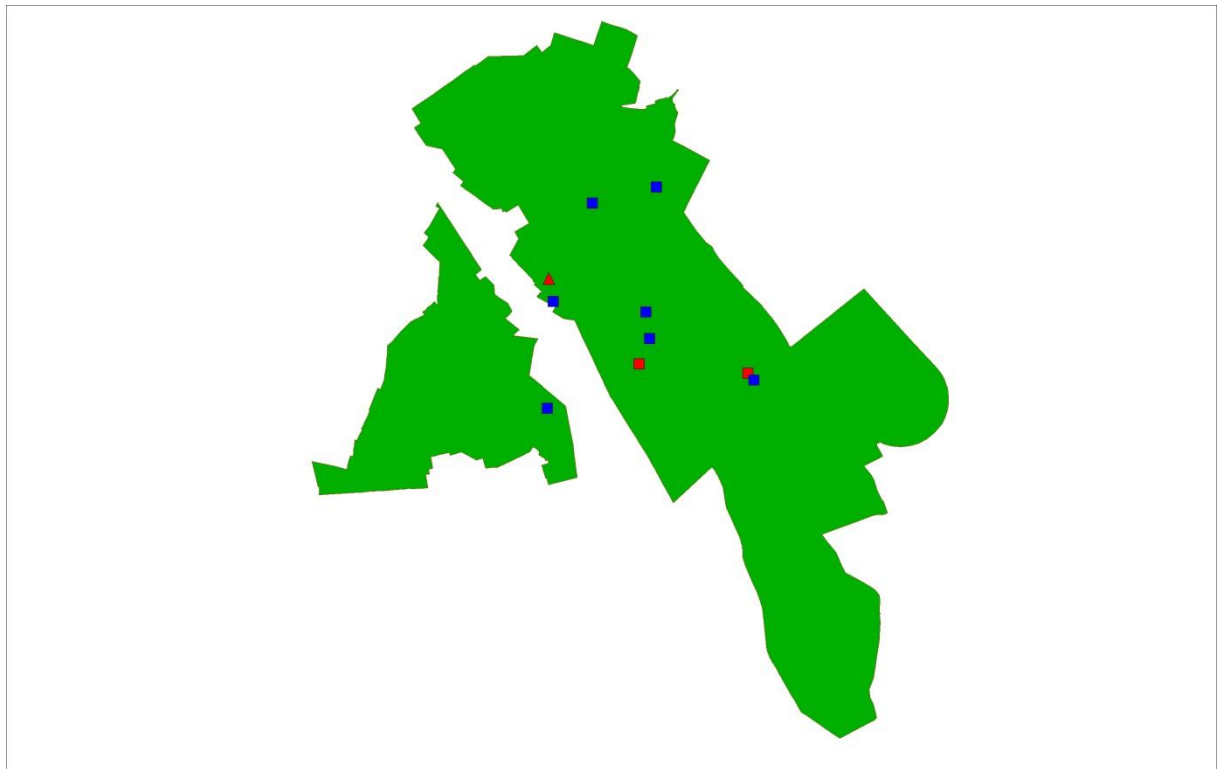
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

ETTERBEEK

Aantal instellingen: 10

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (5) Le Val de Rapsodie, de Thibault, Les Fleurs, Lothaire, Rinsdelle, D'Evere

■ GGC/COCOM (4) Les Myosotis, De drie appelbomen/Les trois pommiers, Jourdan, Beauport

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (1) Atoll

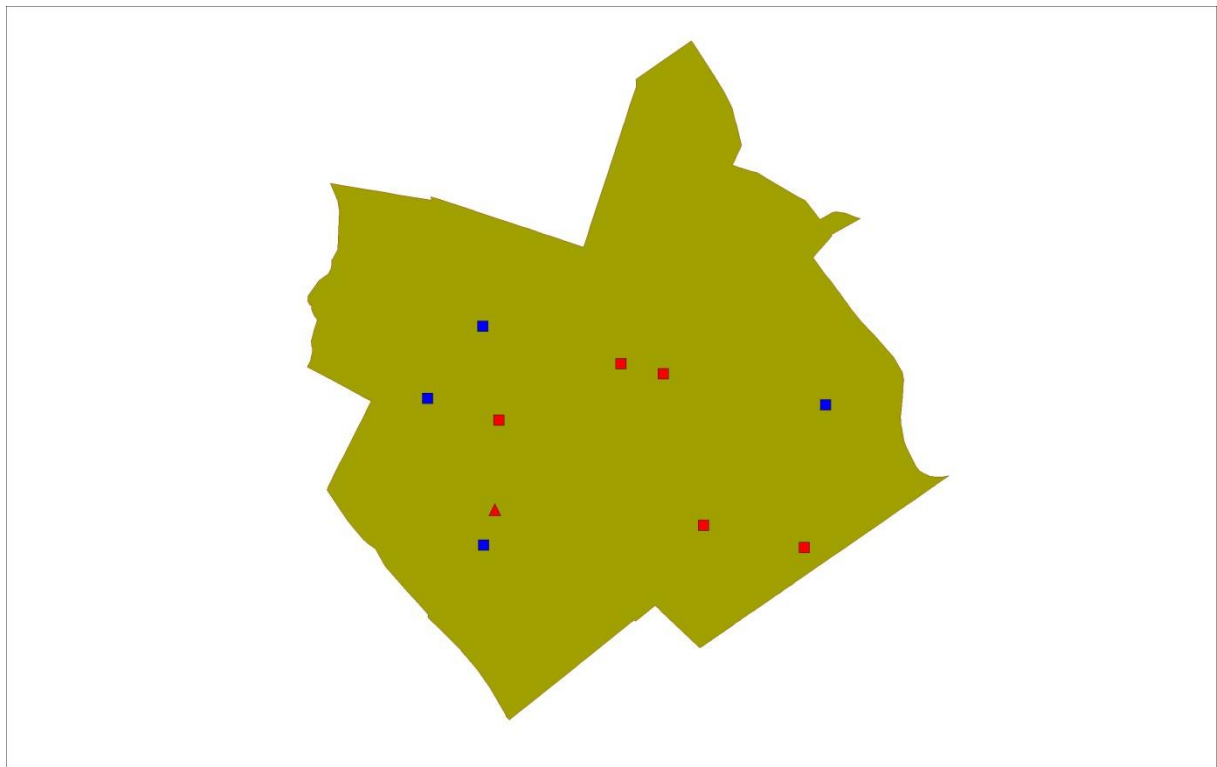
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

EVERE

Aantal instellingen: 7

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (1) Séniorie d'Evere

■ GGC/COCOM (5) St.-Jozef, Exclusiv, Roger Descamps, De Vrede, Clos de la Quiétude

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (1) Green Garden

GANSHOREN

Aantal instellingen: 4

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (1) Classic

■ GGC/COCOM (2) Heydeken, Granvelle

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

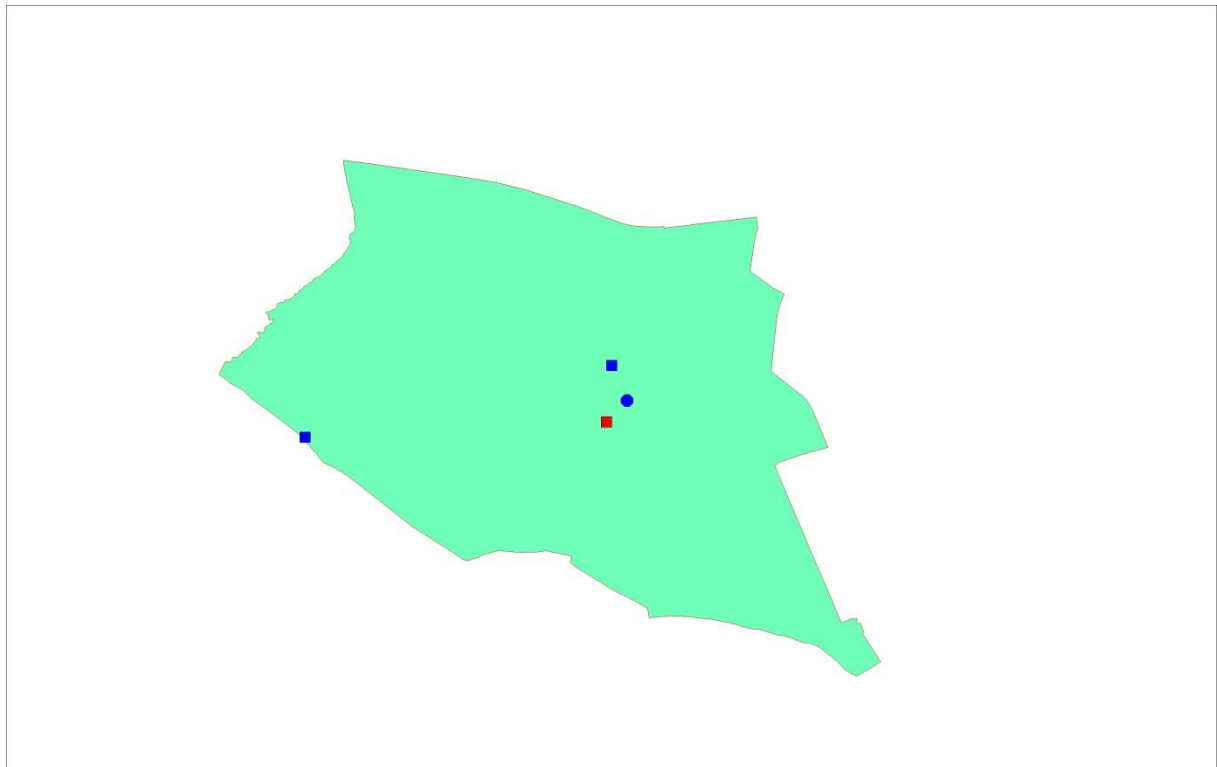
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (1) Paul Fontaine

JETTE

Aantal instellingen: 11

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (1) Green Residence

■ GGC/COCOM (7) Magnolia, Iris, Archambeau, Heysel, Aux Deux Parcs, Castel, Christalain

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

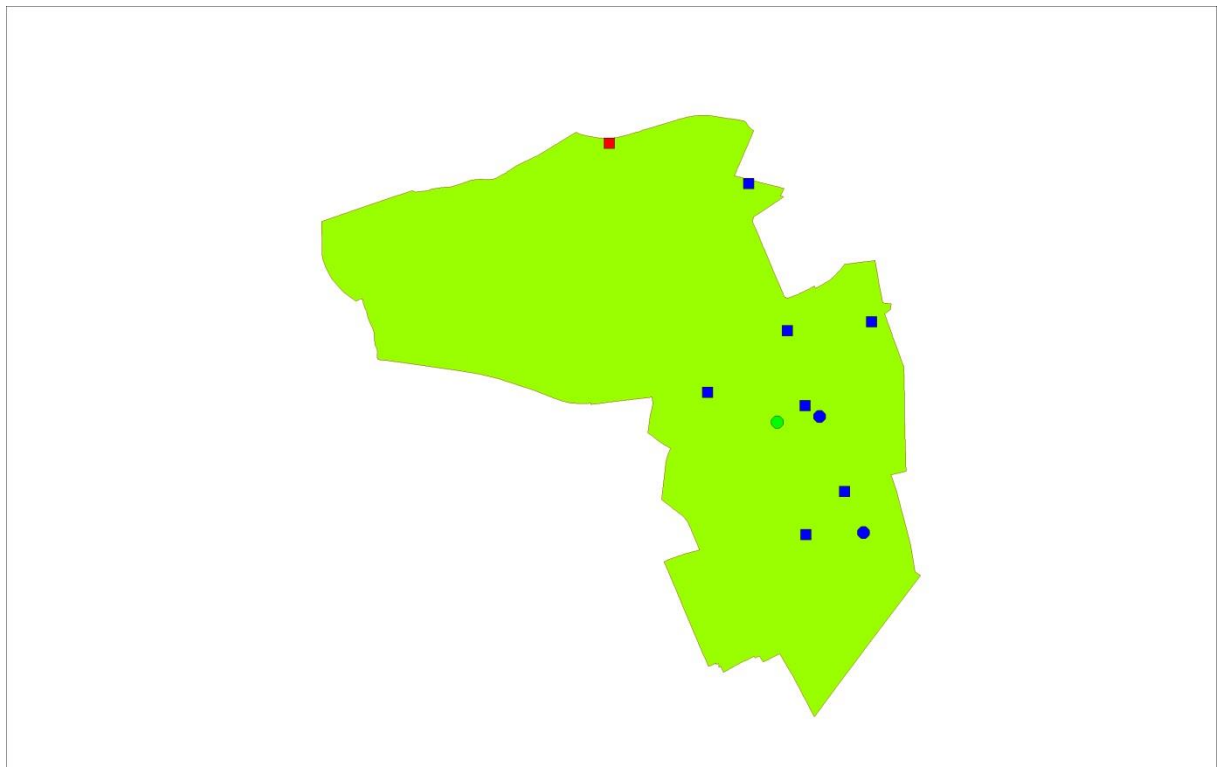
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (1) Parkresidentie

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (2) Christalain, Magnolia

KOEKELBERG

Aantal instellingen: 4

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (1) Home Aldante

■ GGC/COCOM (3) Résidence Élisabeth, Résidence Simonis, Home Jourdan

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

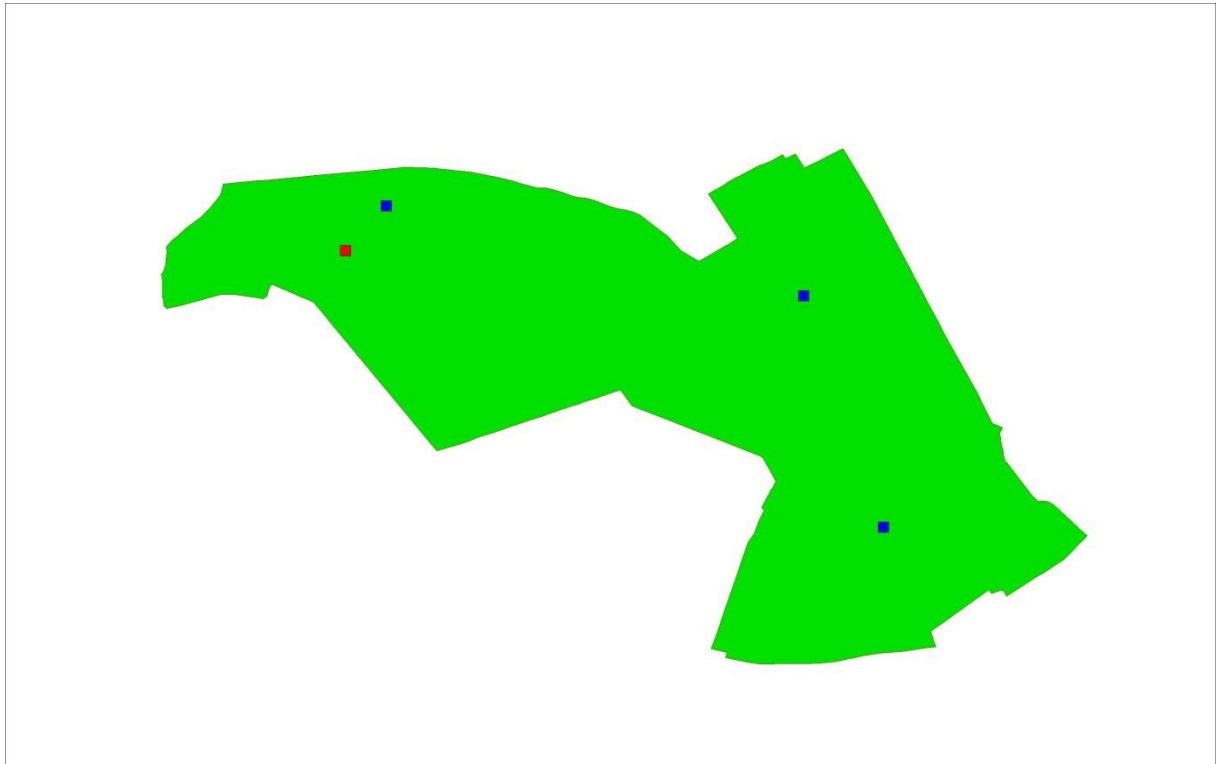
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

OUDEERGEM

Aantal instellingen: 8

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (3) Madou, Les Bruyères II, Parc des Princes

■ GGC/COCOM (5) Carina, Alizé, Les Bruyères I, Reine Fabiola, Azalées

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

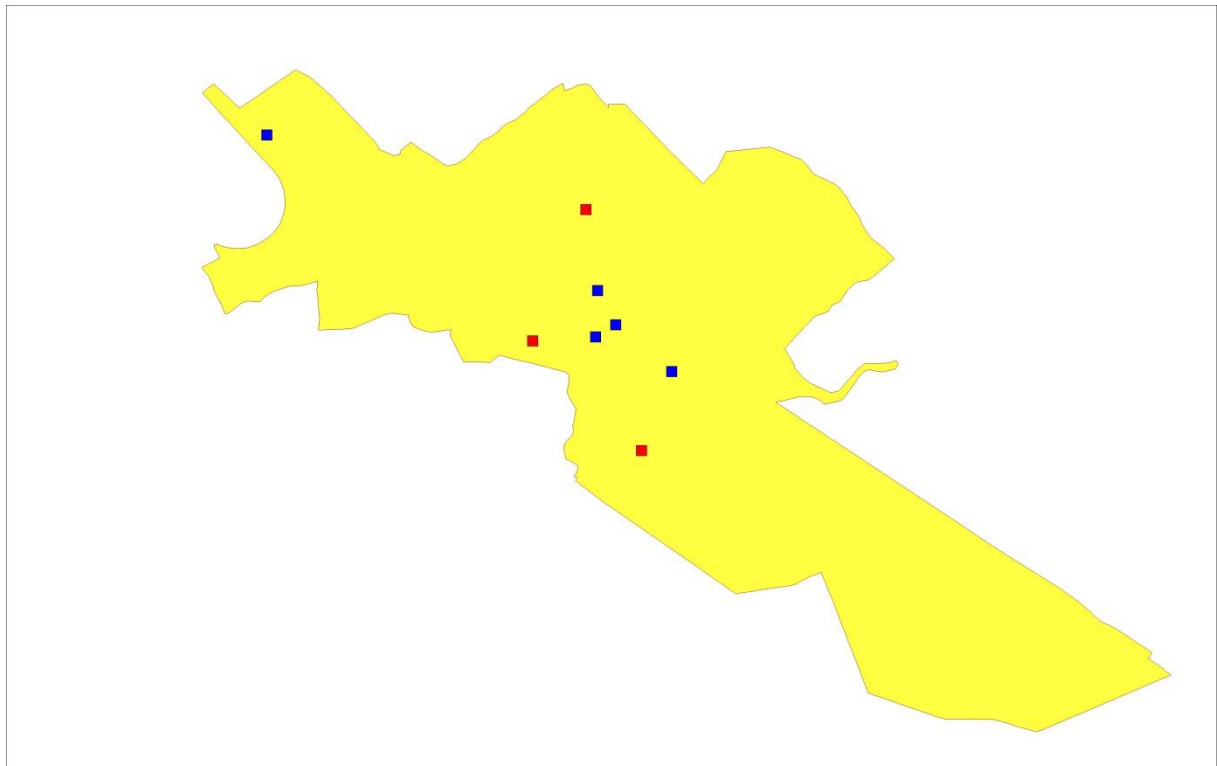
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

SCHAARBEEK

Aantal instellingen: 14

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (5) S niorie Linthout, Senior's Flatel, Accueil Troisi me  ge, Bergamote, Bel Air

■ GGC/COCOM (7) Albert de Latour, Diamant, Horizon, Suzanna Maria, Roland, la Cerisaie, Masui

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

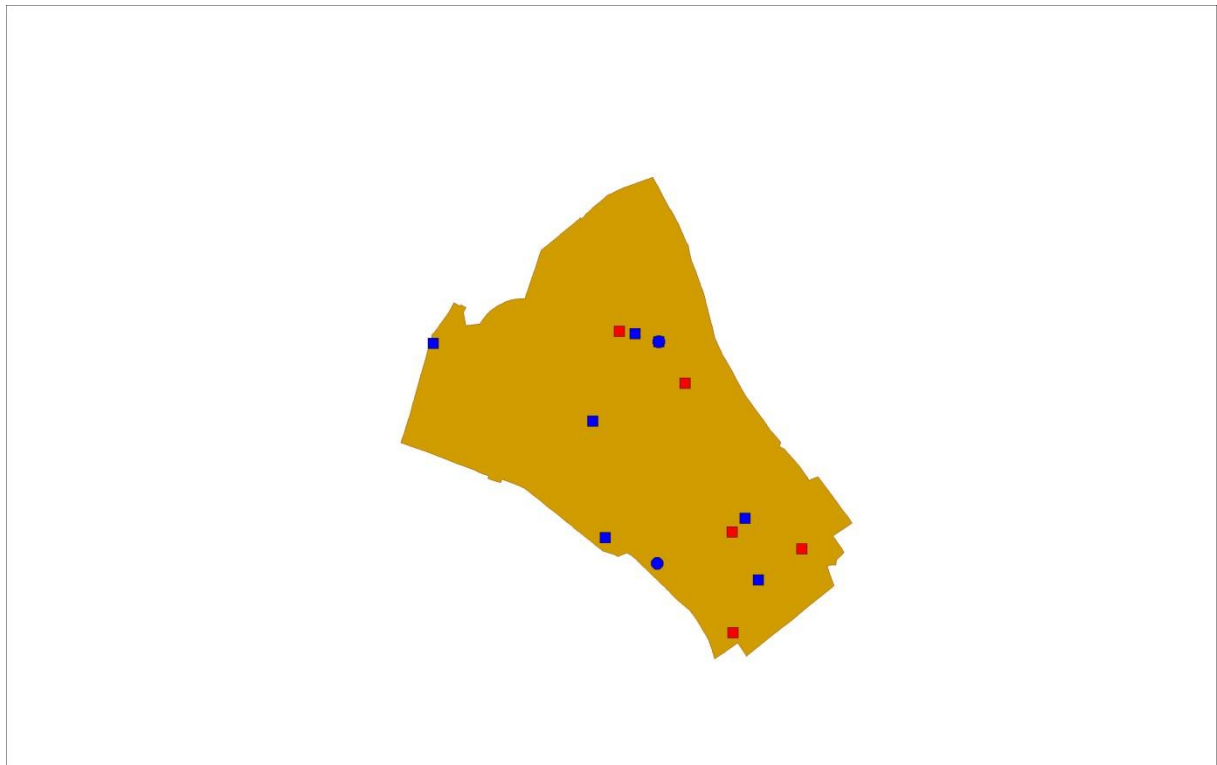
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (2) Roland, Josephine

SINT-AGATHA-BERCHEM

Aantal instellingen: 7

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (0)

■ GGC/COCOM (5) Saule, Adagio, Amadéus, ARCUS, Bloemendael

Dagverzorgingscentra

▲ VG (1) Tram 82

▲ COCOF (0)

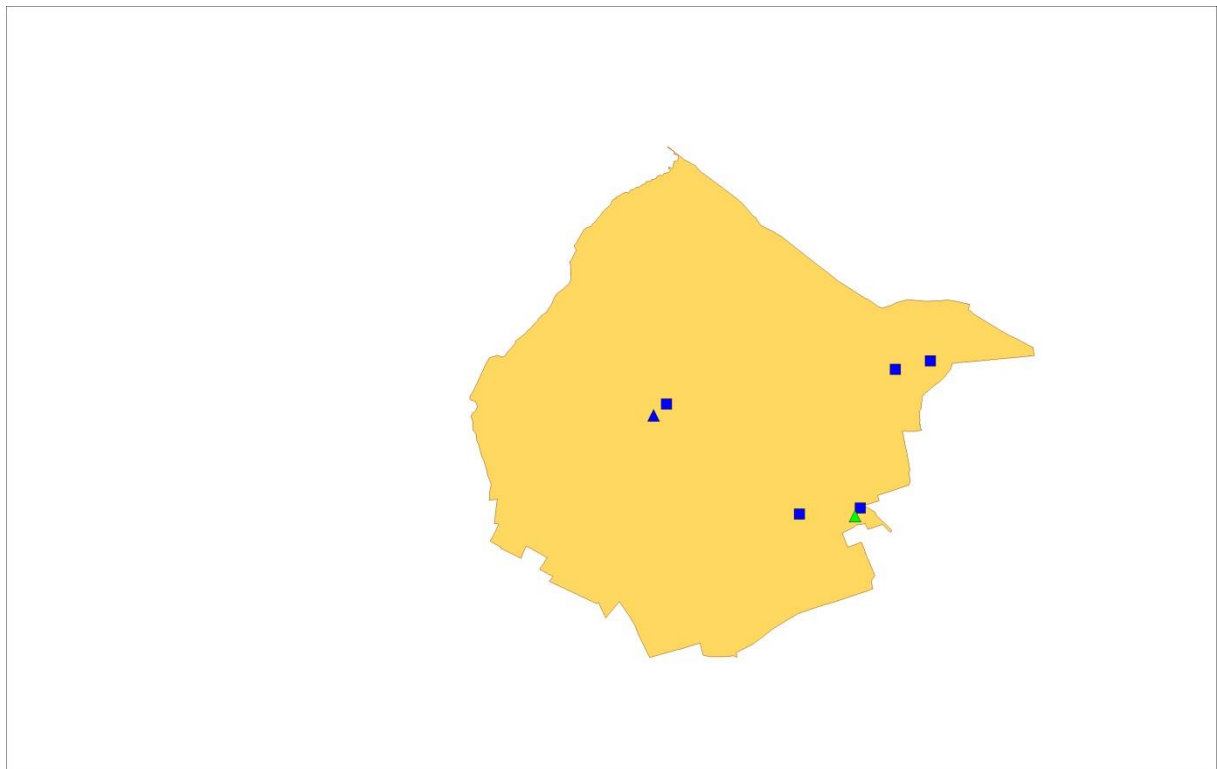
▲ GGC/COCOM (1) De Zonnebloem/Le Tournesol

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

SINT-GILLIS

Aantal instellingen: 7

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (1) Beau-Site

■ GGC/COCOM (4) De Linden/Les Tilleuls, Parc, Mivesa, Maison de repos Israélite Heureux Séjour

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (1) Aegidium

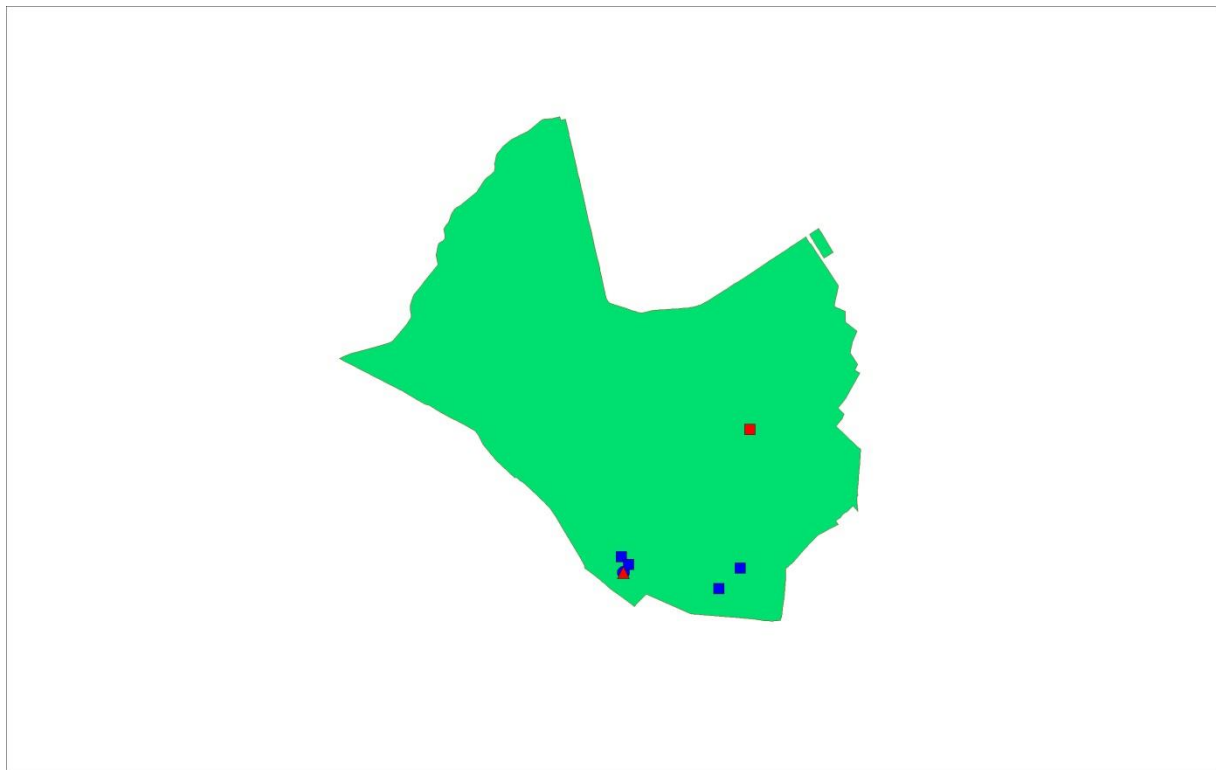
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (1) De Linden/Les Tilleuls

SINT-JOOST-TEN-NOODE

Aantal instellingen: 1

Woonzorgcentrum

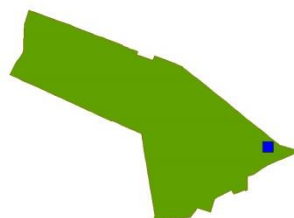
- VG (0)
- COCOF (0)
- GGC/COCOM (1) Centre Gériatrique

Dagverzorgingscentra

- VG (0)
- COCOF (0)
- GGC/COCOM (0)

Serviceflats

- VG (0)
- COCOF (0)
- GGC/COCOM (0)

SINT-JANS-MOLENBEEK

Aantal instellingen: 18

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (2) Home Séquoia, Léopold

■ GGC/COCOM (15) Servus Seniorum, Clos Saint Rémi, Birmingham,

Les Fuchsias, Mélopée, Sebrechts, Van Zande, Allure, Lemaire, Korenbeek, Arcadia, Scheutbos, Prince de Liège, Pacific, Paloke

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

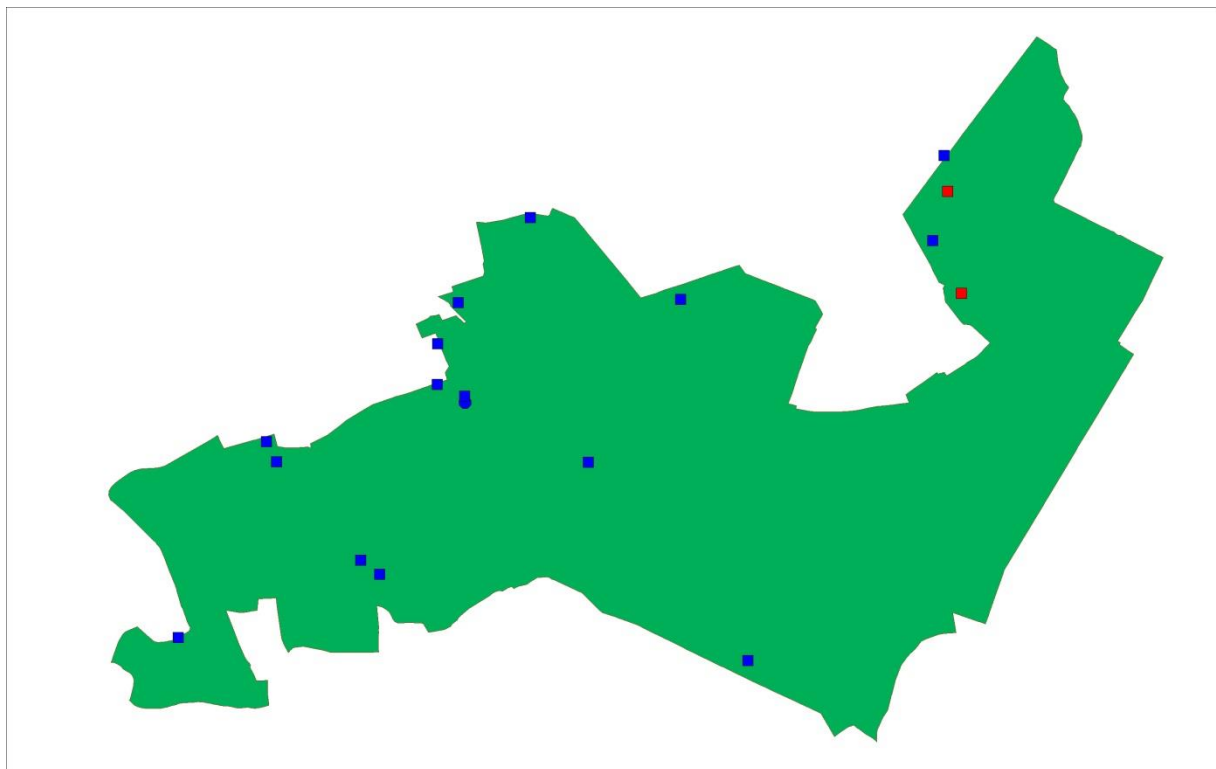
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (1) Vivaldi

SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE

Aantal instellingen: 8

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (4) Kleinenberg, Les Jardins d'Ariane, Neerveld, Arcade

■ GGC/COCOM (2) L'Eden, St.-Lambert

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

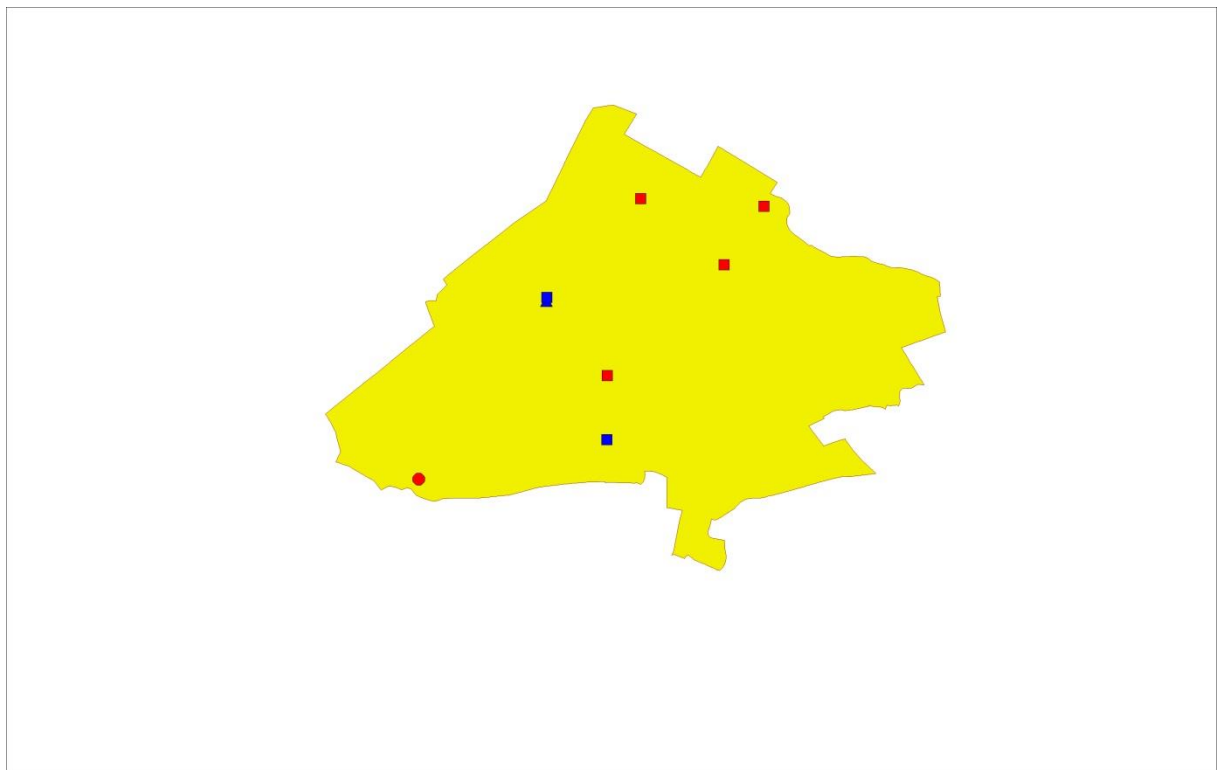
▲ GGC/COCOM (1) De Heuvel/La Colline

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (1) Cercle Trianon

● GGC/COCOM (0)

SINT-PIETERS-WOLUWE

Aantal instellingen: 6

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (2) Le Val Duchesse, Résidence 3 - Apollo

■ GGC/COCOM (2) N.D. de Stockel, Koning Boudewijn

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

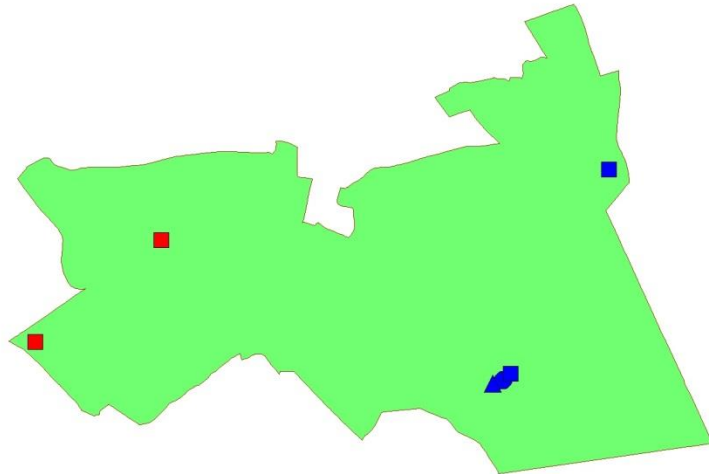
▲ GGC/COCOM (1) DVC Sint-Pieters-Woluwe

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (1) Doorndal/Val des Epinettes

UKKEL

Aantal instellingen: 18

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (8) Anaïs, L'Olivier, Le Sagitaire, Les Fleurs d'Aubépine, Beeckman, Floréal, Les Terrasses des Hauts-Prés, Susanna Wesley

■ GGC/COCOM (7) Nazareth, Brugmann, Domaine du Neckergat, Les Jardins de Longchamp, Parc Palace, Résidence Palace Lycée Français, Melkriek

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

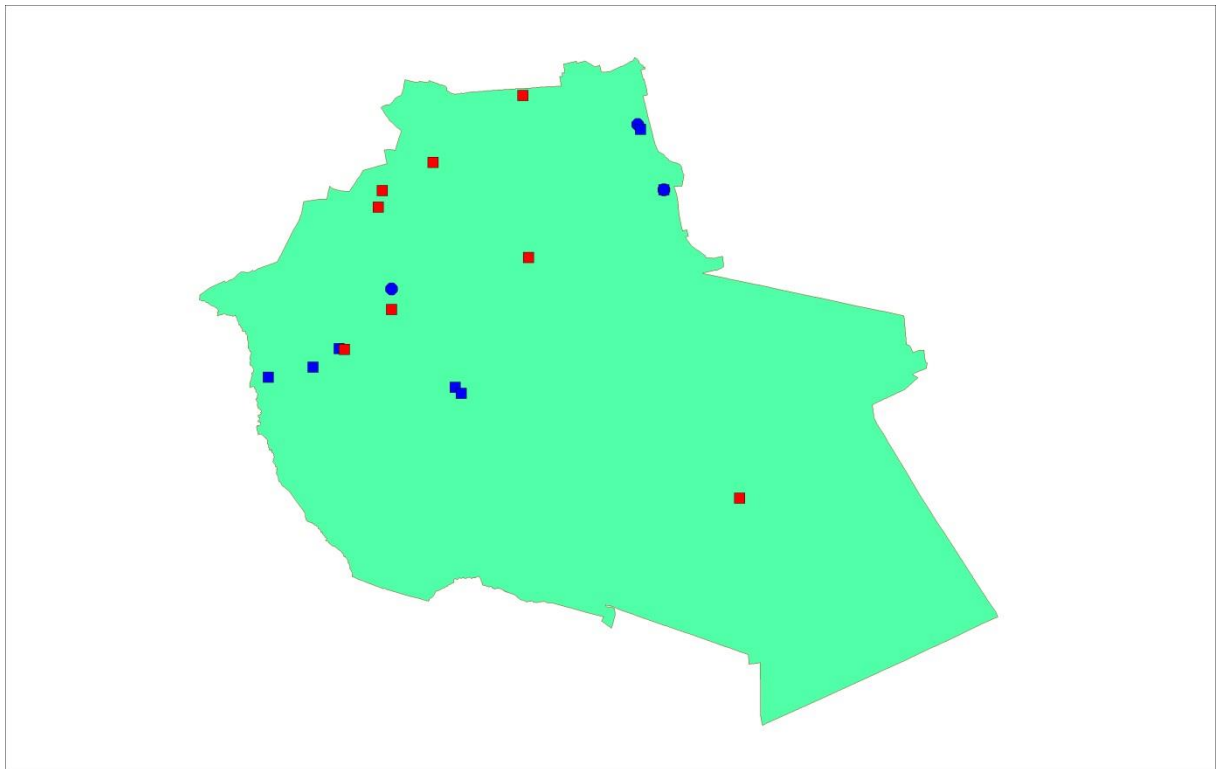
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (3) Domaine Churchill, Prinses Paola, Loreto

VORST

Aantal instellingen: 6

Woonzorgcentrum

■ VG (1) Bellevue

■ COCOF (2) Augustin, New Philip

■ GGC/COCOM (3) Domaine, Vesper, Val des Roses

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

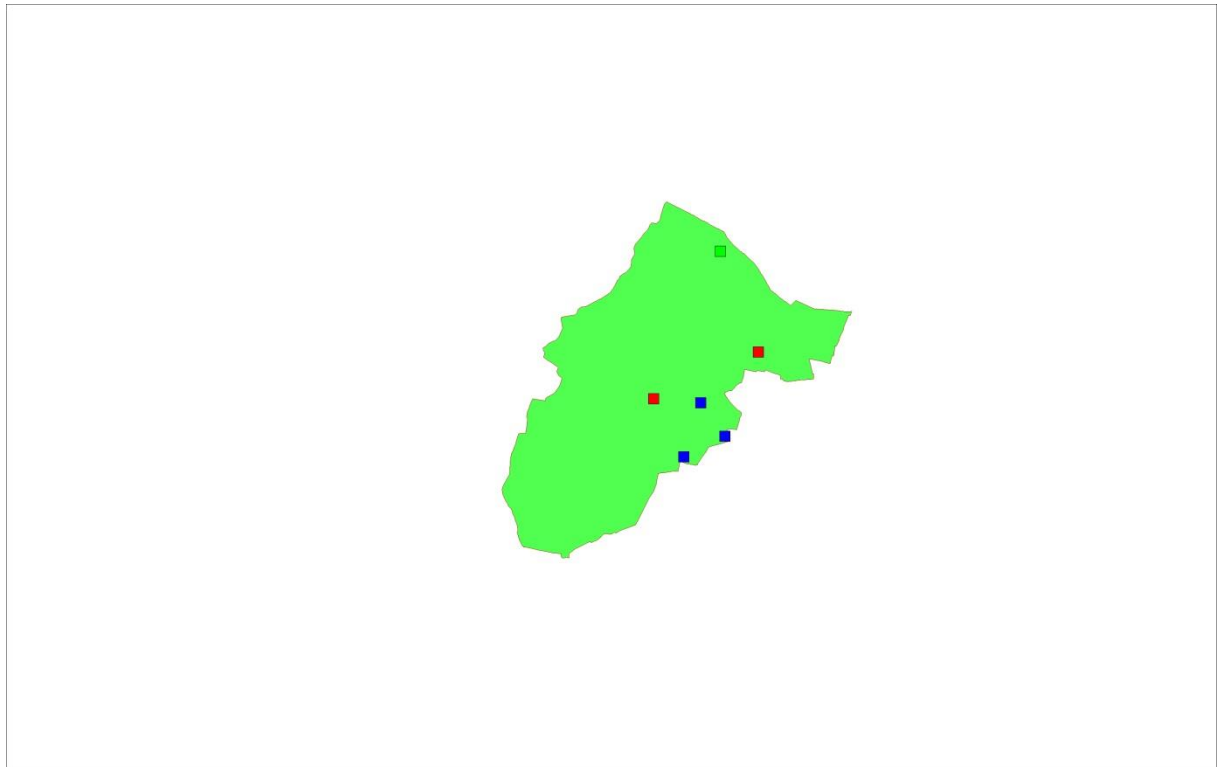
▲ GGC/COCOM (0)

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

WATERMAAL-BOSVOORDE

Aantal instellingen: 4

Woonzorgcentrum

■ VG (0)

■ COCOF (0)

■ GGC/COCOM (3)

Residentie voor Senioren, Ter Kameren/La Cambre, Ste-Anne

Dagverzorgingscentra

▲ VG (0)

▲ COCOF (0)

▲ GGC/COCOM (1) DVC OCMW Watermaal-Bosvoorde

Serviceflats

● VG (0)

● COCOF (0)

● GGC/COCOM (0)

